

à
ZUGLÖI

NYILAS
PER

Sólyom József–Szabó László

A zuglói nyilasper

940.55/86
STUDIUM GENERALE
Zuglói Egyesület
1143 Budapest, I. k. u. 32.

Kossuth Könyvkiadó • 1967

Az előszót mindig a könyv elején közlik, de a szerzők csak akkor írják meg, amikor már elkészültek kötetükkel. Mi is így tettünk.

Nehezen mozog már a tollunk, elfáradtunk a tengernyi szenvedés, szörnyűség leírásában, amit e kötetben kézhez kap az olvasó.

1967. január 18-án olyan bűnügyet kezdett tárgyalni a Budapesti Fővárosi Bíróság, amelynek 19 vádlottja gáztetteit 22 évvel ezelőtt követte el. A főváros egyetlen kerületéből, a XIV. kerületből 1944. október 15. és 1945. január 11. között több ezer ártatlan embert hurcoltak haláltáborokba, és több mint ezer embert gyilkoltak meg a zuglói nyilasok.

Az idősebb korosztály jól emlékezhet még e napokra. 1944. október 15-én a rádióban beolvasták vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzójának proklamációját. Fellelegzett az ország, mindenki azt hitte, hogy végre egyszer s mindenkorra megszabadulunk a náci hordák gyilkos „szövetségétől”. Nem sokkal később azonban egy másik proklamációt közölt a rádió: Horthy lemondott! E két rádióhír között a budai Várat körülvették a német tigrispáncélosok, és Otto Skorzeny, ez a fanatikus náci gyilkos egy SS ejtőernyős vadászzászlóaljjal rajtaütésszerűen áttört a magyar testőrök védőláncán. Foglyul ejtették Horthyt, aki Hitler parancsszavára átadta a hatalmat Szálasi Ferencnek, s teljhatalmat kapott hazánkban a nyilaskeresztes párt. A zuglói nyilasper hiteles dokumentumai is bizonyítják, hogy e naptól kezdve a szadizmus, a téboly, az eszeveszett gyilkos örület lett úrrá az országon, s állattá aljasult az ember.

A fasizmus történeti előzményei azonban messzebbre nyúlnak. Hitler még semmi és senki nem volt, amikor hazánkban a szegedi gondolat megszülte: a fasizmust. 1919, a Tanácsköztársaság leverése után már elszabadult hazánkban a pokol: a kommunisták, a hazájukhoz és népükhöz hű férfiak és asszonyok ellen követtek el bestiális gonosztetteket. Horthyék végeláthatatlan sorokban küldték áldozataikat a pusztulás felé.

Még egyetlen német katona sem tartózkodott Magyarországon, amikor már napvilágot láttak az első zsidótörvények. Még nem kerültek uralomra a nyilasok, amikor már elkezdődtek a deportálások, és marhavagonokban védtelen gyermekek, asszonyok, öregek és betegek ezrei indultak el a haláltáborok krematóriumai felé.

A nyilasok rémtettei csak következményei voltak a 25 esztendősz Horthy-terrornak.

E kötetben — amely az eseményeket történelmi hűséggel, tárgyilagosságra törekedve mutatja be — ma már hihetetlennek, elképzelhetetlennek tűnő borzalmakkal ismerkedhet meg az olvasó. A zuglói nyilas pártszolgálatosok tettei azonban csak töredékei a nyilaskeresztes rémuralomnak. E bűnök megsokszorozódva, talán még vandálabb módon ismétlődtek szerte az országban. Vérvérnyeket sírnának a hajdani geitók, a Bécs felé vezető halálút kövei, ha megelevenednének és szólni tudnának a téboly napjairól — mint hiteles tanúk. A zuglói nyilasok perében százak és százak szenvedéséről, haláláról tárgyalt a bíróság. A nyilaskeresztes rémuralomhoz százezrek ártatlanul kiöntött vére tapad.

E perben a vádlottak közül többen is azzal védekeztek, hogy ők szintén áldozatok: Szálasi nyilaskeresztes eszméjének! A legfőbb bűnük az, hogy hittek és ennek jegyében cselekedtek: raboltak és öltek, zsidókat éppúgy, mint kommunistákat, antifasiszta ellenállókat ugyanúgy, mint a Nyomorék Gyermekekotthon kis lakóit. Ma, több mint két évtizeddel Szálasiék bukása után sem állíthatjuk, hogy a

nyilaskeresztes párt tagjainak egy része nem volt valóban megtévedt, egyszerű kisember. Nem lett közülük mindenki gyilkos! De a szadista-fasiszta fenevadak, akik képesek voltak a gyermekek szemét kiszúrni: a falhoz csapni őket, úgy, hogy kiloccsanjon az agyvelejük, akik bajonettel met-szették fel tizenhat éves lányok mellét; s akik kéjjel ölték — azok nem egy eszme megtévedt áldozatai.

Amikor e per elkezdődött, sokakat megdöbbenett a hír: hogyan lehetséges, hogy csak 22 év után állítják bíróság elé a zuglói nyilas pártszolgálatosokat?! Miért nem kerültek korábban e banditák a vádlottak padjára? E könyv történelmi hűséggel választ ad e kérdésre, mint ahogy bizonyítja majd a zuglói nyilasper tulajdonképpen már felszabadulásunk első percében elkezdődött! De e per azt is tanúsítja lehet, hogy népellenes gonosztevők, sokszoros fasiszta gyilkosok egy évig, tíz évig vagy még hosszabb ideig valamilyen úton-módon elkerülik az igazságszolgáltatás büntető kezét, de nincs és nem lehet megbocsátás számukra! Az évtizedek múlása sem feledteti el velünk gonosz tetteiket. Hazánkban a háborús bűnök soha sem évülhetnek el! S ha e perben van valami különösen figyelemre méltó, akkor az így hangzik: ne feledjük a fasizmus poklát!

Önmagunk számára is fájdalmas felidézni a szörnyű múltat. Fájdalmas feltépni a régi sebeket — és e per 41 tárgyalási napjának minden percében újra és újra emlékezni. Mégis, emlékeznünk kell! Kötelességünk felidézni egy embertelen, szörnyű korszak minden kegyetlenségét; önmagunkért és a fiatal nemzedékért. Emlékezve könnyebb elszántan harcolni a múlt minden felgyülemelő árnya ellen. Így szinte fizikailag is tapinthatóvá válik a fagygyölölő fasizmus feléledésének veszélye, bárhol is történjék az a nagyvilágban.

Az itt összegyűjtött valamennyi dokumentum, hiteles tanúvallomás, a kötet minden oldala szörnyű emlékeket idéz. Először elborzad az ember, üvölteni, zokogni sze-

retne... Egykor élő emberek jajkiáltásai idéződnek fel előtte, asszonyoké s gyermekeké, akik ma is itt élhetnének közöttünk. Miattuk sem szabad felejteni.

Vádbeszédében a per ügyésze is ezt az érzést igyekezett felébreszteni: „A második világháború befejezése, 1945 májusa óta közel huszonkét év telt el. Az idő múlásával e világháború szörnyűségei és pusztításai már történelemmé váltak. Eltemettük és meggyászoltuk halottainkat, sebeink behegedtek, eltakarítottuk a romokat, a pusztításért felelősöket elítéltük. A háború eseményei a békés építő munka közben lassan elszürkültek emlékezetünkben, rossz emlékévé váltak.

De most, e tárgyalóteremben az eltelt két hónap alatt ismét felmorajlott a világháború, a fasiszmus szörnyűségeinek pusztító vihora. Felszakadtak a sebek, vér és vér folyt, jajgatás, halálhörgés és gyermeksikoly hallatszott. Az emlékezés ereje áttörte az időt, a meggyászolt holtak feltámadtak, hogy a huszonkét éve Janus-arcát hordó gyilkosaikra rámutassanak. A holtak, és a bíróság előtt szenvedéseiket felidézõ, ismét könnyeiket hullató életben maradtak most mindannyian vádolnak: vádolják emberi voltuk meggyalázóit.

Nem lehet felejteni, nem szabad felejteni!

A fasiszta bűnösöknek bűnhődniük kell!”

1967 május

A szerzők

Elmúlt a pusztító, szörnyű vihar. Az öröm és a gyász napjai köszöntenek ránk. Milliók arcára csal örömteli, boldog, felszabadult mosolyt a szabadság első perce. Ugyanez a pillanat százezreket készítet szívtépő jajkiáltásra: férjek kiáltanak hitvesük, asszonyok élettársuk, anyák és apák gyermekeik után. E percekben összekeveredik az öröm és a bánat, maradéktalanul nem tud boldog lenni senki. A felzaklatott lelkű emberek, a szüleiket sirató gyerekek, a hozzátartozóikat gyászoló férfiak és nők fogadalmat tesznek, hogy soha nem felejtene. Nem felejtik el, ami velük, szeretteikkel történt. És bosszút esküsznek. Kérlelhetetlen bosszút, hogy a föld alól is előkaparják, a vádlottak padjára ültetik mindazokat, akik állati sorba süllyesztették őket, akik kegyetlen kéjjel gyilkolták le ártatlan emberek ezreit.

Ugyanezekben az órákban megalakul a felszabadult ország új rendjének védelmezője, a rendőrség is. Az idősebbek talán emlékeznek e napokra. Emlékeznek, hogy rendőreink éhezve, fázva, akárcsak a többi, pincéből kiszabadult embermillió, elszántan látott önként vállalt feladata teljesítéséhez. E napokban a spárga pótolta a puskaszíjat, a karszalag az egyenruhát és a közrendőrtől a főkapitányig olyan emberek vették kezükbe a rend fenntartását, a bűnösök felkutatását, akik néhány hónappal előbb a fasiszták ellen küzdöttek, vagy a munkapadok mellett a gyárakban, üzemekben dolgoztak. Ez a fiatal rendőri apparátus nyomozói rutin, kriminalisztikai szaktudás nélkül, de elszántan keresi, kutatja a hazaárulókat, a gyilkosokat, a náciakat szolgáló nyilas bitangokat. Bejelentések érkeznek az újonnan létrehozott rendőrőrsökre, hogy itt is, ott is feltűntek az

életre-halálra keresett banditák. Zuglóból is érkeznek jelentések. A rendőrségen listák készülnek, gyűlnek az olyan emberek nevei, akikre százak, ezrek vallják: ártatlanok vére tapad a kezükhöz. Az akkori állapotokhoz mérten a lehető legszélesebb körben bővül a nyomozás, a rendőrökkel együtt igyekeznek a civilek is elfogni a bujkáló gyilkosokat.

E napokban ezernyi gonddal kell megküzdeni. Nagy még a zűrzavar. Újabb és újabb bűncselekményeket követnek el, s az ország fiatal rendjének elszánt őrei kénytelenek ezek felderítésével is foglalkozni. Az egész ország számára élet-halál kérdés, hogy az orvgyilkosok, a letűnt korszak itt maradt hívei ne tudják visszaforgatni a történelem kerekét. Mert szervezkedik ismét a fasizmus, s később helyükre lépnek a tókések, a kizsákmányolók. Összeesküvést összeesküvés követ. Ugyanekkor rengeteg munkát adnak a rendőrségnek a gazdasági kártevők is: a feketézők, az árdrágítók, a manipulánsok. Az alvilág se tétlen: a felszabadulást követően nincs olyan nap, amikor ne szólna gyilkosságokról, rablásokról, betörésekről is a rendőri jelentés.

Mindezt el kellett mondani, hogy megértse az olvasó: milyen körülmények voltak 1945 tavaszán, amikor elfogták Hortobágyi Lászlót, az egyik fiatalkorú zuglói nyilast; majd fényes nappal az utcán az egyik áldozat hozzátartozója felismerte a zuglói nyilasház legvérengzőbb fenevadát; Komlós Elemér repülő törzsőrmestert. Ez a minden emberi érzésből kivetkőzött vadállat 1944. október 15. után a nyilas rémuralom egyik vezető alakja volt Zuglóban és szóval ki nem fejezhető bestiális gyilkosságokat hajtott végre. Meglepően hamar sikerül a nyomozói tapasztalatokkal nem rendelkező rendőrségnek kiderítenie Komlós korábbi lakhelyét, s ezen a nyomon elindulva felderíteni, le tartóztatni a bujkáló volt repülő törzsőrmestert.

A gyilkos Komlósyt 1945. május 25-én vették őrizetbe. Foglyulejtésének első órájában megkezdődik a kihallgatása. Mai mércével mérve nagyon kezdetleges kihallgatás ez.

A rendőrségnek nem áll rendelkezésére bűnügyi nyilván-
tartó, ahol szakképzett, jól felkészült, iskolázott tisztek a
lyukkártyák segítségével pillanatok alatt bármelyik bűnöző
múltját precízen dokumentálva átnyújtják a nyomozó cso-
portnak. Komlósy kézrekerítése után a rendőröknek első-
sorban azt kellett volna kivallatni a gyilkosból, hogy kik
voltak bűntársai, s ezek hol bujkálnak. Így, ezen a szalon
már 1945 májusában vagy az azt követő hónapokban el le-
hetett volna fogni és bíróság elé állítani valamennyi zuglói
gyilkost. A kihallgatás azonban másképp történt. A nyo-
mozók elsősorban azt akarták megtudni, hogy Komlósy
mit tett, milyen bűnök terhelik. Ezt bizonyítják a megsár-
gult, kihallgatási jegyzőkönyvek. Érdemes felidézni, hogy
huszonkét év távlatából is megérthessük, láthassuk és ön-
magunk számára is bizonyítva érezzük: új rendőrségünk
fiatal nyomozóinak a nép iránti hűsége vitathatatlan volt,
de a szenvedélyes gyűlölet a letűnt világ ellen, nem pó-
tolhatta a kriminalisztikai tapasztalatokat. Íme, Komlósy
vallomása foglyulejtésének első napján:

„1944. november 10. körül Csaba Lajos nevű barátom-
mal, aki a XIV. kerületi nyilaskeresztes pártban is igen
ismert ember volt — tekintettel arra, hogy ő volt az orszá-
gos sajtópropaganda vezetője —, bementem a zuglói nyilas
pártban tartott gyűlésre. Ezen a gyűlésen meggyőződésem-
mé vált, hogy a korábbi helytelen politika, mellyel az or-
szágot Szálasi uralomra jutásáig vezették, tényleg káros
volt Magyarországra és Szálasiék azok, akik hivatottak a
magyarság boldogabb jövőjét megalapozni. Ettől az estétől
kezdve, már úgyszólván rendszeresen feljártam a pártba,
vacsorákra és beszélgetésekre. Így kerültem egészen közeli
jó viszonyba Szelepcsényi László kerületvezetővel és mi-
után felajánlottam neki szolgálataimat, ő engem a nyo-
mozó osztály egyik vezetőjévé nevezett ki. Ifj. Hollós Zol-
tánnal és Báli Lászlóval irányítottuk ennek az osztálynak
a működését, amely hivatva volt azokat a zsidókat, akik

a gettórendeletnek nem tettek eleget, és azokat a baloldali elemeket, akik politikai ellenségeink voltak, eltüntetni a főváros utcáiról. Én ennek a hivatásomnak azzal a rendíthetetlen hittel tettem eleget, hogy minden egyes zsidó, vagy kommunista élete károsan befolyásolja a magyarság előrehaladását. Pártszolgálatomat főleg esténként végeztem, mert nappal a budaörsi repülőtéren teljesítettem szolgálatot. Nagyon nehezen tudok pontos számot adni azoknak az embereknek a számáról, akiknek kihallgatását én vezettem le. A szokás az volt, hogy megvártuk, amíg 20—25 zsidó vagy kommunista összegyűlik.”

A kérdésre, hogy milyen korúak, neműek voltak áldozataik, ezt válaszolja:

„...nők, férfiak, gyerekek, különféle korúak (rendszerint éjszaka elszállítottuk). Egy ilyen alkalommal, amikor kb. 17—18 hölgyet és urat vittünk a Népligetbe teherautón, azoknak kivégzésében, a Ferenc József lovassági lakatnyával szemben, a vasúti töltésnél, Vigh Sándorral, Vigh Józseffel, Vigh Istvánnal és egy pár másik pártszolgálatossal együtt magam is részt vettem. Egy másik alkalommal pedig négy embert vittünk Vigh Sándorral kettesben egy személyautón a Megyeri csárda alá és ott közösen végeztünk velük...”

A gyilkos hölgyekről, urakról beszél, akik valamennyien az áldozatai voltak. A nyomozást vezető tisztből kirobban:

„Azt hiszi, megtéveszthet szenteskedő meséjével?! Hölgyekről és urakról fecseg, mintha karonfogva sétált volna velük a korzón. Vallja be, hogy kegyetlenül bántalmazta, gyötörte a szerencsétlen embereket!”

„Igen! Vertem... Aki zsidógyanús volt, behozták a pártházba. Két fiatalembert hozzám hoztak kihallgatásra.

Vallatás közben megjelent az egyik Vigh fiú, kezében harapófogó volt, amelyben egy tüzes szöveget tartott és ekkor Vigh, testvérének, Vigh Sándornak — aki különben is a verekedések vezetője volt — átadta ezt a szerszámot, és ő, a szemem láttára szúrta ki mindkét fiatalembernek a szemét. Egy másik alkalommal, hajnal felé, a pártszolgálatosokkal együtt szintén kivégzést rendeztünk a Korzó kávéházzal szemben levő Stefánia úti sétányon. Itt főleg nők voltak a kivégzettek. Elismerem, hogy szolgálataim fejében nagyobb mennyiségű készpénzt, ruhaneműt, ékszert kaptam... A kihallgatás úgy folyt, hogy amikor jól kivallattuk a kihallgatandókat — persze a legkülönbözőbb valatószerszámokkal —, akkor Szelepcsényi pártvezető volt az, aki szortírozta, hogy melyik megy a rendőrségre, melyik a városparancsnokságra és melyik a másvilágra. Jól emlékszem, hogy legelőször november 28-án dr. Berend Miklóst állítottam elő a pártházban. Itt a vallatás után, miután ez nagyobb ügynek ígérkezett, Szelepcsényi, az egyik Vigh és én, átkísértük a Naphegy utca 2-be, a belügy nyomozó osztályára. De itt a külsérelmi nyomok miatt nem vették át. Ekkor visszajövet Szelepcsényi és Vigh elöl ültek, én Berend doktor úrral hátul. Tagadom, hogy ekkor bántalmaztam volna, miután már nagyon össze volt verve. Így közösen vittük le a Dunához és én pisztollyal agyonlőttem. A holttestet, amikor a vízbe esett, még Vigh István sofőr beljebb rúgta, hogy a víz elvigye...”

De ez a vallomás az akkori nyomozás hiányosságaira is rámutat: Komlósyt alig néhány hónappal szörnyű vérengzései után hallgatják ki — akkor, amikor még pontosan emlékezne a dátumokra, adatokra, személyekre —, de tapasztalatlanságból nem faggatják bűntársai holléte felől. S ez a későbbiekben sok nehézséget okoz.

Körülbelül ez a helyzet a szemtanúk, az áldozatok hozzátartozóinak kihallgatásánál is. A nyomozók leszűkítik kérdéseiket az elfogott gyanúsított cselekményeire, s így a ta-

núk csak az előttük álló Komlósyra tesznek terhelő vallomást. Az egyik tanú — Kelemen Lukács, aki 1944-ben rendőr volt — például elmondja, hogyan hurcoltak el a nyilasok Komlósy vezetésével egy honvédtisztet, s hogyan lőtték agyon a szeme láttára. De hogy ki volt még ott, afelől már nem tudakozódnak fiatal rendőreink.

Nézzünk egy korabeli tanúvallomást — ebből a szempontból. Breyer Gyuláné, született dr. Ábrahám Szerén vallja 1945. május 23-án:

„1944. november 4-én férjemet a nyilasok elvitték a lakásunkról. Még ennek a napnak a délutánján ismét kijöttek a házba és ekkor tíz embert, hét férfit és három nőt hurcoltak el. Így kerültem be én is a Stefánia útra, ahol mindannyiunkat anyaszült meztelenre vetkőztettek. Az ütlegető nyilas pribékek parancsnoka Komlósy Elemér volt. Levittek a pincébe, ahol szörnyű jajveszékelést hallottam, aztán utánunk jöttek és bennünket is borzalmasan megvertek. Hajnal felé lejött egy csomó nyilas, kivittek minket a Stefánia útra a Korzó kávéházzal szemben levő sétányra. Itt a padokon láttam ülni több nőt, az egyik kis csecsemőt szorongatott az ölében. Aztán megszólalt Komlósy, kezében a géppisztolyt rázta és ekkor nekem olyan gondolatom támadt, hogy el kell rohanni. Eszeveszetten szaladtam, lőttek utánam, de szerencsére csak a kabátomat lyukasztották át a lövések. Egy telefonfülkébe menekültem a sötétben és órákig itt kuksoltam. Így a tíz emberből csak nekem sikerült élve elmenekülnöm. Bemenekültem az Aréna út 17. sz. alatti védett házba, ahol az őrt sikerült lepénzelnem és befogadtak.”

Az áldozatok és az ütlegető nyilasok nevét vagy személyleírását a tanútól nem kérdezték meg. A későbbiek során ugyan szisztematikusabbá és tapasztalabbá válik a felderítő munka, de még mindig sok hiányossággal. Ez az egyik oka

annak is, hogy bár jó néhány vérengző zuglói nyilas neve a felszínre kerül — nem tudják elfogni őket.

Nézzük azonban az eseményeket a zuglói nyilas terrorlegények felelősségre vonásának kronologikus sorrendjében.

A népbíróság 1945. augusztus 27-én kezdte el tárgyalni Komlószy Elemér bűnügyét, és még aznap ítéletet hozott. Komlósyra elegendő terhelő bizonyítékot gyűjtöttek össze a nyomozók, így a vádlott a népbíróság-előtt mindössze azzal tudott védekezni — azt is védője kérdésére mondta —, hogy fiatal korában epilepsziája volt és két év óta szifiliszszel kezelik... A népbíróság ítélte: a büntetés halál. A bírák nyomban zárt kegyelmi tanácskozást is tartottak és kihirdették, hogy az elítéltet nem találták kegyelemre méltónak, ezért az ítélet jogerős, két órán belül végre kell hajtani.

Komlószy Elemért 1945. augusztus 27-én kivégezték. Teljesen megalapozottan és jogosan, mint ahogy a többi zuglói nyilas brigantit is, akiket a felszabadulás utáni években ítél halálra a bíróság. Csakhogy sem Komlósyt, sem a többit — haláluk után — már nem lehetett többé kifagztatni társaik felől... S mivel ezekben az években még korántsem dőlt el a hatalomért vívott harc — egyedül a rendőrség volt szilárdan a kommunisták kezében — a jobboldal, a régi rend hívei részéről hatalmas volt a nyomás, rengeteg a furfangosnál furfangosabb akció, hogy a háborús bűnösök, a nyilas hóhérok közül, akit lehet, megmentsenek a börtöntől, a bitófától. Ebben az időben teltek meg az elmeógyógyintézetek „gyengeelméjű” nyilasokkal...

Még folyt Komlószy ügyében a bizonyítékok összegyűjtése, amikor 1945. július 9-én fiatal rendőrségünk felderített egy másik zuglói nyilas gyilkost: Gelencsér Sándor cipészt. Nyomban őrizetbe is vették, kihallgatták. A „kedélyes” hóhér szinte tömondatokban beszél büntetteiről. Valomásában ezt mondja:

„Nem tagadom, elmeséltem Légrády Jánosnének, hogy remekül szoktam szórakozni a Thököly úti pártházban, ahol kedélyesen múlnak az éjszakák. Tényleg mondtam, hogy állandóan hoznak be embereket, akik kommunisták, vagy zsidók és ezeknek a vallatása és kihallgatása igen szórakoztató. Magam egy őskeresztény asszony kínvallatásában vettem részt, aki mint kommunista került be. Nem tagadom, hogy egy vasrúddal elvertem... Igaz, hogy mondtam Légrádynének, hogy azért nem utazom el Pestről, pedig már itt vannak az oroszok, mert a vörös patkányok újévig már a Kárpátokig lesznek viasszorítva. December 25-én a Stefánia és a Thököly út sarkán 4 zsidó munkaszolgálatost lőttem agyon. December 3-án a Nyomorék Gyerekek Otthonában lőttem agyon valakit, aztán bevittük a többieket a Thököly út 80-ba és ott kivégeztük. Részt vettem a Rákos-pataknál is zsidók lelövésében.”

A rendőrség ezúttal is kihallgat számos tanút, akiknek az emlékezetében még frissen élnek a történetek. Felismerik Gelencsért, de a terhelő tanúvallomásokban új névként mindössze Bükkös György kerül szóba, és a három Vigh testvér. Ám Bükkösre nincs olyan terhelő vallomás — sem vádlott társaitól, sem a tanúktól —, hogy embereket gyilkolt volna. A nyomozók nem is nagyon firtatják Bükkös szerepét. Bükkös később rendőrkézzre kerül — akkor is véletlenül — s egy rafinált ügyvéd segítségével csak háborús propaganda címén ítélik el 10 évi fegyházra.

Közben húzódik Gelencsér ügye is: ügyvédje mindent kieszeli a tárgyalás elnapolására, így csak 1947. május 8-án kerül a népbíróság elé. A bíróságnak egyetlen nap elég ahhoz, hogy teljesen bizonyítottnak lássa a vádlott bűneit: a bizonyítási eljárás alapján Gelencsér Sándort legalább 40 ember törvénytelen kivégzésében találja bűnösnek.

Az ítélet halál!

A rendőrség egymás után deríti fel a különböző kerületi nyilasházak hóhérait, köztük a zsiglóiakat is... Újra és

újra találkozni a hírhedt Vigh testvérek nevével — mint akik tucatszám öldösték az ártatlan embereket —, mégis évekig sikerült bujkálniuk a felelősségre vonás elől. 1949 elején éri őket utol az igazságszolgáltatás. Egy, a zuglói nyilasházban megkínzott ember Prágában ismeri fel az egyik Vigh fiút... Azonnal megkezdődik a szélesebb körű nyomozás! Június 3-án el is fogják Vigh József és Vigh Sándor csehszlovák állampolgárokat, Karlovy Varyban, ahol a nácizmus bukása után letelepedtek.

A későbbiek megítéléséhez érdemes megismernedni a két Vigh testvér vallomását, amelyekben a gyilkosságok helye, a résztvevők nagy száma, néhánynak a neve különösen figyelemre méltó. Vigh József így vall 1949. június 3-án:

„Érsekújváron behívót kaptam, de nem vonultam be, mert István bátyám, aki Budapesten a nyilaskeresztes pártban működött, Sándorral, a másik bátyámmal együtt hívtak, hogy menjek Zuglóba. Így kerültem 1944. november 2-án a XIV. kerületi nyilaskeresztes szervezethez, mint pártszolgálatos, illetve előbb mint sofőr. A havi fizetésem 1200 pengő volt. Két hét után lettem pártszolgálatos. Azzal a gondolattal mentem oda — mivel ezt már Érsekújváron láttam —, hogy ha alkalom nyílik, bútort és ruhaneműt szerzek. Az első tevékenységem mint sofőrnek az volt, hogy Szelepcsényi Lászlótól kapott utasítás szerint a pártszolgálatosokkal különféle zsidó ingóságokat gépkocsin a pártházba hordtunk. Nekem ekkor a pincébe még nem volt szabad belépni. De aztán engem is beengedtek... November vége felé, egyik este Szelepcsényi utasítására két bátyám, valamint Komlós Elemér és még vagy 16—18 pártszolgálatos, 20 főt a Rákospatak mellett levő egyik bolgárkertészterületére kísértünk, ahol aztán hasra fektettük őket. Nekem pisztolyom volt és én azzal lőttem, a többiek pedig géppisztollyal. Nemsokára ezután, szintén az esti órákban Szelepcsényi magához hívatta Komlósyt, hogy

szedje össze a pártszolgálatosokat, mert 15 személyt kell kivinni a Duna-partra és ott ki kell őket végezni. A két testvéremmel együtt és vagy 15 más pártszolgálatossal, felraktuk az embereket az autóra, amely ponyvával volt letakarva. A Pozsonyi út vége felé — ahol egy üres grund volt, és emlékezetem szerint sóderkitermelés — az autó leállt, az embereket lezavartuk, sorbaállítottuk és elindítottuk őket a Dunába. Amint mentek befelé a vízbe, lelövöldöztük őket. Többször előfordult, hogy a pártház udvarán nagyszámú csoportot, körülbelül 150—200 embert is összegyűjtöttünk. Ezeket ott az értékeiktől megfosztottuk, aztán levittük őket a pincébe, vagy a KISOK-pályára. December elején lehetett, hogy parancsot kaptunk: menjünk a Mexikói útra, a Nyomorék Gyerekek Otthonához, mert ott valami baj van. Csak az őrség maradt a pártházban. Velem jött Tóth Ervin, Komlósy, Szelepcsényi, az idős és az ifjabb Hollós, Szloboda, Sándor Alajos, Bükkös és még sokan mások. Ott 12 embert kiválasztottunk a nagy csoportból és ezeket bekísértük a Thököly úti nyilasházba. A pincében megvertük, aztán kivégeztük őket. A meggyilkoltakat még ezen az éjszakán a Dunába löktük. Véleményem szerint körülbelül 600 embert végeztek ki a zuglói pártszolgálatosok. Én a legjobb tudomásom szerint 6 ember kivégzésének vagyok a tettese. Védelmemre előadom, hogy nem voltam tagja a nyilas pártnak és csak a katonaságtól akartam mentesülni, meg egy kis bútort szerezni...”

A másik Vigh már tömörebben vall. Íme:

„Én 1939-ben lettem tagja a nyilaskeresztes pártnak, de 1940-ben kizártak, mert loptam. A hatalom átvételekor mentem oda, vagyis Zuglóba. Kaptam karszalagot, egyenruhát és fegyvert... Arra emlékszem, hogy december 4. és 10. között Szelepcsényi Lászlótól parancsot kaptam — ha jól emlékszem, Komlósy volt ott, meg Sándor Alajos és még vagy tízen —, hogy vigyem ki a Duna-partra a letar-

tóztatottakat és azokat ott lőjük agyon. Ezt az újpesti rakparton hajtottuk végre. Ez december hónapban történt, a pontos időre nem emlékszem, de egybeesik azzal az eseménnyel, amikor Wirth Károly nyilas képviselő életét vesztette, és Tallós József kijelentette, hogy bosszút fogunk állni. Ekkor én, Tallós József, egy Hollai József nevű szabó, meg mások, átmentünk a zsidó imaházba és ott elég sok embert kivégeztünk...”

E tömörség oka, hogy Vigh Sándor kezdetben még több bűncselekményt tagadott, s csak miután a tanúk rávallottak — akkor ismerte el részvételét más gyilkosságokban is. Az ő kihallgatásakor hangzott el először Kovács János postás; nyilas pártszolgálatos neve. Megindult a felderítő munka, de nem tudták megtalálni.

Szelepcsényi Lászlónak, a zuglói nyilasház első vezetőjének és egyik főhóhérjának a neve ugyancsak gyakran került szóba a kihallgatások során, de Szelepcsényi ekkor már Németország amerikai zónájában talált menedéket.

A Vigh testvérek vallomásából tudta meg a rendőrség Surányi József zuglói nyilas pártszolgálatos büntetteit és tartózkodási helyét. S még nyomoztak a Vigh testvérek ügyében, amikor elfogták Surányit is, aki szintén több mint harminc embert végzett ki.

Mindhármuk tetteire tanúk sokaságát hallgatják ki. Az egyik koronatanú, Friedmann Ervin. Vallomása azért is figyelemre méltó, mert a nyilasok sortüze őt is érte, de életben maradt. (Friedmann 1957-ben kivándorolt Magyarországról.) Vallomásában elmondta, hogy egész családját — köztük őt is — bevitték a Thököly úti nyilasházba. Hogy kik voltak a fegyveres nyilasok, azokról csak személyleírást tudott adni. Az egyiknek azonban emlékezett a keresztnévére, egy 15—16 éves fiú volt, Gyuszinak hívták... (E perben kiderült: Monostori (Michalik) Gyula — A szerk.) A pincében Friedmann Ervint és apját rettentően elverték, aztán az esti órákban 10—12 másik üldö-

zöttel együtt kocsira rakták és kivitték őket a Rákospatakhoz.

Íme, Friedmann vallomása:

„... A nyilasok közül többen zseblámpával világítottak rám. Az egyik parancsolgatott, hogy ide még egy lövést, oda még egy lövést. Emlékszem, hogy egy kisgyerek is volt közöttünk, az elkezdett szaladni, és akkor lőtték le. Aztán lefektettek bennünket és lőttek ránk. Én is kaptam lövéseket. Körülöttem — úgy emlékszem — mindenkit legyilkoltak. Engem, mint mondtam, lövések értek, az egyik a karomat fúrta át. Aztán eltűntek a nyilasok és én fel-tápáskodtam. Láttam, hogy mindenki meghalt... Elindul-tam a Bosnyák tér felé az egyik rokonomhoz...”

Friedmann Ervin határozottan felismerte Vigh Sándort, mint aki jelen volt a kivégzésnél... A többiekről adott szeméyleírása nagyon ráillett Sándor Alajosra és Baráth Kálmánra...

A budapesti népbíróság 1949. augusztus 15-én kezdte meg Vigh József és Vigh Sándor háborús bűntetteinek tárgyalását. A bizonyítási eljárás után a bíróság a két Vigh testvért legalább 80 ember megölésében mondta ki bűnös-nek, s ezért mindkettőjüket halálra ítélte. A fellebbezési tárgyaláson jóváhagyták az első fokú ítéletet és 1949. októ-ber 4-én Vigh Józsefet és Vigh Sándort kivégezték.

A bíróság elé került Surányi Józsefet ugyancsak halálra ítélték, s az ítéletet végrehajtották.

A Surányi-ügy derített fényt a zuglói nyilasok egy má-sik, itthon bujkáló nagyobb csoportjára, amely 1949 má-sodik felében került rendőrkézre. Az igazságszolgáltatási eljárás során a Népbíróság Országos Tanácsa Pethő Ká-rolyt, Lucska Vilmost, Bónis Sándort, Tóth Ervint, Földi Bélát, Kovács Józsefet és K. Hajdu Imrét emberek meg-kínzásáért és törvénytelen kivégzéséért halálbüntetéssel sújtotta.

Ebben az időben tárgyalták a zuglói nyilas pártszolgálatos Nagy Elek bűnügyét is, akit a népbíróóság ugyancsak halálra ítélt és akit szintén kivégeztek. Pintér László zuglói nyilas ítélete is halálbüntetés volt...

Összesen 22 zuglói fegyveres pártszolgálatost ítélt halálra a magyar igazságszolgáltatás 1949 végéig. Úgy látszott, hogy minden elérhető XIV. kerületi nyilas hóhér elnyerte büntetését. Csak 1957-ben, az ellenforradalom után terelődött a rendőrség figyelme ismét az 1944—1945-ös szörnyű bűncselekményekre. Miért? Hogyan?

A zuglói nyilasok aktái 1950 után irattárba kerültek, szörnyű rémtetteik pedig a feledés homályába. Ki gondolt volna arra, hogy a 60—70 tagú zuglói gyilkos bandából 19-en még itt lapulnak közöttünk? Mint ezt a nyomozó hatóságok később megállapították, a most felelősségre vont 19 vádlott nagy többsége a felszabadulás után vidéken bujkált, rendszeresen változtatta munkahelyét; s a fővárosban töltött néhány véres hónapról senki nem számoltatta el őket. Még akkor sem, amikor egyik-másik köztörvényi bűncselekményt követett el, s felelősségre vonták őket lopásért, csalásért...

A zuglói nyilasok ügye 1957 elején úgy került ismét elő az irattárakból, hogy bejelentés érkezett Kröszl Vilmosra, a XIV. kerületi nyilasház volt vezetőjére: az ellenforradalom idején fegyveresen megjelent egykori gyilkosságai színhelyén, Zuglóban. Körülnézett, megfenyegetett egy-két embert, aztán eltűnt. A bejelentő — egy idős asszony —, aki Kröszlt felismerte, nem tudta a nevét, de arra emlékezett, hogy ez a vörösés hajú, magas, vékony ember is ott volt 1944 végén azok között, akik őt a zuglói nyilasház pincéjében megkínózták. Az idős asszonytól kapott hozzávetőleges személyleírás alapján újra megkezdődött a nyomozás. Ám rövidesen abba kellett hagyni: minden jel azt mutatta, hogy a nyilas bandita — akinek még a nevét sem tudták — disszidált. A bejelentő is elhunyt.

Az aktákat most már nem tették irattárba. Háttha mások is élnek még az országban a zuglói banditák közül? Újra és újra kezdték a nyomozást, de mindahányszor eredménytelenül. 1965 közepén váratlan fordulat következett; Kröszl Vilmos a Duna-parton sétált, amikor valaki ismét felismerte, és a rendőrségnek bejelentette:

„Igen! Ő kínozott meg engem. Ő volt a vezető, a neve Kröszl Vilmos!”

A bejelentés most már név szerinti volt. Kröszl Vilmos zuglói nyilas kerületvezető, aki embereket kínozott és ölt meg, a Duna-parton sétál...

A nyomozó csoportot — amely felderítésre és vizsgálatra megkapta a személy szerinti bejelentést — meglepte az a tény, hogy egy sokszoros gyilkos a fővárosban sétál, s nem disszidált. A logikus ez lett volna. Akiket súlyos bűnök terheltek, a zavaros hónapokban Nyugatra távoztak. Am a 19 zuglói nyilas úgy gondolta — mint ez később kiderült —, hogy az idő betemette bűneiket, az áldozatok pedig nem beszélnek, hiszen halottak... Aki meg éppen-séggel látta, úgysem ismeri fel őket... Így alakul minden gyilkos pszichológiája az idők múlásával... A nyomozóknak azonban az a dolguk, hogy felderítsék a bűnöst, vagy bűnösöket, s most is ezt kellett tenniük. Ezúttal viszonylag könnyebben láthattak munkához: adva volt egy név, s ennek viselőjét kellett kikutatniuk. De nem szokványos mai büntettről volt szó. Ahhoz, hogy elfogják a bűnöst, s bizonyítani tudják a bűnösségét, előbb meg kellett ismerkedniük a korszakkal, amelyben ezek a bűncselekmények lejátszódtak. Alaposan át kellett tanulmányozniuk azoknak a nyilasoknak az ügyiratait, akiket a felszabadulás utáni évek-

ben voltak felelősségre. Ez sem volt kis munka. Eközben került a kezükbe Bükkös György volt zuglói nyilas propagandista nyomozati és bírósági aktája is, amelyből adatszerűen az is kitűnt, hogy Kröszl sok gyilkosságot követgetett el a zuglói nyilasházban.

Mint említettük, Bükköst már közvetlenül a felszabadulás utáni napokban elfogták, de csak nyilas propaganda-tevékenységéért tudták felelősségre vonni. Így aztán 10 évi fegyházra ítélték, s 1956-ban szabadult.

A nyomozók számára fontosnak tűnt Bükkös felkutatása, hiszen már a 20 évvel előbbi kihallgatási anyagában is valamást tett Kröszl Vilmosra — valószínű, hogy fontos tanúja lehet az újonnan megindult vizsgálatnak. Miközben néhány nyomzó Bükkös előkerítésével foglalkozott, mások az országos lakcímnyilvántartónál kezdték munkájukat.

Megállapították, hogy legalább 18 Kröszl nevű ember él az országban. Aztán szűkítették a kört: a gyanúsítottak közül kiestek azok, akik koruknál fogva nem lehettek a zuglói nyilasház vezetői. Még mindig maradt 12—13 számba jöhető személy. Ezek közül is kihullottak azok, akik soha nem laktak a fővárosban. Azt a feltevést, hogy Kröszl pusztán a zavaros hónapokra jött fel Budapestre, könnyű volt elejteni, mivel Bükkös felszabadulás utáni vallomása szerint Kröszl már évek óta itt lakott Zuglóban.

Végül öten maradtak olyanok, akiknek kora és fővárosi illetősége ébren tartotta a gyanút. A nyomozóknak akkor személyesen is meg kellett nézniük, hogy az 1957-ben és 1965-ben adott személyleírás közül kire illenek az adatok. A vörös haj végül is perdöntő lett a kiválasztásban. Megfálálták azt, akit 1957-ben hiába kerestek.

Az őrizetbe vételtől egyelőre még eltekintettek. Fel kellett ugyanis deríteni: nincsenek-e Kröszl környezetében olyanok, akikkel annak idején együtt követte el a bűncselekményeket? E nyomozati fázisban terelődött a figyelem egy másik volt nyilasra. Kröszl Vilmos többször talál-

kozott vele, s amikor ellenőrizték a személyi adatokat, a név már ismerősen csengett a nyomozók fülében. A felszabadulás utáni ügyiratokban ugyanis gyakran előfordult a Baráth család neve: az apáé, akit a felszabadulás után felelősségre vontak, és aki nem sokkal ezt követően meghalt, valamint a két fiúé, Baráth Kálmáné és Baráth Jánosé, akik a nyomozati anyagok szerint szintén rendszeresen a nyilasházban tartózkodtak 1944 végén, s maguk is részt vettek emberek megkínzásában. A két Baráth testvért annak idején nem tudták felelősségre vonni: Baráth János amerikai, Baráth Kálmán szovjet fogságba került, s csak évekkel később tértek haza. Hazaérkezésük után gyorsan eltűntek a láthatárról, mindketten vidéken vállaltak munkát, s csak később jöttek vissza a fővárosba. Az is csak 1966-ban derült ki, hogy mindazok az életben és szabadlábbon maradt nyilasok, akik együtt követték el Zuglóban bűncselekményeiket, még annak idején megállapodtak egymással: soha, senkinek nem beszélnek, s ha véletlenül egyiküket el is fognák, mélyen hallgatniuk kell társaikról. Ám e körből kiesett Bükkös György, aki igen hamar börtönbe került és akinek így nem volt módja kapcsolatot teremteni bűntársaival...

A nyomozás aprólékos munkát követelt. Jellemző erre Monostori (Michalik) Gyula felderítése. A nyomozás vezetője erről a következőket mondja:

„Amikor már vagy 12 gyanúsítottunk volt, olyanok, akikről tudtuk, hogy bűnösök a gyilkosságokban, de felelősségre még nem vonták őket, és itt élnek az országban, utána néztünk annak is: ki az a »kisfiú«, akinek személye annyiszor előfordult a vallomásokban, különösen a felszabadulás utáni eljárások során. Elég nehéz volt azonosítani, mert a »kisfiú«-ról korábban csak azt vallották, hogy 15—16 éves lehetett. Ilyen 15—16 éves fiúk jó néhányan voltak a zuglói nyilas pártházban. Így például Hortobágyi László, akit a felszabadulás után felelősségre vontak, s fia-

tal kora miatt — noha a gyilkosságokban részt vett — 15 évi fegyházbüntetésre ítélték, s akit tanúként szintén igénybe akartunk venni. Rábukkantunk egy olyan vallo-másrészletre, hogy az említett »kisfiú«, apja temetését kö-vető éjszakán, rendkívül kegyetlen volt, több embert sa-játkezűleg megölt. Egy másik anyagban viszont egy olyan utalást találtunk, hogy bizonyos »Mihalylikot«, aki szintén nyilas pártszolgálatos volt, a nyilas kormány hősi halott-ként temettetett el. Ismét egy másik vallomásban, ponto-sabban az egyik Vigh fiú nyomozati vallomásában ez állt:

»A kis Michalik is részt vett kegyetlenkedésekben és gyilkosságokban.« A név itt másként szerepelt, de az egyeztetésre nem kerülhetett sor, hiszen Vighet kivégezték. Kröszl és 11 társát már őrizetbe vettük, de név szerint er-ről a »kisfiú«-ról sokáig nem beszéltek. Vallomásaikból azonban kitűnt, hogy ez a fiatalkorú azonos lehet azzal, akinek az apja szintén a zuglói nyilas székházban tevé-kenykedett, s aki a szovjet csapatok elleni harcban esett el, s akinek temetését a Szálasi-kormány propagandacélokra használta fel. Ezért ott megjelent és beszédet mondott az akkori nyilas belügyminiszter is. A terheltek vallomásai-ból kiderült, hogy ez a díszes pompával eltemetett »hős«, a XIV. kerület, Istvánfi utca 9. sz. alatt lakott, Pesti Rozá-liával közös háztartásban, aki szintén nyilaskeresztes párt-tag volt. Hosszas munkával sikerült előkerítenünk az *ere-deti* nyilas listát, s ennek alapján azonosítottuk Pesti Ro-zália személyi adatait, valamint lakhelyét, majd megállá-pítottuk, hogy 1946-ban Nyugatra távozott. Ilyen előzetes adatok alapján két irányban folytattuk a kutatást. Az volt a feltevésünk, hogy egy olyan eseményről, amelyen az ak-kori belügyminiszter is részt vett, minden valószínűség szerint cikkek jelenhettek meg a sajtóban. A Széchényi Könyvtárban áttanulmányoztuk az 1944 november-decem-ber hóban megjelent nyilas újságokat. E cikkek nyomán a »hős« nevét kívántuk azonosítani. Meg is találtuk a Ma-gyarság 1944. november 28-án megjelent számában a teme-

tésről szóló tudósítást, ezzel a címmel: »Eltemették a Fegyveres Nemzet Szolgálat két hősi halottját«. A cikkekből megállapítottuk, hogy az egyik »hősi« halott Mihalylik Gyula volt. A dátum más vonatkozásban is rendkívül hasznos volt. A korábbi vallomásokban ugyanis az szerepelt, hogy a temetés napján, a késő esti órákban, a pártház pincéjében nagy vérengzés volt, s ennek során a »kisfiú« egy-maga több személyt gyilkolt meg. Így pontos dátumot tudtunk kapni egy tömegkivégzésről, amelynek során hozzátétőlegesen megállapításaink szerint a zuglói nyilasházban több mint 30 embert gyilkoltak meg.

A másik feltételezésünk az volt, hogy ha a megjelölt nyilas valóban itt élt Pesti Rozáliával, akkor erről hozzátartozói feltétlenül tudnak. Ezért a kutatást kiterjesztettük a rokoni körre is. Felderítettük Pesti Rozália Magyarországon élő fiát, aki kihallgatása során elmondotta: anyja 1944 végén valóban közös háztartásban élt egy *bajai* származású nyilassal, s ennek 15—16 éves fiával. Az ily módon beszerzett adatok alapján most már volt egy nevünk, egy körülbelüli lakóhelyünk (Baja) és egy születési évünk. Próbáltuk keresni Mihalylikot, de nem találtuk. Ezért a sajtóban megjelent Mihalylikot névelírásnak vettük. E feltevésünk helyességét a későbbi nyomozás egyértelműen bizonyította. Szűkítettük a kört, s így, az adatok alapján, a gyanú a kecskeméti légierőknél szolgálatot teljesítő Monostori (Michalik) Gyulára esett. Őszintén mondom, nagyon meghökkentünk e valószínűsítésnél. Lehetséges, hogy a néphadsereg egyik tisztje tömeggyilkos? Elképzelhetetlennek tűnt, de már az első bizonyítékok ellene szóltak. Környezettanulmányt készítettünk, amelynek alapján megállapítottuk, hogy a kiválasztott Michalik Gyula szüleivel együtt a 30-as évek végén Budapesten lakott. A Michalik család élete rendezetlen volt. Az asszony Baján élő testvérei abban az időben arról beszéltek, hogy Michaliknak szeretője van és ezért romlott meg családi életük. Michalik rendszeresen bántalmazta a feleségét, aki ezért 1938—

1939-ben férjét Budapesten hagyva, visszatért fiával Bajára. Michalikné 1945-ben ismeretségi körében arról beszélt, hogy a férje meghalt. Az elhalálozás körülményeit azonban soha nem részletezte, arról nem beszélt, hogy katonaként harcban, vagy más módon hunyt volna el. Időközben beszereztük Monostori (Michalik) Gyula önéletrajzát, aki erről a tényről szintén szűkszavúan nyilatkozott. »Apám 1944-ben a fronton meghalt.«

Monostori Gyula a bajai polgári fiúiskola évkönyve szerint 1942-ben végezte el a 4. polgárit. Az iskola hivatalos évkönyve és egyéb okmányok szerint Michalik Gyulának hívták. Ettől az időponttól 1945-ig rendkívül hiányos az életrajza. A szűkszavú fogalmazásból érződik, hogy nem szívesen számol be ezekről az évekről. Azt írja, hogy a polgári iskola után vasas szakmát akart tanulni, de erre nem volt lehetősége. Megállapítottuk, hogy ez nem valószínű, mert 1945-től Nebojsza János bajai lakatosmester-nél tanult, aki anyai ágról közeli rokona, így tanulóként a felszabadulás előtt is elhelyezkedhetett volna nála. A környezettanulmányból az is kiderült, hogy ifj. Monostori Gyula 1944 második felében nem tartózkodott Baján, s anyjához csak a felszabadulás után tért vissza. A beszerzett életrajzi adataival összehasonlítva, megállapítottuk, hogy Monostori erről a tényről nem írt és egyetlen mondatral sem említette, hogy a háború alatt, vagy azt megelőzően Budapesten lakott volna.

A kör tehát teljesen leszűkült. Beszereztük Monostori Gyula polgári iskolai tablóját, az azon levő fiatalkori képet kinagyíttattuk, s a képet a letartóztatásban levő többi terheltnél azonosítottuk. Sok más fénykép közül határozottan Michalik Gyulát választották ki. Az így nyert nyomozati anyagok most már megnyugtatóan bizonyították előttünk, hogy az 1944 végén elkövetett gyilkosságokkal gyanúsított személy azonos Monostori Gyula honvédtiszttel, aki a felszabadulás után változtatta meg a nevét. Természetesen őrizetbe vettük ...”

Ilyen körütekintő, aprólékos, szinte sziszifuszi munkát kellett végeznie a megbízott nyomozó csoportnak. Ez azonban csupán a kezdet volt: nemcsak Monostori Gyulánál kellett olyan adatokat összeszedniük, amelyek megnyugtatóan bizonyítják a letartóztatáshoz feltétlenül szükséges bűnök alapos gyanúját, és a személyazonosságot, vagyis azt, hogy valóban az a személy kerüljön őrizetbe, aki a zuglói nyilasházban bűncselekményeket követett el. Kezdetben csak egy személyre volt alapos gyanú, végül is 19 olyan személy neve került felszínre, akik többrendbeli gyilkosságot követtek el, de elkerülték a felelősségre vonást.

Hónapokig tartó előkészítő munka után 1966. február 16-án vette őrizetbe a rendőrség Kröszl Vilmost, Bükkös Györgyöt, s még néhány társukat, s ahogy a nyomozás újabb bűnösöket hozott napvilágra, úgy került folyamatosan sor a többiek letartóztatására. A nyomozás nehézségeit mutatja, hogy Kraut József őrizetbevételére például csak májusban, Michalik letartóztatására pedig csak júniusban került sor. A tizenkilencedik gyanúsítottat 1966 júniusában vették őrizetbe...

A bűnösök felderítése a nyomozásnak csak egy részét képezte. Ezzel együtt fel kellett kutatni azokat a terhelő bizonyítékokat, amelyek kétségtelenül igazolják az őrizetbe vettek bűnösségét, s egyben vallomásra is tudják készíteni őket. Példának okáért olyan írásos anyagokat kellett felkutatni — amennyiben voltak ilyenek —, amelyek megdönthetetlenül bizonyítják a gyanúsítottak nyilas párt-szolgálatosi mivoltát. Ennek során találták meg a korabeli nyilas főkerület irattárából a megmaradt anyagok között azt a dokumentumot, amely katonai felmentések címen tartalmazta a neveket.

Rendkívül nagy erőfeszítést követelt az élő tanúk felkutatása is. Már hetek óta keresték a nyomozók a tanúkat, amikor a Nácizmus Üldözöttei Magyarországi Bizottságának a segítségét kérték, hogy bocsássák rendelkezésükre

azokat a neveket és adatokat tartalmazó listákat, amelyeket kártérítési követelés céljából állítottak össze. Ez a több tízezer oldalnyi anyag tartalmazta azt is, hogy kit, hol bántalmaztak, vagy fosztottak meg értékeitől. Először természetesen megint ki kellett szűrni azokat a személyeket, akiket nem a fővárosból hurcoltak el. Aztán kiestek azok, akik elhunytak időközben. Végül mindössze 8—10 személy adatai maradtak meg. Ezeket megkeresve azonban csak kettő volt olyan, aki megfordult a zuglói nyilasházban is. Egyikőjük még aznap továbbkerült a KISOK-pályán felállított gyűjtőtáborba, és csak a másik szemtanú élt át borzalmas éjszakákat a Thököly út 80-ban. De a tanú már még tudott nevezni több más egykori üldözöttet, akiket szintén a zuglói nyilasházban kínoztak meg, s akik életben maradtak.

Részletes elemzésnek vetette alá a nyomozás a felszabadulás utáni perek tanúvallomásait, s így állapították meg a még élő tanúk jelenlegi lakhelyét; felkérték őket, hogy adataikkal és felvilágosításaikkal segítsenek a nyomozásban.

Amíg korábban a gyanúsítottak körét szűkíteni kellett, hogy eljussanak a tényleges bűnösökhöz, most a tanúk körének bővítése volt a feladat. Így találták meg a Thököly út 80. számú ház egykori házfelügyelőjét, a Mexikói úti Nyomorék Gyerekek Otthonának egykori gondnokát, azt a hullaszállítót, aki 1944 novemberében és decemberében, illetve 1945 januárjában a főváros területén a holttestek szállításában részt vett. Ő mondta el, hogy annak idején a Stefánia útról, a Városligetből, a bolgárföldekről és egyéb helyekről összeszedett holttestek jelentős részét a Bonctani Intézetbe vitték, ahol azokat mindig feljegyezték. Ez újabb nyom volt a bizonyítékok göröngyös útján. Ráadásul eredményes nyom, mert amikor megnézték a Bonctani Intézet korabeli nyilvántartásait, kiderült néhány újabb helyszín is. Fotokópiákat készítettek a nyilvántartásról, amely tartalmazta a beszállított halott nevét — ha névtelen volt,

akkor N. N.-nel jelölték —, a nemét, a haláleset idejét, a holttest feltalálásának helyét, feltehető korát és a haláleset okát.

Íme, példaként a hivatalos nyilvántartás egy — a Zugló területéről beszállított holttestek adatait tartalmazó — részlete, amely a bűncselekmények helyének megállapításához szintén hozzájárult.

Láb-szám	Név	A haláleset ideje, helye, oka	
3055	Lajti Endre — (Megjegyzés: Richtmann S. az igazi neve)	XI. 4. Hungária krt. 108.	fejlövés
3090	Herzog Nándor —	XI. 8. Városliget	fejlövés
3174	Krausz Mayer Manó	XI. 12. Zsálya u. 24.	"
3192	NN nő, 35—40 éves	XI. 13. Pascal malom	"
3193	NN nő, —	XI. 13. "	"
3594	NN nő, 25—30 éves	XI. 13. "	"
3195	NN nő, 25—30 éves	XI. 13. "	"
3196	NN nő, 35—40 éves	XI. 13. "	"
3197	NN nő, 35—40 éves	XI. 13. "	"
3198	NN nő, —	XI. 13. "	"
3199	NN nő, —	XI. 13. "	"
3178	NN férfi, —	XI. 13. Csömöri—Öv u. sarok	"
3179	NN férfi, 55—60 éves	XI. 13. "	"
3182	NN férfi, —	XI. 13. "	"
3183	NN férfi, 45—50 éves	XI. 13. "	"
3188	NN férfi, —	XI. 13. "	"
3189	NN férfi, —	XI. 13. "	"
3207	NN férfi, 35—40 éves	XI. 13. "	"
3338	Schwarz Mór —	XI. 18. Thököly út 45.	"
3452	Frebrich József —	XI. 21. Czobor u. 124.	mellkaslöv.
3475	NN nő, 50—55 éves	XI. 27. Dráva u.	
3633	Gál Sándorné —	Duna-part XII. 3. Mexikói út 60.	fejlövés emeletről kiugrás tüdőlövés
3642	Dr. Weisz Árpád	XII. 4. "	
3778	NN férfi, 20—25 éves	XII. 11. Csömöri u. Rákos-patak	fejlövés
3779	NN férfi, 35—40 éves	XII. 11. "	"
3470	NN nő, 60 éves	XII. 14. Thököly út 83.	"

Láb- szám	Név	A haláleset ideje, helye, oka	
3871 NN	nő, 60—65 éves	XII. 14. Thököly út 83.	fejlövés
3872 NN	nő, 70—75 éves	XII. 14. "	"
3873 NN	nő, 60—65 éves	XII. 14. "	"
3874 NN	nő, —	XII. 14. "	"
3492 NN	férfi, 50 éves	XII. 20. Stefánia u. 32.	"
3977 NN	férfi, 70—75 éves	XII. 22. Francia u. 39/b.	"
4057 NN	férfi, 25 éves	XII. 26. Stefánia u. 57.	"
4059 NN	férfi, 20—25 éves	XII. 26. "	"
4060 NN	férfi, 40—45 éves	XII. 26. "	"
4061 NN	férfi, 40—50 éves	XII. 26. "	"
4062 NN	férfi, 20—25 éves	XII. 26. Stefánia u. bombatölcsér	"
4063 NN	férfi, 18—20 éves	XII. 26. "	"
4064 NN	férfi, 20—25 éves	XII. 26. "	"
4065 NN	férfi, 50 éves	XII. 26. "	"
4066 NN	férfi, 18—20 éves	XII. 26. "	"
4067 NN	férfi, 40—50 éves	XII. 26. "	"
4068 NN	férfi, 30—40 éves	XII. 26. "	"
4069 NN	férfi, 60—70 éves	XII. 26. Stefánia úti pad	"
4070 NN	nő, 25—30 éves	XII. 26. Stefánia u. bombatölcsér	"
4071 NN	nő, 20 éves	XII. 26. "	"
4072 NN	nő, 8—10 éves	XII. 26. Stefánia úti pad	"
4073 NN	nő, 25—30 éves	XII. 26. "	"
4074 NN	nő, 30—40 éves	XII. 26. "	"
4092	Gerő Bella —	XII. 27. Amerikai u. 61.	"
	Schell József —	XII. 27. Szatmár u. 15.	"
4094 NN	férfi, 50 éves	XII. 27. XIV. virágkiállítás mögötti épület	"

A kivonat hiteles: Budapest, 1966. július 8.

P. H.

Budapesti Orvostudományi Egyetem
Igazságügyi Orvostani Intézete
aláírás

A Nácizmus Üldözötteinek Magyarországi Bizottsága más irányú segítséget is adott a nyomozáshoz. Felhívást tett közzé a lapokban, hogy jelentkezzenek mindazok, akiket 1944. október 15-től 1945. január 13-ig bezárólag Zuglóból hurcoltak el, akár a nyilasházba, akár a rendőrségre vagy máshová. A felhívás alapján több száz egykori üldözött jelentkezett. A nyomozáshoz a jelentkezett tanúk nagy része nem tudott adatokat, felvilágosításokat nyújtani. A közel fél évig tartó kiterjedt kutatás így is több mint 150 tanú vallomását tudta bizonyítékként használni. E tanúk között voltak olyanok is, akik csak néhány mozzanatra emlékeztek már, akadtak olyanok, akik kínzóik nevét nem tudták, de a korabeli fényképen felismerték őket, s ily módon azonosítani lehetett a bűnösök személyét. Természetesen voltak olyanok is, akik nevekre emlékeztek, de az arcképeket már nem tudták felismerni, még a korabeli fényképeken sem... Ne feledjük, a szörnyűségek óta több mint két évtized telt el, bár igaz, hogy aki átélte a poklok kínját, emlékezetében sokkal pontosabban őrizi a történeteket, a látottakat, a hallottakat — így például azt, hogy milyen keresztnéven vagy gúnynéven szólították egymást a nyilasok —, mint az, aki esetleg csak hallomásból szerzett tudomást a borzalmakról...

A nyomozók megtalálták az ügy egyik koronatanúját is, Kálmán Imre személyében, akinek az egész családját Kröszl Vilmos és társai végezték ki, s aki maga is több lövést kapott, de sikerült megmenekülnie.

A tanúk felkutatásával, a bizonyítékok összegyűjtésével párhuzamosan folyt a kihallgatás. Az első napokban még nem volt őszinte vallomás, beismerés. Még Bükkös is tagadt, aki pedig később, őszinte, részletes vallomást tett a nyomozó hatóság, majd az igazságszolgáltatás előtt. Az első hetekben ő is igyekezett mellébeszélni, saját magát ártatlannak feltüntetni. Később, amikor a bizonyítékok

sokasodtak, Bükkös is és a többiek is többé-kevésbé őszinte vallomást tettek.

A nyomozás vezetője erről a következőket mondja:

„Törvényszerű minden terheltnél, hogy kezdetben tagadja az általa elkövetett bűncselekményeket. Ez emberi-
leg érthető is, hiszen a legtöbben úgy gondolják, így ki-
bújhatnak a felelősségre vonás alól. A mi dolgunk a bizo-
nyítás, olyan dokumentumok, tanúk felkutatása, helyszíni
szemlék lefolytatása, amelyek alátámasztják, vagy éppen-
séggel elvetik a bűnösséget. A kihallgatásoknak is vannak
azonban nyomra vezető metódusai. A különböző esetek
többszöri elmondatása, az adatok kontrollálása — aztán a
szembesítések, s nem utolsósorban az önvallomások, ame-
lyeket a terheltek maguk, kézzel írnak stb. — feltétlenül
eljuttatják a nyomozót odáig, hogy világosan lássa
az igazságot, a történetek összefüggéseit, tényeit. Így volt
ez Bükkössel és a többiekkel is. Különben is azt tapasztal-
tuk, hogy egymásra minden további nélkül vallottak,
csak éppen a saját bűneiket akarták kezdetben elhallgatni,
vagy kicsinyíteni. Természetesen a bíróság előtt még a
beismerő vallomás sem elegendő bizonyíték, csu~~va~~ eny-
hító körülménynek számít...

Bükkös például elmondta, tudja, hogy számára csak az
őszinte, beismerő vallomás az egyetlen enyhítő körülmény,
hiszen annyi egyéb bizonyítékot hoztunk fel ellene
— ezért tett töredelmes vallomást. Közrejátszott azonban
az is — ő mondta —, hogy társai tulajdonképpen »meg-
úszták«, miközben ő már 10 évet töltött a börtönben.”

Íme, Bükkös György 1966. május 17-i kihallgatásán tett
vallomása:

„Nyomozó: Ön úgy nyilatkozott, hogy a nyilasuralom
alatti cselekményeit megbánta, több mint 10 esztendő
töltött börtönben, úgy érzi, hogy őszinte, felderítő vallo-

mást kell tennie, amellyel a jelenlegi büntető ügy nyomozását segíti, s amely a bíróság előtt majd enyhítő körülménynek számít. Kérem, kíséreljen meg összefüggő vallomást tenni.

Bükkös: Mint önök tudják, 1945 március utolsó hetében engem már a politikai rendőrség kihallgatott. Az akkori vallomásaimat a bírósági tárgyaláson visszavontam — bár azok a többségükben megfeleltek a tényeknek. De ekkor tudomásomra jutott, hogy a bíróság előtt végig egyedül leszek, s azt is tapasztaltam, hogy engem a társaimmal sem a rendőrségi kihallgatáson, sem a bíróságon nem szembe-sítettek. Arra gondoltam, hogy nem tudják majd a dolgot bizonyítani. Így a bíróság háborús propaganda miatt jogerősen 10 évi fegyházbüntetéssel sújtott. A börtönben számtalanszor gondoltam arra, hogy társaim java része elkerülte az igazságszolgáltatást, bár azok többsége jóval több törvénytelen dolgot követett el, mint én. Most már döntöttem végleg. A körülmények tisztázásához — akár a történelem számára is — a legjobb emlékezetem szerint hozzá akarok járulni. Az eseményeken alkalmam volt nagyon sokat gondolkodni. A továbbiakban az általam előadottak a valóságnak megfelelnek. Tehát 1944. október 15. után részt vettem a hatalom átvételében. A Pasaréti úti gyülekezőhelyen, ahol több mint 8 ezer ember jelent meg, mi, a XIV. kerületi nyilas párttagok, Szelepcsényi László vezetésével fegyvert és karszalagot kaptunk. Másnap új párthelyiséget foglaltunk el a Thököly út 80. szám alatt. Én mint propagandavezető tevékenykedtem itt, de egyben bekapcsolódtam a razziázásokba, a kihallgatásokba és a kivégzésekbe is. A kiemelkedő események sorrendje — emlékezetem szerint — a következő volt: berendezkedtünk a Thököly út 80-ban, majd utána azonnal megkezdődött a pártszolgálat, a nyomozó, a felderítő, a kihallgató csoportok felállítása. A kerület vezetője Szelepcsényi László, a helyettese id. Hollós Zoltán, ifjúsági vezető Szőke Antal, a számonkérő csoport vezetőjét pedig Bálinak hívták. A keresztnéve ta-

lán József volt, de erre nem emlékszem pontosan. A pártszolgálat vezetője rövid ideig, talán október végéig, vagy november elejéig egy Dajka nevezetű volt, majd őt katonai szolgálatra behívták, aztán Szloboda Vilmos lett, akivel közvetlenül együttműködött egy Ónodi nevezetű is, aki helyettesi funkciót látott el a pártszolgálatnál. Azt azonban már nem tudom, hogy hivatalosan is helyettes volt-e. A pártszolgálaton kívül három csoportvezető működött: Nagy Elek, Erős János és Szepecséri Gyula. A kezdeti időben talán csak 50 fegyveres pártszolgálatos tartozott a három csoportba. E csoportokból választotta Szelepcsényi a közvetlen testőrséget, akik közül Vigh Józsefre, Vigh Sándorra, Vigh Istvánra, Tallós Józsefre és idős Michalik Gyulára emlékszem.

Amikor nagyjából elintéztük a szervezési feladatokat, azonnal megkezdtuk az akkori kormányrendeletek értelmében, a különböző helyeken bujkáló személyek felderítését és elfogását. Az általános nyilas propaganda elhitette velem — a front is közel volt —, hogy mindazok a személyek, akik részben a zsidótörvényeket, részben a katonai parancsokat nem hajtják végre, illetve nem látják el maradéktalanul, azok a haza és a nyilas rendszer ellenségei...

Már november elején lehettünk, amikor egyre több olyan személyt fogott el a pártszolgálat, akiket mi előzetesen már egyszer átadtunk a XIV. kerületi rendőrségnek. Világos volt előttem, hogy a rendőrségről valamilyen úton-módon megszabadulnak a foglyok. Így Szelepcsényi és közvetlen törzskara — amelyhez funkcióim ellenére Szelepcsényi velem szembeni bizalmatlansága miatt nem tartoztam — Komlósy Elemér, a három Vigh testvér, Szloboda, a két Hollós, Tallós József és mások — elhatározták, hogy az általunk elfogott személyeket a saját hatáskörünkben likvidáljuk. Ebben az időben a likvidálásra vonatkozó elhatározás még teljesen önkényes volt és erre a körülményre én felhívtam Szelepcsényi és törzskara figyelmét is. Én meggyőződéses nyilas voltam és a rendeletek értel-

mében kívántam eljárni. Talán éppen ezért kerültem szembe Szelepcsényi magatartásával.

1944. november 12-én, vasárnap a XIV. kerületi nyilas-szervezet párthelyiséget avatott a Thököly út 80. szám alatt. Az avatáson megjelent Wirth Károly, az országos munkásság széktartója (nyilas képviselő), Kerekes Béla államtitkár, dr. Tóth Béla és helyettese, Rechtmann Kurt, a főkerület vezetői. A pártház-avatásról és az ott elhangzott beszédekről az »Összetartás« című napilapban cikk jelent meg. A pártházavatást az tette igazán ünnepélyessé, hogy csaknem egybeesett a hatalom átvételének első havi fordulójával. Az ünnepségek után a pártházban levő párt-szolgálatosok és tisztségviselők nagy mennyiségű italt fogyasztottak. Ma már nem tudom pontosan, hogy a beszédek hatása alatt-e, vagy más ötlet alapján, de az éjszakai órákban Szelepcsényi parancsára az aznap délután elfogott 10—15 főt — férfit, nőt vegyesen — a Rákos-patakhoz vitték kivégezni. Emlékezetem szerint én kapuőrséget álltam (ilyen őrséget Szelepcsényi kivételével minden fegyveres adott a legkülönbözőbb időkben), amikor Szelepcsényi parancsa értelmében a foglyokat a pártház pincéjéből felkísérték. Itt kívánom megjegyezni, hogy a pártház pincéjének óvóhelyi részében tartottuk foglyainkat. Ha jól emlékszem, egy teherautóra rakták fel őket és a Thököly úton, a Bosnyák tér irányába mentek el. A pártszolgálatosok közül Tallós József, az ifj. Hollós, Nagy Elek, Surányi, a Vigh testvérek, (közülük az egyik vezette a gépkocsit, valószínű, hogy a legidősebbik), Bugár, Baráth János, és még mások is felszálltak a gépkocsira. Jóval éjfél után, talán 1—2 óra körül érkeztek vissza a pártszolgálatosok. Azt is tudom, hogy nem mindegyik pártszolgálatos jött vissza a pártházba. Lehet, hogy hazamentek, ugyanis akkor még viszonylag kevesen laktak benn a pártházban. Nagy Elek csoportvezető (Mária nevezetű lányának én már akkor udvaroltam) nagy hangon számolt be Szelepcsényinek arról, hogy a foglyokat a Rákos-patak mentén kivégezték...

Határozottan emlékszem arra, hogy ebben az időben a XIII. kerületi nyilasvezető felkereste Szelepcsényit és jelenlétemben vonta felelősségre azért, hogy az ő területükön hagyják a hullákat. Parázs veszekedés volt, míg végül abban állapodtak meg, hogy a XIV. kerületi pártszolgálatosok kerülni fogják a XIII. kerületben történő kivégzéseket...

1944 november második felében történt (én ekkor már többnyire bent laktam a pártházban), hogy Szelepcsényi és vezetősége utasítást adott a pártház pincéjében fogva tartott 20—25 személy kivégzésére. Emlékezetem szerint Szloboda Vilmos rendelkezése alapján én, Hollai Józseffel együtt mentem le a pincébe. Leérkezésünkkor a mosókonyhai részben (amelyből következett az óvóhely, ahol a foglyokat őrizték) Komlósy, Tallós József, Baráth Kálmán tartózkodtak. Ekkor már a mosókonyha cementpadlóján több agyonlőtt ember feküdt. Az óvóhelyről az ott tartózkodó pártszolgálatosok — köztük Németh Lajos, Szőke Antal, Erős János és mások — egyenként engedték be a foglyokat a mosókonyhai részbe. Valamelyik jelenlevő az érkezőre ráparancsolt, hogy feküdjön le a földre a hullák mellé, majd Tallós odalépett és közvetlen közlőről az arccal felfelé fekvő személy fejébe lőtt. Ilyen módon további személyeket agyonlőtt egy kisméretű pisztollyal Komlósy is, a szemünk láttára.

Az áldozatok száma ekkor már 10 vagy 12 volt és Komlósy — úgy emlékszem, hogy Szloboda parancsára — átadta a fegyvert Hollai Józsefnek, és felszólította, hogy a következőket már ő végezze ki. Hollai Komlósyhoz hasonlóan az egymás után érkező két férfira — középkorúak lehettek, korukat egyébként is nehezen lehetett volna megállapítani, hiszen erősen szakállasak voltak — közvetlen közlőről rálőtt.

Hollai ezután Szloboda parancsára nekem adta át a kisméretű pisztolyt, amellyel én is két férfit lőttem agyon ugyanúgy, ahogy azt a többiektől láttam. Áldozataink egy-

általán nem ellenkeztek, hanem parancsszóra nyugodtan lefeküdtek a már halott társaik mellé.

Ez az eset volt életem legborzalmasabb napja. Ekkor döböntem rá, hogy embert öltem. Azzal nyugtattam magam, hogyha nem én teszem, akkor az ellenség végez velünk. Foglyainkat ellenségnek tartottuk! Egyébként tiszt-ségemnél fogva, de a kialakult közhangulat miatt sem vonhattam ki magamat a kivégzések alól...

Szelepcsényi utasítása az volt, hogy a holttesteket a város különböző pontjaira szórják szét. Határozottan emlékszem arra, hogy a tehergépkocsival Németh Lajos, Báli, Baráth, Tallós, Komlósy és a gépkocsit vezető Vigh és rajtuk kívül még néhány, a kivégzésben ugyancsak részt vevő pártszolgálatos ment el. Itt kívánom megjegyezni, hogy a Danuvia-gyár gépkocsijai állandóan rendelkezésünkre álltak és tudok arról is, hogy a gépkocsikat véresen küldtük vissza..."

A nyomozó a kihallgatást itt megszakította, majd Bükkös a jegyzőkönyvet elolvasta, aztán külön-külön minden oldalát aláírta. Ez egyébként más gyanúsítottaknál is szabály — így igazolják, hogy az a valóságnak megfelel és a vallomást pontosan tartalmazza.

A következő napokban Bükkös tovább folytatta vallomását, újabb bűntényekről számolva be a nyomozó hatóságoknak. A kihallgató tiszt azonban — mint ilyenkor ez szokás — előről kezdte vele a vallomást, hogy ellenőrizze: nem kitalált dolgokról, s egyáltalán őszintén beszél-e.

Érdeemes megfigyelni, hogyan használja fel a nyomozó az írásos bizonyítékot egy kihallgatás során, amikor Bükkös látszólag közömbösnek tűnő megjegyzést tesz. Idézzük május 30-i vallomását:

„Mint mondtam, én Hollai kezéből kaptam a pisztolyt és utána lőttem agyon két embert. Az első kivégzést követő lelkiállapotomból nehezen szabadultam meg, de az ese-

mények során már számomra is újabb és újabb kivégzések következtek. Mai emlékezetem szerint én 20 személyt végeztem ki 1944. október 15-ét követően az összeomlásig, tehát 1945 februárig. Nekem, mint propagandavezetőnek hivatalból tájékozódnom kellett az egyes akciókról és így én minden kivégzésről tudomást szereztem még akkor is, amikor annak közvetlen részvevője nem voltam. Az egyes akciók propagandisztikus felhasználása, a harci szellem ébrentartása elsőrendű feladataim közé tartozott. E körülmény is kötelezően szabta meg számomra, hogy ne vonjam ki magam az egyes akciókból. Az általam végrehajtott cselekmények sorrendje, emlékezetem szerint így volt:

1944 november közepe körül — már a pártház avatása után — több ízben is ellenőriztük a Thököly úton levő zsidó imaház lakóit. Ellenőrzésünk célja az volt, hogy a hamis papírokkal ott bujkáló személyeket elfogjuk. Így több alkalommal is hozott át a pártszolgálat erről a helyről foglyokat. Az említett időben 15 férfit szállítottak kihallgatásra a pártházba, majd ugyanezeket a személyeket még beszállításuk napjának éjszakáján, Szloboda Vilmos parancsára a Zsolnay-gyár mögötti bolgárföldeken kivégeztük. A kivégzés, amelyben én is részt vettem, a következőként zajlott le: a pártház pincéjében fogva tartott foglyokat az éjszakai órákban teherautóra raktuk és Vigh Sándor gépkocsivezető, valamint Komlósy Elemér (repülőőrmeister) irányításával a Zsolnay-gyár mögötti térségre szállítottuk. Velünk volt az a kisfiú, akiről már korábban beszéltem, s akinek az apját hősként temettük el...”

A kihallgatást vezető nyomozó tiszt közbeszól: „Megállapítottuk, hogy ifj. Michalik Gyuláról van szó...”

„Bükkös: Igen, már én is emlékszem! Tehát akkor ifj. Michalik Gyula, Németh Lajos, Surányi József, Hollai József, Tallós József, Kröszl Vilmos, Hortobágyi László, Szőke Antal és Sándor Alajos meg én, hátul helyezkedtünk

el a gépkocsin, elöl feküdtek a foglyok. A helyszínre érve a ruháiktól megfosztott foglyokat a gépkocsiról leszállítottuk és egymás mellett, háttal a kivégzőknek, sorbaállítottuk őket. Ezt a felállítást azért alkalmaztuk, mert így az esetleges szökésüket figyelemmel tudtuk kísérni. Mégis előfordult ennél az esetnél, hogy mielőtt a kivégzésre parancsot kaptunk volna, az egyik fogoly szökni próbált, és ezért a felállított kivégzendő csoporttól távolabb lőtte agyon az egyik pártszolgálatos. Azt hiszem, Surányi József volt.

A kivégzésnél már minden pártszolgálatosnak géppisztolya volt. Az én géppisztolyom egyes lövésre lett állítva és ugyanígy tettek a többiek is. Megítélésem szerint a kivégzésre felállított foglyok mögött 2—3 méterre helyezkedtünk el és Szloboda parancsára nyitottunk tüzet. A lövéseket követően Komlósy — ismert szokásához híven — a már lelőtt áldozatokhoz közelhajolva egy-egy lövést adott le a fejükre úgy, hogy közben valamelyik pártszolgálatos, talán Szloboda zseblámpával világította meg az agyonlőtt foglyokat.

A kivégzetteket — miután megállapítottuk, hogy ténylegesen meghaltak — a helyszínen hagytuk, mi pedig gépkocsival visszaindultunk a pártházba. Több esetben is előfordult, hogy egy-egy kivégzés előtt ifj. Hollós Zoltán, a nyomozó iroda vezetője, előre ellátott bennünket címekkel, hogy a kivégzés után ne menjen üresen vissza a teherautó, hanem újabb foglyokat is szedjünk össze. A front közeledtével az események gyorsan peregtek. Az első hungarista hősi halott id. Michalik Gyula volt, aki a párt alapító tagjai közé tartozott. Úgy tudom, hogy neki és néhány embernek volt a hatalom átvételéig hűségpróbája. A későbbiekben a hűségpróba értelme megváltozott, és a hatalom átvételét követően hűségpróbát kellett tennie minden pártszolgálatosnak. Ez alatt azt értettük, hogy a nyilas tagság előtt »az ellenség közül« valakit le kellett lőni. Így tett hűségpróbát id. Michalik Gyula is. Őmaga egy önkén-

tes bevetés kapcsán, valahol Csepel környékén, emlékeztem szerint 1944. november 20. körül, az úgynevezett Szálasi-röppentyű (ködvető gránát) kezelése közben lelte halálát. Katonai díszpompával temették el a Farkasréti temetőben, ahol nemcsak a főkerület, de a nyilas kormányzat is képviseltette magát. Én is jelen voltam a temetésen. A halottat Vajna Gábor belügyminiszter búcsúztatta. A temetés napjának estéjén a Thököly út 80. szám alatt bosszúálló kivégzést hajtottunk végre. A pártház pincéjében (korábban óvóhelynek használták) levő foglyok körében szembetűnően nagy verést rendeztünk. A verésből minden jelenlevő nyilas kivette a részét, ezzel is igazolva együttérzését a jelenlevő ifj. Michalik Gyulával és annak Pesti Rózsi nevezetű nevelőanyjával. A verésben, s az ezt követő kivégzésben az ifj. Michalik Gyula őrvongve vett részt. Felfokozott lelkiállapotát (hiszen fiatal gyerek volt) tovább feszítették a jelenlevő pártszolgálatosok biztatásai. Buzdították: üsd őket, mert ezek apád gyilkosai! A verést követően a mosókonyhában kezdődött a kivégzés. Ez alkalommal is a foglyok közül 14—15 személyt lőttünk agyon. A kivégzés úgy történt, hogy az óvóhelyi részből egyesével hozták át a mosókonyhába a foglyokat és amikor azok beléptek a mosókonyhába, valamelyik pártszolgálatos megragadta és közvetlen közélről tarkón lőtte. Ennél az esetről emlékezetem szerint a legtöbb embert ifj. Michalik Gyulának kellett agyonlőni. A fiú saját, vagy mástól kapott pisztolyával lőtte agyon az áldozatokat. Én magam is jelen voltam ennél a kivégzésnél, én is biztattam ifj. Michalik Gyulát, de akkor nem lőttem agyon senkit. A kivégzésben ifj. Michalikon kívül részt vett még Tallós József, Vigh Sándor, Surányi József, Szőke Antal, Bugár, Erős János, Kovács János, Kovács István, Kröszl Vilmos, id. Baráth János és két fia (Kálmán és János) és még mások is, akiknek a nevére már nem emlékszem. Azt határozottan tudom, hogy akkor a pártházban tartózkodó nyilasok mindegyike szerepet vállalt id. Michalik Gyula meg-

bosszulásában. Magam nem láttam, de a pártházban többen beszéltek, hogy a holttestek egy részét, a pártházzal szemben levő, úgynevezett Schlachta-ház Thököly úti oldalának külső kerítésére akasztották fel, s aztán a hullaszállítók vitték el.

Talán idetartozik, hogy a Schlachta Margit rendházban tudomásunk szerint számtalan bujkáló személy volt. Ez számunkra nagyon zavaró volt és több esetben is razziát tartottunk és hoztunk is el foglyokat, akiknek egy részét ugyancsak kivégeztük. Egyébként ebben az épületben többnyire pápai menlevéllel rendelkező személyek voltak. A pápai menlevelet a nyilas kormányzat és ennek megfelelően mi magunk sem túlságosan tiszteltük, sőt Szelepcsényi László még a svéd, vagy svájci menlevelekkel rendelkezőkkel szemben is atrocitásokat hajtott végre. A Stefánia úton, közel az Ajtósi Dürer sorhoz, volt a svájci konzulátus és amellet a svéd királyi követség. Egy alkalommal valahonnan svéd menlevéllel rendelkező személyeket hozott be a pártszolgálat, akiket a Duna-parton végeztek ki. Szelepcsényi mindnyájunkkal közölte, hogy amennyiben az elfogott személyek után érdeklődnének, közölni kell, hogy a gettóba szállítottuk őket. Az érdeklődésre sor is került, és jelenlétemben az egyik svéd követségi alkalmazott megkísérelte felelősségre vonni Szelepcsényit, magából kikelve kikérte a követség nevében, hogy nem tartjuk tiszteletben az általuk kiadott menlevelek birtokosait. Szelepcsényi az ilyen természetű vitákat egy kézlegyintéssel intézte el és továbbra is fenntartotta eredeti álláspontját, miszerint a menlevelekkel rendelkezők mind olyan személyek, akiknek vagyonukkal, vagy az ellenséggel való paktálásuk alapján sikerült ilyen védettséget szerezniük.

1944 december első napjaiban egy vasárnapi napon a nyilas kormányzat országos nagygyűlést hirdetett a Városi Színház épületében. E nagygyűlésre mi, a XIV. kerületi pártszervezet vezetői is hivatalosak voltunk. Ahogy visszaemlékszem, Szelepcsényi gépkocsijával akartunk a

nagygyűlésre menni, de még készülődtünk, amikor hír érkezett, hogy a Városi Színházban az ellenállási mozgalom tagjai bombát robbantottak. Csaknem egyidejűleg ezzel tudomásunkra jutott, hogy a Mexikói út 60. szám alatti, a zsidók kezelésében levő, úgynevezett Nyomorék Gyerekek Otthonában az elszállításra kerülő foglyok rálöttek a hungarista katonákra. Szelepcsényi általános riadót rendelt el. Mi, a pártházban levő pártszolgálatosok, személygépkocsival, teherautóval indultunk a helyszínre. Közben olyan értelmű utasítást is adott Szelepcsényi, hogy a lakásukon tartózkodó fegyvereseket is azonnal riasszuk, és a helyszínre kell őket irányítani. Az utasítás értelmében a XIV. kerület pártszolgálatához tartozó személyek csaknem mindegyike részt vett az akcióban. Emlékezetem szerint a kora déli órákban érkezünk a Mexikói út 60. szám alá, ahol Szelepcsényi tudomására hozta az elszállítást végző rendőrpapancsnoknak: a zsidók KISOK-pályára való irányítása, majd onnan a gettóba történő szállítása reggel óta folyik, de valahonnan a főépület padlásteréből, fél órával érkezésünk előtt, rálöttek az elszállítást végző fegyveresekre. Arról nincs tudomásom, hogy ez a lövés valakit ténylegesen megsebesített volna. Tény az, hogy mi azonnal tüzelőállásba helyezkedtünk és fegyvereinkkel tűz alá vettük az utcai és udvari frontról is a főépületet. Ezt követően behatoltunk a főépületbe, és ott szobáról szobára járva kerestük a fegyvert, illetve a merénylőket. A szobákban részben kórházi ágyak, részben fából készített emeletes fekhelyek voltak, és egyikén-másikán beteg emberek is feküdtek. Szobáról szobára járva kerestük a fegyvert és közben az ott levő személyeket kikergettük a folyosóra, illetve az udvarra. Az épület egyik emeletén rendőrségi szállás volt, ezt a részt nem kutattuk át. Emlékezetem szerint Vigh Sándor, Komlós Elemér, Tallós József és még mások összeszedtek mintegy 10—12 járnai tudó személyt és fedezetük mögött nyomultak a padlástér irányába. Az előrehaladás kiabálással, hangoskodással történt miközben arra lettem

figyelmes, hogy újabb lövések hangzanak el a padlástér irányából. Erre a jelre én is a padlásra szaladtam, ahol a következőknek voltam szemtanúja: Tallós József kezében még füstölgött a pisztoly és előtte egy magas termetű férfi feküdt holtan. A padlástérben — oda korábban elszállásolt — indulásra kész, de fekhelyükön tartózkodó 2—300 ember várakozott. Vigh Sándor, Komlósy, Tallós József, Surányi József, Hollai József, ifj. Michalik Gyula és Sándor Alajos (aki éppen a főkerületből volt kinn), Baráth Kálmán és öccse, ifj. Baráth János, Erős János — ezekre határozottan emlékszem — és a pártszolgálat többi tagja egymás után érkeztek fel a padlástérbe. Megkezdődött a fekvőhelyek és csomagok átvizsgálása. Az itt levő személyeket rugdosással és ütlegetéssel ösztökéltük arra, hogy adják elő a fegyvert, illetve nevezzék meg azt, aki a lövést leadta. Az átkutatás eredménytelenül végződött és Szelepcsényi utasítására a tábor zsidó vezetőségének jelenlevő tagjait összeszedték és a padlástérben az összes jelenlevők szeme láttára közvetlen közletről agyonlőtték. Emlékezetem szerint 8—9 holttest maradt a padlástéren. Ezt a kivégzést a három Vigh testvér, Komlósy, Szloboda, Surányi, Bugár, Baráth Kálmán, Nagy Elek, Erős János hajtották végre, de rajtam kívül a kivégzésnél jelen volt még Hollai József, ifj. Michalik Gyula, Pintér László, Hortobágyi László, Szőke Antal, Kovács János, Kovács István és többen mások is.

A kivégzéseket követően a padlástérben levő zsidó személyeket letereltük az udvarra, ahol Szelepcsényi személyesen válogatott ki 10—12 foglyot azzal, hogy kísérik be őket a pártházba. A padlástérben történt kivégzés és lövöldözés kapcsán emlékezetem szerint két vagy három ember még megsebesült, akiket társaik — utasításunkra — az épület kerti kijáratának kapujától néhány méterre lefektették az utcai járdára. Ezeket a személyeket valószínűleg a rendőrség intézkedése alapján még ott-tartózkodásunk idején, mentőautóval elszállították. A főbejáratnál viszont egy fiatalember holtteste feküdt, akit menekülés közben

lőtt le az egyik hozzánk tartozó nyilas, Szőke Antal. Amikor a kiválogatott 10—12 foglyot, kezüket a fejükre téve a mi pártszolgálatosaink gyalogosan elkísérték... A Mexikói útról behozott foglyok kihallgatását ifj. Hollós vezette Szelepcsényi Lászlóval együtt, melybe én is bekapcsolódtam. A foglyokat üttük, de ez sem hozott eredményt. A kihallgatásban részt vett Sándor Alajos is, aki felvette a kapcsolatot a fokerülettel. Telefonon beszélt valakivel, majd közölte velünk, hogy a főkerület pártszolgálatának az a véleménye, hogy a Városi Színházban történt robbantás miatt megtorló intézkedés szükséges, és a kivégzett személyeket közszemlére kell kitenni. Ezt követően még az esti órákban Szloboda Vilmos közvetlen utasítására megkezdtük a pártház mosókonyhájában az elfogott személyek kivégzését. Ez alkalommal nemcsak a Mexikói útról behozott foglyokat, de a már korábban őrizetünkben levőket is kivégeztük. A kivégzésben én is részt vettem és ekkor a mosókonyhában saját pisztolyommal egy középkorú férfit lőttem agyon. A megtorló intézkedésben minden jelenlevő fegyveres pártszolgálatos részt vett. A bosszúállás fűtötte őket és az a kudarc, amely a Városi Színházban tervezett nagygyűlést érte. Egyébként is az a hír járta ekkor közöttünk, hogy a nagygyűlésen nyilas testvéreink közül többen is meghaltak. A mosókonyhában kivégzett személyek holttestét a Városi Színházhoz, illetve annak közvetlen környékére szállítottuk ki és a holttestekre cédulákat akasztottunk fel — ha jól emlékszem a következő felirattal: »A merényletért!«...

Tudomásom szerint a VIII. kerületi nyilas pártszolgálatosok jártak az élen a megtorló intézkedésekben. Ez érthető is volt, hiszen a Városi Színház biztosítása az ő hatáskörükbe tartozott...

1944. december 10. körül az általános mozgósítási parancs végrehajtása értelmében a 18 és 55 év közötti férfiaknak be kellett vonulni. A parancs egyrészt szóbeli utasítás, másrészt a rádión és plakátokon történő felhívások

alapján lett végrehajtva. A mozgósítási parancs egyértelműen kimondta, hogy a korábban bármilyen mentesítés alapján katonai szolgálatot nem teljesítőknek is be kell vonulniuk a megtorlás kilátásba helyezése mellett. A városparancsnok, Hindy Iván írta alá a plakátot.

Mi, a XIV. kerületi nyilaskeresztes párt vezetősége, a parancsot követően összeállítottuk az esetlegesen felmentendők névsorát. A rendelkezésre álló rövid idő ellenére a főkerületnek készítettünk egy listát, amelyen, azt hiszem, 30 személy felmentését javasoltuk. A felmentendők névsorába elsősorban a tisztségviselőket vettük fel, majd a fegyveres pártszolgálat vezetőit és a pártszolgálat azon tagjait, akik aktívan részt vettek a hatalom átvételében, és magatartásukkal, a különböző akciókban való részvételükkel egyértelműen bizonyították a hungarista mozgalomhoz való hűségüket. A listára csak olyan személyek kerülhettek fel, akik már több kivégzésben is részt vettek. Ebben az időben a kivégzésekben való részvételek száma minősítő körülményként hatott. Arra emlékszem, hogy a listát nekem is megmutatták, és az ott szereplő személyekkel én is egyetértettem.

Nyomozó: Felmutatok önnek egy gépirásos szöveget, amelyen 31 név található. Az 1-es sorszámmal ellátott Szelepcsényi László kerületvezető, a 31-es sorszámmal ellátott Nagy Elek csoportvezető. A lista 1944. december 12-én kelt Budapesten. Aláírása Hollós, kerületvezető helyettes.

Bükkös: Igen, ez az! Állítom, hogy ez az a lista! Vegyék kérem jegyzőkönyvbe! A nekem átadott és 31 nevet tartalmazó, a XIV. kerületben esetleg felmentendők névjegyzéke című írást átnéztem és határozottan állítom, hogy azonos azzal, amelyet nekem Hollós átadott annak idején tudomásulvételre, illetve egyetértő jóváhagyásra. Igen, ez az eredeti. A felmentés kérdésében végül is a főkerület döntött... A listán a kerület magja és az adott viszonyoknak megfelelően a legmegbízhatóbb, legharcosabb személyek szerepeltek, akiknél továbbra is számítani lehetett

arra, hogy a hatalom megtartásáért életüket is hajlandók feláldozni...

Nyomozó: Folytassa kérem...

Bükkös: A legszembetűnőbb tömegkivégzést 1944. december 24-én, karácsony szent estéjén, illetve annak éjszakáján hajtottuk végre. Ez alkalommal a kivégzettek száma meghaladta az 50-et is. A holttestek a Stefánia úti bombatölcsérekben feküdtek, amelyek olyan csíkos útelzáró deszkákkal voltak körülvéve.

Nyomozó: Átadok önnek négy fényképet, amelyek a kivégzett férfiak és nők holttestét ábrázolják. Nyilatkozzon, mit ismer fel erről?

Bükkös: A fényképeket megnéztem és határozottan állítom, hogy azok az 1944. december 24-én történt kivégzés egyik színhelyét ábrázolják, a képek eredetiek. Állításomat már vallomásom fenti része is igazolja, hiszen az átadott négy fénykép közül három képen határozottan látni lehet, hogy a holttestek a gödörben fekszenek, amelyek útelzáráshoz alkalmas csíkozott deszkákkal vannak körülvéve..."

Bükköst részletesen kihallgatták társaira vonatkozóan is, így például arról, hogy mit tud Kröszl Vilmos cselekményeiről. E vallomások abból a szempontból is érdekesek, hogy milyennek ismerte meg az egyik véreb a másikat. Bükkös 1966. június 2-i vallomásában ezt mondja Kröszl Vilmosról:

„Én Kröszl Vilmost 1944. október 15-e előtt a nyilaskezes párt helyiségében, amely a XIV. Bácska utcában, egy villaszerű épületben volt, egyszer sem láttam. Tény az, hogy amikor a párt a Thököly út 80. szám alatt kezdett működni, Kröszl és féltestvére, emlékezetem szerint egy János keresztnevű, megjelentek, és attól kezdve részt vettek az akciókban. Arra nem emlékszem már, hogy Kröszl melyik csoportvezetőhöz tartozott, de tény, hogy valamilyen érdeme szerint fegyveres pártszolgálatnál teljesített

szolgálatot. Kröszl magatartásával kezdettől fogva felhívta magára a figyelmet, s lassan közismerten garázda személynek ismertük meg, különösen a nőknél. Aki neki megtetszett, megerőszakolta, vagy ígéretet tett neki a megmentésére, ha vele nemileg közösül. De aztán az áldozatot mindig kivégezte. Egy alkalommal én magam kaptam rajta, amikor az emeleten levő nagyszobában egy fogoly zsidó nővel közösült. Durva, erőszakos, nagyhangú ember volt, s már akkor tudtam, hogy az elfogottak értékeit eltulajdonítja. Elöttem nyilvánvaló volt azonban, hogy Kröszl Szelepcsényi megbízható emberei közé tartozik, s később ez be is igazolódott, mert Szelepcsényi távozása után — minden tiltakozásom ellenére — őt nevezték ki a kerület vezetőjének. Amikor Kröszl lett a kerület vezetője, akkor különösen sokat rabolt össze...”

A kihallgatás további részében a nyomozó arról faggatja Bükköst, hogyan bomlott fel 1944 karácsonyán a zuglói nyilas központ, s hogyan alakult újjá, egy-két nap múlva? Miért nem szöktek ők is Szelepcsényiékkel együtt, noha a szovjet csapatok már a nyakukon voltak? Azt mondja: egymástól félték. S miközben „féltek”, még vadabb gyilkosságokkal tombolták ki magukat. E vallomásrészletben beszél egy, a Belvárosban lejátsszódott epizódról is, amelyből kiderül, hogy az ellenállási mozgalom egyik hősének, Stollár Bélának a meggyilkolásában a zuglói nyilasoknak is szerepük volt.

„Bükkös: 1944. december 26-án jutott tudomásomra, hogy Szelepcsényi többedmagával a főkerület utasítása alapján elhagyta a Thököly út 80. számú házat és megkísérelték a Nyugatra, illetve a Németországba való távozást. Itt kell elmondanom, egy igen lényeges körülményt, amely magyarázatot ad arra is, hogy miért sikerült tulajdonképpen a XIV. kerületi pártszervezet újjászervezése a régi tagokkal is, Szelepcsényiék távozása után. Az történt

ugyanis, hogy amíg mi 1944. december 25-én délután gettó-
őrségen voltunk, az V. kerületi pártszervezet a németekkel
közösén egy nagyobb arányú fegyveres ellenálló csoportot
számolt fel, a volt Berlini tér, a jelenlegi Marx tér köze-
lében. Az akció egyébként a jelenlegi Bajcsy-Zsilinszky út
és Szent István körút — a jelenlegi Stollár Béla utca és a
Zrinyi Nyomda által határolt négyszögben zajlott le. Mi-
vel itt egy nagyobb »reguláris« katonai csoport felszámo-
lásáról volt szó, elsősorban a német katonai alakulatok ve-
zették az akciót, de kiegészítő személyzetként egyrészt az
V. kerületből, másrészt a VI. kerületből, de a XIV. kerü-
letből is kértek fegyveres pártszolgálatosokat.

Az akció során a lakóépületben — ahol az ellenálló ka-
tonák meghúzódtak — tűzharc keletkezett, melynek kap-
csán, tudomásom szerint a helyszínen 20—25 elfogott ka-
tonát végeztek ki. Ugyanekkor a tűzharc következtében
többen is meghaltak. Tudomásom szerint az ellenálló ka-
tonák egy részének a padlástéren sikerült elmenekülniük.
Mivel az akcióban résztvevőknek az volt a feltételezésük,
hogy a házmester összejátszott az ellenállókkal, ezért a
fegyveres pártszolgálat a németek utasítása alapján a ház-
mestercsaládot a Duna-parton kivégezte. Egyébként ez az
épület akkor nem volt csillagos ház. Az akció a késő esti
órákig tartott, és így az ebben az akcióban résztvevő XIV.
kerületi pártszolgálatosok (Németh Lajos, Báli László, Erős
János, Kraut József és Kraut Gyula, Bugár és még má-
sok), akik egyébként a történetet elmondták nekem, már
csak Szelepcsényiek távozása után érkeztek vissza a párt-
házba.

Egyébként ma már tudom, hogy ennek az ellenállási
akciónak a vezetője Stollár Béla volt, aki vagy a tűzharc-
ban vagy a kivégzés kapcsán a helyszínen meghalt. Sza-
badulásom után én magam is olvastam az emléktáblát,
amelyet annak a háznak a falára helyeztek el, ahol ez az
eset történt. Megjegyezni kívánom, hogy Németh Lajos és
többi társa már akkor hangoztatták előttem, hogy a két

belső kerület (V. és VI. kerület) nagyon kivette részét az »operációból«...

E vallomásomnál kívánom felhasználni az alkalmat arra, hogy módosítást tegyek az 1966. február 22-i vallomásomhoz viszonyítva, ugyanis ott ezt a körülményt kissé zavarosan és bizonyos fokig a valóságtól eltérően mondtam el. Tudatosan zavaró körülményeket is iktattam az akkori vallomásomba. Mint az későbbi vallomásaimból egyértelműen kiderül — én ezt a magatartásomat felszámoltam és így jelen jegyzőkönyvemet, illetve az események sorrendjére és tényére vonatkozó vallomásaimat 1966. május 17-én megkezdett jegyzőkönyveim alapján kérem figyelembe venni.

1944. december 27-én a reggeli órákban azonnal felke-
restem a főkerületet, ahol már csak Rechtmann Kurttal — német származású magyar — az újonnan kinevezett főkerületvezetővel tudtam beszélni, ugyanis a korábbi főkerületvezető dr. Tóth Béla egy időben hagyta el a fővárost Szelepcsényivel. Rechtmann Kurt, tudomásomra hozta, hogy Kröszl Vilmost nevezte ki a kerület vezetőjének, engem pedig felelősségre vont, és elszámoltatott késedelmes jelentkezésem miatt és egyben közölte azt is, hogy Kröszl és még néhány fegyveres pártszolgálatos felkeresték őt 1944. december 26-án és elmondták, hogy ők hiába várakoztak a Thököly út 80. szám alatt rám, és ezért jöttek a főkerületbe további utasítások végett. A »fejmosás« után, mint régi tapasztalt nyilast, engem bízott meg a kerületvezető-helyettesi teendők elvégzésével, és egyben felhívta a figyelmemet, hogy ne tiltakozzak Kröszl személye ellen, hanem én is igyekezzek az erőskezü ember mellett a szétesett kerületi apparátus újjászervezésében működni.

1944. december 27-én, amikor ismételten a Thököly út 80. szám alatt jelentem meg, Kröszl hozzákezdett a bujkáló, vagy ellenálló személyek további felkutatásához. Tehát az újjászervezett apparátus magját a velünk együtt a gettó-
őrzésből visszajött 6 ember, valamint a Stollár Béla-féle

ellenálló csoport leveréséből visszamaradt 8—10 ember al-
kotta. Ugyancsak a régiekhez tartoztak azok (talán 3—4
fő), akik Szelepcsényivel együtt december 25-én hagyták
el a pártházat, de különböző okok miatt visszatértek a Thö-
köly úti pártházba. Ilyen volt Szőke Antal, a korábbi ifjú-
ságvezető is. Tőlük tudtam meg egyébként, hogy csoport-
juk, mintegy 35—40 ember, tűzharcba került és eközben
Szelepcsényi is megsebesült. Ma már nem emlékszem, hogy
ezek az emberek milyen indokkal hagyták el Szelepcsényit,
de tény, hogy Kovács István még a Várban is velem volt
(együtt estünk orosz fogságba 1945 februárjában), Baráth
Kálmán nem sokkal a Thököly út 80. szám alól történt el-
távozásunk előtt tűnt el, ugyanígy Szőke Antal is. Az újjá-
szervezett XIV. kerületi fegyveres nyilas párt emberei —
megítélésem szerint — 1944. december 27-től 1945. január
11-ig a XIV. kerület területén még további 150—220 sze-
mély kivégzését hajtották végre. Megítélésem szerint —
erről nagyon sokat gondolkodtam — a XIV. kerületben a
hatalom átvétele óta 1000—1200 embert végeztünk ki 1945.
január 11-ig. Mint ahogy azt már korábbi vallomásaimban
is elmondtam, a kivégzések a pártház pincéjétől kezdve a
kerület különböző helyein, mint például a Thököly úti
zsidó imaház, a Stefánia út, a Városliget különböző pont-
jai, azonkívül a Duna-part, sőt a kerületen kívül eső he-
lyeken is történtek...”

A kihallgatást ezután június 6-án folytatják, és ezúttal
Bükkös a karácsony utáni terroruralomról beszél.

„Bükkös: A főkerületből való visszaérkezésem után —
mint azt már korábban is jeleztem — Kröszl Vilmos, mint
a XIV. kerületi párt új vezetője — hozzákezdett a fegyveres
ellenállás megszervezéséhez. Határozottan tudom — Né-
meth Lajos és Kröszl Vilmos elmondták —, hogy a Danu-
via-gyár egyik nyilasszervezőjétől szereztek fegyvereket és
ez a nyilasszervező tudomásom szerint Kovács Gyula volt.

Néhány napon belül, legjobb emlékezetem szerint, a kerület törzsével együtt a fegyveresek létszáma mintegy 30 főre emelkedett. Ezek a következők voltak: Kraut Gyula, Kraut József, ifj. Baráth János, Baráth Kálmán, id. Baráth János, Erős János, a pártszolgálat egyik csoportvezetője, Füredi Pál, Kovács József, Kovács János, Kovács István, Bugár Gyula, Kapocsi Lajos csendőr törzsszermester, Szőke Antal, akik valamivel idősebbek voltak és számos 16—20 éves fiatal, akik közül a következőkre emlékszem: Hortobágyi László, Hernádi Jenő, Pátrovics Gyula, Kálmán László, ifj. Michalik Gyula és még egynéhány személy, de ezek nevére már nem emlékszem.

A nyilaskeresztes párt XIV. kerületének törzsét viszont már Kröszlrel közösen rögzítettük, bár az ő személye és a baráti köréhez tartozó Németh Lajos, a két Kraut, az id. Baráth, Kovács József és még egynéhányan, erősen befolyásoltak bennünket. Ennek megfelelően a kerületvezető Kröszl Vilmos lett, én voltam a helyettes. Felderítés vezető Báli László, a pártszolgálat vezetője Németh Lajos, a pénztáros Csiszár István lett, míg az állományvezető és irodavezetői funkciót Iglódy Sándor látta el, emellett én továbbra is megtartottam a propagandavezetői tisztségemet is.

Nyomozó: Átadok önnek egy, a »Nyilaskeresztes Párt Főkerület Vezetőjének« címzésű eredeti jelentést, amelynek aláírója Kröszl Vilmos kerületvezető. Kérem, nyilatkozzon erről!

Bükkös: A nekem átadott jelentés, mint látható, gépirással készült és azon az általam már fentiekben elmondott tisztségek és azok viselőinek neve látható, lakcímükkel és pártigazolvány számukkal ellátva. Ez a jelentés 1944. december 27-én készült, melyet én személyesen vittem még ugyanaznap este a főkerületbe, és ott átadtam Rechtmann Kurtnak.

Nyomozó: Folytassa!

Bükkös: A pártszolgálatosok és a törzs pihenő idejét a

Thököly út 80. szám alatt töltötte. A lakóhelyén ekkor már senki nem tartózkodott, mindannyian a pártházban laktunk. Ennek megfelelően az olyan személyek családtagjai — vagy ők maguk —, akik valamilyen oknál fogva nem távoztak el az 1944 november végén, vagy december elején útnak indított nyilasvonattal, bent laktak a pártházban. Így a 30 férfin kívül mintegy 10—12 női személy is lakott a Thököly út 80-ban, majd a Dohány utcai bútorraktárban. Még egynéhány gyerek is velünk volt. Úgy emlékszem, hogy a pártházban lakók főzési szükségletét Dömökné és két nagyobb lánya látták el. Már 1944 karácsonya és újév között a front olyan közel került a Thököly út 80. szám alatti székházhoz, hogy a fegyveres harcokban való részvétel lehetősége mindennapos volt. Határozottan tudom, hogy pártszolgálatosaink egy része, köztük én és Kröszl is, néhány alkalommal a német katonai parancsnokságtól kapott utasítás alapján, a Körvasútsornál húzódó német védelmi állásokba mentünk (ahol magyar katonák és csendőrök is harcoltak), és mi is bekapcsolódunk az orosz hadsereg feltartóztatására irányuló fegyveres harcba. Az ilyen jellegű megnyilvánulások önkéntes alapon történtek és természetesen csak ritkán fordultak elő. Mi elsőrendű feladatunknak továbbra is a belső front megszilárdítását tartottuk, ami alatt az értendő, hogy a bujkálók felkutatását, a razziázásokat, a pártházba való be szállításukat és esetenkénti kivégzésüket folytattuk.

Emlékezetem szerint december utolsó napjaiban, 30—31-én, Németh Lajos irányítása mellett működő pártszolgálatosok valahonnan a Hajcsár utca környékéről hoztak be elfogott férfiakat és nőket. A pártház épületében az óvóhelyi részben, a pincében helyezték el őket, és ugyanitt kezdődött meg a kihallgatásuk is. Az új szervezésnek megfelelően a kihallgatásokat (ütlegelések és különböző kínzások közepette) Báli László, a felderítés vezetője és Németh Lajos pártszolgálat-vezető irányították, és részt vettek benne ők maguk is. Ezeket a személyeket Kröszl utasítására

egyrészt a Városligetben, másrészt a Duna-parton végezték ki. Mindkét esetben Kröszl maga is részt vett a kivégzésben. En ezekben a kivégzésekben nem vettem részt. Úgy emlékszem, hogy amíg Kröszl volt a kerületvezető, én csak egy razzián vettem részt. Ekkor is fogtunk el embereket, mintegy 20—25 főt és a gettóba kísértük őket. Kröszlt egy német gépkocsi ellopása miatt Rechtmann Kurt 1945. január 1-én leváltotta kerületvezetői tisztségéből és ez időtől kezdve engem bízott meg a kerület vezetésével. Rechtmann Kurt ezt az intézkedést személyesen, a Thököly úti székházunkban hajtotta végre. Mivel Kröszl mellett több, hozzá hasonló elvadult ember is volt, és azok ragaszkodtak az ő személyéhez, minden tiltakozásom ellenére megmaradt kerületvezető-helyettesnek.

A XIV. kerületi lakosságnak hamarosan tudomására jutott, hogy 1944 karácsonya után a nyilaskeresztes párt eredeti helyén, a Thököly út 80-ban újjászerveződött. Különböző helyekről érkeztek besúgások, bejelentések. Január 3-án lehetett, hogy Németh Lajosék a Homérosz moziból — ahol már vagy 10 embert megöltek — megint 18—20 fiatalembert behoztak. Tényként közölték velem, hogy viszik őket a Duna-partra kivégezni. A kivégzés helye ebben az esetben az Erzsébet-híd pesti hídfőjének bal oldala volt, amelyet ebben az időben Eskü térnek hívtak. A 15—20 fő elfogott személyt teherautóra raktuk és így szállítottuk a helyszínre. A gépkocsit ebben az esetben is Kraut Gyula vezette. A kivégzésen rajtam kívül mintegy 10—15 fegyveres pártszolgálatos vett részt: Kröszl Vilmos, Németh Lajos, Báli László, Kraut Gyula és Kraut József, Erős János, Füredi Pál, Pintér László, Kálmán László, Kovács István, Baráth Kálmán, Baráth János és még mások, akiknek a nevére nem emlékszem. A gépkocsival egész közel mentünk a Duna-parthoz, majd foglyainkat leszállásra kényszerítettük. A folyó kőpadján egymás mellé sorba, arccal a víz felé állítottuk őket, majd 3—4 méter távolságból sortüzet nyitottunk rájuk. A lövések hatására többen összerogytak

és a vízbe estek. A parton maradók tetemét belökdöstük a Dunába. Én ez alkalommal esetleg 1—2 ember halálát okozhattam...

Január 7-e körül ismételt razzia eredményeként mintegy 30 zsidó személyt szedtünk össze és a vallatás után gyalogosan elindultunk velük, hogy a gettóba kísérjük őket. A volt Aréna út (jelenleg Dózsa György út) és Ajtósi Dürer sor sarkán, ahol ebben az időben még a városligeti színpár épülete állt, valamilyen módon zavar keletkezett a foglyok között és futásnak eredtek. A menekülő foglyokra Kröszl parancsára sorozatlövésekkel tüzelni kezdtünk. Ebben az akcióban rajtam kívül részt vett még Németh Lajos, Kovács István, Kovács János, Kraut Gyula, Kraut József, Hortobágyi László, Hernádi Jenő, Báli László, Bugár Gyula, Füredi Pál, Erős János, ifj. Baráth János, Szőke Antal, Pintér László, Kálmán László, természetesen Kröszl Vilmos és még mások. Ha jól emlékszem, 20-an kísértük a csoportot. Mint mondtam, Kröszl utasítására mindannyian tüzeltünk a menekülő foglyokra és én magam is célzott lövéseket adtam le. Azt ma már nem tudom, hogy ez esetben hány főt lőttem le, de valószínűnek tartom, hogy 1—2 főnél többet nem. Ugyanígy tettek a jelenlevő fegyveresek is. A pártházból való távozásom előtt néhány nappal újabb és újabb razziákat hajtottunk végre, egyrészt a pártház környékén a Stefánia úton, másrészt a Thököly úton és a Szent Domonkos utca környékén. A razziák eredményeképpen összesen még 50—60 embert foghattunk el, akik közül egy alkalommal, talán január 8-a körül mintegy 40 főt az Aréna úton keresztül egyenes útvonalon a Dunaparra vittünk és itt géppisztoly sorozatlövessel végeztünk velük. Az akcióban 15—20-tagú fegyveres csoport vett részt rajtam kívül."

Íme, így vallott Bükkös a nyomozó hatóságok előtt. Mindaz, amit idézünk, csak csekély töredéke annak a vaskos anyagnak, amely Bükkös vallomását tartalmazza. S ha

ehhez még hozzávesszük, hogy ugyanilyen részletesen hallgatták ki a többi 18 vádlottat, elképzelhető a nyomozati vallomások terjedelme.

És a többiek?!

A nyomozók Bükkössel egy időben folytatták a többi őrizetbe vett nyilas kihallgatását. Kezdetben valamennyien tagadni próbálták a terhükre rótt bűncselekményeket, de aztán a tanúkkal való szembesítések, a vádlottársak vallomásai és egyéb bizonyítékok hatására a legtöbben elismerték bűnösségüket és részletes vallomást tettek.

Fontos dokumentumokat jelentettek a szembesítések. Az egyik szembesítés Kálmán Imre életben maradt egykori áldozat és Bükkös György között zajlott le.

„Készült a Belügyminisztérium... alatti hivatalos helyiségében 1966. június 31-én Kröszl Vilmos és társai ellen háborús és népellenes bűntett alapos gyanúja miatt Kálmán Imre tanú és Bükkös György terhelt közötti szembesítésről.

Miután a tanú, a hamis tanúzás következményeire vonatkozó ismételt figyelmeztetést tudomásul vette, a szembesítettek a feltett kérdésekre az alábbiakat adják elő:

Nyomozó: Ismerik-e egymást, nem állnak-e egymással perben, haragban, vagy rokonságban?

Kálmán Imre tanú: A velem szemben ülő személyt felismerem, 1944. december 20-án láttam őt azzal a nyilascsoporttal, akik engem és szüleimet a Budapest, XIV. ker., Thököly út 156. szám alatti lakásunkról elhurcoltak. A nevét nem tudom.

Bükkös György terhelt: Nem emlékszem a velem szemben ülő tanúra, nem tudom, hogy láttam-e őt valaha, de lehetséges.

Nyomozó, Kálmánhoz: Milyen körülmények között találkozott az önnel szemben ülő Bükkös György nevű személlyel, az ön által megjelölt időben?

Kálmán: 1944. december 20-án, a délelőtti órákban egy

10—12 főből álló nyilascsoport rontott be zuglói házukba. E csoporttal együtt volt a most már név szerint ismert Bükkös György is. Ő a többiektől eltérően civil ruhában volt. Egy sötét színű szövet télikabát és ugyancsak sötét színű szőrmegallér volt rajta. A kabát nem rendes gombokkal, hanem paszománttal záródott. Ezt a kabátot »Bocskai-kabátnak« hívták. Amikor a nyilasok engem és szüleimet körülvettek, az egyik nyilas megkérdezte a kissé távolabb álló Bükköstől, hogy: »ezek voltak azok?«, mire Bükkös azt válaszolta, hogy igen. Ebből az tűnt ki, hogy Bükkös vezette hozzánk a nyilascsoportot, amely aztán engem szüleimmal együtt elhurcolt. Megjegyzem még, hogy emlékezetem szerint Bükkös akkor bajuszt viselt és így ismerem fel a nekem bemutatott album 67-es számú képén. Most a személyes találkozás során látom, hogy nincs bajusza, de ennek ellenére határozottan felismerem őt. Még azt kívánom megjegyezni, hogy amikor minket a nyilasok elvittek a lakásról, ő nem jött velünk, hanem a közben is érkezett nyilasok egy részével együtt ő is ott maradt a házban.

Bükkös: Előadom, hogy a tanú vallomása mindenben megfelel a valóságnak. Valóban, abban az időben bajuszt viseltem. Volt egy sötét szőrmés, úgynevezett Bocskai-kabátom, amiről a tanú említést tett és abban a kabátban, tehát civilben, több akcióban is részt vettem. Az is igaz, hogy 1944 december közepe felé voltam egy csoporttal a Bosnyák tér közelében egy egyedül álló házban, ahonnan a csoport zsidókat vitt el. Arra azonban nem emlékszem, de lehetséges, hogy a tanú szülei voltak azok. Erre egyébként nem tudok magyarázatot adni. Az is határozottan igaz és emlékszem is rá, hogy én és több formaruhás nyilas ott maradtunk és házkutatást tartottunk. Ebben az akcióban emlékezetem szerint részt vettek: Kröszl, Kovács János, Németh Lajos, Hollai, Tallós, ifj. Hollós Zoltán, Szőke Antal, Vigh Sándor, Vigh István, Erős, Baráth Kálmán, Bugár és esetleg ifj. Michalik Gyula és mások. Mindet nem

tudom felsorolni, mert olyan esetben, mint ebben is, amikor, ezen a címen illegális kommunista nyomdát sejtettünk, ilyenkor az egész pártszolgálat kivonult. Ez történt most is. Emlékezetem szerint, a pártházon belül volt olyan nézet, hogy különböző hamis menleveleket és számunkra ellenséges hangú röplapokat készítenek és terjesztenek a XIV. kerületben. Ilyen röplapokat megelőzően magam is láttam. A gyanús mozgásokról egyrészt a nyomozó iroda felderítése alapján, másrészt a párttagság kötelező megfigyelései alapján, illetve a lakosság köréből történt bejelentések felhasználásával szereztünk tudomást.

Nyomozó: Van-e egymáshoz kérdésük, észrevételük?

Kálmán: Nincs kérdésem, észrevételem.

Bükkös: Kérdésem nincs a tanúhoz. Annyit kívánok megjegyezni, hogy emlékezetem szerint a tanú lakásán akkor a házkutatás során találtunk és foglaltunk le számunkra ellenséges hangú, békét követelő kommunista röplapokat.

Kálmán: Így van, mert abban az időben foglalkoztam ilyen röplapok terjesztésével és ilyenek valóban voltak a lakásomon.

Nyomozó: Miután a szembesítetteknek egymáshoz több kérdésük, észrevételük nincs, a szembesítést befejezem.”

De szembesítették a terhelteket is egymással. Erről is hiteles jegyzőkönyvek készültek. Kröszl Vilmos, aki egyébként a nyomozás során azok közé tartozott, akik mindent beismertek, csak éppen azt tagadták, hogy emberek kivégzésében részt vettek volna, így reagált terhelttársa, Baráth Kálmán szembesítési vallomására:

„Szembesítési jegyzőkönyv, készült a Belügyminisztérium ... alatti hivatalos helyiségében 1966. július 12-én Kröszl Vilmos és társai ellen, háborús és népellenes bűntett alapos gyanúja miatt, Kröszl Vilmos és Baráth Kálmán terheltek szembesítéséről.

Miután a terheltek tudomásul vették, hogy a szembesítés

alkalmával egymáshoz kérdést csak a szembesítés vezetőjén keresztül intézhetnek, a feltett kérdésekre az alábbiakat adják elő:

Nyomozó (mindkét félhez): Ismerik-e egymást, perben, haragban, rokoni kapcsolatban állnak-e egymással?

Baráth: A szemben ülő személyt Kröszl Vilmosnak hívják, a Thököly út 80. szám alatti nyilas pártházból ismerem. Perben, rokonságban, haragban nem állok vele.

Kröszl: A velem szemben ülő személyt ismerem, nevét nem tudom, perben, haragban, rokonságban nem állok vele.

Nyomozó (Baráth-hoz): Mondja el, hogy Kröszl Vilmost milyen körülmények között ismerte meg, és mit tud a tevékenységéről elmondani?

Baráth: 1944. október 15. után ismertem meg, amikor több alkalommal a Thököly út 80. szám alatti pincében zsidó és kommunista gyanús egyének kivégzésében vele együtt részt vettem. A Thököly úti nyilas pártházban Kröszl Vilmos a fiatal pártszolgálatos nyilasoknak, nekem, vagyis Baráth Kálmánnak, Szőkének, Michaliknak és másoknak, így öcsémnek, ifj. Baráth Jánosnak bemutatta, hogyan kell az elfogott személyeket kihallgatni, bántalmazni, megkínozni. Kröszl vezetésével továbbra is ugyanolyan tevékenységet folytattunk, mint Szelepcsényi vezetése idején, és ezt követően Kröszl vezetésével két alkalommal vettem még részt a Városligetben emberek tömeges kivégzésében. Egy-egy kivégzés során 3—10 főt lőttünk agyon.

Nyomozó (Kröszl-höz): Tegyen vallomást a fentiekre vonatkozóan.

Kröszl: Baráth Kálmán vallomása annyiban felel meg a valóságnak, hogy kétségtelen, láthatott engem a Thököly út 80-ban, mert én ott többször megfordultam, tag voltam. Tudok arról, a pártházban gyakran előfordult, hogy ott embereket kivégeztek és bántalmaztak. Igaz az is, hogy én is részt vettem a karácsony esti vacsorán, de az utána következő kivégzésben nem vettem részt. Az is igaz, hogy

karácsony után én lettem a XIV. kerületi nyilas pártszervezet kerületvezetője és Baráth Kálmán részt vehetett a vezetésem ideje alatt emberek kivégzésében, mert én magam és Bükkös adtunk a kivégzésekre utasításokat. Én azonban a Baráth Kálmán által elmondott kivégzésekben nem vettem részt. Nem felel meg a valóságnak az sem, hogy én a kivégzések vezetésében, vagy a kínzásokban részt vettem volna, nem mutattam meg a fiatal pártszolgálatsoknak sem az emberek bántalmazásának módszereit.

Nyomozó (Baráth-hoz): Fenntartja-e vallomását?

Baráth: Fenntartom vallomásomat, mert amit én vallottam, az megtörtént. Határozottan állítom, hogy vallomásom teljes egészében megfelel az igazságnak.

Nyomozó (mindkét félhez): Van-e egymáshoz kérdésük?

Miután a szembesítettek kijelentik, hogy egymáshoz kérdésük nincs, a szembesítést befejezem.”

A nyomozásnak egyébként volt egy igen lényeges fázisa, a nyomozási kísérlet, amely filmszalagra is került. A nyomozási kísérlet tulajdonképpen helyszíni bemutatása annak, mit, hogyan, hol követett el a terhelt. Ez azért is szükséges, hogy az őrizetbe vettek ne vallhassanak maguknak olyan bűnöket — bármilyen okból —, amelyeket ők nem követtek el. Az ilyen nyomozási kísérletet — több személy esetén — először minden gyanúsítottal külön-külön folytatják le, nekik kell megjelölniük — minden előzetes felvilágosítás nélkül —, hogy hol történt a bűncselekmény, tehát hová menjenek ki. Pontosan meg kell mondaniuk, milyen eszközzel követték el a bűncselekményt, s hogyan hajtották végre. Mivel itt emberek életének kioltásáról volt szó, ember nagyságú női és férfi bábukat, valamint korabeli puskákat, géppisztolyokat és pisztolyokat — fából készült, de tökéletes másolatokat — biztosítottak a kísérlethez. A terhelteket kivitték az általuk megjelölt helyekre, ahol bemutatatták velük a gyilkosság pontos helyszínét, s azt, hogyan követték el. Egyben elmondatták velük azt is, hol

álltak a társaik, kik voltak azok, mit csináltak stb. Így a nyomozási kísérlet teljesen kizárja még a lehetőségét is annak, hogy 22 év távlatából bárki is magáénak valljon olyan bűncselekményt, amelyet nem ő követett el. A terheltek „bemutatója” alkalmas volt arra is, hogy a nyomozók még pontosabbá tegyék a korábbi adatokat, valamint kiszűrjék azokat a cselekményeket, amelyek ugyan megtörténhettek, de a bizonyítás szempontjából nincsenek kellően alátámasztva. A cél az volt, hogy a zuglói nyilások felelősségrevonása során csak minden kétséget kizáróan bizonyított esetek kerüljenek a vádhatósághoz, majd a bíróság elé.

Ily módon folytattak le nyomozási kísérletet a Stefánia úti padoknál, a Duna-parton, a Lánchíd és az Erzsébet-híd közötti szakaszon, a Rákos-patak Duna-parti torkolatánál, a bolgárföldeken, a pártház pincéjében, a zsidó imaházban stb., mindazon a helyeken, ahol a terheltek vallomása szerint bűncselekmények történtek. Természetesen a 450 bizonyított gyilkosság mindegyike még így sem kerülhetett filmszalagra.

Erdemes megfigyelni Kröszl vallomásait, a bizonyítékok nyomán, hogyan ismer el napról napra többet az „egyszerű párttagságtól” a kerületvezetésig, s hogyan próbál kibújni a gyilkosságok jogos vádja alól.

Kröszl Vilmos 1966. február 17-én így vall:

„Azt elismerem, hogy 1944. október 15-e körüli napokban beléptem a nyilaskeresztes párt XIV. kerületi szervezetébe, ahol csak szimpla tag voltam és semmilyen tevékenységet nem fejtettem ki. Többször jártam fel a kerületi nyilas székházba, amely a Thököly út 80. szám alatt volt. Látásból sok nyilast ismertem, nevüket nem tudom. A nyilas pártházba főleg szórakozni jártam. Részt vettem nyilas röplapok terjesztésében egy Rózsi nevű lánnyal. 1944 november első hetében a röplapokat a Nagy Lajos király úton

szórtuk el, és adtuk az emberek kezébe. A rölap szövege felhívás volt a hungarista mozgalomhoz való csatlakozásra...”

1966. február 19-én már egy kicsit többet mond, mert megtudta, hogy nincs egyedül, tehát társai könnyen rávállhatnak.

„Amikor Szálasi átvette a hatalmat, 1944. október 15-e után, jelentkeztem a XIV. ker. nyilas székházban, beléptem a nyilas pártba és mindjárt megkaptam a tagkönyvet is. Ez idő után rendszeresen feljártam a nyilas pártba. Eleinte a nyilasok által felnyitott üzletekből szállítottuk be az árukat a székházba. Karszalagot 3—4 nap múlva kaptam, 1944. október 20. körül. A karszalag: piros alapon fehér körben zöld színű nyilaskereszt volt. Fegyvert először 1944 december közepén a VI. ker. nyilas székházban az ottani kerületvezetőtől kaptam, egy 9 mm-es frommer típusú pisztolyt. Mindjárt meg is bízott a XIV. kerületben nyilas kerületvezetőnek. A helyettesem Bükkös György. Pártszolgálat-vezetőnek Németh Lajost bíztam meg, aki pár nap múlva feleségét és gyermekét is odahozta lakni. Állományvezető Iglódy Sándor lett, aki később a Thököly úton meghalt, egy belövés következtében.

A kerületi nyilas pártszolgálatosok fegyverzete hiányos volt, mert Szelepcsényiek sok fegyvert magukkal vittek. Egy Szentesi nevű nyilas — aki a Danuvia-gyárban dolgozott — közbenjárására kaptunk géppisztolyokat, puskákat, leventepuskákat, és egy láda lőszert. Körülbelül 5—6 géppisztolyunk, 7—8 puskánk és 3—4 darab leventepuskánk volt. A fegyverekért Bükkös ment el 7—8 emberével a Danuvia-gyárba. Én a XIV. kerületi nyilas pártban kerületvezető körülbelül csak egy hétig voltam, mert Bükkös elintézte, hogy ő legyen a vezető és én lettem a helyettese. A jelenlevő többi nyilas pártszolgálatos ragaszkodott ahhoz, hogy én legyek a helyettes. Némethet is le akarta váltani

Bükkös, de az nem adta át a szolgálatvezetést. Mi is támogattuk Némethet, és így továbbra is ő lett a pártszolgálat vezetője. Amikor Bükkös lett a kerületvezető, körülbelül 40—50 fő volt a pártszolgálatosok és az ott-tartózkodó nyilasok száma.”

Kröszl Vilmos 1966. február 22-i vallomása:

„Nyomozó: Ön előző kihallgatása során tagadta, hogy 1944. október 15. és december 24-e közötti időben fegyveres pártszolgálatos volt. Fenntartja-e továbbra is ezt a vallomását?

Kröszl: Igen, fenntartom. Nem voltam pártszolgálatos!

Nyomozó: Idézem önnek Németh Lajos terhelt 1966. február 18-án felvett jegyzőkönyvi vallomásából az alábbi részletet: »A Thököly út 80. szám alatti nyilas pártházban levő nyilas pártszolgálatosok közül az alábbiakra emlékszem: Kröszl Vilmos...« Tegyen a fentiekre vonatkozóan vallomást.

Kröszl: Továbbra is azt vallom, hogy én nem voltam pártszolgálatos. Egyszerű tag voltam, és akkor nem is voltak kínzások, meg foglyok, meg kivégzések...

Nyomozó: Idézem önnek özv. Bárdy Lajosné tanú 1966. február 9-én felvett jegyzőkönyvi vallomásából az alábbi részletet: »...Kröszl Vilmosról tudom, hogy aktív nyilas pártszolgálatos volt... A nyilasok hatalomátvételét követően egyenruhában, nyilaskeresztes karszalaggal és géppisztollyal láttam őt több alkalommal...« Tegyen vallomást fenti idézetre vonatkozóan.

Kröszl: A fenti idézetet, Bárdy Lajosné tanú vallomását tagadom, nem felel meg a valóságnak.

Nyomozó: Idézem önnek Bükkös György terhelt 1966. február 22-én felvett jegyzőkönyvi vallomásából az alábbi részletet: »...Én kifejtettem a véleményemet és elmondtam, hogy Kröszl Vilmost nem tartom alkalmasnak egyéniségénél fogva a kerület vezetésére, mert korábban, mint

egyenruhás fegyveres pártszolgálatos, durván, erőszakosan viselkedett az őrizetben levő foglyokkal, és tudomásom volt arról is, hogy a foglyokat kifosztotta és az értékeket magánál tartotta.« Tegyen vallomást a fentiekre vonatkozóan.

Kröszl: A fenti idézet, Bükkös vallomása nem felel meg a valóságnak, mert ez éppen fordítva volt, Bükkös volt a terror embere, aki mindig csak azt hangoztatta, hogy nyakunkon vannak az oroszok és mi még mindig csak kesztyűs kézzel bánunk a zsidókkal. Bükkös minden idejét zsidók összeszedésére és kirablására fordította. Bükkös 4—5 fegyveres pártszolgálatossal állandóan járt-kelt, hogy elfogja a még bujkáló zsidókat. Még a kapuügyeletesnek is ezt az utasítást adta és kijelentette — amit én is hallottam —, hogy a feljelentések csak saját kezébe menjenek.”

Kröszl Vilmos 1966. március 7-i vallomásából:

„**Nyomozó:** Tegyen vallomást arra vonatkozóan, hogy 1944. október 15. után milyen tevékenységet folytatott ön a Thököly út 80. szám alatt levő nyilas pártházban és ott milyen események történtek.

Kröszl: Hosszú ideje gondolkozem az eseményeken. Nekem nagyon sok mindenről volt és van tudomásom, melyek ezekben az időkben történtek. Tudok arról, hogy Szelepcsényi kerületvezető vezetése alatt nagyon sok embert hoztak be a Thököly út 80-ba, és ezeket a személyeket valatásnak vetették alá. Ezt elismerem. A vallatás a legkülönbözőbb brutális módon történt. Az embereket Szelepcsényi által felállított négy brigádhoz tartozó pártszolgálatosok vallatták, és Szelepcsényi utasításának megfelelően elvitték a gettóba, vagy kivégezték őket. A pártszolgálatosoktól nyert értesüléseim szerint, az emberek egy részét teherautóval a Duna-partra vitték, és ott végezték ki őket. Elismerem, hogy Szelepcsényi alatt rendszeresen tartotunk razziákat... Tudomásom szerint levélben és személyesen is történtek bejelentések bujkáló személyekre. Egy-

egy bejelentés kapcsán — vagy a nyomozó csoport felderítése alapján — a felderített személyeket általában úgy fogták el, hogy Szelepcsényi, a Danuvia igazgatójától rendelkezésére bocsátott hatszemélyes fekete színű személyautóval, nagy szirénázás közben 4—5 fegyveres pártszolgálatossal kivonult a bejelentettek búvóhelyéhez. A behozott személyeket megmotozták és értékeiket elszedték tőlük, majd Szelepcsényi szobájában kihallgatták őket, kutatva további bujkáló személyek és elrejtett értékek után. A foglyokat a pincébe zárták, majd innen elvitték őket kivégezni. Tudok arról, hogy Szelepcsényi nemcsak a XIV. kerület területén fogatott el embereket, hanem a város különböző kerületeiben is. Tudom azt, hogy például a Belvárosban is fogtak el gazdag zsidókat. Hollós (akinek két fia is ott teljesített szolgálatot), hangosan kiabálta egy alkalommal: »Vigh, nagy fogást csináltunk. A Belvárosból hoztunk egy pacákot, 40 ezer pengő van a bőrröndjében!...« Megítélésem szerint a Szelepcsényi vezetése alatt működő pártszolgálat naponta 15—20 személyt fogott el, akiket a vallatás után — általában éjszaka — kivégeztek. Az elfogottak számához viszonyítva nagyon kevés volt azoknak a száma, akiket szabadon engedtek, vagy a gettóba vittek. 1944 karácsony éjszakáján Szelepcsényi 50—60 fegyveres emberrel hagyta el a kerületet.

Mint már vallottam, én 1944. december 24-én 21 és 21,30 óra között elhagytam a párthelyiséget, ahol Szelepcsényi ünnepi vacsorát adott, majd utána mulatoztak. Szelepcsényiék távozása után a főkerület részéről Rechtmann Kurt engem nevezett ki kerületvezetőnek és azzal bízott meg, hogy szervezzem újjá a kerületet, de én nem vállaltam...

Nyomozó (erőteljesen hangsúlyozva): Egyáltalán nem vállalta?

Kröszl: Egyáltalán nem.

Nyomozó (felmutatja a listát): Ez az ön aláírása?

Kröszl: Igen... Hát... Szóval elvállaltam... tényleg. Aztán megszerveztük a pártszolgálatot, irodavezetőt állított-

tunk be, pénztárost és állományvezetőt jelöltünk ki. Erről a főkerületnek az én aláírással ezt a jelentést küldtük...

Nyomozó: Beszéljen végre őszintén!...

Kröszl: Megpróbálok... Utasításunk továbbra is az volt, hogy derítsük fel a bujkáló zsidókat, ékszerüket, pénzüket szedjük el és juttassuk el a főkerülethez, a behozott személyeket pedig önállóan el kell tüntetni a föld színéről, nem pedig terhelni vele a főkerületet. Rechtmann Kurt arra utasított, hogy mindenben vessem alá magam Bükkös Györgynek és az ő elképzelései szerint irányítsam a munkát. Németh Lajost neveztem ki a pártszolgálat vezetőjének, mert őt tapasztalt embernek tartottam. Németh Lajos már Szelepcsényi idején is pártszolgálatos volt, így benne tökéletesen megbíztam. Németh több esetben hívta fel a figyelmemet arra, hogy a főkerület utasításait mindenben végre kell hajtánunk, mert különben saját bőrünket vesszük a vásárra. Németh munkáját néhány visszamaradt régi pártszolgálatos és az újonnan hozzánk csapódott emberek támogatták. Tudom azt, hogy a pártszolgálat emberei önállóan is tevékenykedtek. De, hogy lássák őszinteségemet, elismerem, hogy egy alkalommal 6—7 ember elszállítására adtam utasítást Némethnek.

Nyomozó: Talán inkább kivégzésre?!

Kröszl: Igen... Likvidálásra. Ezt mi így hívtuk... Németh Lajos és emberei elszállították az esti időben a foglyokat, majd másnap reggel nekem jelentette, hogy mindet kivégezték. Én nem kérdeztem meg Némethről, hogy milyen módon végezték ki az elszállított embereket. Ő gyakorlati ember volt. Németh Lajos hatáskörébe tartozott a foglyok elfogása, bekísérése, kihallgatása, likvidálása. Megbíztam benne... A foglyoktól elszedett értékeket Németh Lajos leadta Bükkös Györgynek, aki egy páncélláda-ban tartotta azokat.

Nyomozó: Mégis, ön szerint hol végezték ki az üldözötteket?

Kröszl: Az én kerületvezetési időm alatt, megítélésem szerint elsősorban a Duna-partra vitték kivégezni a párt-szolgálat emberei a foglyokat...

Nyomozó: Honnan tudja?

Kröszl: Hallottam annak idején... Én több esetben adtam Németh Lajosnak olyan utasítást, hogy szállítsa a foglyokat a főkerületbe, vagy a gettóba. Leváltásom előtti napokban — december vége felé — öt zsidó személyt kísértettem be a főkerületbe. Ezt követően Bükkös György lett a kerületvezető. Rechtmann leváltásommal egyidejűleg közölte, hogy ne forduljon többet elő, hogy a foglyokat beküldöm a főkerületbe. Ezzel ne terheljük a munkájukat. Az elfogott személyeket saját hatáskörben kell elintézni és eltüntetni a föld színéről. Utasított, hogy a városparancsnok Nidossy utasításának megfelelően, az elfogott személyeket azonnal ki kell végezni, miután az értékeiket megszereztük vagy azok rejtekhelyeit megtudtuk... Utasított bennünket, hogy aki csak tud, minél több és főleg gazdag bujkáló zsidót derítsen fel, hogy mi, a XIV. kerületiek is tudjunk jobb eredményeket felmutatni a főkerületnek.

Emlékezetem szerint a pártszolgálathoz tartozó Pintér László — és mások is — öntevékenyen hoztak be zsidókat... Érdeklődésemre, hogy mi történt a zsidó foglyokkal, olyan válaszokat kaptam, hogy »elszöktek«, vagy azt, hogy »bevittük őket a gettóba«. Ezekben a jelentésekben kételkedtem. Sokszor gondoltam, hogy a foglyokat kivégezték, miután az értékeiket elszedték tőlük..."

Íme, Kröszl Vilmos, az „ártatlan”, aki csak abban érzi magát bűnösnek, hogy bent tartózkodott a zuglói nyilasházban, s aki csak „gondolta”, hogy a foglyokat kirabolják, aztán kivégzik...

A nyomozók kezében Kröszl cselekményeire volt már kezdetben is a legtöbb bizonyíték. Amikor még szabadlábban volt, és nem is sejtette, hogy közeledik a felelősségre vonás órája, már akkor világosan állt a nyomozók előtt:

személyében a zuglói nyilas gyilkosok egyik vezére került el az igazságszolgáltatást. A bizonyítékok — egyrészt az egykori áldozatok, szemtanúk, valamint a vádlott-társak tanúvallomásai, másrészt a nyomozati kísérletek, valamint a megtalált korabeli dokumentumok — egyértelműen amellelt szóltak, hogy Kröszl semmi körülmények között nem maradhatott ki a gyilkosságokból, ellenkezőleg: nagyon tevékenyen részt vett bennük. Ráadásul Kröszl egyénisége, jelleme, külön is alkalmasnak bizonyult emberek kirablására, megkínzására, kivégzésére. Különösen döntő bizonyítékként szolgált Kröszl bűnösségének alapos gyanújára az a sok-sok korabeli vallomás, amelyeket közvetlenül a felszabadulás után mondtak jegyzőkönyvbe az akkor elfogott zuglói nyilasok, miközben fogalmuk sem volt Kröszl hollétéről. Mindehhez tudni kell, hogy e jegyzőkönyvekben Bükkös, Kröszl, Sándor Alajos és Németh Lajos neve szerepel a leggyakrabban, mint akik a legtöbb gyilkosságot követték el a zuglói nyilasházban.

Kezdetben Kröszlhez hasonló módon taktikázott Németh Lajos is. Ő „istenfélő”, „templombajáró” ember volt, hogy is vett volna részt emberek kivégzésében?! Hogy ő fegyveres pártszolgálatos lett volna karácsony előtt? Majd később a fegyveres pártszolgálat vezetője? Nem, erről hallani sem akart... De a kihallgató tiszt bizonyítékaival szétzúzta a hazugságait.

Nézzük Németh Lajos 1966. február 22-i vallomásának egy részletét:

„Németh: Kröszl lett a kerületvezető, én csak akkor lettem egyszerű pártszolgálatos, mert mint mondtam, eddig az sem voltam.

Nyomozó: És ki lett a pártszolgálat vezetője?

Németh: Nem tudom.

Nyomozó: A válaszát nem fogadom el. Adataink vannak, hogy karácsony után a funkciók elosztásakor ön is tisztséget kapott. Tegyen ezzel kapcsolatban őszinte vallomást!

Németh: A karácsony utáni funkciók elosztásánál én semmilyen funkciót nem kaptam.

Nyomozó: Felmutatom önnek a nyilaskeresztes párt főkerület vezetőjének címzett, Kröszl Vilmos, XIV. kerületi vezető által aláírt eredeti jelentést, amelyben a kerület törzsének névsorát jelenti. E jelentés szerint ön volt a pártszolgálat vezetője. Nyilatkozzék ezzel kapcsolatban!

Németh: A jelentést megnéztem. Én nem emlékszem arra, hogy bárkitől is megbízást kaptam volna a pártszolgálat vezetésére... Az igaz, hogy az én nevem és az akkori lakcímem szerepel ebben a jelentésben és az is igaz, hogy én abban az időben a Thököly úton voltam pártszolgálatos, amikor Kröszl volt a kerületvezető. De most is csak azt tudom mondani, hogy vezető nem voltam..."

Németh arról is mélyen hallgat, hogy részt vett volna kínzásokban és a foglyok megölésében.

„*Németh:* ... Emlékszem, parancs volt a bujkáló zsidók összefogására és arra, hogy a pártszolgálatosoknak ki kell őket végezni. A bujkáló katonaszökevényekre is vonatkozott ez a parancs. Szelepcsényi kerületvezető gyakran hangoztatta, hogy keményen kell velük eljárni, nem szabad félmunkát végezni. Ez a Szelepcsényi erélyes, ellentmondást nem tűrő ember volt és a három Vigh testvért kivéve, mindannyian féltünk tőle. Néha így kiabált velünk: „szarok vagytok, nem hungaristák!” Én csak a többiektől hallottam arról, hogy a pincében őrzött foglyok közül néhányan belehaltak a verésbe, esténként agyon is lőttek közülük egyet-kettőt. Én esetleg csak egy-két bekísérésben vettem részt...”

„Nyomozó: Azt tehát elismerte, hogy a bekísérésekben részt vett. Mondja el, mi lett a bekísért személyek további sorsa?

Németh: Az elfogott személyek közül néhányat az Andrássy út 60-ba vittünk át. Én egy esetben gépkocsival vittem három férfit oda; majd egy másik alkalommal ismét hármat. Soltész és még valaki volt velünk, gyalog kísértük őket estefelé. Útközben Soltész megcsúszott, majdnem elesett. A három férfi ezt kihasználta és elfutott. Ez a Stefánia úton, a Városliget felé eső szakaszon történt. Mindhárman futottunk utánuk és lőttünk. A német katonák leállítottak bennünket, hogy miért lövöldözünk. Mire nagynehezen megértettük velük, hogy három fogoly megszökött, már hiába kerestük őket, csak vérnyomokat találtunk az úton. Azt nem tudom, hogy a lövéseink hányat sebesítettek meg... Különösen Kröszl vezetése alatt voltak kivégzések. Az akcióban, a karácsony után odakerült leventekorú fiatal emberek vettek részt. Én azon a nézetem voltam, hogy a foglyokat adjuk át az Andrássy út 60-ba, viszont Kröszl azt hangoztatta, hogy csak azokat veszik át, akiket ők arra kiválasztanak az elfogottak közül. A többieknek nekünk kell likvidálni.

Nyomozó: Tehát önnek is! Igaz?

Németh: Hát... őszinte leszek. Egy esetre visszaemlékszem, amikor Kröszl utasítására 6—8 személyt vittünk, illetve kísértünk egy este a Városligetbe kivégezni. A foglyokat a ligetben, a Vajdahunyad vára mellett lőttük agyon, hátulról. Nekem csak pisztolyom volt, abból lőttem.

Nyomozó: Itt ki vett még részt magán kívül?

Németh: Soltész István, Végh Lajos és még 2—3 párt-szolgálatos, akiknek a nevét már nem tudom.

Nyomozó: Ismertetem önnel Pintér László 1945. április 13-án felvett gyanúsítottai jegyzőkönyvének egy részletét: »...Ezután a következő munkám az volt, hogy Kröszl ki-

adta a parancsot, hogy a fogdában levő embereket rakjuk fel a teherautóra és vigyük ki a Városligetbe kivégezni. Ezt megtettük. Január elején történt, a Vajdahunyad vára környékén. Itt 5 vagy 6 embert lőttünk agyon. A társaim a következők voltak: Soltész István, Kraut József és bátyja, Végh Lajos, Németh Lajos, Kovács János, Kovács István, aztán az antibolsevista tábor kiképző parancsnoka és Báli László...» Nyilatkozzék az idézett vallomással kapcsolatban!

Németh: Pintér László vallomása megfelel a valóságnak. Az általa felsorolt nevek közül én nem mindenkit ismerek, csak azokat, akiket én is megneveztem. Pintér László személyére sem tudok ma már visszaemlékezni.

Nyomozó: Idézem önnek Pintér László gyanúsítottí jegyzőkönyvének további részletét: »...ugyanaznap éjjel Kröszl Vilmos parancsára az általunk behozott 7 embert és még a fogságban levő 8-at is teherautóra raktuk és kimentünk velük a Duna-partra, a Margit-híd pesti, bal oldalára. Ott leraktuk őket és géppisztollyal mindet főbe lőttük. Én ennél az esetnél 3 embert lőttem agyon. Rajtam kívül jelen volt még Kraut József, Báli László, Németh Lajos, Végh Lajos, Soltész István és Kovács János. Amikor a zsidókat agyonlőttük, a holttesteket bedobtuk a Dunába.«

Németh: Az idézett vallomással kapcsolatban csak azt tudom mondani, nem emlékszem, hogy én akár Szelepcsényi, akár Kröszl, akár Bükkös idejében részt vettem volna Duna-parti kivégzésben. Egyáltalán semmi visszaemlékezés sem nincs Duna-parti kivégzésre...

Nyomozó: Eddigi kihallgatásai során tagadta, hogy 1944 karácsonya után ön volt a pártszolgálat vezetője, pedig az erről szóló eredeti nyilas névsort is felmutattam önnek. Most idézek Holczinger János 1945. június 25-én felvett gyanúsítottí jegyzőkönyvéből: »...1944. december 29-én önként elmentünk a budaörsi laktanyába jelentkezni. Itt azonnal kaptam beosztást. Elküldtek a XIV. kerületi

nyilas párhelyiségbe, hogy ott kapom meg a további parancsot. Még aznap délután jelentkeztem a zuglói nyilasházban, Kröszl Vilmos pártvezetőnél, aki elvette azt az igazolványomat, amit a Károly-laktanyában kaptam és rávezette, hogy a XIV. kerületi nyilas párhelyiség előtt teljesítek szolgálatot. Még ott, aznap kapuügyeletesi szolgálatot teljesítettem. Fegyvert Németh Lajostól kaptam, aki a pártszolgálat vezetője volt...» Nyilatkozzék ezzel a valomással kapcsolatban!

Németh: Én eddig nem azt tagadtam, hogy pártszolgálat-vezető voltam 1944 karácsonya után, csupán azt tagadtam, hogy írásos megbízás alapján töltöttem be ezt a funkciót. Lehet, hogy ezt nem fejeztem ki elég érthetően... 1944 karácsonya után, amikor újraalakult a vezetőség, szinte automatikusan én láttam el a szolgálatvezetői feladatot... Holcinger névre én nem emlékszem, de a vallomásnak ez a része megfelel az igazságnak, mert az új jelentkezőket Kröszl utasítására tényleg én láttam el fegyverrel és osztottam be őket szolgálatba. Karszalagot is én adtam azoknak, akiknek nem volt...

Nyomozó: Tehát pártszolgálat-vezető volt, vagy sem?

Németh: Én nem kaptam erről írást..."

Miközben Németh Lajos így taktikázott, a többiek egyöntetűen vallották, hogy Németh nemcsak vezetője volt a fegyveres pártszolgálatnak, hanem alaposan ki is élte ezt a tisztségét: minden kivégzésen személyesen is ott akart lenni.

Lassan-lassan, a bizonyítékok hatására mégiscsak beismerte, hogy pártszolgálat-vezető volt. Aztán kicsit jobban felfrissül az emlékezete, s részletesen elmondja az elkövetett gyilkosságokat. Részt vett a városi színházi robbantás utáni megtorlásban, a zsidó imaházi öldöklésben, a Stefánia úti vérengzésben, a Duna-parti kivégzésekben. De mindahányszor hozzáteszi — mintha ez bűneit csökken-

tené —, hogy valahányszor ölt, Szelepcsényi, majd később Kröszl Vilmos, aztán meg Bükkös parancsára tette. Már beszél a holtak elszállításáról is:

„...a véres holttesteket ketten-ketten fogtuk meg mindig. Egyikünk a lábait, másikunk a hóna alatt fogta. En a holttestek hordása közben mindig rosszul lettem a vértől és ilyenkor társaim rumot itattak velem...”

Tehát Németh Lajos sem tud kitérni a bizonyítékok elől. Valószínűleg védője is felvilágosította, hogy ennyi bizonyíték súlya alatt csak az őszinte, beismerő vallomás lehet az egyetlen reménye... Mert Németh is azok közé tartozik, akiknek szörnyű kegyetlenkedéseit jóformán semmi sem mentheti. Érzi ezt ő is, amikor az egyik legborzalmasabb esetet, egy kisgyerek vízbe fojtását idézik fel előtte.

„Nyomozó: Terhelt-társai vallomása szerint ön a nyilas pártház pincéjében 1944 decemberében részt vett több személy kivégzésében. Egy 4—6 éves kisfiút a mosókonyhában levő vizesdézsába fojtott. Tegyen ezzel kapcsolatban vallomást!

Németh: A pincében történt több személy kivégzéséről már vallomást tettem, de a 4—6 éves kisfiú vízbe fojtására nem emlékszem...

Nyomozó: Idézek önnek Baráth Kálmán terhelt 1966. június 3-i kihallgatási jegyzőkönyvéből: »...A gyerek a fojtás következtében meghalt. Németh Lajos hasonlóképpen cselekedett a másik gyerekkel is, megragadta a már úgyis félig élettelen gyereket és fejével lefelé a vízzel telt dézsába nyomta. A gyerek a vízben megfulladt...« Nyilatkozzék az idézett vallomással kapcsolatban!

Németh: Az idézett vallomás után is csak azt tudom mondani, nem emlékszem arra, hogy a pincebeli foglyok között ilyen korú gyerekek voltak. Így arra sem emlékszem, hogy én egy gyereket a vízbe fojtottam volna...

Nyomozó: Tegyen vallomást arról, hogy milyen szexuális cselekményekre kényszerítették a pártház pincéjében őrzött női és férfi foglyokat?

Németh: Hallomásból tudok arról, hogy a pincében őrzött női foglyok egy részét a pártszolgálatosok közül többen megerőszakolták. Hallomásból tudom, hogy a Vigh testvérek, azok barátai — például Kröszl Vilmos is — részt vettek az ilyen erőszakoskodásban. Magam nem voltam sem részvevője, sem szemtanúja az ilyen erőszakoskodásnak. Arról sincs tudomásom, hogy a foglyokat egymásközti szexuális cselekményekre kényszerítették

Nyomozó: Baráth Kálmán terhelt 1966. június 3-i kihallgatási jegyzőkönyvében vallomást tett arról, hogy Wirth Károly halála utáni napok egyikén a pártház pincéjében Szelepcsényi és id. Hollós vezetésével 8 fogoly nőt és 12 fogoly férfit arra kényszerítettek, hogy meztelenre vetkőzzenek, egymással közösüljenek, illetve a közösüléstől eltérő módon elégítsék ki egymást. A vallomás szerint ön is jelen volt ennél az esetnél. Egyike volt azoknak a nyilasoknak, akik arra kényszerítették a két nembeli foglyokat, hogy a közösüléstől eltérő módon elégítsék ki egymást. Nyilatkozzék ezzel kapcsolatban!

Németh: Tagadom azt, hogy én a Baráth Kálmán által vallott eseménynél jelen lettem volna. A pártházbeli tapasztalataim alapján lehetségesnek tartom a vallomásban szereplő esemény megtörténtét, de ismétlem, hogy én nem voltam annál jelen! Mint már korábban vallottam, egy esetben — 1944 november első felében — láttam, hogy a pártház pincéjében egy 19—20 éves erős termetű nyilas nyolc, kombinéra vetkőztetett nőt vallatott úgy, hogy derékszíjjal verte, és közben vízzel öntözte őket. Ez a fiatal nyilas Baráth Kálmán volt. Tudom, hogy ő több esetben vett részt a pincében folyó vallatásokban, ezért ő többet tud a pincebeli eseményekről. Én csak néha voltam lent a pártház pincéjében, ahol a foglyokat őrizték . . .”

✱

A vizsgálat és a nyomozati anyag összeállítása több mint hat hónapig tartott, s végül feltárult a zuglói nyilas tömegvérengzés teljes története.

Nincs mód mind a 19 terhelt több ezer oldalas kihallgatási jegyzőkönyvének ismertetésére. Tény, hogy 12 terhelt végül teljesen elismerte azokat a bűncselekményeket, amelyeket a zuglói nyilashatalom 87 napja alatt követtek el. A többiek pedig csak részleges beismerő vallomást tettek.

Amikor a nyomozás befejeződött, a terheltek átkerültek az ügyészségre, ahol az ügyész ismételten kihallgatta őket, majd ő is részletesen ismertette velük a nyomozás során tett vallomásaikat, a jegyzőkönyveket, a bizonyítékokat. A hatalmas anyagból elkészült a vádirat is, amely természetesen csak vázlatában, szinte utalásszerűen tartalmazza a bűncselekményeket. A vádirat nem csupán a jogi értékelés szempontjából fontos és figyelemre méltó, hanem az összefüggések megismerése miatt is jelentős dokumentum.

A vádirat

Fővárosi Főügyészség
B. 53.899/1966

V á d i r a t

háborús bűntett miatt Kröszl Vilmos
és társai ellen indított bűnügyben

Az 1966. február 16. napjától letartóztatásban levő:

I. r. Kröszl Vilmos (Budapesten 1911. november 19-én született, anyja neve: Tülk Borbála, nős: Bartl Judittal, 2 kiskorú és 1 felnőtt korú gyereke van, kazántisztító foglalkozású, magyar állampolgár, katona volt őrzetői rendfokozattal, vagyontalan, 1500 Ft havi keresete volt, büntetlen előéletű, Nyáregyháza, Nyári Pál u. 25. szám alatti lakos),

II. r. Németh Lajos (Zirc községben 1917. november 27-én született, anyja neve: Pollák Anna, apja neve: Németh Károly, nős: Regner Emmával, 2 felnőtt korú gyereke van, művezető foglalkozású, 2100 Ft keresete volt, vagyontalan, magyar állampolgár, katona volt, rendfokozat nélkül, büntetlen életű, Dunaújváros, Úttörő u. 5. I. em. 8. sz. alatti lakos),

III. r. Bükkös György (előző neve: Czeingruber György, Budapesten 1911. október 14-én született, anyja: Molnár Mária, özvegy, gyermektelen, elektroműszerész, 2300 Ft havi keresete volt, vagyontalan, katona nem volt, büntetve volt, Budapest, XIII., Ipoly u. 26/b. III. em. 4. szám alatti lakos),

1966. március 16-tól előzetes letartóztatásban levő:

IV. r. Hollai József (Budapesten 1919. január 19-én született, anyja neve: Wesserle Augusztá, nős: Kotroc Annával, 1 gyereke van, szabász foglalkozású, 2300 Ft keresete volt, vagyontalan, katona nem volt, magyar állampolgár, büntetlen előéletű, 4 polgári iskolai végzettsége van, Budapest, VII. kerület, Landler Jenő u. 11. fsz. 2. szám alatti lakos),

V. r. *Szöke Antal* (Csongrádon 1924. január 26-án született, anyja neve: Révész Julianna, apja: Szöke Mihály Antal, nős; Magyar Piroskával, 1 kiskorú gyermeke van, órás kisiparos foglalkozású, magyar állampolgár, fél családi ház vagyona van, büntetlen előéletű, 4 gimnáziumot végzett, Alpár, Tánácsics Mihály u. 9. szám alatti lakos).

1966. május 2. napja óta előzetes letartóztatásban levő:

VI. r. *Baráth Kálmán* (Budapesten 1925. május 8-án született, anyja neve: Rékási Piroska, apja: Baráth János, nős; 3 kiskorú és 1 felnőtt korú gyermeke van, szállítómunkás foglalkozású, 2000 forint keresete volt, vagyontalan, büntetlen előéletű, Budapest, VI. kerület, Szondy u. 38. szám I. emelet 27. szám alatti lakos, 6 általános iskolát végzett),

VII. r. *Kálmán László* (Pécelen 1925. február 4-én született, anyja: Csizmadia Emília, nős, 2 kiskorú gyermeke van, műszerész foglalkozású, 2500 Ft keresete volt, vagyontalan, magyar állampolgár, 4 polgári iskolát végzett, katona nem volt, büntetett előéletű, Budapest, V. kerület, Október 6. utca 4., IV. em. 15. szám alatti lakos),

VIII. r. *Füredi Pál* (Kecskeméten 1912. március 1-én született, anyja neve: Bartus Mária, nős, gyermektelen, apja: Füredi János, motorlakatos, 2000 Ft keresete volt, vagyontalan, katona volt rendfokozat nélkül, magyar állampolgár, büntetlen előéletű, Kecskemét, Ceglédi út 15. szám alatti lakos),

IX. r. *Hernádi Jenő* (Hatvanban 1924. augusztus 5-én született, anyja: Palásthy Etelka, apja: Hernádi Elemér, nős, 1 kiskorú gyermeke van, lakatos foglalkozású, magyar állampolgár 4 polgári iskolát végzett, vagyontalan, katona nem volt, büntetett előéletű, Budapest, VII. kerület, Dohány u. 37. szám alatti lakos),

X. r. *Erős János* (Giczi községben 1898. június 12-én született, anyja: Berka Ilona, nős: Erős Juliannával, gyermektelen, hivatalsegéd foglalkozású, 4 elemi iskolát végzett, katona volt honvéd rendfokozattal, büntetlen, Bakonyszombathely, Dózsa György u. 33. szám alatti lakos),

XI. r. *Mészáros László* (Szentesen 1926. július 11-én született, anyja: Pintér Emília, apja: Mészáros Ferenc, nős: Sajtos Katalinnal, 1 kiskorú gyermeke van, segédmunkás foglalkozású, 1000 Ft keresete volt, vagyontalan, magyar állampolgár, katona volt rendfokozat nélkül, büntetett előéletű, Szentes, Sáfrány Mihály u. 40. szám alatti lakos),

XII. r. *Monostori Gyula* (előző neve: Michalik Gyula, Baján 1928. augusztus 13-án született, anyja: Nebojsza Teréz, apja:

Michalik Gyula, nős: Rabcsák Erzsébettel, gyermektelen, katonatiszt foglalkozású, 4 polgári iskolát végzett, 3000 Ft keresete volt, vagyontalan, büntetlen előéletű, Kecskemét, Lenin tér 16. szám alatti lakos).

1966. május 31-től előzetes letartóztatásban levő:

XIII. r. Kovács János (Budapesten 1919. november 5-én született, anyja: Plásek Zsuzsanna, apja: Kovács Illés, nős: Kubik Róza Máriával, két felnőtt korú gyermeke van, segédmunkás, 1960 Ft keresete volt, vagyontalan, magyar állampolgár, katona volt rendfokozat nélkül, büntetett előéletű, Budapest, XXI. kerület, Királyhágó u. 82. szám alatti lakos),

1966. június 21. óta előzetes letartóztatásban levő:

XIV. r. Sándor Alajos (Budapesten 1915. június 16-án született, anyja: Deák Mária, apja: Sándor József, nős: Blum Rozáliával, három kiskorú gyermeke van, magyar állampolgár, munkaügyi előadó foglalkozású, 1950 Ft keresete volt, vagyontalan, katona volt őrmesteri rendfokozattal, büntetett előéletű, Bonyhád. Rákosi u. 23. szám alatti lakos, 4 gimnáziumot végzett),

XV. r. Pataki Ferenc (Jászberényben 1924. december 15-én született, anyja: Laboda Anna, apja: Pataki Ferenc, nős: Ábrahám Máriával, gyermektelen, magyar állampolgár, géplakatos foglalkozású, 3000 Ft havi jövedelme volt, Velencefürdön 150 négyszögöles telke van, katona volt rendfokozat nélkül, 6 elemi iskolát végzett, büntetlen előéletű, Budapest, XI. kerület, Szabadság u. 32. szám alatti lakos),

1966. június 22. óta előzetes letartóztatásban levő:

XVI. r. Kraut Gyula (Budapesten 1906. szeptember 15-én született, anyja neve: Breinbach Alojzia, apja: Kraut József, nős: Vörös Máriával, gyermektelen, kőműves foglalkozású, 2000 Ft havi keresete volt, vagyontalan, magyar állampolgár, katona nem volt, büntetlen, Budapest, I. kerület, Uri u. 37. szám alatti lakos),

XVII. r. Kraut József (Budapesten 1914. március 18-án született, anyja Breinbach Alojzia, apja Kraut József, nős: Drávitz Máriával, gyermektelen, magyar állampolgár, gépkocsi-vezető foglalkozású, havi keresete 2000 Ft, vagyontalan, katona volt rendfokozat nélkül, büntetlen előéletű, Budapest, XIV. kerület, Álmos vezér u. 52. szám alatti lakos, 6 általános iskolát végzett),

1966. június 27-től előzetes letartóztatásban levő:

XVIII. r. Kovács István (Jászladányban 1909. február 21-én született, anyja: Budai Mária, apja: Kovács István, nős: Sebők Erzsébettel, három felnőtt korú gyermeke van, magyar állampolgár, szakoktató foglalkozású, 2000 Ft havi keresete volt, 224 négyszögöles telke van, katona nem volt, büntetlen előéletű, Tiszakécske, Kossuth u. 2. szám alatti lakos),

XIX. r. Baráth János (Budapesten 1927. február 8-án született, anyja: Rékasi Piroska, apja: Baráth János, szállítómunkás foglalkozású, 2200 Ft keresete volt, vagyontalan, nős: Hegger Máriával, gyermektelen, magyar állampolgár, katona nem volt, büntetve volt, Budapest, V. kerület, Szép u. 5. szám alatti lakos), terhelteket

v á d o l o m

az Nbr. 11. § 5. pontjába ütköző és az Nbr. 12. §-a 1440/1945. Me. sz. rendelet 7. §-a szerint büntetendő (BHO. 82. pont e) alpont és 83. pont) háborús büntetettel.

Indítványozom, hogy a bíróság a terheltek bűnösségét háborús büntetben állapítsa meg és emiatt velük szemben szabjon ki büntetést.

I

Terheltek személyi körülményei:

I. r. Kröszl Vilmos terhelt apja kereskedő volt, nyolcan voltak testvérek. Elemi iskoláinak elvégzése után pékinas, később segéd lett. A szakmájában nem helyezkedett el, különböző vállalatoknál segédmunkásként dolgozott. 1944. október 15-e után lépett be a nyilaskeresztes párt Budapest, XIV. kerületi szervezetébe. 1944. december 25-től a kerület vezetésével bízták meg, 1945. január 1-től kerületvezető-helyettes volt. 1946-ban kötött házasságot, három gyermeke van. A Pesti Központi Kerületi Bíróság 5. B. 10.322/1961. számú ítéletével árdrágító üzérkedés miatt 1 évi börtönre ítélte. 1954-től a Kőbányai Sörgyárban mint kazántisztító dolgozott. Munkáját általában megfelelően végezte el, kétszer kapott fegyelmi büntetést, egyszer a munkában történt elalvás miatt, egyszer sörlopás miatt. Az 1956-os ellenforradalmi események ideje alatt géppisztolyt szerzett és fegyveresen járt be munkahelyére. A felszabadulás után politikai pártnak tagja nem volt.

II. r. Németh Lajos apja kovácssegéd volt, hat testvére van. Négy polgári iskola elvégzése után lakatossegédi oklevelet szerzett. Csepelen a WM gyárban dolgozott. 1939-ben lépett be a nyilaskeresztes pártba. 1944. október 15-ét követően fegyveres pártszolgálatos volt, majd 1944. december 25-től a XIV. kerület nyilas pártszervezet pártszolgálatának vezetőjévé nevezték ki. 1944-ben házasságot kötött, két gyermeke van. A felszabadulás után a MÁVAG Hídépítő Vállalatnál, majd a Hazai Fésűsfonóban dolgozott. Egy éven át Bölcské község tanácselnöke volt. 1954-ben lopás miatt 6 hónapi szabadságvesztésre ítélte a paksi járásbíróság B. 142/1954. számú ítéletével. 1946-ban belépett az MKP-ba, ahonnan 1954-ben kizárták. Letartóztatása előtt a dunaiújvárosi Fésűsfonóban (Magyar Posztógyár) művezető volt. Munkahelyén szakszervezeti bizottsági elnök és egyben bér- és termelési felelős is volt. A munkáját jól elvégezte.

III. r. Bükkös György apja kisiparos volt, a négy polgári iskola elvégzése után elektroműszerész szakvizsgát tett. 1932-től 1945-ig különböző munkahelyeken dolgozott a szakmájában. 1939-ben belépett a nyilaskeresztes pártba, ahol propaganda vonalon tevékenykedett. A XIV. kerületi nyilasszervezet propagandavezetője volt, majd 1944. december 25-től helyettes kerületvezető, 1945. január 1-től kerületvezető volt. Nyilas propagandista tevékenységéért a Budapesti Népbíróság 10 évi szabadságvesztésre ítélte. Ezért kellett ügyében perújítást kezdeményezni. 1956. augusztus 16-án szabadult és az Elektroakusztikai Gyárban helyezkedett el. A munkáját igen jól végezte. A felszabadulást követően politikai pártnak nem volt tagja.

IV. r. Hollai József apja szobafestő volt. Négy polgári iskola elvégzése után szabósegédi vizsgát tett. A felszabadulásig különböző kisiparosok alkalmazásában dolgozott. 1939-ben lépett be a nyilaskeresztes pártba. 1944. október 15-e után fegyveres pártszolgálatosként tevékenykedett. A felszabadulást követően ismét több munkahelyen dolgozott. 1956. március 27-től a Jelmézőkölcsonzó Vállalat alkalmazta. Itt igen jó munkát végzett, két esetben kiváló dolgozó oklevelet kapott. A szakszervezeti bizottság titkárának is megválasztották. 1950-ben kötött házasságot, egy gyermeke van, 1946-ban belépett az MKP-ba, a tagsága 1956-ban megszűnt. 1965-ben kérte felvételét az MSZMP-be. Letartóztatásakor tagjelölt volt.

V. r. Szőke Antal apja kőműves volt. A négy gimnázium elvégzése után órássegéd képesítést szerzett, majd egy kisiparosnál dolgozott. 1942-ben lépett be a nyilaskeresztes pártba.

1944. október 15-e után fegyveres nyilas pártszolgálatosi tevékenységet látott el, egyben a kerület ifjúságvezetője is volt. A felszabadulás után 1947-ben önálló órás kisiparos lett. 1957-ben tiltott határátlépés kísérlete miatt nyolchónapi börtönre ítélte a szombathelyi járásbíróság B. 242/1957. számú ítéletével. 1959-ben a Fővárosi Bíróság devizabüntett miatt ítélte el 3000 Ft pénzbüntetésre. 1963-tól ismét mint órás kisiparos dolgozott egészen letartóztatásáig. 1949-ben házasságot kötött. Felesége 1959-ben meghalt. Még ebben az évben ismét megnősült, ez utóbbi házasságából egy gyermeke született. Felszabadulás után politikai pártnak tagja nem volt.

VI. r. Baráth Kálmán apja kovácssegéd volt. Hat elemi iskolát végzett, majd különböző munkahelyeken segédmunkásként dolgozott. Apja hatására 1941-ben lépett be a nyilas-keresztes pártba. 1944. október 15-e után fegyveres pártszolgálatos volt. 1945 végén fogságba esett, ahonnan 1947-ben tért vissza. Ezt követően segédmunkásként dolgozott. 1962-től a Boy-szolgálat kisipari szövetkezetnél volt rakodómunkás. Magatartása ellen különösebb kifogás nem merült fel. 1952-ben társadalmi tulajdont károsító lopás miatt 3 hó felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték. 1948-ban kötött házasságot, amelyből 3 gyermeke származik. A felszabadulás után politikai pártnak tagja nem volt.

VII. r. Kálmán László terhelt értelmiségi családból származik. Négy polgári elvégzése után a műszerész szakmát tanulta ki. 1944 októberéig a Telefongyárban dolgozott. Ezt követően a nyilas-keresztes pártszolgálatosokkal közösen tevékenykedett egészen a felszabadulásig. A Budapesti Népbíróság Nb. VI. 4684/1948. számú ítéletével háborús bűntett miatt 1 évi és 5 hónapi szabadságvesztésre és 5 év politikai jogvesztésre ítélte. 1945-ben megnősült, azonban 1949-ben feleségétől elvált. 1950-ben ismét megnősült, második házasságából két gyermek származik. A felszabadulás után különböző helyeken dolgozott, 1959-től a Kontakta Alkatrész-gyárban műszerész. Magatartása ellen különösebb kifogás nem merült fel. Politikai pártnak 1945-öt követően nem volt tagja.

VIII. r. Füredi Pál kisiparászti családból származik. Négy elemi iskola elvégzése után a lakatos szakmát tanulta ki. A felszabadulásig a Magyar Állami Vas- és Gépgyárban dolgozott. 1942-ben lépett be a nyilas-keresztes pártba, 1944 őszén pártszolgálatosként tevékenykedett. 1945-ben internálták, ahonnan megszökött és Kecskeméten telepedett le. A MÁV Kecskeméti Kisvasúti-fűtőház alkalmazottjaként dolgozott ezt követően egészen letartóztatásáig. Munkáját igen jól végezte el, kétsze-

res sztahanovista. 1937-ben kötött házasságot, gyermektelen. A felszabadulás után politikai pártnak nem volt tagja.

IX. r. Hernádi Jenő terhelt apja MÁV-alkalmazott volt. Elemi iskoláinak elvégzése után lakatos szakmát tanult. E munkakörben dolgozott 1945-ig. 1941-ben lépett be a nyilaskeresztes pártba és 1944 végén pártszolgálatosként tevékenykedett. 1945-ben internálták. A kiszabadulása után a MÁV-nál helyezkedett el. Legutoljára a Gyógyszertani Kutató Intézetben dolgozott lakatosként 1959-től. Munkáját igen kiválóan végezte el. 1956-ban árdrágító üzérkedés miatt a VIII. kerületi bíróság B. VIII. 2367/1954. számú ítéletével 10 hó javító-nevelő munkára ítélte. 1957-ben lopás miatt ugyancsak a VIII. kerületi bíróság B. VIII. 627/1957. számú ítéletével 1 évi szabadságvesztésre büntette. 1948-ban nősült, egy gyermeke van. A felszabadulást követően politikai pártnak tagja nem volt.

X. r. Erős János apja urasági cseléd volt. Elemi iskoláinak elvégzése után egy ideig mint kőbányász, később konyhai kisegítő, azt követően pedig mint hivatalsegéd dolgozott. 1940-ben lépett be a nyilaskeresztes pártba, 1944. október 15-e után fegyveres pártszolgálatos volt. A felszabadulás után napszámosként a kisbéri állami gazdaságban helyezkedett el. Legutoljára a kisbéri erdőgazdaságban dolgozott. 1923-ban kötött házasságot, amelyből egy gyermeke született. A felszabadulást követően politikai pártnak tagja nem volt.

XI. r. Mészáros László apja szabó kisiparos volt. Négy gimnáziumot, majd 1942-ben postai szaktanfolyamot végzett. 1943-ban tisztviselőként a szentesi postára került. 1944-ben a szovjet csapatok elől Budapestre települt és Szőke Antalón keresztül bekapcsolódott a XIV. kerületi nyilaskeresztes párt tevékenységébe. A felszabadulás után 1946-ig ismét postai tisztviselő volt. Bélistázása után szabósegédként dolgozott. 1954-ben megnősült, majd 1957-ben elvált. A házasságon kívül egy leánygyermeke született, 1960-ban nősült ismét. 1950-ben a szegedi megyei bíróság B. I. 6787/1950. számú ítéletével hivatali sikasztás miatt 2 évi börtönre és 5 év jogvesztésre, 1957-ben a szentesi járásbíróság B. II. 215/1957. számú ítéletével társadalmi tulajdont károsító csalás miatt 1 évi és 6 hónapi börtönre és 2 évi jogvesztésre, 1962-ben a II—XI. és XII. kerületi bíróság B. II. 1822/1962. számú ítéletével társadalmi tulajdont károsító lopás miatt 6 hó szabadságvesztésre, ugyancsak 1962-ben elkövetett büntett miatt 1965-ben a szentesi járásbíróság B. 376/1965. számú ítéletével lopás miatt 1 évi és 2 hónapi szabadságvesztésre és 2 évi jogvesztésre ítélte. Az utóbbi büntetése

összbüntetés. Politikai pártnak a felszabadulást követően nem volt tagja.

XII. r. Monostori Gyula terhelt apja villanyszerelő, nyilas párttag volt. A nevét magyarosította, azelőtt Michaliknak hívták. Négy polgári iskola elvégzése után a Vákuumtechnikai és Villamossági Rt.-nél helyezkedett el. Itt dolgozott 1944. október 15-ig. 1943-ban belépett a nyilaskeresztes párt ifjúsági szervezetébe. 1944. október 15-ét követően fegyveres pártszolgálatos volt. A felszabadulás után géplakatosként különféle munkahelyeken dolgozott. 1949-ben önként bevonult a néphadseregbe. Tiszti iskolát végzett és egészen letartóztatásáig különféle beosztásokban szolgált. Legutoljára századosi rendfokozata volt. 1957-ben házasságot kötött, gyermektelen. Katonai szolgálata alatt három esetben kapott kitüntetést. 1949-ben tagja lett az MDP-nek, majd az MSZMP-nek. A letartóztatását követően a pártból kizárták.

XIII. r. Kovács János terhelt apja napszámos volt. 1939-ig postacsomag-kihordóként dolgozott. Ezt követően kisebb megszakításokkal katona volt 1944 novemberéig. 1940-ben belépett a nyilaskeresztes pártba. A honvédségtől történt leszerelése után fegyveres pártszolgálatos volt. A felszabadulást követően a Csepel Vas- és Fémművekben helyezkedett el, mint karbantartó kőműves. 1945-ben belépett a jehovista szektába. 1951-ben a katonai szolgálat teljesítését megtagadta, ezért honvédelem elleni izgatás miatt a katonai bíróság 8 évi szabadságvesztésre ítélte. 1958-tól a Csepeli Acélműnél dolgozik, mint kőműves. Munkáját megfelelően elvégzi. 1940-ben kötött házasságot, két gyermeke van. A felszabadulás után politikai pártnak nem volt tagja.

XIV. r. Sándor Alajos terhelt apja postás volt. Négy gimnázium elvégzése után fogtechnikusi képesítést szerzett. 1945-ig alkalmi munkákból élt. 1938-ban belépett a nyilaskeresztes pártba. 1944. október 15-ét követően a nyilaskeresztes főkerületnél, a Vkf. VI. osztályán, részben pedig a XIV. kerületi nyilaskeresztes pártházban tevékenykedett. 1945-ben fogságba esett, ahonnan 1947-ben tért vissza. Azóta Bonyhádön él. Különböző munkahelyeken dolgozott, 1962-től a Tolna megyei Árutermelő Cipész Ktsz.-nél bérelszámoló. Munkáját megfelelően látja el. Az ellenforradalom alatt fegyveresen ellenforradalmi tevékenységet folytatott, amiért a szekszárdi megyei bíróság B. 11/1957. számú ítéletével 2 évi és 6 hónapi szabadságvesztésre és 5 évi közügyektől való eltiltásra ítélte. 1960-ban súlyos testi sértés miatt 700 Ft pénzbüntetést kapott. A felszabadulás után pártnak nem volt tagja.

XV. r. Pataki Ferenc terhelt apja napszámos volt. Két testvére van. Elemi iskoláinak elvégzése után a lakatos szakmát tanulta ki. A tapolcai repülőtéren a WM-gyárral állt munkaviszonyban a felszabadulásig. 1944 elején belépett a nyilas-keresztes pártba. 1944. október 15. után a XIV. kerületi pártházban volt nyilas fegyveres pártszolgálatos, majd a nyilas nyomozó szervezetnél tevékenykedett. A felszabadulás után különféle munkahelyeken dolgozott. 1959-től az ÉM 1. sz. Földmunkát Gépesítő Vállalat szerelési csoportvezetője volt. Jó munkájáért kiváló dolgozói oklevéllel is kitüntették. 1959-ben kötött házasságot, gyermektelen. A felszabadulást követően politikai pártnak nem volt tagja.

XVI. r. Kraut Gyula terhelt apja földbérlő volt, kertészkedéssel foglalkozott. Négy elemi elvégzése után különböző munkahelyeken kőművesként dolgozott. 1944-ben gépkocsivezető volt. A XIV. kerületi nyilas-keresztes pártban 1944 karácsonyát követően fegyveres pártszolgálatot végzett és gépkocsivezetői teendőket látott el. A felszabadulást követően ismét kőművesként dolgozott, legutoljára Budapest XII. kerületi Házkezelési Igazgatóságnál. 1930-ban nősült, egy gyermeke van. Munkáját jól végezte, két alkalommal kiváló dolgozói címet kapott. Politikai pártnak felszabadulást követően tagja nem volt.

XVII. r. Kraut József terhelt apja földbérlő volt, kertészkedéssel foglalkozott. Három elemi elvégzése után kőművesek mellett, majd magánfuvarosoknál dolgozott. 1944. október 15-ét követően a XIV. kerületi nyilas-keresztes pártban fegyveres pártszolgálatos volt. A felszabadulást követően egy ideig rakodómunkás volt, majd 1952-ben a Geofizikai Intézetnél helyezkedett el gépkocsivezetőként. 1942-ben megnősült, gyermektelen. A felszabadulást követően politikai pártnak tagja nem volt.

XVIII. r. Kovács István terhelt munkáscsaládból származik. Géplakatosként 1944 októberéig dolgozott. 1938-ban lépett be a nyilas-keresztes pártba, ahol 1944. október 15-e után fegyveres pártszolgálatos volt. A felszabadulás után egy ideig bujkált, majd Tiszakécskén helyezkedett el mozigépésznek. Legutoljára ipari tanulók oktatója volt. 1935-ben kötött házasságot, három gyermeke született. Felszabadulást követően politikai pártnak nem volt tagja. 1956-ban ellenforradalmi tüntetésben vett részt, melynek során combját lövés érte, ezért egyik lábát amputálni kellett.

XIX. r. Baráth János terhelt apja kovácssegéd volt. Hat elemi iskolát és három polgárit végzett. A felszabadulás g különböző

munkahelyeken dolgozott. 1944. október 15-e után fegyveres pártszolgálatos volt a XIV. kerületi nyilas pártban. 1944 végén belépett a hungarista légióba. Ezért 1945-ben a Budapesti Népbíróság 1 évi börtönbüntetésre ítélte. Szabadulása után különböző vállalatoknál segédmunkás volt, legutoljára a Fővárosi Szállítási Vállalatnál brigádvezetőként tevékenykedett. 1955-ben kötött házasságot, egy gyermeke van. A felszabadulást követően politikai pártnak nem volt tagja.

II

Tényállás:

A második világháború utolsó évében, 1944 őszén, a felszabadító szovjet hadsereg előrenyomulása következtében Horthy Miklós fasiszta ellenforradalmi rendszerének egyes vezetői is belátták a harc kilátástalanságát. Horthy 1944. október 15-én rádióban jelentette be Magyarországnak a harcból való kilépését. A német fegyveres erők azonnal ellenakcióba kezdtek, elfoglalták a legfontosabb épületeket, körülzárták a Várat és a stúdió elfoglalása után felolvasták a vezérkari főnök nevében a harc továbbfolytatására utasító parancsot, és Szálasi Ferencnek, a nyilaskeresztes párt vezetőjének már jóval előbb Bécsben kinyomtatott kiáltványát. E szerint Szálasi mint a „nemzet vezetője” átvette a hatalmat.

A nyilasok programként hirdették a német fasizmus magyarországi megvalósítását, a zsidók kiirtását és a népellenes háború folytatását a „végső győzelemig”. A nyilas párt valójában a hitleri fasizmus magyarországi ügynöksége volt. 1944. október 15-én a németek fegyverrel ültették a magyar nép nyakára Szálasiékat, akik az ország még fel nem szabadult területein bevezetett nyilas rémuralommal segítették a német fasisztákat a háború esztelen folytatásában. Szálasiék szolgáian teljesítették a hitleri Németország minden kívánságát. Elrendelték a totális mozgósítást, a mindkét nembeli lakosságot 16 évtől 60 éves korig munkaszolgálatra kötelezték, megkísérelték újabb hadosztályok felállítását. A magyar csapatokat és a leventéket harcolni kényszerítették. Elrendelték, hogy Németországba szállítsák a gyárak és üzemek gépparkját, a Nemzeti Bank arany- és valutakészletét, a vasúti gördülőanyagot és az állatállományt. Gyárakat, hidakat, középületeket aknáztak alá és felrobbantották a német fasisztákkal együtt Budapest felbecsülhetetlen értékű hídjait. A letartóztatásban levő politikai

foglyokat, valamint a budapesti zsidó lakosság egy részét meggyilkolták, a többit pedig átadták a német fasisztáknak, akik ezeket Németországba hurcolták, és nagy részüket haláltáborokban elpusztították. A nyilas rémuralom ideje alatt megszűnt az életbiztonság, a felkoncolással fenyegető rendeletek jóformán mindenkit érintettek. A nyilasok terrorja megtörni igyekezett a baloldali erők és a lakosság ellenállását. Magatartásukkal 400 000 ember elpusztulását, százezrek nyomorékká válását, 50 000 gyermek árvaságra jutását okozták.

A nyilaskeresztes párt Budapesten egy főkerületet szervezett, amely irányította a kerületi szervezetek munkáját. 1944. október 15-én a nyilasok hatalomátvételében, majd a hatalom gyakorlásában kiemelkedő szerepe volt a fegyveres pártszolgálatnak. A pártszolgálatot a főkerület utasítására a kerületvezetők szervezték meg. A XIV. kerületben Szelepcsényi László kerületvezető kapott erre megbízást. Nevezett fegyverrel látta el a hungarista mozgalom legvadabb képviselőit, de fegyvert adott a szadista hajlamú, rablásokban és fosztogatásokban jártas bűnözőknek is. 1944. október 15-e után ugyanis a nyilaskeresztes pártba tömegesen jelentkeztek a bűnözők, akik a lehetőségeket kihasználva, a zsidó vagyonok eltulajdonításával kívánták megalapozni jövőjüket. (Pl. a XIV. kerületben tevékenykedett Vigh Sándor és Vigh József, akiket rablásért már elítéltek, ezeket 1947-ben kivégezték.)

A terheltek közül I. r. Kröszl Vilmos először mint pártszolgálatos tevékenykedett. Később kerületvezetőnek nevezték ki. III. r. Bükkös György a kerület propagandavezetője volt, majd 1945. január 1-től kerületvezetőnek nevezték ki. Németh Lajos II. r. vádlott pártszolgálatos, végül pártszolgálat-vezető, Szőke Antal V. r. ifjúságvezető, Hollai József IV. r. irodavezető volt a kerületben. A többi vádlottak mintegy 40—50 társukkal együtt fegyveres pártszolgálatot láttak el. A pártszolgálatosok közreműködtek a nyilas terroruralom biztosításában, kommunisták és más haladó gondolkodású személyek, a sárga csillag viselésére kötelezettek és katonaszökevények felkutatásában, kifosztásában és meggyilkolásában. A pártszolgálatosok megszámlálhatatlan gyilkosságot hajtottak végre. Tevékenységüket legtöbbször önkényesen, esetenként a törvénytelen nyilas kormány által kiadott rendelkezések kapcsán folytatták.

A szovjet csapatok előrenyomulásakor a nyilasok közül többen Nyugatra szöktek (pl. Szelepcsényi), másokat a népbíróság felelősségre vont (pl. a Vigh testvérek, a Hollós testvérek, Pintér, Surányi, Gelencsér, Tátrai stb.). Többen közülük az 1945/1946-os években lefolytatott nyomozások hiányossága követ-

keztében elkerülték a felelősségre vonást. Ezek közé tartoznak a vádlottak is.

1. 1944. október 21-én Beregffy Károly nyilas honvédelmi miniszter az alábbi hirdetményt tette közzé: „A zsidó férfiakat 16—60, a zsidó nőket pedig 16—40 éves korig honvédelmi szolgálatra igénybe veszem. Felhívom az 1884—1928. években született zsidó férfiakat és az 1904—1928. években született zsidó nőket, hogy munkába állításuk végett 1944. október 23. napján reggel 8 órakor a férfiak a Kerepesi úti új ügétő versenypályán, a nők az Erzsébet királyné úti KISOK-sportpályán jelentkezzenek... Az a jelentkezésre kötelezett zsidó, aki a felhívásnak nem tesz eleget, a legsúlyosabb megtorlás alá kerül.”

A már eddig is hátrányban levő zsidóság a teljes jogfosztottság helyzetébe került. Az antiszemitizmussal elvadított fegyveres nyilas pártszolgálatosok korlátlan hatalomra tettek szert az üldözöttek sorsát illetően. A hirdetményben foglaltak biztosítása céljából a XIV. kerületi fegyveres nyilas pártszolgálatosok folyamatosan és rendszeresen razziákat tartottak a város különböző területein. Igazoltatásokat végeztek az utcán, járműveken, csillagos házakban és különböző bejelentések alapján. Ebbeni tevékenységük során 1945. január 13-ig több mint 1000 üldözött személyt gyűjtöttek össze. Egy-egy nagyobb akciójuk alkalmával utcaszakaszokat zártak le és házról házra járva végezték a kutatást. Az elfogottakat arra kötelezték, hogy összes pénzüket és más értéküket vegyék magukhoz. A nagyobb értéktárgyakat a lakásban kellett hagyniuk.

A XIV. kerületi pártszolgálatosok 1944 októberében több mint 300 üldözöttet gyűjtöttek össze a Thököly út 80. számú pártház udvarán, ahol előbb megfosztották őket értéktárgyaiktól, majd szelektálásukra került sor. Azokat, akikről úgy vélték, hogy vagyontárgyaikat elrejtették, vagy bujkáló zsidó személyek tartózkodási helyéről tudnak, visszatartották, a többieket pedig különböző gyűjtőhelyekre (Óbudai Téglagyár, KISOK-pálya, józsefvárosi pályaudvar, rendőrkapitányságok stb.) kísérték. Az áldozatok elhurcolását és szelektálását a legembertelenebb módon hajtották végre. Előfordult, hogy gyerekeket dobáltak le az emeletről. Ilyenkor a szülők őrjöngve ordítottak, a nyilasok pedig durván bántalmazták őket. A hideg idő ellenére a pártház udvarán összegyűjtött foglyokat arra kötelezték, hogy a felsőruhájukat és cipőjüket vegyék le, és úgy várakozzanak további sorsukra. Az összegyűjtött személyeket durván bántalmazták. (Kovács Józsefné tanú vallomása VII. kötet, 94. oldal.)

Az üldözöttek elfogásában, a zsidó vagyontárgyak össze-

gyűjtésében, razziák tartásában, a zsidóknak különböző gyűjtőhelyekre való szállításában a vádlottak *kivétel nélkül* részt vettek.

2. A gyűjtőhelyekre való kísérések általában a városon keresztül és gyalogmenetben történtek úgy, hogy az elfogott személyeket sorba állították, majd fegyveres nyilas pártszolgálatosokkal körülvéve elindították az adott gyűjtőhely felé. A pártszolgálat vezetői olyan utasítást adtak ki, hogy aki bármilyen okból a sorból kilép, azt szökevénynek kell minősíteni és felszólítás nélkül agyon kell lőni. Ennek alapján a pártszolgálatosok több gyilkosságot követtek el.

a) 1944 október végén egy nagyobb csoportot indítottak el a pártházból az Obudai Téglagyárban levő gyűjtőhelyre. A Keleti pályaudvar környékén egy zsidó személy a sorból kilépett, mire a kísérésben részt vevő VI. r. Baráth Kálmán terhelt a foglyot a helyszínen agyonlőtte. (Bizonyítja: Monostori Gyula XII. r., Bükkös György III. r. terhelt és Hortobágyi László tanú, VI. kötet 305. oldal. vallomása.)

b) 1944 végén ugyancsak a pártház épületéből egy nagyobb csoportot kísértek az Abonyi utcai gimnázium épületébe, ahol abban az időben szintén gyűjtőhely volt. A kísértek közül két fő a Domonkos templom épülete előtti szakaszon a sorból kilépett. Szőke Antal V. r. terhelt célzási képességével pártszolgálatos társai előtt dicsekedve, mindkét férfit a helyszínen agyonlőtte. (Bizonyítja: Szőke Antal terhelt részleges beismerő vallomása, Kálmán Imre tanú, VII. kötet 23. oldal és Hegyesi Ferencné tanú, VI. kötet 286. oldal, vallomása.)

c) 1944 december elején Szelepcsényi László kerületvezető utasítására a nyilas pártszolgálatosok az Abonyi utcai gimnázium épületéből 150—200 fő üldözöttet kísértek a Józsefvárosi pályaudvarra. Az Aréna út környékén egy üldözött férfi a sorból kilépett és futásnak eredt. A menekült Szőke Antal V. r. terhelt a helyszínen agyonlőtte. (Bizonyítja: Szőke Antal beismerő vallomása, Déri Sándorné tanú, VI. kötet 153. oldal, és Mezei Györgyné tanú, VII. kötet 161. oldal vallomása.)

A kísérések során elkövetett gyilkosságokról és kegyetlenkedésekről vallomást tettek: Szakáczky Sándorné tanú VII. kötet 298. oldal, Lónyai Ernőné tanú VII. kötet 127. oldal, Révész Jenőné tanú VII. kötet 248 oldal, Feleki Istvánné tanú VI. kötet 171. oldal.

3. 1944 november végén V. r. Szőke Antal és XI. r. Mészáros László terheltek, a már korábban elítélt Hortobágyi László és Vigh József fegyveres pártszolgálatosokkal utasítást kaptak Szelepcsényi László kerületvezetőtől, hogy a Róna utcából egy

személyt kísérennek a pártházba. Az eligazítás szerint a személy lakásán rádió adó-vevő készüléket rejtegetett. A helyszínre érkezve a négy nyilas házkutatást tartott. A jelzett készüléket nem találták, ezért a lakásban talált férfit a pártházba akarták kísérenni. Az előállító személy útközben megtagadta az engedelmességet, mire Szőke Antal V. r. terhelt a helyszínen agyonlőtte. (Bizonyítja: Szőke Antal V. r. terhelt beismerő vallomása, Mészáros László XI. r. terhelt vallomása, valamint Hortobágyi László tanú VI. kötet 314 oldal, vallomása.)

4. 1944 november közepén Baráth Kálmán, Vigh és Monostori Gyula XII. r. pártszolgálatosok a kerületi nyilasvezetőtől azt az utasítást kapták, hogy az Egressy útról a pártház épületébe kísérennek be egy 50 év körüli üldözött személyt. Az elfogott személy útközben nem akart továbbmenni, mire Baráth Kálmán VI. r. terhelt a helyszínen agyonlőtte. (Bizonyítja: Baráth Kálmán beismerő vallomása és Monostori Gyula terhelt vallomása.)

5/a. A szelektálás során visszatartott üldözötteket és a folyamatosan behurcolt hazafiakat a kerületi nyilasok a pártház pincéjében levő óvóhelyre zárták, ahol nap mint nap folytatták kínvallatásukat, elrejtett vagyontárgyaik és feltételezett bujkáló társaik felderítése érdekében. A kínvallatásokat minden emberi képzeletet felülmúló szadista módon folytatták le. Egyes kihallgatott tanúk véleménye szerint a súlyos testi szenvedések után a megkínzottak számára a halál valóságos megváltásnak számított. Gumicsővel, bikacsőkkel, fegyverekkel és ököllel verték a foglyokat, a nők és férfiak arcát cigarettával égették, előfordult, hogy az áldozatok lemeztelenített lábujjai közé papírt helyeztek és azt meggyújtották. A lemeztelenített nők mellét gumicsővel ütötték, az ajtó nyílásába becsípték, a fejüket addig verték a falba, amíg össze nem estek. A gyakori kínvallatásoktól az óvóhely fala és padlózata vérrel volt borítva. Fialtal nőket hurcoltak fel a pincében fogvatartottak közül és a pártszolgálatosok erőszakot követtek el rajtuk.

A bántalmazásokról például Baráth Kálmán VI. r. terhelt a következőképpen írt önvallomásában: „Hollósi, Hollai, Bükös rám ordítottak, hogy ne lazáljak. Én az áldozatokhoz furakodtam, és a már amúgy is agyonvert embereket erősen ütlegettem. Ezután egy másik helyiségbe mentünk, ahol hasonlóképpen ütöttük, rugdostuk, vertük, tapostuk őket, míg a vértől átitatva ájultan, félholtan nem feküdtek.” Monostori Gyula XII. r. terhelt vallomásából: „A pincébe, amikor lementünk és bementünk a foglyok közé, én kezdtem el a verést. Önkívület-

ben levő állapotban ütöttem a foglyokat. A többiek is elkezdtek a foglyok verését.”

A pártházban végrehajtott kegyetlenkedésekben a terheltek kivétel nélkül valamennyien részt vettek. (Bizonyítja: Kálmán Imre tanú VII. kötet 23. oldal, Breyer József tanú VI. kötet 104. oldal, Korik Andor tanú VII. kötet 62. oldal, Győri Illés György tanú VI. kötet 251. oldal, Bolmann Ernő tanú VI. kötet 72. oldal, Kató György tanú VII. kötet 13. oldal, Kislik Sándor tanú VI. kötet 333. oldal, Heidl Miklós tanú VI. kötet 275. oldal, Hortobágyi László tanú VI. kötet 305. oldal, Kovács József tanú VI. kötet 77. oldal, Trihwasser Károlyné tanú VII. kötet 369. oldal vallomása, a terheltek részleges beismerő vallomása, valamint Friedmann Ervin 1946-os tanúvallomása, Komlósy Elemér, Vigh Sándor és Surányi József kivégzett terheltek saját ügyükben tett vallomása.)

b) 1944 december elején a pártház pincéjében levő üldözöttek közül nyolc nőt és tizenkettő férfit meztelenre vetkőztettek, aki pedig ellenállt, súlyosan bántalmazták. Néhány nőről a ruhát letépték. A jelenlevő nyilasok ezután a meztelenre vetkőztetett áldozataikat arra kényszerítették, hogy előttük egymással közösüljenek, különböző perverz aktusokat folytassanak. Az így erkölcsileg, szellemileg és testileg meggyötört áldozataikat még aznap este kivégezték. A nyomozás során azon személyek kilétét nem sikerült megállapítani, akik a kivégzéseket végrehajtották, azonban a kínzásban részt vettek: Kröszl Vilmos I. r., Erős János X. r., Németh Lajos II. r., Mécsáros László XI. r., Füredi Pál VIII. r. és Baráth Kálmán VI. r. terheltek. (Bizonyítják: Baráth Kálmán, Hollai József és Kraut József terheltek vallomása, Bükkös György, továbbá Komlósy Elemér vallomása.)

c) 1944 decemberében a sorozatosan végrehajtott kegyetlenkedések során a pártház pincéjében levő mosókonyhában több üldözött személyt meggyilkoltak. Az üldözöttekkel két kisgyermek is volt. A gyermekek a mosókonyha kövezetén mozdulatlanul fekvő szüleik mellett ültek és szüleik ruháját szorongatva sírtak és jajveszékeltek. Szloboda Vilmos pártszolgálat-vezető felszólítására Erős János X. r. terhelt az egyik kisgyermeket a földről felvette és pusztá kézzel megfojtotta. A fojtogatás alatt a gyermek ellenállása megszűnt, arca eltorzult, nyelvét kiöltötte, és miután nem mozdult, Erős János terhelt a földre dobta. (Bizonyítja: Erős János terhelt beismerő vallomása, Baráth Kálmán és Hollai József terheltek vallomása, valamint a nyomozási kísérlet jegyzőkönyve, film- és fényképfelvétele.)

d) Ugyanezen alkalommal a jelenlevő Németh Lajos terhelt

a másik gyermeket ragadta meg és a már félig élettelen gyermek testét a mosókonyhában levő, vízzel telt dézsába nyomta és vízbe fojtotta. (Bizonyítja: Baráth Kálmán és Hollai József terheltek vallomása.)

6. 1944. március 19-e után, Magyarország náci megszállását követően Richtmann Sándor, az illegális kommunista párt tagja fegyverek elrejtésére alkalmas hely felkutatását kapta feladatul. A fegyverek elrejtésének helyéül Richtmann Sándor a XIV. kerületi Gizella úti Textiliána Szövőgyár egy elhagyott részét tartotta alkalmasnak. Tevékenységébe bevonta az üzem főmérnökét, Werschitz Emilt, aki németellenes érzelmű volt és segített a kommunistáknak.

Nem sokkal ezután szükségessé vált az illegálisan dolgozó kommunista nyomda új helyre telepítése, amire szintén Richtmann Sándor kapott megbízást. Werschitz Emillel megbeszélte, hogy a nyomdát Werschitz szolgálati lakásába — amely az üzem területén volt — helyezik el. Ennek biztosítására Werschitz Emil családját vidékre küldte, és az illegális kommunista Rákosi Endre és felesége, akik a párt nyomdáját kezelték, álnéven, mint háztartást vezető személyek beköltöztek Werschitz lakásába. A kommunista nyomda itt öt hónapon keresztül dolgozott, újságokat és röplapokat állított elő. 1944. november 3-án éjjel például a nyomda kezelői 3000 rölapot készítettek, amelyekben a megszállók elleni harcra szólították fel Budapest népét. Az elkészült példányokat Rákosi Endre felesége a kora reggeli órákban az illegális sajtóelosztóhoz szállította, míg a három férfi, Richtmann Sándor, Rákosi Endre és Werschitz Emil a lakásban maradtak.

A nyomda működéséről valamilyen módon tudomást szerzett a Gestapo és a nyilaskeresztes párt főkerületét bízta meg a kommunista nyomda felszámolásával. A főkerület ilyen értelmű utasítását a XIV. kerületi nyilas pártszervezet részére Sándor Alajos XIV. r. terhelt továbbította, aki részben a főkerületnél, részben a Vkf. VI. osztályán háborúellenes és kommunista propaganda elhárítási feladatokat végzett. A kerületvezető utasítására Tallós József, Vigh József, Baráth Kálmán VI. r. terhelt és Monostori Gyula XII. r. terhelt pártszolgálatosok más nyilasokkal együtt a helyszínre siettek, hogy a nyomdát leleplezzék és kezelőit elfogják.

Az épülethez érve körülvették a gyárat és közvetlenül a szolgálati lakást tartalmazó házat is, majd becsöngettek Werschitz Emil lakására. Richtmann Sándor nyugodtan nyitott ajtót, mivel abban az időben várták vissza Rákosi Endre feleségét. A küszöbön álló nyilasokat meglátva azonban az ajtót

becsapta. Erre az ajtóban álló nyilasok, Tallós József és Vigh József azonnal tüzet nyitottak, majd erőszakkal behatoltak a lakásba. A lövések zajára futva a helyszínre érkezett Baráth Kálmán és Monostori Gyula is, akik előzőleg a lépcsőházat biztosították. A lövésektől Richtmann Sándor a helyszínen meghalt, Rákosi Endrét és Werschitz Emilt pedig a nyilasok magukkal hurcolták, és átadták a főkerületnek, illetve a Gestapónak. Sem Rákosi Endre, sem Werschitz Emil a későbbiekben nem tértek vissza, mindketten meghaltak.

Sándor Alajos jelzése szerint a lakásban négy személyt kellett volna a nyilasoknak találni, ezért a helyszínről nem távoztak el mindannyian, hanem Baráth Kálmánt és Monostori Gyulát azzal hagyták vissza más nyilasokkal együtt, hogy a később előkerülő negyedik személyt a lakásban elfogják. Ez azonban nem sikerült. (Bizonyítja: Baráth Kálmán, Monostori Gyula, Bükkös György, Hollai József terheltek vallomása, Ik-ladi Lajosné [volt Rákosi Endréné] tanú VI. kötet 330. oldal, Kovács Gyula VII. kötet 70. oldal, Pápai Gyuláné VII. kötet 214. oldal, Werschitz Emilné VII. kötet 402. oldal tanú vallomásai, a Párttörténeti Intézettől beszerzett dokumentumok VIII. kötet 29—41. oldal, továbbá 61. oldal 1. sorszám alatt bejegyzett holttest adatai Lajti Endre néven. Lajti Endre Richtmann Sándor kommunista álneve volt.)

7. 1944. november 12-én a XIV. kerületi nyilas pártszervezet pártházavatást tartott. Az ünnepségen megjelent Wirth Károly nyilas képviselő, Kerekes Béla államtitkár, valamint a kerület nyilas vezetői és a párttagok. A pártházavatást uszító beszédek tartására használták fel. Kerekes Béla beszédéből antiszemita gyűlölet, a pogromok további fokozására történt felhívás, az értelmetlen és kilátástalan harcra buzdítás áradt. Többek között a következőket mondta: „Itt vannak közöttünk, itt járnak közöttünk, béklyót raknak lábainkra, kötelet dobálnak kezeinkre és minden törekvésünket, legszentebb terveink megvalósítását talmudi kajánsággal akarják megakadályozni. Itt van a pártnak egy másik nagy elhivatottsága, ezeket kilökní a magyar életből, ezeket a megsemmisülésbe taszítani.” (VIII. kötet 11. oldal.)

A pártházavatás délutánján a fegyveres pártszolgálatosok rajtaütöttek a XIV. kerület, Zsálya utca 24. szám alatt bujkáló zsidókon és a pártházba hurcolták Friedmann Jenőt és feleségét, Krausz Manót és Manónét, Feldmann Sándort, Pest Katót, Kohn Józsefet, Krausz Dezsőt és Ferencet, Friedmann Ervint, továbbá Krausz Sándort. E személyeket az I. emeleti lakásba — párthelyiségbe — kísérték, ahol kihallgatták őket

bujkálásuk körülményeiről, majd a pincébe zárták. A pincében vasdoronggal és korbáccsal bántalmazták őket. (VIII. kötet 61. oldal. 3. sorszám.)

A pártházavatást követően az ott elhangzott beszédek hatására a nyilasok még brutálisabb módon bántak az üldözöttekkel. A halálra kínzottakat az éjszakai órákban a Rákospatak közelébe kísérték, majd ott a szántóföldeken hasra fektették őket. Minden üldözött mögé odaállt egy fegyveres nyilas pártszolgálatos és vezényszóra áldozatát tarkón lőtte. Többen géppisztollyal is lőttek és sorozatlövéllyel végeztek áldozatukkal. Bár Friedmann Ervint több találat érte, életben maradt.

A többi elfogottat és még néhány személyt a pincéből ugyanezen az éjszakán a Csömöri út és az Öv utca találkozásánál levő bolgárföldekre kísérték, ahol az előzőekben leírtakkal azonos módon végeztek velük. A terheltek közül a kivégzésekben részt vettek (vagy az egyik, vagy a másik helyen, illetve mindkét helyen): Baráth Kálmán VI. r., Szőke Antal V. r., Hollai József IV. r., Kálmán László VII. r., Kovács István XVIII. r., Bükkös György III. r., Kraut József XVII. r., Erős János X. r., Mészáros László XI. r., Németh Lajos II. r., Kröszl Vilmos I. r., Sándor Alajos XIV. r., Baráth János XIX. r. terheltek, valamint más nyilas pártszolgálatosok, közöttük többen a már kivégzett nyilasokból.

(Bizonyítja: a terheltek részleges beismerő vallomása, a Bonc-tani Intézet nyilvántartásából készített kivonat VIII. kötet, Blau Imréné tanú VI. kötet 67. oldal, Kozalek Antalné tanú VII. kötet 100. oldal, Varga Józsefné VII. kötet 392. oldal, Gentiser Józsefné VI. kötet 224. oldal, Galántai János VI. kötet 210. oldal, Ódor László VII. kötet 210. oldal, Kovács Gyula VII. kötet 70. oldal, tanúvallomása, valamint Friedmann Ervin 1947. április 19-i tanúkihallgatási jegyzőkönyve, a nyomozati kísérletről készült jegyzőkönyv, fénykép- és filmfelvétel. VIII. kötet 61—62. oldal.)

8. 1944 novemberében Kröszl Vilmos I. r. terhelt vezetésével egy fegyveres nyilascsoport rajtaütött a Stefánia úton levő, úgynevezett Beretvás villában bujkáló üldözöttekre. Elhurcolták a Beretvás és Kalmár család tagjait, valamint Bolmann Ernőt, összesen három férfit és három nőt. Az előállított személyeket a pártház I. emeletén levő folyosón, majd a pincében súlyosan bántalmazták. Az elhurcoltak közül egyedül Bolmann Ernő menekült meg. akit előbb az Óbudai Téglagyárba, majd onnan a Teleki téri elosztóhelyre vittek, ahonnan sikerült megszöknie. A többi behurcolt személy közül Beretvás Tibort még a pincében agyonverték, a többi személy pedig nem

került elő. (Bizonyítja: Kraut József XVII. r. terhelt vallomása és Bolmann Ernő tanú VI. kötet 72. oldal vallomása.)

9. 1944. október 15-ét követően a XIV. kerületi nyilas párt-szervezet tagjai közül néhányan ún. „Fegyveres nemzetszolgálatra” jelentkeztek. Ezek közé tartozott id. Michalik Gyula XII. r. Monostori Michalik Gyula édesapja. Nevezettet egy ún. Szálasi-röppentyűs alakulathoz osztották be. Michalik Gyula a rábízott fegyver kezelését nem ismerte, ezért az idő előtt felrobbant a kezében és megölte őt, valamint társát, Tomasits Józsefet.

A nyilas kormány vezetői a két nemzetszolgálatos halálát propagandacélra használták fel. A két — végeredményben szerencsétlenül járt — személyt hősi halottnak nyilvánították, és katonai díszpompával temették el a Farkasréti temetőben. A temetésen többek között megjelent Vajna Gábor belügyminiszter, Kemény Gábor báró külügyminiszter, Mohai Gyula főpolgármester, és Kovarcz Emil, a totális mozgósítás miniszterének képviselőjében, Návai Imre, a fegyveres nemzetszolgálat országos parancsnoka. (VIII. kötet 11/a. oldal.)

Jelen voltak a XIV. kerületi nyilaskeresztes párt vezetői és pártszolgálatosai is. A temetés után a XIV. kerületi nyilasok a pártházba vonultak vissza, ahol a vad, uszító és faji gyűlölet felkeltésére alkalmas propagandabeszédek hatására a pincében üldözöttekhez siettek, akikkel szörnyű módon kegyetlenkedtek. A kínvallatásokat követően a szám szerint meg nem állapítható foglyokat egyenként a pártház mosókonyhájába hurcolták és ott kivégezték. Az atrocitás legfőbb és egyik legkíméletlenebb részese ez alkalommal Monostori Michalik Gyula XII. r. terhelt volt, akit apjának hőssé avatása teljesen gátlástalanná tett, egymaga négy üldözöttet lőtt agyon a pince mosókonyhájában. Rajta kívül részt vettek a kivégzésben: Bükkös György III. r., Hollai József IV. r., Erős János X. r., Baráth Kálmán VI. r., Németh Lajos II. r., Kálmán László VII. r. és Szőke Antal V. r. terheltek.

A meggyilkolt személyek holttesteit a gyilkosságban részt vevő nyilasok, köztük elsősorban Monostori Gyula és Baráth Kálmán, a pincéből felhordták és a pártházzal szemben levő, úgynevezett Schlachta ház vaskerítésére felakasztották. A járőrök másnap elszörnyedve látták a kb. 10 holttestet a kerítésen lógni.

(Bizonyítja: a terheltek részben teljes, részben részleges beismerő vallomása, Hortobágyi László tanú VI. kötet 305. oldal, Kovács József tanú VII. kötet 77. oldal, és Derdák József tanú

VI. kötet 143. oldal vallomásai, a nyomozati kísérletről készített jegyzőkönyv, fénykép- és filmfelvételek.)

10. 1944. december 2-án Vajna Gábor nyilas belügyminiszter rendeletet adott ki, amelynek értelmében a nyilas kormány a Budapesten élő sárga csillag viseletére kötelezett zsidóknak a VII. kerület Dohány, Nagyatádi Szabó István, Király, Csányi és Rumbach Sebestyén u., valamint a Madách tér és a Károly király út által határolt területre való összeköltöztetését és a zsidók részére kijelölt területnek (gettónak) a nem zsidók által lakott területtől való elkülönítését rendelte el.

a) A rendelet értelmében 1944. december 3-án a rendőrség hozzálátott a csillagos házak és a különböző zsidó gyűjtőhelyek felszámolásához. Így került sor a XIV. kerület, Mexikói úti Nyomorékgyermekek Intézetében levő zsidótábor kiürítésére is. Ez ideig itt gyülekeztek és élveztek viszonylagos védeltséget a Palesztinába kivándorolni szándékozó zsidók. A tábor kiürítése során az egyik rendőr (Duhaj nevű) fegyvere elsült, majd a jelenlevő rendőrök több lövést adtak le. A lövöldözés hírére a XIV. kerületi fegyveres nyilasok riadót rendeltek el, majd a helyszínre siettek. Azt állítva, hogy az üldözöttek közül valaki rálőtt az őrszemélyzetre, azonnal megkezdték a k'hallgatásokat, és az épület átkutatását. A padlástér átkutatása közben több személyt találtak elrejtőzve, ezek közül egyet a kutatásban részt vevő Baráth Kálmán VI. r. terhelte, többet pedig Vigh és Hollós nevű pártszolgálatosok a helyszínen agyonlőttek. (Bizonyítja: Baráth Kálmán beismerő vallomása, Monostori Gyula, Hollai József, Bükkös György terheltek vallomása, Gábor Endre tanú VI. kötet 214. oldal és Kani-zsai Dezső tanú VII. kötet 7. oldal, vallomása.)

b) Az intézetben levő üldözöttek közül a nyilasok 20 főt kiválasztottak és őket a pártházba kísérték. A csoportot fegyveres nyilasokkal körülvéve a főbejáraton keresztül vitték ki az épület elé. Az utcára való kilépéskor az egyik üldözött a sorból kilépett és az ott álló Szőke Antal V. r. terhelte a helyszínen agyonlőtte. (Bizonyítja: Szőke Antal beismerő vallomása, Monostori Gyula, Mészáros László, Bükkös György terheltek vallomása, dr. Berend Endre tanú VI. kötet 51. oldal, dr. Fischer Ákos tanú VI. kötet 176. oldal, Csillag Miklósné tanú VI. kötet 125. oldal, és Kanizsai Dezső tanú VII. kötet 7. oldal vallomása.)

Ezt követően az épület elé kísért személyeket a 67-es villamos sínpályájára állították, és az érkező villamos vezetőjét arra akarták kényszeríteni, hogy a villamossal gázoljon az üldözöttek közé. A villamosvezető nem teljesítette a nyilasok

követelését. (Bizonyítja: Böhm Sándor tanú VI. kötet 99. oldal vallomása.) Ezt követően az üldözötteket a pártházba kísérték és a pincébe zárták őket.

c) Ugyanezen a napon az illegális kommunista párt MARÓT-csoportja robbantással zavarta meg a Városi Színházban rendezett nyilas nagygyűlést, ahol több nyilas megsebesült. (VIII. kötet 44. oldal.) A főkerülettől nyomban olyan utasítás érkezett a pártszolgálatosok részére, hogy igyekezzenek felderíteni a merénylőket. A XIV. kerületi pártszolgálatosok az utasítás alapján — a robbantás miatti elvakult dühükben — a délelőtti bekísért üldözötteket fogták kínvallatás alá. Bár a nyilasok előtt közismert volt, hogy a pincében őrzött szerencsétlenek nemhogy a robbantás körülményeiről, de még robbantás tényéről sem tudhattak, mégis ilyen értelmű vallomást igyekeztek kicsikarni és ezért ütöttek-verték a foglyokat és elképzelhetetlenül megkínózták őket. A vallatás során például az egyik üldözött kezeit Baráth Kálmán VI. r. terhelt hátracsavarta és térdre kényszerítette. Tallós József hátrafesztette a fejét, majd IV. r. Hollai József terhelt egy tűvel az üldözött férfi mindkét szemét kiszúrta. (Bizonyítja: Monostori Gyula, Baráth Kálmán terheltek vallomása, Takács Sándorné tanú VII. kötet 307. oldal vallomása.)

d) A kínzással meggyötört üldözötteket ezután a pártház mosókonyhájában kivégezték. A holttesteket ugyanezen a napnak az éjjelen teherautón a Tisza Kálmán térre szállították és a Városi Színház épülete környékén az autóról ledobálták. Az áldozatok nyakába táblákat akasztottak a következő felírással: „A robbantásért”. Ez alkalommal az elkövetett kegyetlenkedésekben és gyilkosságokban részt vettek: Kálmán László VII. r., Erős János X. r., Monostori Gyula XII. r., Németh Lajos II. r., Kröszl Vilmos I. r., Baráth Kálmán VI. r., Baráth János XIX. r., Bükkös György III. r. és Hollai József IV. r. terheltek. (Bizonyítja: a terheltek részleges beismerő vallomása, Hortobágyi László tanú VI. kötet 305. oldal, Huss Sándor tanú VI. kötet 326. oldal, Antal László tanú VI. kötet 22. oldal, Breyer József tanú VI. kötet 104. oldal és Takács Sándorné tanú VII. kötet 307. oldal vallomása, a dokumentumok adatai, VIII. kötet 79., 82., 83. oldal, Bükkös György 1945. május 7-i vallomása [ügyészi jegyzőkönyv], Gelencsér Sándor, Komlósy Elemér, Tóth Ervin és Vigh József elítélt és kivégzett személyek vallomása.)

11. 1944 december elején Szelepcsényi László kerületvezető, három fiatal zsidó nőt kísértetett fel a pártház pincéjéből az egyik I. emeleti helyiségbe. Itt az áldozatokat meztelenre vet-

köztette, majd kényszerítette őket, hogy a jelenlevő pártszolgálatosok előtt így táncoljanak. Ezután Kröszl Vilmos I. r. terhelte Vigh József pártszolgálatossal együtt, továbbá még egy személlyel a három nőt megerőszakolta. Az esti órákban a megbecstelenített nőket és további 6—7 üldözöttet Mészáros László XI. r., Szőke Antal V. r., Kraut József XVII. r., Hollai József IV. r. terheltek a Városligetbe szállítottak és ott a Közlekedési Múzeum közelében tarkón lövéssel meggyilkoltak. A vádlottak, továbbá a többi jelenlevő pártszolgálatos egy-egy üldözöttet ölt meg. (Bizonyítja: a terheltek részleges beismerő vallomása, valamint a Bonctani Intézet kimutatása. VIII. kötet. 62. oldal 1—12. sorsz.)

12. 1944 december elején Kröszl Vilmos I. r. terhelte vezetésével Baráth Kálmán VI. r., Kraut József XVII. r. terheltek és még több, már elítélt pártszolgálatos kb. 14 fő üldözöttet kísérték a párház pincéjéből a Rákos-patakhöz. Ott sorbaállították őket. Kröszl Vilmos két személyt kiválasztott az üldözöttek közül és versenyfutásra szólította fel őket. Azt mondta, az életükért futnak, aki előbb ér a célba, életben marad, nem fogják kivégezni. A kiválasztott két személy futás közben összeesett, egyik sem ért a célhoz. Erre Kröszl Vilmos mindkettőt nyomban agyonlőtte. Ezt követően a többi, a patak partján felsorakoztatott személyt hasra fektették, mindegyik mögé egy-egy nyilas állt, majd vezényszóra a foglyokat agyonlőtték. A kivégzésben valamennyi jelenlevő részt vett és egy-egy üldözöttet gyilkolt meg. (Bizonyítja: Baráth Kálmán VI. r. terhelte, Kraut József XVII. r. terhelte beismerő vallomása, Sima Sándor tanú VII. kötet 278. oldal és Sebestyén Miklós tanú VII. kötet 270. oldal vallomása.)

13. 1944 decemberében általános mozgósítási parancs jelent meg, amelynek értelmében 18—55 évig minden férfit katonakötelesnek nyilvánítottak, és jelentkezésre kötelezték őket. A nyilas főkerület utasítása alapján a kerületvezetőknek kellett elkészíteni a katonai frontszolgálat alóli felmentésre javasoltak listáját. Az utasítás alapján Szelepcsényi László kerületvezető a főkerület részére készített listán 31 személy felmentését javasolta. A névsorba elsősorban a kerület nyilas tisztségviselőit vették fel, majd a fegyveres pártszolgálat vezetőit és azokat, akik aktívan közreműködtek a nyilas hatalomátvitelben és magatartásukkal a különböző akciókban, kivégzésekben való részvételükkel bebizonyították a nyilas párthoz való hűségüket. A felmentendők listáján a terheltek közül szerepelt Bükös György III. r., Szőke Antal V. r., Kovács István XVIII. r., Németh Lajos II. r., Füredi Pál VIII. r. és Erős János X. r. ter-

helt. (Bizonyíték a felmentendők eredeti listája, VIII. kötet 2. oldal.)

Néhány nap múlva újabb parancs értelmében a nyilasoknak a Ludovika Akadémián kellett jelentkezni. Még nem tudták, hogy felmentési javaslatukat elfogadták-e, vagy sem, azt hitték, hogy katonai szolgálatra vonultatják őket. Ezért elhátározták, hogy a pártház pincéjében fogva tartott üldözötteket bevonulás előtt kivégzik. Mivel nem akarták, hogy a távozásuk után a pártház pincéjében holttestek maradjanak, másrészt a sorozatosan végrehajtott gyilkosságok következtében a mosókonyhában levő lefolyó az áldozatok véréből eldugult, úgy döntöttek, hogy a Thököly út 83. szám alatt levő és üresen álló zsidó imaházban végeznek áldozataikkal. A fegyveres pártszolgálatosok utasítást kaptak, hogy a pincéből az üldözötteket, kb. 20 főt, kisebb csoportokban kísérjék át az imaház udvarára. 1944. december 13-án az esti órákban Monostori Gyula XII. r., Baráth Kálmán VI. r., Erős János X. r., Mészáros László XI. r., Füredi Pál VIII. r., Bükkös György III. r., Szőke Antal V. r., Németh Lajos II. r., Hollai József IV. r., Kraut József XVII. r., Kröszl Vilmos I. r. és az éppen a pártházban tartózkodó Sándor Alajos XIV. r. terheltek az átkísért üldözötteket egyenként az imaház szuterénjébe vezették, ahol agyonlőtték őket. A felsorolt pártszolgálatosok kivétel nélkül mind az átkísérésben, mind a kivégzésben részt vettek. (Bizonyítja: a terheltek részleges beismerő vallomása, Cséplő Lajos tanú 1945-ös vallomása, Cséplő Lajosné tanú VI. kötet 117. oldal, Buck Margit tanú VI. kötet 112. oldal, Holczer Béláné tanú VI. kötet 290. oldal, Kappel Árpádné tanú VII. kötet 52. oldal, Szabó Károlyné tanú VII. kötet 293. oldal vallomása, a nyomozási kísérletről készült fényképfelvételek és film, továbbá a VIII. kötet 62. oldalán a Bonctani Intézet nyilvántartásából készített kimutatás, 25—29. sorsz., és 64—65. oldal 14—26. sorsz.)

14. 1944. december közepén egy razzia alkalmával a XIV. kerületi nyilasok a lakásából elhurcolták Kálmán Józsefet és családját, majd a pártház pincéjébe előállítva, kegyetlenül megkínozták őket. Az üldözötteket 1944. december 20-án több társukkal együtt a pince előterébe kísérték, majd felső ruháiktól megfosztották őket. Ezt követően Kraut József XVII. r., Füredi Pál VIII. r., Monostori Gyula XII. r., Baráth Kálmán VI. r. és Kovács János XIII. r. terheltek teherautóval az üldözötteket a Duna-partra vitték, arra a részre, ahol a Rákos-patak a Dunába folyik. A nyilasok az üldözötteket a földre fektették, majd a gépkocsi tompított fényszórójának fénye mellett sorozatlövésüket adták le rájuk. Összesen 10 embert öltek meg. A Kál-

mán család egyik tagja, Kálmán Imre súlyos sebesülése ellenére életben maradt. (Bizonyítja: a terheltek beismerő vallomása, Kálmán Imre tanú VII. kötet 23. oldal vallomása, a nyomozási kísérlet jegyzőkönyvei, fénykép- és filmfelvételek. Kálmán Imre sebesüléséről készített orvosi bizonyítvány és egyéb dokumentumok, VIII. kötet 54—60. oldal.)

15. 1944. december 24-én a nyilasok a pártház I. emeleti nagytermében karácsonyi ünnepséget rendeztek, amelyen a pártszolgálatosok családtagjai is megjelentek. Az esti órákban Szelepcsényi László kerületvezető a családtagokat hazaküldte. A hozzátartozók távozása után a nyilas pártszolgálatosok egyre több szeszes italt fogyasztottak. Szelepcsényi László a már korábban leírt esetekhez hasonlóan a pincében fogva tartott nők közül többet az I. emeleti nagyterembe kísértetett, és a nyilasok a terem egyik elkülönített részében megbecstelenítették őket. A késő éjszakai órákban a mulatozás befejeztével Szelepcsényi kijelentette, hogy a hungarista mozgalomhoz való hűség kifejezéseként és a zsúfolt pince megtisztítása érdekében a jelenlevőknek kivétel nélkül ki kell végezni valakit az üldözöttek közül. Tallós József felháborodottan mondotta: „Most menjünk a Dunához?” Szelepcsényi erre közölte, hogy a foglyok likvidálását a helyszínen fogják végrehajtani. Vezetésével a jelenlevő nyilasok, a vádlottak közül Baráth Kálmán VI. r., Erős János X. r., Kraut József XVII. r., Monostori Gyula XII. r., Németh Lajos II. r., Kovács István XVIII. r., Mészáros László XI. r., Kálmán László VII. r., Sándor Alajos XIV. r. és Baráth János XIX. r. terheltek levonultak a pincébe.

Részben a pincehelyiségben, részben a pártház udvarán, részben pedig a Stefánia úti padokon és a bombatölcséreknél végrehajtották a rájuk bízott gyilkosságot. A felsorolt pártszolgálatosok mindegyike részt vett a „hűségpróbán”, mert Szelepcsényi László személyesen ellenőrizte, hogy valamennyi nyilas részese legyen a kivégzésnek. Összesen több mint 30 személyt gyilkoltak meg. A terheltek közül többen, pl. Kovács István, nem egy, hanem több személy kivégzésében vett részt. (Bizonyítékok: a terheltek részleges beismerő vallomása, a Bonctani Intézet, valamint az izraelita temető kimutatásai, a bombatölcsérekben a hullákról készített eredeti fényképek, a nyomozati kísérleti jegyzőkönyvek, film- és fényképfelvételek, Poznan András tanú VII. kötet 229. oldal, Hegyesi Ferencné tanú VI. kötet 285. oldal, Gláser Edéné tanú VI. kötet 229. oldal, Gáldi Gábor tanú VI. kötet 220. oldal, dr. Sárosi József tanú VII. kötet 262. oldal, Várkonyi György tanú VII. kötet 397. oldal, dr. Margittai Richárdné tanú VII. kötet 141. oldal,

Csillag Miklós tanú VI. kötet 130. oldal, Derdák József tanú VI. kötet 143. oldal, Breyer József tanú VI. kötet 104. oldal, Takács Sándorné tanú VII. kötet 307. oldal vallomása, a Bonctani Intézet nyilvántartásából készített kimutatás, VIII. kötet 62. oldal 32—48. sorszám, Bükkös György 1945. április 18-i vallomása, Komlósy Elemér, Pintér László, Surányi József és Vigh József elítéltek saját ügyükben tett vallomása.)

16. 1944. december 25-én a Stefánia úton levő padokon elhelyezett holttestek, valamint a bombatölcsérekben levő halottak látványa alapján a lakosság körében széles körben ismertté vált a XIV. kerületi nyilas pártszolgálatosok tömeggyilkossága. Az atrocitások megszüntetése érdekében Fischer István, a Szociáldemokrata Párt ifjúsági tagozatának tagja, aki közvetlen kapcsolatban állt a kommunista párt rohamgárdájával és a XIV. kerületi kisegítő karhatalmi alakulatokon belül legalizálta működését, Boros Mátyással és Papp Árpáddal együtt kézigránátos akciót kíséreltek meg a nyilasház ellen. Nemzetőrházában behatoltak a pártház udvarába és kézigránátot dobtak az épületre. A gránátok azonban nem robbantak fel, mire az ott levő fegyveres pártszolgálatosok körülvették őket. Dulakodás kezdődött, majd Fischer István és két társa futásnak eredt. Közülük az egyiket menekülés közben Monostori Gyula XII. r. terhelt géppisztolyával lelőtte. A másik karhatalmistát a többi nyilas lőtte agyon. Egyedül Papp Árpád menekült meg. (Bizonyíték: Monostori Gyula beismerő vallomása, Bükkös György terhelt vallomása, Herczeg Pálné tanú VI. kötet 284. oldal, Halász Tamás tanú VI. kötet 270. oldal és Fischer Károlyné tanú VI. kötet 176. oldal vallomása, továbbá az MKP Nagybudapesti Pártbizottság által kiadott 1948. május 3-i igazolás.)

17. 1944. december 25-én a főkerület Gál Vince által továbbított utasítására Szelepcsényi László és kb. 40 fő pártszolgálatos elhagyta a kerületet, és gépkocsival Dobogókő irányába szöktek. Közben a szovjet csapatok Budapestet körülzárták, így az együttes és csoportos eltávozásuk megghiúsult és a nyilasok szétszéledtek, egy részük fogságba esett, másoknak sikerült a szovjet gyűrűn átjutni. Néhányan a pártházba tértek vissza. A pártházban visszamaradtak közül a főkerület egyik vezetője, Rechtmann Kurt, Kröszl Vilmos I. r. terheltet bízta meg a XIV. kerületi nyilaskeresztes párt vezetésével. Helyettese Bükkös György III. r. terhelt, a pártszolgálat vezetője pedig Németh Lajos II. r. terhelt lett. Ebben az összetételben tevékenykedett a kerület nyilas szervezete, 1944. december 31-ig. Ekkor Kröszl Vilmost — mivel a németektől egy teherautót lo-

pott — leváltották és Bükkös Györgyöt, az eddigi helyettesét, bízták meg a kerület vezetésével. Kröszl azután mint kerületvezető-helyettes tevékenykedett. (Bizonyítja: a terheltek egybehangzó vallomása, Kröszl Vilmos kerületvezető aláírásával ellátott eredeti nyilas okmány VIII. kötet 45—50. oldal, Bükkös György 1945. április 18-i vallomása, Gelencsér Sándor és Pintér László elítélt személyek saját ügyükben tett vallomása.)

A nyilaskeresztes párt kerületi szervezete 1944. december 25-ét követően továbbra is ugyanazokat a feladatokat látta el, mint Szelepcsényi kerületvezető idejében. Rendszeresen razziákat tartottak és az áldozataikat behurcolták a pártház pincéjébe. Kegyetlen kinvallatásokat eszközöltek. A változást csupán az jelentette, hogy ebben az időben a pártházba behurcoltak közül már senkit nem kísértek a gyűjtőhelyekre, hanem válogatás nélkül mindenkit kivégeztek, akiket üldözöttként elfogtak. Kröszl Vilmos I. r. terhelte kerületvezető vallotta, hogy ebben az időben azt az utasítást kapta a főkerulettől, hogy az üldözötteket ne szállítsa hozzájuk, hanem saját hatáskörében likvidálja. Ennek alapján adott utasítást Németh Lajos párt-szolgálat-vezetőnek december 25. és 31. között, hogy a fogva tartott üldözötteket végeztesse ki.

Németh Lajos II. r. terhelte, továbbá Kraut József XVII. r. és Kraut Gyula XVI. r. terheltek, valamint más pártszolgálatosok Kraut Gyula által vezetett tehergépkocsival 16 üldözött személyt kivittek a Városligetbe, a Közlekedési Múzeum környékére, ahol kivégezték őket. A kivégzést Németh Lajos parancsnoksága alatt hajtották végre, és abban részt vett Kraut Gyula és Kraut József is. (Bizonyítja: a terheltek beismert vallomása, Huss Sándor VI. kötet 326. oldal, Antal László VI. kötet 22. oldal és Sáfár Emilné VII. kötet 257. oldal tanúk vallomása, valamint a Bonctani Intézet kimutatása.)

18. 1945. január elsején Németh Lajos II. r. terhelte vezetésével egy fegyveres nyilascsoport elhurcolta az Aréna út 17. számú házból Mitzki Adolfné, és néhány idősebb zsidó asszonyt. Ezeket a személyeket a Stefánia út és Ajtósi Dürer sor sarkánál még azon az estén Németh Lajos vezetésével Kraut József XVII. r., Kraut Gyula XVI. r. és Kovács János XIII. r. terheltek kivégezték. (Bizonyítja: Kraut József és Kraut Gyula terheltek vallomása, Dancsa Antal tanú VI. kötet 139. oldal és özv. Korein Sándorné VII. kötet 46. oldal tanú vallomása.)

19. A vádlottak egybehangzó vallomást tettek arról, hogy az említett eseteken kívül több alkalommal hajtottak végre Kröszl Vilmos és Bükkös György kerületvezető utasítására a Városliget különböző pontjain, a Bartha szobornál, a Fűt szobornál,

a Városligeti tó mellett, az Aréna út és Ajtósi Dürer sor sarkán kivégzéseket. Összesen kb. 90—100 üldözöttet végeztek ki. Ma már pontosan nem állapítható meg, hogy egy-egy kivégzés alkalmával hány személyt öltek meg, melyik pártszolgálatos melyik helyen vett részt a kivégzésben, annyi azonban kétségtelenül tisztázható volt, hogy a következőkben felsorolt terheltek a kivégzések valamelyikében részt vettek és üldözötteket öltek meg: Kröszl Vilmos I. r., Bükkös György III. r., Kovács István XVIII. r., Baráth János XIX. r., Kálmán László VII. r., Németh Lajos II. r., Kovács János XIII. r., Erős János X. r., Hernádi Jenő IX. r., Baráth Kálmán VI. r., Hollai József IV. r., Kraut József XVII. r. és Kraut Gyula XVI. r. terheltek. (Bizonyítja a részvevők részleges beismerő vallomása, Bükkös György 1945. április 16-i jegyzőkönyve, Kovács József VII. kötet 77. oldal, és Kató György VII. kötet 13. oldal tanúk vallomása.)

20. 1945 január elején bejelentés alapján a pártszolgálatosok razziát tartottak a Homérosz mozi épületében. Az ott elfogott személyek közül 20 üldözöttet a partházba kísérték. Kröszl Vilmos és Bükkös György utasítására az utóbbi személyek részvételével ezeket az üldözötteket még ugyanezen a napon a Duna-partra szállították, az Eskü téri szakaszhoz. Az üldözötteket arccal a víz felé fordulva felállították, majd sorozatlövésekkel agyonlőtték őket. A kivégzésben részt vettek: Bükkös György III. r., Kraut József XVII. r., Erős János X. r., Kálmán László VII. r., Hernádi Jenő IX. r., Füredi Pál VIII. r., Kovács István XVIII. r., Baráth Kálmán VI. r. és Németh Lajos II. r. terheltek. (Bizonyítja: a terheltek részleges beismerő vallomása, a nyomozási kísérlet jegyzőkönyve, erről készült fénykép- és filmfelvétel.)

21. Még 1944 november végén vagy december első napjaiban egy razzia során a XIV. kerületi előljáráóság épületével szemben fekvő házból és annak környékéről összeszedett és elfogott személyeket, köztük Varga Imrénét, Bükkös György vezetésével a nyilas fegyveres pártszolgálatosok, közöttük Szőke Antal és Hernádi Jenő, az előző pontban részletesen megjelölt Duna-parti szakaszhoz vitték, ahol az üldözötteket kivégezték. (Bizonyítja: Bükkös György, Szőke Antal terhelte vallomása, Hortobágyi László, Kató György tanúk és Morva Ottóné VII. kötet 182. oldal tanú vallomása, Varga Imréné halotti anyakönyvi kivonata.)

22. A vádlottak egybehangzó vallomást tettek arról, hogy az előzőekben részletesen felsorolt Duna-parti gyilkosságokon kívül 1944 decemberben és 1945 januárban a Duna partjának

különböző szakaszain — Eskü tér, Lánchíd pesti hídfő, Margit-híd pesti hídfő, Szent István park környéke, Dráva utca és Duna találkozásának helye, Árpád-híd pesti hídfője — követtek el gyilkosságokat. Azt pontosan már nem lehetett megállapítani, hogy a terheltek közül ki, hol és mikor vett részt a kivégzésekben, azonban az bizonyított, hogy összesen kb. 40 üldözöttet öltek meg, akiknek kivégzésében részt vettek: Bükkös György III. r., Monostori Gyula XII. r., Kraut József XVII. r., Németh Lajos II. r., Erős János X. r., Szőke Antal V. r., Kröszl Vilmos I. r., Sándor Alajos XIV. r. és Pataki Ferenc XV. r. terheltek. (Bizonyítja: a terheltek részleges beismerő vallomása, a nyomozási kísérlet jegyzőkönyve, erről készült fénykép- és filmfelvételek, dr. Lendvai István VII. kötet 115 oldal, özv. Grósz Istvánné VI. kötet 234. oldal, Hortobágyi László VI. kötet 305. oldal, Kató György VII. kötet 13. oldal tanúk vallomásai, Komlós Elemér, Pintér László, Surányi József, Tóth Ervin és Vigh József elítélt személyek régebbi vallomásai.)

23. 1945. január 10-én Bükkös György és Kröszl Vilmos vezetésével a nyilasok elhagyták a Thököly út 80. szám alatt levő pártházat, és a Dohány utcai házak pincéibe húzódtak vissza. Ezekről a helyekről is rendszeresen jártak ki fegyveres akciókra, és a VII. kerület nyilasaival karöltve tevékenykedtek. 1945. január 16-án elhagyták Pestet és most már Bükkös György vezetésével néhányan a Várba menekültek vissza, ahol részt vettek a Vár környéki harcokban is. 1945. február 10-én a főkerület vezetőinek utasítására Bükkös György irányításával a Dísz téren több üldözött személyt végeztek ki. A kivégzésben részt vettek: Bükkös György III. r., Erős János X. r., Füredi Pál VIII. r., Sándor Alajos XIV. r. terheltek. (Bizonyítja: Erős János, Bükkös György, Füredi Pál vallomása, továbbá Kovács János, Kovács István, Kraut József és Kraut Gyula vallomása.)

24. A nyilaskeresztes párt a Mátyóki úton Samu Miklós irányításával egy nyomozó csoportot működtetett. E nyomozó csoportnak főként operatív felderítés volt a feladata, kommunis-ták és baloldali érzelmű emberek leleplezése, elfogása és kivégzése.

Katonaszőkevények elfogásával és felelősségre vonásával is foglalkoztak. A XIV. kerületi nyilas pártház pártszolgálatosai közül Pataki Ferenc XV. r. és Mészáros László XI. r. terheltek 1944 vége felé vezénylés útján ehhez a nyomozó csoporthoz kerültek beosztásra. Mindketten részt vettek igazoltatásokban, üldözött személyek elleni nyomozásokban, és azok előállításában. 1944 karácsonya előtt Mészáros László és Pataki Ferenc

az egyik laktanyából egy karpaszományos katonát állított elő. A Bakáts téren szintén felderítettek egy üldözött személyt, akitől Pataki Ferenc pénzt zsarolt ki. Az itt dolgozó nyomozók gátlástalanságára jellemző, hogy amikor Pataki Ferenc a Podmaniczky utca és Teréz krt. sarkán öszezólalkozott egy férfival, igazának úgy szerzett érvényt, hogy fegyverével az illetőt a combján meglőtte.

1944. december 24-én nyugatra települtek. 1944. december 29-én Pataki Ferenc és Mészáros László Komáromban egy katonaruhás férfit fogott el. Ketten, továbbá más nyilasok a Dunahídon keresztül kísérték ezt a katonaszökevényt. A katona menekülés céljából a Dunába ugrott, mire Pataki Ferenc és Mészáros László a náluk levő géppisztolyból sorozatlövéseket adtak le a Dunában úszó személyre.

A későbbi időpontban a komáromi városháza előtt Samu Miklós rálőtt egy 30 év körüli szökött katonára. A katona ijedtében egy éppen arra közeledő tank alá lépett és meghalt. Ezt követően a katonaszökevényekre ható elrettentő példa gyanánt Pataki Ferenc és társa a katona hulláját egy fára akasztották és a nyakába egy táblát tettek: „Így jár minden katonaszökevény.” A fán függő katonaruhás férfi hullájára mind Mészáros László, mind Pataki Ferenc célbalöttek. (Bizonyítja: Mészáros László XI. r. terhelt őszinte beismerő vallomása.)

III

Bizonyítás:

A vádlottak közül II. r. Németh Lajos, III. r. Bükkös György, IV. r. Hollai József, V. r. Szőke Antal, VI. r. Baráth Kálmán, VIII. r. Füredi Pál, X. r. Erős János, XI. r. Mészáros László, XIII. r. Monostori Gyula, XVI. r. Kraut Gyula, XVII. r. Kraut József és XVIII. r. Kovács István a bűntettek elkövetését teljes egészében elismerték. Vallomásaikban legfeljebb az időmúlás folytán emlékezetkiesésből eredő eltérések találhatók.

Kröszl Vilmos I. r. vádlott a bűntettek elkövetését csak részben ismerte el. Tagadásával szemben azonban az egyes tényállási részek után felsorolt bizonyítékok a terhére rótt bűntettek elkövetését teljes egészében bizonyítják. VII. r. Kálmán László terhelt a nyomozási eljárás során bűnösségére is kiterjedő, őszinte beismerő vallomást tett. Ügyészi kihallgatása alkalmával vallomását minden indok nélkül visszavonta. Tagadásával szemben vádlott-társai önmagukat és Kálmán Lászlót

lót terhelő vallomásai, továbbá az egyes tényállási részek után felsorolt bizonyítékok cselekményeinek elkövetését megnyugtatóan bizonyítják.

XIII. r. Kovács János vádlott részleges beismerő vallomása, továbbá a vádlott-társainak terhelő vallomása és az egyéb bizonyítékok — amelyeket a tényállási részek után soroltunk fel — a bűnösségét bizonyítja.

IX. r. Hernádi Jenő, XIV. r. Sándor Alajos, XV. r. Pataki Ferenc és XIX. r. Baráth János terheltek a büntettek elkövetését mind a nyomozási eljárás során, mind ügyészi kihallgatásuk alkalmával tagadták.

Tagadásukkal szemben bűnösségüket a következő bizonyítékok igazolják:

Hernádi Jenő IX. r. vádlott részt vett a 15., 19., 20. és 21. pontban felsorolt bűncselekmények elkövetésében. Bükkös György és Szőke Antal terheltek önmagukat is terhelő, őszinte beismerő vallomása Hernádi Jenő bűnösségét megnyugtatóan bizonyítja.

XIV. r. Sándor Alajos a 6., 7., 13., 15., 22. és 23. pontban felsorolt bűncselekmények tettese volt. A cselekményeinek elkövetését Vigh Sándor elítélt 1947-es vallomása, Dienes Gyula tanú vallomása, Németh Lajos, Baráth Kálmán, Bükkös György és Kraut József terhelt-társainak vallomásai bizonyítják.

XV. r. Pataki Ferenc a 22. és 24. pontban felsorolt bűncselekményeket követte el. Baráth Kálmán, Kraut József és Mécsáros László terhelt-társainak vallomása bűnösségét bizonyítja.

XIX. r. Baráth János a 7., 10/d., 15. és 19. pontban felsorolt bűncselekményeket valósította meg. A büntettek elkövetését bizonyítja Bükkös György, Baráth Kálmán és Monostori Gyula terhelt, valamint Hortobágyi László tanú vallomása, a vádlott védekezését cáfolja Szabadka, Csukai Lajos és Krarnausz Ferencné tanúk vallomása.

Az utóbb felsorolt négy vádlott természetesen az 1. és 5/a. pontban felsorolt büntettek elkövetésében is részt vett.

A felsorolt bizonyítékokon kívül utalni kell a vádlottak egybehangzó és a tényekkel is alátámasztott vallomására, amely szerint a XIV. kerületi pártházban 1944. október 20-tól folyamatosan tartózkodó fegyveres pártszolgálatosok a háborús büntettek elkövetésében kivétel nélkül részt vettek, részt kellett venniük, mivel a párt vezetői a párttagok hűségének bizonyítását megkövetelték, a nyilas pártházhoz való hűséget pedig csak gyilkosságok elkövetésével lehetett a kerületvezető, Szelepcsényi László véleménye szerint bizonyítani.

Az orvosszakértői vélemények szerint a vádlottak beszámíthatók, cselekményüket nem elmebeteg állapotban, vagy öntudatzavarban követték el.

IV

Jogi indokolás:

Az 1945. évi VII. sz. törvény törvényerőre emelte az 1440/1945. Me. sz. rendelettel módosított 81/1945. Me. sz. rendeletet. A Btk. 2. § (3) bekezdése értelmében az említett rendelet (Nbr. 1., 3., 11., 13., 14., 15., 16., 17., 18. és 31. §-aiban foglalt rendelkezések továbbra is hatályosak, és ugyancsak érvényben vannak a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezések is, amelyeket a 12. § és 14. §-ok tartalmaznak. A büntető rendelkezések közül a Btk. 2. § (3) bekezdése nem teszi lehetővé az életfogytig tartó büntetés kiszabását. Háborús büntetettre tehát halálbüntetés vagy 10—15 évig terjedhető szabadságvesztés szabható ki.

Az 1964. évi 27. sz. tvr. 1. §-a értelmében az Nbr. 11. és 13. §-ában foglalt büntettek nem évülnek el. Ezért a vád tárgyává tett büntettek továbbra is üldözhetők.

Az 1963. évi 4. sz. tvr. bizonyos körben közkegyelmet adott a háborús büntettek elkövetőinek is. Mivel a vádlottak kivétel nélkül emberölést is megvalósítottak, a közkegyelmi rendelet a 6. §-ban foglalt kizáró ok miatt velük szemben nem érvényesül.

Az Nbr. 22. §-a (1440/1945. M. e. sz. rendelet 15. §-a) akként rendelkezett, hogy a háborús büntettet elkövető fiatalkorú vádlottakkal szemben a fiatalkorúakra vonatkozó kedvezőbb jogszabályok csak korlátozásokkal alkalmazhatók. A Btk. 2. § (3) bekezdése az Nbr. e rendelkezését hatályon kívül helyezte, ebből következően a büntettek elkövetésekor 18. életévüket még nem töltött vádlottakkal szemben a Btk-ban a fiatalkorúakra vonatkozó jogszabályok szerinti büntetések alkalmazhatók csak.

A XII. r. Monostori Gyula és a XIV. r. Baráth János terheltek a bűncselekmények elkövetésekor fiatalkorúak voltak.

Indítványok:

Bükkös György III. r. terheltet a XIV. kerületi nyilas párt-szervezetben végzett propagandista tevékenységéért a Budapesti Népbíróság, illetve a pesti Népbíróság Országos Tanácsa 10 évi kényszermunkára, mint főbüntetésre, és mellékbüntetésre ítélte.

A Legfőbb Ügyészség perújítási indítványt terjesztett a Legfelsőbb Bíróság elé, amelynek alapján a Legfelsőbb Bíróság B. I. 905/1966. számú határozatával Bükkös György ügyében a perújítási eljárás lefolytatását elrendelte.

A vádiratban III. r. Bükkös György terheltre vonatkozó tényállás megegyezik a perújítási indítványban feltüntetett tényállással. Indítványozom, hogy a Fővárosi Bíróság a perújítási eljárást a vádiratban foglalt tényállás alapján folytassa le.

Indítványozom, hogy a Fővárosi Bíróság valamennyi vádlott előzetes letartóztatását az első fokú érdemi döntésig továbbra is tartsa fenn, mivel a várható büntetés nagysága miatt a vádlottak szökésétől alaposan tartani lehet.

A terhelték fellelhető ingó és ingatlan vagyonát a nyomozó hatóság zár alá vette. Ezzel kapcsolatban indítványozom, hogy a bíróság mellékbüntetésül valamennyi vádlott esetében vagyonelkobzást is alkalmazzon.

Indítványozom, hogy a Fővárosi Bíróság a Be. 316. § (1) bekezdése alapján kötelezze a vádlottakat a felmerült bűnügyi költségek megfizetésére.

A tárgyaláson részt kívánok venni.

A Fővárosi Bíróság hatáskörét és illetékességét a Be. 47. § a) pontja és 49. § (1) bekezdése alapozza meg.

A tárgyalásra idézendőket külön jegyzék tartalmazza.

Budapest, 1966. október 19. napján.

Dr. Götz János s. k.
fővárosi főügyész

A vádirat benyújtását követően több hónap telt el. A bíróságnak először meg kellett ismerkednie a több mint tízezer oldalnyi nyomozati anyaggal. Ez az idő azonban lehetőséget adott a felkészülésre a vádlottaknak is, akik közben átkerültek a Markó utcai börtönbe. A börtönszabályok szigorúak, a rend feszes. De a nyilasper vádlottai a cellákban hétpróbás bűnözőkkel, sok börtönt megjárt alakkal kerültek össze. Többen maguk is ismerték már a börtönviszonyokat — egykor valamennyien rabtartók voltak — s így, minden ellenőrzést kijátszva, megindult egymás között és a külvilággal való „társalgás” is. Mint később kiderült, a hozzátartozók is akcióba léptek. Igyekeztek megkönyékezni a tanúkat — még az egyik koronatanút is, akinek nevét csak a börtönben ülő vádlottak tudták, mégis felkeresték — s megfenyegették, ha nem vonják vissza a vallomásukat. A vádlottak egyike-másika is fenyegető üzeneteket küldött társainak, ha „nem vonul vissza terhelő vallomásával” stb. Így aztán nem csoda, ha több vádlott visszavonta a nyomozás során tett beismerő vallomását anélkül, hogy ennek elfogadható okát tudta volna adni. Dehát a bíróság előtt az ilyesmi legfeljebb motiválja a vádlott egyéniségét, hiszen a beismerő vallomás valakinek az elítéléséhez még nem elegendő: a döntő, mit tud az ügyészség bizonyítani, s mit lát a bíróság bizonyítottnak.

Ilyen előzmények után kezdődött meg 1967. január 19-én a Fővárosi Bíróság nagy tárgyalótermében a zuglói nyilasok pere. A krónikás pontosságával és tárgyyszerűségével kísérik figyelemmel az egyes tárgyalási napokat a szörnyű bűnök peréről.

Első tárgyalási nap

Január 19

Reggel 9 óra. A nagy tárgyalóterem zsúfolásig megtelt. A hallgatóság részére fenntartott padokba 150—180 ember fér, de most legalább 250-en várják a tárgyalás kezdetét. Jelen van a rádió, a televízió, a filmhíradó, itt vannak a belföldi és külföldi lapok tudósítói is.

A védők és az ügyész már elfoglalták a helyüket, amikor bilincsben, egymáshoz láncolva bevezetik a vádlottakat. Aztán bevonul a Fővárosi Bíróság tárgyaló tanácsa, dr. Bimbó István vezetésével. Mindenki feláll. Az elnök utasítást ad a fegyőröknek, hogy oldják fel a vádlottak bilincseit, majd bejelenti, hogy Kröszl Vilmos és 18 társa háborús és népellenes bűntette ügyében megnyitja a tárgyalást. Az ügyész feláll és közli, hogy miután Bükkös Györgyöt a népbíróság 1945-ben nyilas propaganda miatt 10 évi kényszermunkára ítélte — s azt Bükkös kitöltötte —, a legfőbb ügyész 1966. augusztus 3-án perújítási indítványt terjesztett elő új tények, újabban felderített bűncselekmények birtokában; az indítványnak a Legfelsőbb Bíróság helyt adott.

A 19 vádlott szinte mozdulatlanul hallgatja a tanácsvezető szavait. Látszik az arcukon, hogy valamennyien ismerkednek a tárgyalóteremmel, a bírósággal, s a tárgyalást vezető bíró mozdulataiból, szavaiból próbálnak következtetni sorsukra.

Az elnök megkezdi a 19 vádlott személyi adatainak felvételét. Mivel észrevétel nincs, s a védők sem terjesztenek elő indítványt, a bíróság hozzákezdhet a fővárosi főügyész által benyújtott vádirat felolvasásához.

Két órát tart a 34 oldalas vádirat szó szerinti ismertetése. Mély csendben hallgatja mindenki a súlyos szavakat. Pedig a vádirat csak vázlatosan tartalmazhatja mindazt a sok szörnyűséget, amelyet a nyomozást feltárt, s amelyet az ügyészség a 19 vádlott terhére rótt.

Az első percekben még kattognak a fényképezőgépek, pereg a filmfelvevőgép, aztán teljes lesz a csend és csak a tanácsvezető érces hangja hallatszik:

Vádolom!...

A vádirat ismertetése után 18 vádlottat elvezetnek. Bükkös György marad a tárgyalóteremben. Az ő kihallgatásával kezdődik a tárgyalás. Bükkös a zuglói nyilasszervezet legrégibb tagjai közé tartozott, vezető is volt, jó emlékezőtehetségű — nyilván ezért hallgatja meg elsőként a bíróság.

„Elnök: Széplaki Bükkös György megértette a vádat, bűnösnek érzi magát?

Bükkös: A vádat megértettem, bűnösnek érzem magam.”

A vádlott a bíró kérdésére rövid ismertetést tart arról, hogy mit jelent a Széplaki előnév, hogyan jutott hozzá; 1930-ban kapta a családjá valamilyen elismerésképpen, de hogy miért, azt már nem tudja. Apját egyébként Czeingrub Györgynek hívták, osztrák származású, Burgenlandból származtak, ő 1935-ben magyarosította a nevét Czeingruberről Bükkösre.

„Bükkös: Apám egyébként 1939-ben már meghalt. Özvegy ember vagyok, a feleségem előző házasságából hozott két leánygyermekét én neveltem fel. Elektroműszerész a foglalkozásom, az Elektroakusztikai Gyárnál dolgoztam a letartóztatásomig. Büntetve voltam 1945-ben. 1945. június 2-án ítélték el háborús és népellenes büntett miatt 10 évi Kényszermunkára, amelyet letöltöttem. 1956-ban szabadultam. 1939-ben, amikor az országgyűlési választásoknál a 350

képviselő közül 52 jobboldali és szélsőjobboldali, köztük nyilas képviselő jutott be a parlamentbe, én, aki akkor 28 éves voltam, úgy éreztem, hogy ez a képviselőcsoport lesz az előtanulmányozásom alapján az, amely Horthyék elnyomása alól fel fogja a magyar népet emelni. Én természetesen a nyilaskeresztes pártra, a hungarista-mozgalomra gondoltam. Ezért lettem tagja a nyilaskeresztes párt-nak."

Bükkös még elmondja, hogy 1939-től 1943-ig csak egyszerű tagja volt a pártnak, de rendszeresen bejárt a párt-helyiségbe, ahol ismertették velük a még hatalmon kívül levő nyilaskeresztes párt programját.

„Bükkös: Eszmeileg annyira magamévá tettem a nyilaskeresztes párt programját, hogy szívvel-lélekkel nyilasnak éreztem magam. 1943-ban már látták, hogy nem vagyok egyszerű átlagember, ezért megbíztak azzal, hogy töltssem be Zuglóban a propagandista szerepét. A hatalom átvétele után is propagandavezető voltam, egészen addig, amíg az akkori kerületvezető, Szelepcsényi meg nem szökött Budapestről. 1943-tól 1944. október 15-ig tevékenységemet képezte, hogy terjesszem a nyilas hivatalos központi irányvonalat, a nyilas párt programját."

Az elnök ezután a pulpitushoz kéri Bükköst, majd át-nyújt neki egy fényképalbumot, amely a vádlottak korabeli fényképeit tartalmazza. A képek az albumban össze vannak keverve idegen arcokkal, s Bükkösnek kell kiválasztania ismerőseit. Amikor valakit felismert, fel kell olvasnia a kéz alatt levő számot, amit jegyzőkönyveznek, majd meg kell mondania, hogy szerinte kit ábrázol a fénykép. Ez a bizonyításnak egy nagyon lényeges kelléke, hiszen 22 év alatt az arcvonások kétségkívül sokat változtak, s aligha várható bárkitől is, hogy a mai külső alapján

ismerje fel azokat, akik 1944. október 15 után a zuglói nyilasházban bűncselekményeket követtek el.

Bükkös a korabeli képek közül kiválasztja Hollait, a két Baráth testvért, Erős Jánost — akihez hozzáteszi, hogy már 1938-ban is nyilas párttag volt —, felismeri Szőke Antalt, aki — mint mondja — előbb ifjúsági tag, később az ifjúsági csoport helyettes vezetője, ezt követően pedig vezetője volt. Közli, hogy Szőke Antal előtt Sándor Alajos volt a kerület nyilas ifjúsági vezetője.

„Bükkös: Ezt a Sándor Alajost 1943 elején ismertem meg és emlékezetem szerint már akkor katonai egyenruhában láttam. Mint ifjúsági vezetőnek tevékenységére már nem nagyon emlékszem.”

Bükkös tovább folytatja a képkiválasztást; rámutat az egyik Krautra, szerinte a fiatalabbra, vagyis Kraut Józsefre, akire azért emlékszik vissza, mert ő is sokszor megjelent a nyilas gyűléseken, majd Monostori (Michalik) Gyulára, Szelepcsényire, aki disszidált és ma is Nyugat-Németországban serénykedik. Felismeri Kovács Istvánt, Németh Lajost, Hortobágyi Lászlót — aki korábban már el volt ítélve —, majd közli, hogy bár két Kröszl volt, itt az albumban Kröszl Vilmos látható.

„Bükkös: Kröszl Jánost és Kröszl Vilmost semmiképp sem lehet összetéveszteni. Kröszl János egy alacsony, tömzsi ember, míg Kröszl Vilmos magas, szőkés-vöröses. Tehát amikor nyilatkozatomat megteszem, határozottan állítom, hogy soha nem tévesztettem kettőjüket össze.

Elnök: Hány Tallósról tud?

Bükkös: Nálunk három Tallós nevezetű egyén volt. A legfiatalabb Tallós nem kapcsolódott be a mozgalomba, a középső pedig a kegyetlenségéről volt híres, állítólag bokszó volt. Ő Tallós József.

Elnök: Hány párttag volt a zuglói kerületben a hatalomátvétel előtt?

Bükkös: Körülbelül 1500. Ebből 150 lehetett a tisztségviselő aktíva."

A tanácsvezető kérdésein érződik, hogy a bíróságot előbb meg akarja ismertetni a zuglói nyilasház szervezeti felépítésével, a vádlottak beosztásával, s azokkal a körülményekkel, amelyek közepette a nyilas hatalomátvétel után emberek százait kínozták és gyilkolták meg.

„Elnök: A hatalomátvétel után kik voltak a zuglói nyilas pártszervezet vezetői?

Bükkös: Kröszl Vilmos 1944. október 15. után pártszolgálatos volt, addig nem ismertem, majd december 25-én lett kerületvezető, amikor az addigi kerületvezető, Szelepcsényi megszökött. Kröszlt egy Rechtmann Kurt nevű német származású egyén, főkerületvezető nevezte ki. Kröszlnak volt egy stiklije, ellopott egy német kocsit a Stefánia úton levő Wermacht-alakulattól, amit aztán a németek jelentettek a központnak, megindult a vizsgálat és megállapították, hogy Kröszl lopta el. Ekkor engem neveztek ki kerületvezetőnek, Kröszlt pedig a helyettesemnek. Németh Lajos október 15. óta pártszolgálatos volt, Szelepcsényi szökéséig. Akkor Kröszl őt nevezte ki a pártszolgálat vezetőjének. Hollai József gazdasági felelős volt, vagy inkább az értéktárgyak felelőse, amit a zsidóktól elraboltunk."

Bükkös elmondja, hogy kik voltak a fegyveres pártszolgálatosok, s eközben fel is sorolja valamennyi vádlottársát; majd arra a kérdésre, hogyan kerültek a Thököly út 80-ba, így felel:

„Bükkös: A Thököly út 80-ba a hatalom átvételét követő hajnalon kerültünk a Bácska utca 10 szám alól. Ez az épület, a Thököly út 80, Hortlhy idején a Magyar Élet Párt-

jának háza volt. Alul volt a Korzó Kávéház, felette üres termék. A főkerület parancsára mi az első emeletet foglaltuk el. En ebben a házban december 25-ig mint propagandista, december 25-től január 1-ig helyettes kerületvezető, majd január 1-től kerületvezető voltam.

Elnök: Milyen korú emberek voltak a pártszolgálatban, s hányan lehettek?

Bükkös (széttárja karjait): 15-től 50 évesig, körülbelül 50—70 ember lehetett. A pártszolgálat egy nagy belvárosi cégtől kapta az egyenruhát — ez a közismert fekete színű egyenruha volt. Kaptunk pisztolyt, s ezenkívül még egy géppisztolyt is. A ruhánkon az úgynevezett árpádsávós karszalag volt, amit kizárólag csak a pártszolgálatosok viselhettek. Ezenkívül volt még egy karszalag: minden tisztségviselő egy megkülönböztetett karszalagot viselt, amelyen piros alapon fehér körben zöld nyilaskereszt volt. Az egyenruhához bilgeri csizma járt.

Elnök: Voltak olyan pártszolgálatosok, akik nem használták ezt az egyenruhát, hanem civilben jártak?

Bükkös: Igen. Többször előfordult, hogy civil ruhát vettek fel, de általában a fekete egyenruhát viseltük mindannyian.

Elnök: Milyen feladata volt a fegyveres pártszolgálatnak?

Bükkös: A hatalomátvétel után az első napokban minden utasítást a főkerülettől kaptunk. Aztán sok mindent ránk is bízta. Így például azt is, hogy mikor menjünk be egy sárgacsillagos házba, ahol zsidókat zsúfoltak össze. Meg volt szabva, hogy a zsidók mikor hagyhatják el a gettót. Az ellenőrzés, igazoltatás a mi feladatunk volt. Az igazoltatások során kerestük a nemkívánatos személyeket. Politikai szempontból is, vagyis a baloldaliakat... Aztán a csellengő zsidók felkutatása is a mi feladatunk volt. Az ilyen embereket a KISOK-pályára gyűjtötték össze a pártszolgálatosok, itt átvette őket a rendőrség, majd tőlük a német SS. Természetesen ezek csak az első napokban történtek így.

Elnök: Milyen csoportok működtek a pártházban?

Bükkös: Különböző ipari és kereskedelmi tagozatok, ezeket egy csemegekereskedő fogta össze. Aztán volt egy ifjúsági csoport, amelynek egy része később a hungarista légióba lett bevonultatva, az idősebb korosztály pedig hozzá lett csapva a pártszolgálathoz. Volt egy női csoport is, meg egy kulturális csoport, valamint egy nyomozó csoport.

Elnök: Ki volt a vezetője a kulturális csoportnak?

Bükkös: Hollai József. Nekik az volt a feladatuk, hogy például a hatalom átvételének a megünneplésére nagy vacsorát rendezzenek, és ehhez hasonlókat csináljanak.

Elnök: És mi volt a nyomozó csoport feladata?

Bükkös: Nekik kellett felkutatni azokat a helyeket, ahol zsidók, katonaszökevények, kommunisták illegálisan tartózkodtak. Tudtuk, hogy sokan vannak olyanok, akik bujdosnak keresztény családoknál. A nyomozó csoport derítette fel a címeket, majd házkutatást tartott és behozta az illető személyeket. Ifjú Hollósi volt a nyomozó csoport vezetője. A nyomozó csoport utasíthatta a pártszolgálat vezetőjét, hogy ide, vagy oda vonuljon ki, s ezt vagy azt hozza be."

A tanácsvezető az általános vonatkozásokról hirtelen átvált egy konkrét esetre, a Beretvás villa elleni nyilas támadásra. Most erről kérdezgeti a vádlottat:

„*Bükkös:* Tudok róla. Helyileg már nem emlékszem, hogy hol van, de a történetre igen. Ennek a megtámadása úgy történt, hogy 1944 novemberében Kröszl Vilmos vezetésével néhány pártszolgálatos kivonult a Beretvás villához. Arra határozottan emlékszem, hogy Kröszl volt a csoport vezetője. Emlékezetem szerint 8 személyt hoztak el onnan, mindegyiket a Thököly út 80-ba. A behozott személyeket először felvitték a székház első emeletére, a nyomozó csoporthoz. Ott kihallgatták őket és úgy tudom, hogy az ifjú Beretvást agyonverték.

Elnök: A kihallgatásnál jelen volt?

Bükkös (bólint): Igen! A nyomozók kérdései arra irányultak, hogy ezeket a személyeket megzsarolják. Kröszl Vilmos pofozta őket, majd levitték valamennyit a pincébe. Itt történt, hogy ifjú Beretvást agyonverték. Ahogy visszaemlékszem, a pincében lent tartózkodott az agyonverésnél Kröszl Vilmos, Tallós, a Vigh testvérek közül az egyik és vagy Szőke vagy Baráth, ebben nem vagyok egészen biztos. De lenn volt Kálmán László is. Én a jajveszékelésre mentem le a pincébe és akkor láttam őket ott. Amikor leértem, akkor láttam, hogy gumicsővel és egyéb más eszközzel bántalmazták a behozott személyeket. Hogy aztán mi lett velük, hová tűntek, nem tudom, csak arra emlékszem, hogy mindenkit felhoztak a pincéből, hátra vitték az udvarra, de hogy mi lett a sorsuk, azt nem tudom már megmondani. Egyebet a Beretvás villával kapcsolatban elmondani nem tudok.”

Arra a kérdésre, hogy ő járt-e kint házkutatásoknál, részt vett-e személyek elhurcolásában, Bükkös igennel felelt. Elmondja: ő is kint járt a Thököly út 156-ban.

„Bükkös: Emlékezetem szerint ez 1944. december 19. vagy 20. körül lehetett. Amikor ide kimentünk, megállapítottuk, hogy valóban röpcédula-terjesztők vannak a lakásban, mert én saját magam találtam meg azokat egy akatáskában a szekrény mögött. Velem volt ekkor Sándor Alajos is és Baráth Kálmán. Ifjú Hollósi volt a csoport vezetője. Ha jól emlékszem, ott volt Kálmán László is. Ezt a címet egyébként a főkerülettől, vagy a Vezérkari Főnökség 6-os osztályától hozta Sándor Alajos. Megmondom őszintén, hogy a házba történő behatolás erőszakos volt, betörtük az ajtót, bementünk és rögtön letartóztattuk az egész családot. Ott a helyszínen bántalmazás nem volt. Négy embert tartóztattunk le, egy idősebb férfit, 2 nőt és 1 fiatalembert...”

Elnök: Milyen időközönként vittek be üldözötteket a pártházba és milyen időközönként voltak ott kivégzések?

Bükkös: Szelepcsényi vezetése idején egész nap folytak a bekísérések, aztán a bántalmazások és a kivégzések is. Egy ilyen kísérés alkalmával én is jelen voltam. Ekkor 30—40 férfit vittünk a XIV. kerületből a VII. kerületi gyűjtőtáborba. Ezek mind olyan személyek voltak, akiket Zugló különböző helyeiről szedtünk össze. A csoporttal a Baross térig mentem, mert én lényegében nem hivatalosan csináltam, csak éppen elkísértem őket, miután a főkerületbe akartam menni. Láttam a Baross szobornál, hogy amikor egy középkorú férfi kilépett a sorból, Szőke Antal lelőtte. Nem!... Még egy alkalom volt, amikor részt vettem bekísérésben, szintén körülbelül ennyi embert vittünk a pártházból a KISOK-pályára. Leghátul mentem. Amikor az egyik személy kilépett a sorból, Baráth Kálmán lőtte le. Jól emlékszem rá."

A tanácsvezető ezután egyeztetni próbálja Bükkössel azokat az eseteket, amikor ilyen kíséréseknél a zuglói párt-szolgálatosok lelőttek embereket, Bükkös azt válaszolja, hogy ő csak erről a két esetről tud

„Elnök: Saját kezűleg soha nem lőtt agyon ilyenkor embert?

Bükkös (határozottan): Soha!"

Az elnök ismerteteti Szőke Antal vallomását, amely így hangzik: „... 1944. november közepe táján 150—200 embert kísértünk a Podmaniczky utcában, amikor egy ember kilépett a sorból és azt Bükkös agyonlőtte..."

„Bükkös: Hiába vallotta ezt Szőke, ez nem igaz, mert ha én ezt megtettem volna, az első perctől kezdve őszintén meg is mondtam volna..."

Szinte kihúzza magát az önérzettől, úgy utasítja vissza Szőke vallomását. Ám úgylátszik korai volt a túlzott önérzet, mert rövidesen bevallja: tényleg agyonlőtte azt az embert, aki kilépett a sorból.

A hallgatóság soraiban halk moraj fut végig.

Bükkös kihallgatásával felidézik: hogyan csaptak le a zuglói nyilas pártszolgálatosok az illegális kommunista nyomdára.

„Bükkös (erősen gondolkodik): Emlékszem rá... Ez abban a textilüzemben történt, amely a Gizella utca és a Cserei utca torkolatában volt. Az üzem vezetője egy cseh zsidó ember volt, és úgy tudom, hogy Takácsnak hívták. A főmérnök nevét nem tudom.

Elnök: Hogy tudták meg, hol van az illegális kommunista nyomda?

Bükkös: Sándor Alajos hozta a címet, de hogy kitől vagy honnan, azt nem tudom megmondani. Úgy gondolom, hogy ebben is benne volt az SS-ek keze. Amikor Sándor Alajos megjött a címmel, elmondta, hogy a nyomozó csoportok szerint a Semsei Andor utca, a Stefánia út, a Cserei utca és a Gizella utca térségében levő házak valamelyikében illegális nyomda működik. Kérem, amit most mondani fogok, azt hallomásból tudom, mert nem vettem részt a nyomda felszámolásában, de tudom név szerint, hogy kik voltak ott. Amikor meghallottam az ottani cselekményeket, azt hittem, hogy a tulajdonos volt az, aki ott áldozatul esett, őt én régebről ismertem. Ennél az esetnél ott volt Monostori, Baráth, Tallós és a két Vigh testvér. Amikor visszajöttek, Tallós maga mesélte el, hogyan történt. Sándor Alajos utasította őket, hogy kutassák át a házat. A megadott lakásba azonban nem tudtak bejutni, mert amikor a bent lakók észrevették, hogy nyilasok vannak az ajtó előtt, becsukták a patentajtót. Baráthék szétlőtték a zárat és behatoltak. Ekkor valaki rájuk lőtt. A mieink egy embert lelőttek, két másik embert pedig behoztak onnan és

átadták a Gestapónak. A neveket sajnos nem tudom megmondani, mert a történetet Tallóstól hallottam, közvetlenül azután, hogy megjöttek...”

A következő kérdések a kínvallatásokra vonatkoznak. Bükkösön látszik, sőt ki is mondja, hogy nem szívesen emlékezik ezekre...

„Bükkös: Kérem, ezt szörnyű elmondani. Én magam is részt vettem ilyesmiben, azóta sokszor gondoltam rá. De szörnyű elmondani. A nyomozó csoportban volt egy Bugár nevű bokszoló és Tallós, és ha a kihallgatottak nem vallottak, akkor formálisan agyonbokszolták őket. Ha ennek sem volt eredménye, akkor levítették a pincébe, ahol agyba-főbe verték őket. Ebbe legtöbbször bele is haltak.

Elnök: Mivel verték őket?

Bükkös (halkan): Ami jött, gumibottal, csődarabbal, puska-tussal, ököllel, vasdoronggal...

Elnök: Kik vettek részt emlékezte szerint ezekben a kegyetlenkedésekben?

Bükkös: Effektíve Kröszl Vilmos, Németh Lajos, Hollai József, Szőke Antal, Baráth Kálmán és Erős János. Baráth Kálmánnak egyébként volt két beceneve is, tessék csak várni... Ha jól emlékszem, az egyik Gorilla, a másik Hóhér volt...

Elnök: Csak ők vettek részt a kegyetlenkedésekben?

Bükkös (lehajtja a fejét): Rájuk határozottan emlékszem. De megmondhatom, hogy kivétel nélkül minden pártszolgálatosnak részt kellett vennie a brutális kínzásokban. Én magam is részt vettem, habár soha nem voltam brutális ember, de nekem is részt kellett vennem. Ez volt a próba. Így aztán minden fegyveres pártszolgálatos részt vett, a leggyakrabban azonban azok, akiket elmondtam, ezért is emlékszem rájuk ilyen pontosan. Láttam olyan bántalmazásokat, amikor meggyújtottak egy papírt és az üldözött lábaujja közé tették. Ennek nagy mestere volt

Baráth Kálmán. Különösen akkor voltak nagyon kegyetlenek a kihallgatások, akkor folytak a kínzások, amikor italozás volt. Ez pedig elég gyakran előfordult, mert a párt-szolgálatosok nagyon szerettek italozni. Eszembe jut Monostori (Michalik) Gyula, bár akkor ő még kölyök volt, de ő is részt vett a foglyok bántalmazásában...

Elnök: Volt valami célja ezeknek a kínzásoknak?

Bükkös: Legtöbbször az volt a céljuk, hogy megtudjuk a foglyoktól, van-e eldugva valahol még ékszerük, vagy pedig, ha tudnak bujkáló társaikról, azt köpjék be. De az is előfordult, hogy ezek csak formális kérdések voltak, inkább a szadista hajlamok nyertek kielégülést...

Elnök: Mondja, Bükkös, ezek a mai értékítéletei, vagy pedig már akkor is így látta a történeteket?

Bükkös (gondolkodva): ... Természetesen ezek a mai értékítéleteim. Akkor a kommunistát, a zsidót, vagy mindazokat, akiket ellenségnek jelöltek meg, én magam is gyűlöltem. És jogosnak tartottam mindazt, ami akkor történt. Azóta azonban sokat gondolkodtam. Úgy érzem, kigyógyultam az antiszemizmusból. De nem hiszem, hogy a többiek is kigyógyultak volna. Én több mint 10 évet töltöttem a börtönben, a szabadulásom után elhelyezkedtem. Ennek is már 11 éve, s ennyi idő alatt sokat gondolkodik az ember...

Elnök: Hogyan történt az első tömeges kivégzés, mit tud erről?

Bükkös (akadozva): ... Nálunk nőkkel történt az első tömeges kivégzés, amikor 7—8 nőt lemeztelenítettek teljesen, aztán kivitték mindet a Városligetbe és ott agyonlőtték őket. De mielőtt kivitték volna a nőket, láttam magam is, hogy bántalmazták őket a párhelyiségben. De másoktól is hallottam ezt. Egyébként meg kell mondanom, hogy volt nekem egy besúgóm, Hortobágyi László, tőle szereztem akkor a híreket, hogy a többiek mit csinálnak, miről beszélnek."

Hortobágyit egyébként háborús és népellenes bűntettekért 1946-ban — fiatal korára való tekintettel — 15 évre ítélték, s amikor letöltötte büntetését, kiszabadult. Most tanúként hallgatják meg e perben.

„Elnök: Minek kellett magának besúgó?

Bükkös: Besúgóra azért volt szükségem, mert Kröszl idején ellenőrizni akartam, mi történik köztük. Megmondom őszintén, hogy nekem már a sok atrocitástól, szörnyűségtől lelkiismeret-furdalásom volt és tudni akartam, hogy mennyi szerencsétlen ember esik áldozatul ennek...”

Aligha felel meg ez az igazságnak. Valószínű, hogy Bükkös is félt a többiektől, mint ahogy a többiek is féltek egymástól, s ezt a spiclirendszerrel ellensúlyozták.

„Elnök: Mondja, Bükkös, ezek a lelki gyötrődések — ha voltak ilyenek — véletlenül nem a front közeledte miatt voltak? Nem 1945 januárjában kezdett lelkiismeret-furdalása lenni?

Bükkös: Sajnos, így van... Természetesen a front befolyásolt lelki gyötrődésemben, mert már elég közel volt... Visszatérve a nők városligeti kivégzésére, azt tudom mondani, hogy ez este történt. Ezt Tallós saját szájából hallottam. Ebben én nem vettem részt...

Elnök: Folytassa azzal, amiben részt vett...

Bükkös: Egy napon azt a feladatot adta nekem ifjú Hollós, a nyomozó csoport vezetője, hogy azonnal át kell mennem az izraelita imaházba, ahol zsidó internáltak voltak elhelyezve. Eredetileg ebben az imaházban a Sztójay-kormány alatt összegyűjtött zsidó holmikát, rádió-vevőkészülékeket tartották. Aztán ezt kiürítették és zsidókat helyeztek el benne. Hollós azt mondta, hogy nézzem meg, nem bujkálnak-e ott idegen zsidók. Átmentem egy Pátrovics nevű személlyel, aki 1945-ben egy aknarobbanás során meghalt. Odaát az előírás szerint végigvizsgáltuk az

iratokat. Visszamentem, s azt mondtam Hollósnek, hogy mindent rendben találtam. Akkor Hollós azt válaszolta, hogy ő majd meggyőződik róla. Másnap áthoztak egy ruszin származású, nagy, magas férfit, akinek én az igazolványát rendben találtam. Ez a ruszin férfi ügyvéd volt. Az igazolványát ifjú Hollós előttem összetépte. Aztán áthoztak még egy férfit, majd Hollós azt mondta Baráth Kálmánnak és Monostorinak, hogy vigyék ki mindkettőt a Városligetbe és lőjék agyon. Mivel engem Hollós durva szavakkal illetett, én felidegesítettem magam és Baráthék után szaladtam, akiket a Thököly út és a Stefánia út sarkánál álló padoknál értem utol. Itt mérgemben az ügyvéd fenekébe löttem...

Aztán odacipeltük őt is, meg a másik foglyot is a padra és leültettük őket. Baráth Kálmán mögéjük állt és az ügyvédet tarkón lőtte.

Elnök: Azért lőtt bele ebbe az emberbe, mert Hollós szidalmazta magát? Pusztán ezért? Mibe vették maguk az embert?

Bükkös (megértést keresve): Igen... én nagyon ideges lettem és dühömben belelöttem. Igaz, nem soknak tekintettük akkor az embert, és a zsidókat semmiképpen nem tekintettük embernek...

Elnök: Csak a nyilasok jöhettek emberszámba. Igaz?

Bükkös (egyetértő bólintással): Körülbelül...

Elnök: Hogyan történt a pártházavatás alkalmával végrehajtott kivégzés?

Bükkös: Emlékezetem szerint a Thököly úti pártházavatás úgy történt, hogy vacsora volt, és én is beszéltem a vacsora után. A végső győzelemről szóltam, kitartásra buzdítottam mindenkit mint propagandista, s mondtam, hogy nem leszünk hűtlenek a nyilas zászlóhoz, nem leszünk árulók. A házavatás után — ez november 12-én volt — nagy ivászat következett, mindenki illuminált állapotba került. Nagyban folyt a dorbézolás, amikor Szelepcsényi azt mondta, hogy most pedig minden nyilas hűségpróbát

fog tenni. Erre a célra a pártszolgálatosok felhozták a pincéből a foglyokat, behozták a nagyterembe, nőket is, férfiakat is, és vertük őket — néhányan, mint Kröszl is, meg-erőszakolták a nőket —, aztán többet a pincébe vittünk, ott tarkón lőttük őket, másokat pedig az udvar hátsó részén lőttek agyon. A kivégzésben részt vett rajam kívül Tallós, Baráth, Szőke. Rájuk határozottan emlékszem . . .”

Bukkos engedélyt kér arra, hogy elővehesse jegyzeteit. Az elnök egy-két esetben ezt engedélyezi, de egyébként megtiltja, mondván: csak arról beszéljen, amire határozottan emlékszik!

„Bükkös (meggyőző hangon): Higgye el, tanácselnök úr, csak azt mondom el, amire pontosan emlékszem! Ezt mondtam el a nyomozás során is, amire nem emlékeztem határozottan, azt is közöltem . . . Én az önök asztalára az első perctől kezdve az igazságot tettem le, mert úgy érzem, hogy ezzel egyidejűleg a lelkiismeretemet is megtisztítom . . . Értsenek meg engem is, hogy 22 év távlatából nem könnyű visszaemlékezni különböző helyzetekre! Jóllehet az atrocitások ugyanazok, de a helyet, időt, neveket meghatározni csak erős megfontolás után lehet. Meg kell fontolnom, hogy mit mondok, én ártatlanul senkit nem akarok bemártani, Azt szeretném, hogy önök csak azt hallják tőlem, amiket én ott átéltem. Én teljesen a színtiszta igazat vallom . . .

Elnök: Nyomozati vallomása során azt mondta, hogy a Rákos-patakhoz is vittek még kivégezni embereket ezen az éjszakán.

Bükkös: Visszaemlékszem arra, hogy volt egy Duna-parti kivégzés, ahol sóderhegyek voltak, a Dráva utca torkolatánál. Én Duna-parti kivégzésnél csak egyszer voltam az Eskü téren, amikor beosztott voltam. Pardon . . . Illetve egy másik alkalommal is voltam, mint vezető . . .”

Szaggatottan hangzanak el a kérdések és a válaszok, mert csak így láthatja tisztán, világosan a bíróság, igazat mond-e a vádlott, vagy sem. Így nincs módja Bükkösnek arra, hogy hirtelen, kapásból kitaláljon dolgokat... Az igazság felderítéséhez viszont igen fontos annak a felismerése is, ki beszél a vádlottak közül őszintén és ki hazudik.

A további kérdések Monostori (Michalik) Gyula apjának halálára, s az azt követő vérengzésekre vonatkoznak.

„Bükkös: Az ő halála úgy lett beállítva, mintha az oroszok műve lett volna. A temetés estéjén az én beszédem után Szelepcsényi azt javasolta, hogy bosszuljuk meg Michalik halálát. Ekkor már velünk volt a kis Monostori (Michalik) is, aki nagyon el volt keseredve, és akit a Vigh testvérek teljesen a befolyásuk alá vontak. Lementünk a pincébe, és az ott levő letartóztatottak közül ifj. Monostori Gyula négy foglyot gyors egymás után lelőtt. Ezen a kivégzésen, ahol körülbelül 10 embert lőttünk agyon, én is jelen voltam és én is lőttem...

Elnök: Ön nem biztatta Monostorit, hogy lőjön? Hogy bosszulja meg az apja halálát?

Bükkös (sóhajt): De igen... Biztattam, hogy lőjön közéjük. Szinte előttem van, ahogy a kis Monostori rám nézett és akkor előbb én lőttem a foglyok közé. Nem tehettem mást. Aztán ő is lőtt. Gyorsan, mind a négy embert. És akkor kitört rajta egy dühödt örület és a puskájával ütötte, verte, csépelte a letartóztatottakat. Rajtunk kívül jelen volt még és lőtt: Hollai, Erős János, Baráth Kálmán, Németh Lajos, Kálmán László és mint mondtam, jómagam.

Elnök: Nem emlékszik arra, hogy kik voltak az áldozatok?

Bükkös (rövid szünet után): Nem kérem, erre nem emlékszem. Azt tudom, hogy amikor kilenc, vagy tíz embert megöltünk, néhányan közülünk kihordták a holttesteket

az utcára, köztük a kis Monostori is, és felakasztották a Schlachta ház kerítésére . . .

Elnök: Biztos, hogy csak 9—10 embert lőttek agyon?

Bükkös: Arra határozottan emlékszem, másnap nyolc hulla volt felakasztva a Schlachta ház kerítésére. Igen . . . több halottnak kellett lennie, mert hiszen a kivégzés után egy csomó holttestet még teherautóra is raktak és azt a XIII. kerületben szétszórták. Másnap át is jött a XIII. kerületi pártszolgálat-vezető hozzám és nagy felhajtást csinált, hogy a mi dögeinket átvisszük az ő területükre, elég nekik a magukét megokolni a lakosság előtt . . . Most utólag én is borzadok ezektől az eseményektől.”

Ártatlan emberek tucatjait végzik ki, szétszórják a városban; de nem ez okoz felháborodást a szomszédos nyilas kerület vezetőinek, csak az, hogy az ő területükön dobálták szét a holttesteket . . .

„Elnök: Mondja el, mi történt az elkobzott, elrabolt vagyonokkal?

Bükkös: A zsidóvagyonot tulajdonképpen le kellett volna adni Budán, de úgy október 20. körül már elkezdődött a zsidóktól elszedett holmik amolyan elajándékozása vagy juttatása a pártszolgálatosoknak. Ez úgy történt, hogy behozták a foglyokat, levetkőztették őket az udvaron és az összes értéktárgyaiktól megfosztották mindet. Én magam soha nem fogadtam el semmit, mert én a tiszta eszmét hirdettem. Hogy kik kaptak ezekből a vagyontárgyakból, arra csak Hollai tudna választ adni, miután ő volt az ilyen tárgyak kezelője. Mivel neveket nem tudok mondani és nem is emlékszem ilyesmire, így nem akarok olyasmit vallani, ami nem felel meg a valóságnak. Itt jegyzem meg, azt tudtam, hogy a pártszolgálatosok nagy része azért jött hozzánk, hogy megszedje magát.”

Egyébként már a nyomozás során megerősítették a többi vádlottak, hogy Bükkös volt az egyetlen, aki nem lopott, nem harácsolt, ő pusztán az „eszme” jegyében gyilkolt...

Az egyik ülnök megkérdezi tőle, miért mondta nyomozati vallomásában, hogy lelkes hangulatban volt, amikor Monostori apját hősnak nyilvánították, és halálát meg akarták bosszulni, s most meg miért vallott úgy, hogy nem tehetett mást?

„Bükkös (határozottan): A nyomozati vallomásomat fenntartom, most is azt mondom, hogy én akkor lelkes hangulatban voltam, és úgy is éreztem, hogy meg kell bosszulni Monostori apját a foglyokon. Még én tettem hozzá Michaliknak, hogy ne kíméld őket, Michalik, lőj közéjük és bosszuld meg apádat.”

Az egyik védő kér szót, s megkérdezi Bükköstől, miért tartja megint kezében a jegyzetet, miért van rá folyton szüksége, s mikor készítette azokat?

A vádlott — aki ugyan igyekszik csökkenteni bűneinek számát, azok közé tartozik, akik érzik, hogy feltáró, beismerő vallomásuk lehet csupán csak az egyetlen mentő körülmény — őszintén válaszol:

„Bükkös: Az a válaszom az ügyvéd úr kérdésére, hogy azt a jegyzetet, amit a kezemben látott, a vádirat kézhezvétele után készítettem. Ekkor ugyanis az ügyész úr közölte velem, hogy észrevételeimet megtehetem, s ha magamnak bármiféle feljegyzést akarok csinálni, azt elkészíthetem. Kérem, az én fejem sem kalendárium, s noha a legtöbb dologra tökéletesen emlékszem, szükségesnek tartom, hogy amíg a bíróság előtt állok, összefoglaljam a történeteket. Egyszerű ember vagyok, egy pár szóval leírtam magamnak bizonyos kis emlékeztetőt. Meg lehet nézni, ugyanaz van benne, néhány időpont, helymegjelölés, amit itt elmondtam. Kérem, ügyvéd úr, ne törje össze az én lelki-

világomat és ne akarjon abban a lelkiismeretemben meg-
ingatni, amiben megkezdtém a megtisztulást. Itt is azt
mondtam el, amire emlékszem, és engedjék meg, hogy ez-
után is csak azt mondjam el, amire emlékszem . . .”

Az ügyvéd a tanácsvezető engedélyével megnézi Bükkös
jegyzeteit. Megkérdezi tőle, miért kellett felírni azt, hogy
Beretvás villa?

„Bükkös (csodálkozva): Hogy miért? Hát azért, kérem,
mert annyi esemény volt, hogy hirtelen nem is juthat az
ember eszébe ez. De 22 év távlatából is sokat mond nekem
az, ha csak annyit írok le, hogy Beretvás villa. Azt például
már nem tudom, hol volt a Beretvás villa helyileg, csak
magát az eseményt ismerem. De ha az ügyvéd úr vissza-
emlékezik, az első perctől azt mondtam, hogy arra emlék-
szem, hogy ifjú Beretvást hozták el és verték agyon a mo-
sókonyhában . . .”

A védő újabb kérdést tesz fel: miért nem beszélt Bükkös
vádlott-társairól 1945-ben, amikor a népbíróság felelősség-
re vonta? Miért hallgatott a gyilkosságokról?

„Bükkös: Kérem, én az akkori nyomozás során mindent
őszintén elmondtam. Természetesen vádlott-társaimról nem
beszéltem, mert nem akartam, hogy legyen, aki rám vall,
de a tömegkivégzéseket igyekeztem akkor is elmondani.
Amikor azonban a tárgyalásomra került a sor és láttam,
hogy senki más vádlott-társam nincs, sőt a gyilkosságokra
sem tett velem szemben terhelő vallomást senki, akkor
visszavontam a nyomozati vallomásomnak azt a részét,
amelyben a gyilkosságokat elismertem. Így a népbíróság
engem gyilkosságokért nem is ítélte el . . .”

Január 20

A bíróság reggel 9 órakor Bükkös György harmadrendű vádlott kihallgatásával folytatja a tárgyalást. Megjelentek a tárgyalás kezdetéről az első sajtóközlemények, s óriási az érdeklődés. Egymás után jelentkeznek az ügyészségen tanúkihallgatásra olyanok, akik szenvedő részesei voltak a zuglói nyilasuralomnak, s eddig nem tudtak az ügyről.

Először a per ügyésze kérdezi a vádlottat, mégpedig arról, hogy az ő megítélése szerint kik voltak azok, akik a hatalomátvétel után rablás, fosztogatás, harácsolás céljából mentek a zuglói nyilasházba?

Bükkös elmondja, hogy sokan voltak ilyenek, de néhányan különösen kitűntek e vonatkozásban. Így például Kröszl Vilmos, a Vigh fiúk is ezekhez tartoztak.

„Bükkös: Amikor már én voltam a vezető, akkor sem számoltathattam be Kröszlt, mert valójában Kröszl és klikkje döntötte el, hogy mi történjen. Igen sok akciót folytattak le úgy, hogy nekem arról nem is volt tudomásom. Egyébként elmondhatom, hogy bár minden ott levő pártszolgálatos durva módon erőszakoskodott a nőkkel, leginkább Kröszl Vilmos csinálta ezt, akit egy alkalommal magam is rajtakaptam, hogy a függöny mögött egy fogoly nőt megerőszakolt. A pártházavatás alkalmával is ilyesmi történt. Szelepcsényi azt mondta, hogy cicázni akar, erre felhoztak a pincéből három vagy négy nőt, akiket veréssel arra kényszerítettek, hogy meztelenül előttünk táncoljanak, aztán ott a nagy nyilvánosság előtt megerőszakolták őket...

Elnök: Csak 3—4 nő volt?

Bükkös (gondolkodás után): Nem emlékszem pontosan hány nő volt...”

Baráth Kálmán védője kér szót, s azt kérdezi Bükköstől, mikor látta védencét a nyilas pártházban?

„Bükkös: Október 15-én, a hatalom átvételekor egészen biztosan láttam Baráth Kálmánt, erre határozottan emlékszem. Ő is ott volt a hűvösvölgyi nagygyűlésen, utána pedig a pártházban. Aztán több alkalomra is visszaemlékszem, különböző eseményeknél láttam. Határozottan emlékszem például arra, hogy karácsonykor és 1945 januárjában is ott volt Baráth Kálmán a pártházban, vagyis akkor, amikor már én voltam a kerületvezető . . .”

A hallgatóság nem sejti, mire irányul ez a kérdés, hiszen Baráth is bevallotta a rendőrségen és az ügyészségen, hogy végig, 1945. január 10-ig ott volt a nyilas párt-házban, egy kis megszakítással.

A hetedrendű vádlott, Kálmán László védője is hasonlókról faggatja Bükköst. Látta-e védencét az idős Michalik temetését követő kivégzéseken? A vádlott azt állítja, hogy látta, sőt nemegyszer látta, hogyan lövi agyon áldozatát a mosókonyhában. Azt viszont nem tudja, hogy az áldozatok meghaltak-e vagy sem. A tizenharmadrendű vádlott, Kovács János védője azt kérdi, vajon látta-e védencét a nyilas pártszolgálatosok között?

„Bükkös: Emlékszem Kovács Jánosra és Kovács Istvánra, vagyis vádlott-társaimra, annak ellenére, hogy 6—7 Kovács nevű nyilas volt a pártszolgálatosok között. Kettőjükre azonban személy szerint is vissza tudok emlékezni, ahogy őket a fényképek közül is kiválasztottam. Emlékszem, hogy a Várban, a Dísz téri kivégzések alkalmával ott volt Kovács János is . . . Baráth Kálmánról még elmondanám, hogy őt nem lehet sem elfelejteni, sem összetéveszteni; szinte minden kínzásban és tömegkivégzésben részt vett. De Kálmán Lászlót sem lehet egykönnyen elfelejteni . . .”

Valamennyi védő — eleget téve hivatásának — arról kérdezzeti Bükköst, látta-e védencét, mit tud róla, mire emlékszik? Kétséggkívül hálátlan szerep a zuglói nyilasok védelmét ellátni. Sokan nem is vállalták, amikor a hozzátartozók megkeresték az ügyvédi irodákat. Viszont, akik elvállalták, igyekeznek mindent megtenni azért, hogy védenek minél kisebb büntetéssel ússzák meg.

Az elnök áttér a Városi Színházban tartott nyilas nagygyűléssel kapcsolatos esetre.

„*Bükkös*: Ez 1944. december 3-án volt, erre határozottan emlékszem. Ezen a napon a pártszolgálatosok Szelepcsényi vezetésével gépkocsira szálltak, köztük voltam én is, hogy a Városi Színházhoz menjünk, amikor hírül hozták, hogy ott az ellenállók valami robbantással megzavarták a nyilas nagygyűlést. Már éppen indultunk, amikor szaladva jött egy hungarista katona, hogy azonnal menjünk a Mexikói útra, a Nyomorék Gyerekek Otthonába, ahol több ezer zsidó üldözött volt már beszállásolva huzamosabb ideje. A hungarista azt mondta, hogy a zsidók közül valaki a padlásról rálőtt a hungarista katonákra, s ezt meg kell torolni. Szelepcsényi ekkor azt a parancsot adta, hogy minden pártszolgálatos menjen azonnal a Mexikói útra, sőt értesítsék azokat is, akik jelenleg nincsenek benn. Ezután a gépkocsikkal a Nyomorék Gyerekek Otthonához hajtottunk. Amikor odaértünk és bementünk az épületbe, egy kocsni előttünk néhány perccel előbb érkezett meg. Amikor én beléptem, fegyverropogást hallottam a padlástérről. Amikor felmentünk, ott volt Kröszl, Tallós és Baráth, mindegyikük kezében fegyver. Baráth dicsekedve mondta nekem, hogy egy embert agyonlőtt, mert pimaszkodott. Tallós kezében pedig még füstölgött a pisztoly. A padlástéren a tűzfal mellett, körülbelül 8—10 holttestet láttam, s amint ezt nekem elmondták, ők hárman lőtték agyon ezeket az embereket. Állítólag ezek a személyek lettek volna a foglyok vezetői, és ezért lőtték agyon őket. Ezután meg-

érkezett Szelepcsényi, aki parancsot adott, hogy mindenki sorakozzon fel a padláson, majd ezek közül találomra kiválasztott 15—20 főt, s utasított bennünket, hogy vigyük őket a székházba. Lementünk velük az utcára, de akkor Szelepcsényi utánunk szaladt, s azt parancsolta, hogy a foglyokat állítsuk a villamos sínek közé. Éppen jött egy 67-es jelzésű villamos, Szelepcsényi eléje szaladt, s tőlünk 15—20 méterre megállította a kocsit. Azt parancsolta a villamoskocsi vezetőjének, hogy hajtson a síneken álló foglyokra, mert azok fegyveres kommunista zsidók. A vezető ezt megtagadta. A villamos tömve volt emberekkel, s valószínűleg Szelepcsényi ezért változtatta meg döntését, mert a foglyokat aztán bekisérték a pártházba és levitték őket a pincébe. A kísérésben én nem vettem részt, mert az Otthonban maradtam őrségen, s csak az esti órákban tértem vissza újra a Thököly út 80-ba.

Elnök: Kikre emlékszik, hogy részt vettek ebben az akcióban?

Bükkös: A Nyomorék Gyerekek Otthona elleni akcióban az elmondottakon kívül részt vett még Erős János, Szőke Antal, Kovács István, Kálmán László, Monostori Gyula. Rájuk visszaemlékezem, de határozottan állítom, hogy sokkal többen voltunk, mert vagy 50—60 pártszolgálatos vett itt részt. Most jut eszembe, Hollai is ott volt... Az udvaron is lőttek agyon embereket... Amikor az Otthon főbejáratán kifelé jöttünk, a bejáratnál egy holttest feküdt. Kérdeztem, hogy ezt ki lőtte agyon, s valaki azt mondta, hogy a Szőke Tóni. Az esti órákban az Otthonból visszamentünk a pártházba, s amikor lementem a pincébe, akkor már javában folyt a foglyok kihallgatása. Ezt ifj. Hollós Zoltán vezette, de ott volt Tallós, Kröszl, a Vigh testvérek, Baráth Kálmán, Erős János és Hollai is. Ütötték, rúgdosták a foglyokat, Baráth gumislaggal verte őket. Azért kinozták az idehozottakat, hogy mondják meg, ki robbantotta fel a Városi Színházban a nyilas nagygyűlést. Én is ott voltam a kínzásoknál, bár tudtam, hogy a foglyok nem

tudják megmondani, kik voltak a robbantók. Honnan is tudták volna? Aztán felmentem az irodába, s éppen akkor érkezett meg a főkerülettől Sándor Alajos, aki közölte velünk, hogy a főkerületnek az az utasítása, hogy az ellenállóknak a Városi Színházban elkövetett robbantását meg kell bosszulni. Mégpedig úgy, hogy a pártház pincéjében levő minden foglyot ki kell végezni, a holttesteket pedig ki kell vinni a Tisza Kálmán térre a színház elé, s a nyakukba táblát kell akasztani: »A robbantásért!« Amikor lementem a pincébe, láttam, hogy a foglyokat nem ott végzik ki, ahol vallatták őket, hanem egyesével átviszik a mosókonyhába, s ott lövik agyon valamennyit. Amikor elértem a mosókonyhába, már 8—10 hulla feküdt egymásra rakva.

Elnök: Maga is lőtt ekkor az emberekre?

Bükkös (lesüti a szemét): Igen... Én egy foglyot lőttem agyon úgy, hogy amikor behozták, ráparancsoltam, hogy feküdjön hasra a betonra és én a pisztolyommal közről tartkón lőttem... Arra már nem tudnék visszaemlékezni, hogy kik voltak azok a pártszolgálatosok, akik behozták nekem a foglyot. Ezután elhagytam a mosókonyhát és felmentem az emeletre. Ezt követően a holttesteket ki is vitték a teherautókra, a közben elkészített táblákat rájuk akasztották, majd még az éjszaka folyamán szétdobálták őket a Tisza Kálmán téren. Én másnap elmentem a Városi Színházhoz megnézni a robbantás helyét és ekkor láttam, hogy körülbelül 60 holttest van szétszórva. Mi, a megítélésem szerint, 30—35 embert végeztünk ki ekkor a mosókonyhában... A többit, azt hiszem a VIII. kerületiek... Tanácselnök úr, rosszul érzem magam..."

A tárgyalást néhány percre meg kell szakítani. Az elnök behívatja az orvost, aki előbb megvizsgálja a vádlottat, majd jelentést tesz a bíróságnak, hogy Bükkösnél nagyfokú idegfeszültséget tapasztalt, s ezért gyógyszert adott

neki. A szünet után Bükkös közli, hogy jobban érzi magát, lehet folytatni a tárgyalást...

Az egyik ülnök megkérdezi, kinek milyen fegyvere volt?

Bükkös azt válaszolja, hogy a legtöbben pisztollyal lőttek, a helyiség méretei miatt. Az ügyész Sándor Alajos akkori beosztásáról tudakozódik a vádlottnál. Bükkös szerint Sándor Alajos a nyilas főkerület vezetősége és a VKF/6 osztálya között összekötőként tevékenykedett. E minőségében igen gyakran kint járt a XIV. kerületi nyilas pártházban és utasításokat vitt a főkerulettől.

„Elnök: Maradt élő fogoly a pincében azután, hogy Sándor Alajos parancsot hozott a Városi Színházban történt robbantás megtorlására?

Bükkös (határozottan): Minden foglyot kivégeztünk. Élő fogoly egy sem maradt a pincében...

Elnök: Mit tud arról, hogy e kivégzések előtt történtek volna kínzások?

Bükkös: Kérem, nekem Monostori Gyula mesélte el, hogy amikor a pincéből én feljöttem, s már vége felé tartottak a kivégzések, az ott levő pártszolgálatosok nagyon mérgesek voltak, mert senkiből sem sikerült beismerő vallomást kicsikarni. Ezért Baráth Kálmánék az egyik fogoly kezét hátracsavarták, térdre kényszerítették, aztán Hollai egy nagy varrótűvel a fogolynak mindkét szemét kiszúrta. Később tarkón lőtték az illetőt. Mondom, én ezt az esetet nem láttam, csak Monostori Gyulától hallottam még aznap...”

Az ügyész ezután — valószínűleg — azokat a pszichikai folyamatokat akarja érzékeltetni a bíróság előtt, amelyek a zuglói nyilasházban a vádlottak lelkiületében lejátszódtak, mert felszólítja Bükköst, mondja el, hogyan hajtotta végre az első kivégzést.

„Bükkös: Az időpontot közelebből nem tudom meghatározni, arra emlékszem, hogy november elején történt. Egy esetben fenn tartózkodtunk az emeleti irodában Hollai Józseffel. Kérem, előrebecsátom, hogy ez az eset megelőzött minden későbbi gyilkosságot, mert ekkor lőttem először emberre. Hollaival az első emeleten voltunk, amikor a pincéből fegyverropogás hallatszott és jajgatás, sírás, üvöltés. Az ilyesmi egyébként annyira hallatszott, hogy sokszor még az utcai járókelők is meghallották és később elkerülték a pártházat. Miután a lövéseket hallottuk, lementünk a pincébe megnézni, hogy mi történik. Hollai lépett be elsőnek az ajtón, aztán én. Azt láttam, hogy négy fogoly fekszik a betonon, félmeztelenül és a testük csupa vér. Emlékezetem szerint Komlós Hollai kezébe adta a pisztolyát és ráparancsolt, hogy lőjön agyon két embert a fekvők közül. Hollai tarkón lőtte a két férfit. Ekkor Komlós Elemér parancsára Hollai nekem adta át a pisztolyát és én lőttem agyon a földön fekvő másik két embert, szintén tarkólövessel...

Ügyész: Azt akarja mondani, hogy parancsra tette?

Bükkös (könnyezve): Hát... ahogy vesszük. Komlós nekem egyszerűen azt mondta, hogy lőjem őket agyon... Es én minden ellenvetés nélkül megtettem.

Ügyész: Felettese volt magának Komlós?

Bükkös: Nem volt a felettesem, de abban a helyzetben úgy hangzott a felszólítása, hogy nem mertem ellene tiltakozni. Mindenki nézte a másikat, hogyan lövi le foglyát... A mosókonyhában akkor már sok holttest volt egymásra rakva... amolyan hasábfaszerűen. Ott volt Kröszl Vilmos, Baráth Kálmán, Szőke Antal, Erős János és Kálmán László. És persze Komlós, Hollai és én. Aztán tovább folyt a kivégzés a mosókonyhában, s ekkor körülbelül 25 foglyot lőttünk le. Az biztos, hogy annyi vér folyt, hogy a mosókonyha lefolyója eldugult... A fogoly nők később alig tudták feltakarítani..."

Ezután az egyik igen fontos tárgyi bizonyítékról kérdezi az elnök.

„Bükkös: Természetesen többször készült lista. Ha arra tetszik gondolni, amit a nyomozás során nekem eredetiben megmutattak, vagyis amikor december elején megjelent az általános mozgósítási parancs és Szelepcsényiék összeállítottak egy névsort a pártszolgálatosokról, akiket felterjesztettünk katonai szolgálat alóli felmentésre, arra emlékszem határozottan. Erre a listára körülbelül 30 pártszolgálatos neve került fel. Nagyrészt a tisztségviselők és azok nevei, akik addigi magatartásukkal bebizonyították a hősiességüket...”

Az elnök megmutatja Bükkösnek a listát, aki abban határozottan felismeri az eredetit: közli, hogy ő maga is részt vett a névsor összeállításában. Aztán ismét egy tömegkivégzés szörnyű történetét idéztetik fel a vádlottal, ezúttal az Eskü téri kivégzéseket.

„Bükkös: 1944 december első felében már nem emlékszem rá, hogy honnan hurcoltuk el az embereket, de azt tudom, hogy gépkocsival vittük ki őket a Duna-partra, az Eskü tér irányába. Ha jól emlékszem, 8 fogoly volt. Ekkor én voltam a kivégző osztag parancsnoka. A foglyokat a partszegélynél, arccal a víz felé sorba állítottuk, mi pedig mögéjük álltunk és sorozatlövessel tüzeltünk rájuk. Egyedül én lőttem pisztollyal. Ezen a kivégzésen részt vett Erős János, Füredi Pál, ifj. Baráth János, Kraut József, Kröszl Vilmos, Németh Lajos, Kálmán László, Hernádi Jenő és Pintér László. A holttesteket mi lökdöstük a vízbe.

Elnök: A foglyok csak úgy, minden ellenkezés nélkül sorba álltak?

Bükkös: Hát nem éppen... Ütni kellett őket... meg rúgásokkal kényszerítettük, hogy a víz szélére álljanak. Közben jajgattak, meg könyörögtek az életükért... Néhány

nappal később ismét volt egy tömegkivégzés a Duna-par-
ton, szintén az Eskü téri szakasznál, de akkor már nem én
voltam a kivégző osztag parancsnoka. Ekkor emlékezetem
szerint 10—12 embert vittünk ki és ugyanúgy lőttük le
őket, én itt már géppisztollyal lőttem . . .

Elnök: Mit tud arról, hogy a Thököly út 80-as ház pin-
céjében két kisgyereket is megfojtottak?

Bükkös: Ezt hallomásból tudom. December első felében
megkérdezte tőlem valaki, hogy hallottam-e, hogy a pin-
cében két gyereket megfojtottak? Mondtam, hogy nem.
Hogy ki mesélte ezt nekem, arra már nem emlékszem, csak
arra, hogy megkérdeztem, kik csinálták. Az illető azt mon-
dta, hogy Németh Lajos és Erős János.²⁴

A vádlott a továbbiakban a zsidó imaházban történeteket
részletezi, ahol 25 foglyot végeztek ki, s ahol ő is több ár-
tatlan embert megölt.

„Elnök: Milyen időközönként járt haza?

Bükkös: Október-november hónapokban, amikor nem
voltam szolgálatban, az éjszakáimat a lakásomon töltöttem.
Általában 12 órás volt a szolgálat. Decemberben azonban
már nagyon ritkán fordult elő, hogy hazamehettem. Min-
dig benn voltam a székházban.

Elnök: December 24-én is benn volt?

Bükkös: Igen. Ez karácsony szent estéje volt, nagy va-
csorát rendeztünk, amelyen részt vett minden pártszolgálá-
tos, és azok hozzátartozói is, akik korábban nem mentek
el a nyilasvonattal, amelyik elvitte a vezetőket. Vádlott-
társaim is mind részt vettek ezen a vacsorán. Vacsora után,
úgy 10 óra felé, a női hozzátartozókat Szelepcsényi haza-
küldte, majd tovább folyt az italozás, és amikor már emel-
kedett volt a hangulat, Szelepcsényi azt mondta, hogy na-
gyon közeleg a front és ki kell irtani ellenségeinket, s ki
kell pucolni a pincét. Levonultunk, ahol mindenki ütötte-
verte a foglyokat. Én is . . . Szelepcsényi kezdte meg a lö-

völdözést, egyszerűen a foglyok közé lőtt, mire a többiek is, én is, célzás nélkül lőttem a foglyokat. Aztán Szelepcsényinek az az ötlete támadt, hogy valamennyit vigyük ki a Stefánia útra és ültessük őket a padokra és ott lőjük őket tarkón. Ifj. Hollós külön felhívta a figyelmünket, hogy a lövéseknél nagyon vigyázzunk, hogy ne látsszanak a torkolattüzek, mert azok a repülőknél jelt adhatnak, ezért a pisztolyunk csövét szorítsuk a foglyok tarkójára...

Elnök: Mielőtt kivitték volna a foglyokat, illetve mielőtt a pincébe vonultak volna semmi nem történt?

Bükkös (egy pillanatra elmereng): Tessék csak várni... Ja, de igen... Amikor a hozzátartozók már hazamentek, a pincéből több fogoly nőt hoztak fel most is és meztelenre vetkőztették őket. Illetve, ha jól emlékszem, kettő nem akart levetkőzni és akkor Kröszl meg Baráth letépte róluk a ruhát. Aztán táncoltatták, majd megerőszakolták őket többször is. Ezt követte a pincébe való levonulás. Tallósra, Kröszlre, Hollaira, Baráth Kálmánra, a két Kraut testvérré határozottan emlékszem, hogy ott voltak. Amikor kivittük a foglyokat a Stefánia úti padokra, az udvaron a fészer alatt már több holttest feküdt, de nem tudom, hogy azokat kik végezték ki. A foglyokat arccal a pad támlájának ültettük, egy-egy padra 5 embert. Emlékszem, hogy a padok mellett volt egy bombatölcsér is. Felálltunk a foglyaink mögé és agyonlőttük őket..."

A bíróság elnöke utal arra, hogy a vizsgálat során nyomozási kísérletet hajtottak végre a vádlottakkal, vagyis külön-külön bemutattatták velük, hogyan végezték ki áldozataikat, többek között a Stefánia úti padokon. Erről fényképek, sőt film is készült. Az elnök arra vár választ, hogy a helyszíni kísérletek során milyen tájékoztatást kapott Bükkös a nyomozóktól?

„**Bükkös:** Amikor ezek a helyszíni felvételek készültek, a nyomozó tisztek csak annyit mondtak, hogy mutassam be,

hogyan végeztem ki az áldozataimat a Stefánia úton. Aztán meg kellett mutatnom azt is, hogy emlékezetem szerint a társaim hol álltak, s mit láttam? Ugyanezt együttesen is meg kellett csinálnunk vádlott-társaimmal. Csak egy parancsszót kaptunk, hogy „rajta”, s akkor valamennyiünknek meg kellett fognunk a rendelkezésünkre bocsátott próbababákat és úgy kellett leültetnünk a padra, ahogyan visszaemlékeztünk, hogyan csináltuk 1944 karácsonján . . . Tőlünk a nyomozó tisztek mindig csak azt kérdezték, hogy hol történt a kivégzés és azt hogyan hajtottuk végre. Mindenki az emlékezete szerint mutatta be, hol, hogyan vett részt a kivégzésekben . . .”

Megrázó pillanat következik. A nyomozás során előke-rült néhány korabeli fénykép, amit egy járókelő készített. Eredeti kép, eredeti helyszín. A tárgyalóterembe be-lopózik 1944 zuglói karácsonya . . . Bükkösnek most ezt a képet kell megtekintenie.

„Elnök: Felismeri?

Bükkös (hosszasan nézi, a szeme szinte rátapad a képre. Sir.): Igen, a kivégzés után másnap valóban így láttam a holttesteket.

Elnök: Hány napig voltak a holttestek a padokon és a bombatölcsérekben?

Bükkös: Másnap elszállították a hullaszállítók. Lehetett vagy 50 holttest . . .”

Kröszl Vilmos védője, mivel Bükkös a tárgyaláson egy részletkérdésben a nyomozati vallomásához képest bizony-talan volt, feszegette: hogyan emlékezhet Bükkös a 22 év előt-t történt eseményekre pontosan, ha egy év távlatában, a nyomozati vallomásában bizonytalankodik? S a válasz, amelyet Bükkös adott, fellebbentette a fátylat arról, hogy milyen ádáz harc folyik a cellákban a vádlottak között.

„Bükkös: Semmiféle ténybeli eltérést nem látok a kihallgatásom során tett vallomásom és a mostani között. Akkor is, most is, a lelkiismeretemtől vezettetve, felismerve bűneim súlyát, úgy vallok, ahogy arra a legjobb tudomásom szerint visszaemlékszem. Teszem ezt akkor is, ha megpróbálnak fenyegetni, ha arra akarnak rábírní, hogy változtassam meg a vállomásomat és vonjak vissza mindent. El kell mondanom a bíróságnak, hogy a Markó utcai börtönben egy közös sétán a hátam mögött haladó fogoly, akinek az arcát természetesen nem láthattam, mert nem nézhettem hátra, a következőket súgta felém: »Figyelmeztetést hoztam magának! A legrövidebb időn belül kérjen a főügyész úrtól kihallgatást és vonja vissza eddigi beismerő vallomását az utolsó betűig, mert ha nem teszi, s magát nem kötik fel, akkor az illetőnek módja lesz arra, hogy eltegye láb alól!« Ez még a tárgyalás megkezdése előtt volt. Hogy ki üzente ezt nekem, azt az ismeretlen fogolytársam nem közölte. Éppen ennek volt a következménye, hogy engedélyt kértem a börtön egyik tisztjétől, hogy amíg én itt tartózkodom, ne kelljen részt vennem a közös sétában, nem akarom, hogy ismét ilyesminek legyek kitéve. Ennek ellenére egy másik letartóztatott Baráth Kálmántól hozott üzenetet, hogy ne valljak rá a bíróságon, mert nagyon megbánom . . .”

A bíróság tudomásul veszi Bükkös közlését, majd a tárgyalást felfüggeszti.

Harmadik tárgyalási nap

Január 23

Már harmadik napja folyik a zuglói nyilasper, a bíróság még mindig Bükkös György harmadrendű vádlott meghallgatásánál tart. S ez érthető is: Bükkös, mint a zuglói nyilasház egyik vezetője, sokat tudott és sokat tud ma is.

„Elnök: Mondja el, hogyan hagyták el Szelepcsényiék a zuglói nyilas pártházat?

Bükkös: December 25-én, vagyis karácsony első napján parancsot kaptam Szelepcsényitől, hogy többedmagammal menjek a gettóba, az ott állomásozó rendőrség mellé, ki-segítő őrszolgálatba. Körülbelül 8-an voltunk, köztünk Kröszl, Kovács József és Kovács István is. Délután 4 óra lehetett, amikor bevonultunk a gettóba, s a szolgálat más-nap, vagyis 26-án reggel 6 óráig tartott. Itt történt egyébként, hogy Kröszl és Kovács József a gettó területén két férfit agyonlőtt. Amikor 26-án az őrségből visszamentem a pártházba, azt láttam, hogy üres az épület és nagy felfordulás van. Azt tapasztaltam, hogy a házból igen gyorsan történhetett az elvonulás, mert szanaszét voltak a bútorok. Amikor kimentem az utcára, a Stefánia úton holttesteket láttam a padokon. Ez megdöbbenett, mert tudtam, hogy a ház pincéjében már nem voltak foglyok. Ezeket az embereket tehát Szelepcsényiék lőtték agyon. A 24-én éjszaka agyonlőtt hullák már nem lehettek ott, mert azokat a hullaszállítók elvitték. Amikor láttam, hogy a pártház üres, bementem a főkerületbe és jelentettem, hogy Szelepcsényiék megszöktek. Erre azt közölték, hogy bevetésre mentek. Ekkor hozták tudomásomra, hogy Kröszl-t nevezték ki kerületvezetőnek. Én lettem a helyettese. Amikor visszamentem a főkerületből, Kröszl és Németh már ott voltak a pártházban. A pártszolgálatot Németh szervezte meg gyorsan — 8—10 emberből állhatott —, de egy-két nap múlva vádlott-társaim közül is visszatértek többen, azok, akik Szelepcsényivel elmentek, de nem tudtak átjutni a szovjet gyűrűn. Ez már december 28. körül volt.”

A tanácsvezető részletesen kikérdezi Bükköst, kikre emlékszik vádlott-társai közül ebből az időszakból.

„Bükkös (megfogja a fejét, gondolkodik): Erős Jánosra, Szőke Antalra, Baráth Kálmánra, Hernádi Jenőre emlék-

szem. Kovács János, Kovács Árpád és Kovács István is ott volt... A fiatal Baráth Jánosra is emlékszem, ő is tagja volt a pártszolgálatnak, de ő hadifogságba esett, ha jól emlékszem 1945-ben... Füredi december utolsó napjaiban nem volt ott, eltűnt, de aztán januárban ismét velünk volt és együtt jött velünk a Várba... Ifj. Monostori karácsonykor szakadt el tőlünk, elment Szelepcsényiékkel. Kálmán Lászlóra nem emlékszem, Hollai sem volt ott. Sándor Alajosra ekkorról már szintén nem emlékszem, Mészárossal sem találkoztam...

Elnök: Mit tud a Közlekedési Múzeum mögötti kivégzésekről?

Bükkös: 1945 január elején történt, hogy a főkerületből jöttem vissza, a ligeten keresztül s a Közlekedési Múzeum mögött kellett elhaladnom. Láttam, hogy körülbelül 10—15 holttest fekszik ott. Amikor bementem a partházba, megkérdeztem, hogy mi történt, mire közölték, hogy a mi pártszolgálatosaink csinálták...

Elnök: Tehát ez január első napjaiban történt. Akkor már maga vezette a kerületet. Vagy nem?

Bükkös: De igen. Csak én erről semmi közelebbit nem tudtam. Azokban a napokban már mindenki a saját szakállára is csinált atrocitásokat..."

Bükkös ezután a Hermina úti Homérosz moziban történt kivégzésekről beszél, ahol 8 embert lőttek agyon, majd a Vakok Intézetének alagsorából behozott foglyok sorsát ismerteti, akik 10-en lehettek, s a Duna-partra vitték őket, majd valamennyit agyonlőtték.

„Bükkös (szinte mesélve): Németh Lajos ekkor vezette be azt a módszert, hogy az áldozatokat egymás mellé állítottuk, aztán futást prancsoltunk rájuk, s amikor futottak, mi géppiszollyal lövöldöztük őket. Hogy mind meghalt-e, azt úgy néztük meg, hogy felemeltük a végtagjaikat, s ha valaki még életben volt, arra újból rálőttünk.

Ulnök: Arra válaszoljon, hogy tudott ilyen hidegvérrel gyilkolni?

Bükkös: Lelkileg soha nem értettem egyet a gyilkolásokkal, de nem tehettem semmit, mint vezető ember sem, mert egyedül voltam, senki nem állt mellettem... Nem mertem felszólalni, mert olyan hatalom volt a központi vezetők kezében, hogy agyonlőttek volna...”

Különös és ismerős védekezés ez; alig volt náci tömeggyilkos, aki ne azzal védekezett volna, hogy „egyedül volt”, „félt a többiektől”...

Újabb tömegkivégzésről beszél a vádlott: az Ajtósi Dürer sor és az Aréna út sarkán végrehajtott gyilkosságokról.

„**Bükkös:** Amikor lőttünk, sorozattal kaszáltunk. Azt hiszem, én két személyt lőttem le. Az oroszok ekkor már valahol a körvasút szélén lehettek. Tény, hogy amint közeledett a front, valamennyien egyre vadabbak lettünk, mert azzal hitegettek bennünket, hogy jön a csodafegyver...”

Az ügyész kérdésére — hogyan történt az utolsó tömegkivégzés — Bükkös elmondja, hogy a pártházból való elvonulásuk előtt körülbelül 40 embert szedtek össze a pártszolgálatosok, besúgás alapján, olyanokat, akik más kerületből menekültek Zuglóba, mert itt már csak órák kérdése volt felszabadulásuk. A zuglói nyilasok azonban még ezekben az utolsó órákban is halomra gyilkolták őket.

„**Bükkös (halkan):** Én ezen a kivégzésen nem voltam jelen, csak utasítást adtam... Ekkor már egészen közel voltak az oroszok, valahol a Mexikói útnál. Németh kérdezte tőlem, hogy mit csináljanak ezekkel, s én azt mondtam, hogy amit akarnak... lőjék agyon őket.

Ügyész: Tud arról, hogy amikor a szovjet csapatok elfoglalták a Thököly út 80-at, 40 halottat találtak a pincében?

Bükkös: Nem tudok . . .”

Az egyik ülnök azt kérdezi tőle, kapott-e utasítást ennek a 40 személynek a kivégzésére?

Bükkös azt feleli, hogy nem.

„Ülnök: Mondja, akkor miért adott utasítást még az utolsó órákban is?

Bükkös: Erre nem tudok válaszolni. Végso kétségbeesésben talán . . . De ha megengedi a tisztelt bíróság, folytathatnám, hogyan mentünk el a pártházból . . . Január 10-én az oroszok már nagyon közel voltak, s akkor hagytuk el a Thököly út 80-at és a Dohány utca 52. szám alatti bútorraktárba mentünk. Itt azonban csak egy éjszakát és fél napot töltöttünk, majd továbbmentünk a Dohány utca 5. vagy 3. szám alá, egy tűzifapincébe. Ekkor jött egy futár, hogy át kell vonulnunk Budára. Azon a napon mentünk át, amikor a Lánchidat felrobbantották, éppen hogy csak átértünk, már robbant is a híd. Felmentünk a Várba, ott találtam Rechtmann Kurtot, aki azt mondta, hogy azokat az embereket, akiket én felhoztam, Strucha Jánoshoz kell átvinni. Egyik reggel a Dísz térről mentem a szolgálati helyemre, és láttam, hogy az egyik házból kijön Rechtmann Kurt és Sándor Alajos. Nagyon meglepődtem, mert Sándort régen nem láttam. Rechtmann azt mondta, jó, hogy jövök, mert éppen 6 embert ítélték el most. Ekkor jött Fűredi, Erős és elmentünk a 6 emberért, a volt Pénzügyminisztérium tűzfalánál agyonlőttük őket. Én vezényeltem a tüzet, a géppisztollyal én is lelőttem egy embert. Arra nem emlékszem, hogy Sándor Alajos is lőtt volna. Amikor a kivégzés már lezajlott, visszamentem a szolgálati helyemre. Előzőleg azonban még meg is kérdeztem, hogy kik ezek, akiket lelőttünk, mert láttam az arcukról, hogy nem zsidók. Azt mondták, hogy kémek. A kitörés után engem elfogtak Kovács Jánossal együtt a fogaskerekű alsó állomásánál az oroszok.

Elnök: Hová tette a nyilas igazolványát?

Bükkös (felsőhajt): Egy csatornába dobtam ...”

Ezzel befejeződik Bükkös György harmadrendű vádlott kihallgatása. A bíróság közli, hogy a továbbiakban már a teremben marad, végighallgatja vádlott-társai vallomását, amelyekhez észrevételeket tehet.

A fegyőrök bevezetik a tizenkettedrendű vádlottat, Monostori (Michalik) Gyulát. Alacsony, szemüveges férfi, intellektuális külsejéről nem árulkodik a véres múlt. Amikor belép a terembe, szemei kutatóan a hallgatóság soraira tapadnak. Aztán egy pillanatra megtorpan és halott sápadt lesz. Nem tudni, mi játszódik most benne ... 22 évvel ezelőtt, 16 éves korában a legvérengzőbb pártszolgálatosok közé tartozott. A fiatalkor eszeveszett kegyetlenkedéseit, borzalmas bűneit 22 esztendeig kellett magába zárnia; 22 éven át élt kettős életet ... Már a nyomozati eljárás során is érződött rajta az a drámai konfliktus, amely bensejében lezajlott. Monostori őszintén vallott a nyomozás során. Mit mond, hogyan viselkedik a bíróság előtt?

„*Monostori (halkan):* A vádat megértettem, bűnösnek érzem magam. 1943 elején, vagy végén lettem a nyilas párt ifjúsági szervezetének a tagja. Ekkor 15 éves voltam még. Édesapám 1939 óta tagja volt a nyilas pártnak, s az ő révén kerültem én is oda. 14 éves koromig édesanyámnál nevelkedtem, majd ezt követően jöttem fel Bajoról Budapestre apámhoz, 1944 nyarán. Apám különváltan élt édesanyámtól, s albérletben lakott. Apám vadházasságban élt egy Pesti Rózsi nevű személlyel, aki szintén nyilas párttag volt. Apám inasnak helyezett el abban a házban, ahol ő mint villanyszerelő dolgozott. Együtt jártunk munkába, s ez idő alatt sokat beszélgettünk. Nekem az volt a célom, hogy a szüleim házasságát rendbehozzam, ezért is jöttem fel Budapestre. Apám kedvében akartam járni azzal, hogy az ő nézetét támogattam, de ez csak másodrangú

kérdés volt. Ő igen erős meggyőződéses nyilas volt és nyiltan hangoztatta is nézeteit. Mivel anyám útravalóul azt adta nekem, hogy be ne lépjek a nyilas pártba, eleinte marakodás volt apám és köztem. Aztán, hogy enyhítsem a viszonyt, beléptem az ifjúsági csoportba. A párthelyiség az Ilosvay úton volt Zuglóban, s egy Tátrai nevű személy volt a vezető. Később Szőke Antal lett.

Elnök: Kiket ismert a hatalomátvétel előtt a vádlottársai közül?

Monostori (halkan, gondolkodva): Közülük Baráth Kálmánra, Baráth Jánosra, Hollai Józsefre, Bükkös Györgyre emlékszem. Rájuk határozottan. Erős János mintha rémlene, de nem vagyok benne biztos.

Elnök: Hogyan került a Thököly úti nyilasházba?"

Monostori elmondja, hogy október 15-én a rádiót hallgatták, hallották Horthy nyilatkozatát, majd a nyilas hatalomátvételtől szóló közlést. E napnak délutánján értesítettek apját, akinek pártszolgálatos ruhát hoztak, s aki bement az Andrássy út 60-ba.

„*Monostori:* Amikor édesapám elment, nemsokára engem is értesítettek, hogy Budán, a Városmajor környékén kell gyülekezni. Itt német katonák voltak és nyilas egyenruhás személyek. Itt töltöttük egy épületben az éjszakát, majd másnap a hárshegyi cserkészparkba vittek, s itt beszállásoltak minket. Ez volt a hungarista légió toborzóhelye. Addig nem ismertük ezt a légiót, ott kezdték propagálni. Mindössze 10 napig voltam ott, fegyverképzést kaptam, és egyenruhát, egy okkersárga overált és karszalagot, katonasapkát és derékszíjat. Fegyvert ekkor még nem kaptunk. Amint mondtam, 10 nap múlva hazaengedtek. Apám akkor azt mondta, hogy ne menjek vissza, hanem menjek a Thököly úti székházba, ahol Pesti Rózsi is tartózkodik. Mindketten említették, beszéltek Bükkössel, járjon közbe Szelepcsényinél, hogy én is beléphessek a nyilas pártba. Úgy

október 20—25 körül kerültem be a zuglói pártba. Ekkor éppen 16 éves voltam. Végig fegyveres pártszolgálatot teljesítettem, a saját civil ruhámban. Apám halála után vettem fel apám pártszolgálatos egyenruháját. A zuglói nyilas pártszolgálatnak 1944. október 26-tól december 25-ig voltam a tagja, ekkor Szelepcsényivel együtt elhagytuk Budapestet.”

Az elnök Monostori elé teszi a fényképalbumot, s felszólítja, hogy közölje az általa felismert személyek nevét. Monostori elmondja, az albumból felismeri Vighet, Szőkét, Bükköst, Kröszt, Füredit, a két Baráth testvért, Hollait, Szelepcsényit. Rájuk határozottan emlékszik.

„*Monostori*: Hernádi Jenőre nem emlékszem. Mészáros Lászlóra egészen halványan tudok csak visszaemlékezni, de konkrét eseményhez nem tudom a személyét kötni. Ugyanígy vagyok Kovács Jánossal is. Sándor Alajosra, a két Krautra szintén nem emlékszem. Kovács Istvánra igen, de konkrét esethez őt sem tudom kapcsolni.

Elnök (közbeszól): Kikre emlékszik határozottan, kik voltak önnel akkor, amikor a pártházat elhagyták?”

Monostori Hollaira, Baráth Kálmánra, Szőke Antalra emlékszik és elmondja, hogy október 20-a körüli napokban takarítás, élelmiszerhordás volt a feladata, majd a konyhán segített Pesti Rózsának. Néhány nap múlva azonban már fegyveres őrséget is állt és kezdett részt venni a bekísérésekben is.

„*Monostori* (meglehetősen bizonytalanul): Azt nem tudom megjelölni, hogy milyen napokon és honnan kísértem be foglyokat. Csupán olyan emlék él bennem, hogy 2—3 emberrel elmentünk és valamelyik házból 1—2 személyt behoztunk. Túlnyomórészt Vighékkal mentem. A pártszol-

gálat vezetője ekkor Szloboda Vilmos volt, erre emlékszem . . .

Azt viszont tudom, hogy a nyilasok az egyes gyűjtőhelyekre történő kísérés közben lelőttek foglyokat. Arra emlékszem, hogy november legelején a zuglói pártház udvaráról foglyokat kísértünk az Óbudai Téglagyárba. Emlékeim szerint 100—150 személy lehetett ott. Baráth Kálmánra emlékszem. Rá határozottan, de másra nem. Ő ugyanis akkor a Keleti pályaudvar közelében lelőtt egy embert. Azért emlékszem rá olyan jól, mert a lövés leadása után Baráth belegabalyodott a fegyverének a szíjába, s ez megmaradt bennem. Meg is kérdeztük tőle, hogy miért lőtt olyan helyen, ahol nagy tömeg van, mire ő azt válaszolta, hogy nem kell ezzel törődni, a téglagyárnál még többet fognak kivégezni . . .”

Ezután a kommunista illegális nyomda elfoglalását mondja el, lényegében ugyanúgy, ahogy azt Bükkös is ismertette. Ő a Textiliana-gyár kapujában maradt őrségen — állítása szerint Baráth Kálmánnal. Csak akkor szaladtak be a lépcsőházba, amikor bentről lövéseket hallottak. A lakásbeli akcióban szerinte a Vigh testvérek és Tallós vett részt. Ő is látta a holttestet a lakásban; az illetőt Vigh Sándor lőtte agyon, akit visszatérésük után hősként ünnepeltek a nyilasházban. Arról sem tud mondani semmit, mi történt a két beszállított személlyel . . .

Az elnök kérdésére, hogy volt-e tudomása a pártházban történt atrocitásokról, bántalmazásokról, kivégzésekről, Monostori részletesen elmondja, hogyan történt egy-egy fogoly bekísérése, megmotozása, kínzása, majd kivégzése.

„*Monostori* (lehajtott fővel): Ezekben én is részt vettem, és legjobb emlékezetem szerint minden itt levő vádlottársam ugyanezt csinálta. Baráth Kálmán maradt meg emlékezetemben a légkegyetlenebb embernek vádlott-társaim közül, mert nagyon erős fiú volt. Ő is bent lakott a párt-

házban. A testi erejét felhasználva, rendkívül nagy ütéseket tudott adni csupasz kézzel is. De Baráth Kálmán vascsővel is ütött. Én a legtöbbször ököllel bántalmaztam a foglyokat és rúgtam őket. Volt egy olyan eset — ebben én is részt vettem —, amikor vizes dézsába nyomtuk bele a kínvallatás után az egyik foglyot. Ez december 3-án volt. Emlékszem, Baráth Kálmán a lábánál fogva felemelte a foglyot, s fejével akarta bedugni a vizes dézsába, de az megkapaszkodott a dézsa szélén, ekkor mi eltoltuk a kezét és belenyomtuk a fejét a vízbe ...”

Miért kínozták, bántalmazták a nyilasok a foglyokat, arra a kérdésre Monostori elmondja, hogy rejtőzködő társaik és az esetleg eldugott vagyontárgyak helyét akarták megtudni tőlük.

„Monostori: Egy alkalommal ez a cél bővült. Amikor a Városi Színháznál a robbantás volt, akkor a robbantó személyeket is meg akartuk tudni. Ma már látom, milyen borzalmak voltak ott. Sőt már előbb is rádöbbenem ezekre, de nem volt erőm felfedni a valóságot. Szörnyű lelkiismereti konfliktusom volt az elmúlt 20 év alatt. Tulajdonképpen az apám halála után vettem részt először kivégzésekben. Előzőleg is tudtam, hogy vannak ilyenek, de azokban nem vettem részt. Akkor csak őrségben álltam. Tudtam, hogy vannak ilyen kivégzések, mert a körletben mindig beszéltek erről. Úgy emlékszem rá, apám temetése november 28-án volt ...

Elnök: Emlékszik a pártház avatására?

Monostori (széttárja a kezét): Lehet, hogy volt ilyen, de erre nem tudok visszaemlékezni ...

Elnök (Bükköshöz): Részt vett Monostori a pártházavatás utáni kivégzésekben?

Bükkös: Igen, úgy emlékszem, hogy részt vett ...”

Bükkös a szemébe mondja Monostorinak, hogy már jóval az apja halála előtt gyakran lenn volt a pincében. A szembesítés azonban eredménytelen, mert Monostori ezt tagadja. Bükkös hozzáteszi, nem tudja pontosan megmondani, hogy közvetlenül mit csinált Monostori, de mindenestre a pincében látta őt, sőt a fegyvert is látta nála...

Monostori elmondja, hogy egy alkalommal ő és Baráth Kálmán az Egressy út környékén jártak. Egy személyt kísérték a pártházba, akit Baráth azonban útközben agyonlőtt. Az első lövés után a fogoly nem halt meg azonnal, s ekkor arról kezdtek vitatkozni, hogy mit csináljanak vele. Baráth még egy lövést leadott, amitől az áldozat véglegesen kiszenvedett! Apjának a temetését követő, szerinte első vérengzéséről részletes vallomást kérnek tőle.

„Monostori: Apám temetése után visszamentünk a pártházba, felmentünk az első emeleti irodahelyiségbe, Hollós kerületvezetői szobájába, ahol igen sokan tartózkodtak. Én szomorú voltam, árvának éreztem magam. Szelepcsényi és társai vigasztaltak, és én úgy éreztem, hogy bízhatok bennük. Nekem úgy mesélték el, hogy az apám bevetésre ment a frontra, becsapott egy szovjet akna, s apám homlokát egy szilánk érte. A ravatalon láttam is apám homlokán a sérülést. En csak most tudtam meg a nyomozás során, hogy apám gondatlansága okozta a saját halálát. Nekem akkor hősi halálról beszéltek. Szelepcsényi közölte, hogy apám helyett apám lesz és biztosítani fogja a jövőmet. A légkör is olyan volt, hogy mindenáron valami mutatós dolgot akartak csinálni. Bosszút apám haláláért. Én ennek örültem, de azért rosszul éreztem magam, s lefeküdtem a másik szobában. Később beszaladtak hozzám, hogy menjek én is a pincébe bosszút állni apámért. Ott lent voltak a foglyok, megütöttem az egyiket, aztán úgy éreztem, hogy a vak düh teljesen elönti az agyamat. Többen is biztattak. Ott voltak a Vigh testvérek, Hollós, Tallós, Baráth Kálmán, Szőke Antal, Hollai. Bükkös később jött le, ő is biztatott. Akkor Vigh

József átvitt a mosókonyhába, aztán odahoztak egy foglyot, s azt mondták: tessék, lődd le! Mondták, hogy a tarkójára... En két lövést adtam le hátulról a fogoly tarkójára. Hoztak két másik személyt is. Összesen 4 embert hoztak be és én mind a 4 foglyot agyonlőttem. Az első holttestet Baráth Kálmán vitte fel. A hóna alatt fogta meg, de amikor visszajött, csupa vér volt. Ezután már pokrócokban vitték ki a holttesteket és a Schlachta-ház kerítésére akasztották őket, a ruhájuknál fogva, fejfelé. Én 4 személy lelövésére emlékszem, de másnap mégis 10 holttestet láttam a kerítésen. Hogy kik lőtték le a többi, azt nem tudom...”

A védő Monostori segítségére siet és olyan kérdést tesz fel, amelynek megválaszolása kedvezőbb színben tüntetheti fel a vádlottat.

„Védő: Miért gondolta azt, hogy teljesen árva, amikor még élt az édesanyja?

Monostori (magyarázólag): Szelepcsényi azt mondta, hogy az édesanyámat már a szovjet csapatok régen felkötötték. Ezért gondoltam, hogy teljesen árva vagyok. Szelepcsényi különben a két fiatalabb Vigh testvér védnöksége alá helyezett és azt mondta, hogy ők fognak engem irányítani és gondoskodnak rólam. Szelepcsényi apai hatalmát fizikailag is érvényesítette egy esetben. Behoztak két röpcédulás fiút, s ekkor engem behívott, hogy mutassam meg ezeknek a fiúknak, milyen egy pofon. Én odaálltam eléjük és az egyiket pofonütöttem. Szelepcsényinek nem tetszett, behívott az irodájába s adott nekem egy hatalmas pofont. Azt mondta, hogy ilyen egy nagy pofon. Volt egy másik eset is. Az egyik dunai kivégzésnél én valahogy később tüzeltem, s a rám kijelölt személy bele tudott ugrani a Dunába. A többiek a partról lövöldöztek rá. Tallós mindezt elmondta Szelepcsényinek, aki akkor behívott az irodájába és egy kutyakorbáccsal nagyon elvert...”

Monostori elmondja, hogy december 3-án részt vett a Mexikói úton levő Nyomorék Gyerekek Otthona elleni akcióban — erre tisztán vissza tud emlékezni.

„*Monostori:* A földszint üres volt. Valamelyik emeleten voltak az őrizeteseek, körülbelül 100—150-en lehettek, talán többen is. Felszólítottuk őket, hogy mondják meg, ki lőtt. Mink 30-an lehattünk és készültünk a padlásra menni, de túszként 4—5 foglyot magunk elé állítottunk. Ha esetleg a padlásról lőnek, őket érje a lövés. A padlásajtó be volt zárva. Emlékszem, hogy a padlásra jött Szelepcsényi, aztán a két Vigh testvér, Tallós, Hollós, Kröszl, Hollai, Szőke, Baráth Kálmán. Ekkor Szelepcsényi beszólt a padlástérre, hogy ki itt a parancsnok. Előállt egy férfi, hogy ő az. Szelepcsényi megkérdezte, hogy ki lőtt, s adja elő a fegyvert. A parancsnok azt mondta, hogy nem lőtt senki és nincs fegyver. Többen is odamentek a parancsnokhoz igazolni, hogy valóban nincs fegyver náluk. Ekkor Vigh Sándor megfogta a parancsnokot és pisztollyal fejbőlötte. Mindazokat, akik elöl tartózkodtak, agyonlőtték. Emlékezetem szerint 7—8 ember halt meg itt. Kröszl is részt vett ebben. Kröszl egyébként is különösen igyekezett, amikor Szelepcsényi mellette volt, vagyis nagyon aktivizálta magát, mivel csak a hatalomátvétel után került közénk...”

Amikor visszamentek a pártházba, Monostori szerint mindanyian nagyon dühösek voltak, hogy még mindig nem tudják, ki robbantott a Városi Színházban.

„*Monostori:* Már minden behozott foglyot agyonlőttünk, csak egy maradt hátra. Ezt Baráth Kálmán megfogta a vállánál, térdre nyomta, Tallós megmarkolta a haját, hátra-feszítette a fejét. Hollai azt kiáltozta, hogy mondja meg, ki robbantott a Városi Színháznál. A fogoly nem tudott semmit mondani, csak jajgatot és könyörgött. Ekkor Hollai elővett egy tűt és ezzel kiszúrta a fogolynak mind a két

szemét!... Aztán újabb foglyokat hoztak és egy gépkocsit is. Nekem szóltak, hogy menjek fel az emeletre Vigh Istvánért, hogy indítsa be a motort, jó erősen túráztassa, mert a pincében fognak agyonlőni zsidókat, s nem akarják, hogy kihallatsszon az utcára a jajgatásuk. Vigh oda is állította a motort a pinceablakhoz, beindította, s én lementem a pincébe. Akkor már néhányan agyon voltak löve. A mosókonyhában nagy volt a lőporfüst. Bükkösre emlékszem, aki ott állt kezében a pisztollyal.”

Szembesítés következik, amely eredményes, mert Bükkös elismeri, hogy valóban ott volt s ő is lőtt. Aztán Monostori folytatja vallomását.

„*Monostori*: Valaki mondta, hogy fel kell a holttesteket rakni a gépkocsira. Ebben én is segitettem. Tudom, hogy közben Hollós titkárnője készítette a táblákat, madzaggal átkötve, s mindegyikre rá volt írva: »A robbantásért!« Többen felszálltunk a gépkocsira, de csak Baráth Kálmánra és Hollaira emlékszem. Abban állapodtunk meg, hogy a sofőr Vigh majd azokon a helyeken, ahol egy-egy holttestet le kell lökni a kocsiról, búgatni fogja a motort. Emlékszem, hogy a gépkocsi a Városi Színházhoz ment, s annak a környékén lökdöstük le egyenként a holttesteket. Ezután visszamentünk a pártházba, ahol Pesti Rózsi nagyon mérges volt. Mondta: ne történjen még egyszer olyasmi, hogy a mosókonyhában nyírjuk ki a foglyokat, mert neki kellett azt a rengeteg vért feltakarítani.

Elnök: Bükkös vallomása szerint a mosókonyhát fogoly nőkkel takarították fel. Így mondta Bükkös?

Bükkös (feláll): Igen kérem, ilyen esetek is voltak, erről sokszor szó volt akkor. De lehetséges, hogy Pesti Rózsi és a többi asszony is takarította a mosókonyhát.

Monostori: Pesti Rózsi is mondta, hogy piszkálni kellett a mosókonyha lefolyóját, mert eldugult a sok vértől...”

A továbbiakban a vádlott elmondja, hogy egyik igazoltatás után Baráth Kálmánnal kísérték egy személyt a Stefánia úton a ligetbe, ahol agyon kellett azt löniük. A fogoly kérdezte tőlük, hová mennek és ők azzal bátorították, hogy a rendőrségre. Ekkor valaki utánuk futott, s észrevették, hogy Bükkös...

„*Monostori*: Bükkös utolért bennünket és szó nélkül hátulról belelőtt az emberbe, akit kísértünk. A fogoly összeesuklott, de nem halt meg. Aztán kihurcoltuk a ligetbe, ott letettük egy padra, ahol Baráth Kálmán is belelőtt még egyszer.

Bükkös (engedéllyel közbeszól): Valóban így volt, csak Monostori nem tudja ennek az előzményét...

Monostori (folytatja): December közepén jelent meg egy rendelet, hogy be kell vonulni katonának. Ez rám ugyan nem vonatkozott, azonban Szelepcsényi kijelentette, hogy én is vonuljak be, ez hazafias kötelessége mindenkinek. Ezen a napon Szelepcsényi elrendelte, hogy minden pincében őrzött foglyot el kell vinni és ki kell végezni. Láttam, hogy az idős Hollós, Tallós és Szloboda átmentek a Thokoly út 83-ban levő imaházba, s mondták is, hogy előkészítik az imaházat a kivégzésre... Aztán 3—4-es csoportokban vittük át az imaházba a foglyokat. Hollai, vagy valamelyik közölte a foglyokkal, hogy nem kell izgulni, nem lesz bántódásuk. Nyugtatni akarták őket. Amikor rám került a sor, először Hollai, majd Vigh vitt be egy-egy foglyot az imaházba, aztán én... Úgy lettek bekísérve, hogy a hátukhoz volt tartva a géppisztoly. Amikor én a foglyommal beléptem, Vigh Sándor rám kiáltott: lödd agyon! És én azonnal lőttem. Azt nem tudom, hogy tarkón lőttem-e vagy sem, mert akik a foglyot két oldalról megragadták, már dobták is előre. Ekkor már 8—10 holttest feküdt odabent. Ahogy visszaemlékszem, 20 személyt lőttünk itt agyon. Úgy tudom, hogy a pártház pincéjében ekkor nem is maradt élő fogoly...”

Január 24

A tanácsvezető a Rákos-patak melletti egyik tömegkivégzésről kérdezi Monostori Gyula vádlottat. (Azt az esetet, amikor — a vádirat szerint — egy személy életben maradt.) Monostori ugyan nem tudhatott az áldozat életben maradásáról, de néhány adat egyeztetése után kitűnt, hogy részt vett a kivégzésben. December 20-a körül történt, amikor 12—14 foglyot vittek ki teherkocsival a Rákos-patakhoz, s a pártszolgálatosok személykocsival mentek mögöttük.

„*Monostori:* Ezek a foglyok előzőleg szintén bántalmazva voltak... Én is vertem őket. Az igazság az, hogy a kivégzés előtt mindig megvertük a foglyokat. A lélektani hatás miatt, hogy ne álljanak ellent, vagy ne merjenek szökni... Amikor kiértünk a Duna-part Rákos-pataki betorkollásához, felállítottuk a foglyokat, aztán hasra fektettük őket. Ekkor ők, vagyis a foglyok — ahogy visszaemlékszem — többen voltak, mint mi. Én egy személyt lőttem le... Mielőtt elindultunk, úgy beszéltük meg, hogy a holttesteket majd beledobáljuk a Dunába. De ez nem történt meg, mert a kivégzés ideje alatt légiriadó volt, a repülőgépek már a fejünk felett cirkáltak, s világító gyertyákat dobtak le. Ez megzavart bennünket. Emlékszem, ott volt Baráth Kálmán, Füredi, Kröszl, s ha jól emlékszem Szőke Antal is, de ezt nem állítom biztosan...”

Monostoritól megkérdezik, hogyan történt a Lánchíd melletti és a karácsony esti tömegkivégzés? A vádlott azt válaszolja, hogy a Lánchídnál nem vett részt, csak hallomásból tudja, viszont a karácsony esti tömegkivégzésen ott volt...

„*Monostori*: Lementünk a pincébe, s láttam, hogy körülbelül 30 fogoly van lenn. Három személyt kihoztak a mosókonyhába, s Szelepcsényi rajtuk mutatta be hűségpróbáját. Mindhármat mellbe lőtte a pisztolyával. Ott történt, hogy amikor az egyiket mellbe lőtte, a lövedék a mögötte álló fogolyba is belefúródott, tehát az első foglyon teljesen áthatott a golyó... A sérült fogoly könnyörgött az életéért, mire valamelyik pártszolgáiatos, már nem tudom, melyik, agyonlőtte ezt is... Azt tudom csak elmondani, hogy akkor is nagyon sok embert végeztünk ki... Egy részüket a Stefánia úti padokon és a bombatölcséreknél... Másnap ki akartunk menni megnézni, hogyan néznek ki a holttestek, de nagyon sok volt akkor ott a járókelő és azért nem mentünk oda. Amikor Surányival visszamentünk a pártházba, megálltunk az őrségnél beszélgetni. Ekkor láttam, hogy kilép a kapun egy magas szőke, télikabátos, nemzetiszínű karszalagos katonasapkás személy, aki felemelte a karját, talán még köszönt is, aztán gyors lépésekkel elindult a Bosnyák tér irányába. Már majdnem a sarokhoz ért, amikor az ajtóban megjelent Hollós és artikulátlan hangon kiabálta, hogy fogjuk meg és lőjük agyon. Hollós kezében pisztoly volt. Mi szaladni kezdtünk az illető személy után, aki a Jávor utcában szintén szaladni kezdett és átfutott a túlsó oldalra. Először a levegőbe lövöldöztünk, majd Surányi letérdelt és célozva lőtt. Én megálltam és csípőből lőttem a géppisztollyommal. Talán 15—20 lövést adhattunk le, a férfi összeesett, mire odaértünk, már halott volt. Később Hollós mesélte el, hogy mi történt. Megállt a pártház kapuja előtt egy katonai gépkocsi, kiszállt három személy, a kocsi pedig továbbment. Két személy kísért egy harmadikat, s azt mondták, hogy hoztak egy zsidó nemzetőrt. Bementek a pártházba, s amikor felértek az emeletre, előrántottak egy kézigránátot, de az nem robbant fel. Ekkor pisztolyokkal lövöldözni kezdtek, de semmi sérülés nem történt. A két kísérőnek sikerült elmenekülnie, csak az álfoglyot lőttük le. Szelepcsényi sokáig dühös volt, hogy miért lőttük le,

mert szerinte élve kellett volna elkapni és kihallgatni társaik felől...”

Monostori a továbbiakban a nyilasház felosztatásáról, majd menekülésükről beszél.

„*Monostori*: December 26-án kaptuk a parancsot, hogy hagyjuk el Budapestet. Tehergépkocsira pakoltunk. Ott volt Hollai, Baráth Kálmán, s ha jól emlékszem, Szőke is. Egész éjszaka mentünk a bécsi úton. Nagyon lelassult a forgalom, mert óriási tumultus volt. Amikor reggel felébredtünk, már Dobogókőn voltunk, ahol nagyon sok nyilas tartózkodott már. Majdnem mindenki fegyverrel jött. Ekkor közölték velünk, hogy be vagyunk kerítve. Egész nap ott voltunk. Másnap reggel Szelepcsényi és a Vigh testvérek arról beszéltek, hogy ne menjünk együtt a nagy csoporttal, amelyik át akar törni a fronton, mert az veszélyes, hanem szakadjunk le... Estefelé egy vadászőrházhoz értünk, ott töltöttük az éjszakát. Már nagyon ki voltunk merülve. Aztán Dorog környékén értünk ki újra a bécsi útra. Itt elbújtunk, mert egy orosz katonajárőrt és egy tankot láttunk. Mindegyikünk egyenruhában volt. Itt két pártra szakadt a társaság. Szelepcsényi mindenképpen tovább akart menni Nyugatra, még harc árán is. Mások meg azt mondták, dobjuk el a fegyvert. Vighék ez utóbbiak közé tartoztak. El is dobtuk fegyvereinket, a nyilas tagkönyvet, s hóval mindent betakartunk. Hollós mondta, hogy nála van egy bőrrönd pénz, meg arany, ő elindul Nyugat felé. Ő is levált tőlünk. Aztán az oroszok elfogtak, kikérdeztek, hogy hány éves vagyok, aztán elengedtek. Egy útkaparó házába tévedtem be, ahol ott volt Tallós és a két Vigh testvér. Az egyik Vigh fegyverrel tartotta sakkban az útkaparót, a többiek pedig civilruha után kutattak. Én is kaptam egyet. Aztán megint orosz fogságba kerültem, de megint elengedtek, s hazamentem Bajára. Ott lakatosként dolgoztam. Egész más környezetbe kerültem, rokonaim mind kom-

munisták voltak. (Sóhajt.) Szörnyű érzés volt. Itt kezdett bennem kitisztulni minden. 1948-ban katona lettem. Elvégeztem a repülőtiszti iskolát, s repülőtiszt lettem, ez voltam egészen letartóztatásomig. Nagyon sokszor eszembe jutott az 1944-es év. Nagy megrázkódtatás volt már az is, hogy amikor hazamentem, merőben mást találtam, mint amit nekem mondtak... Akkor kezdtem érezni a felelősségemet. Aztán meg, ha ilyen témájú könyvet olvastam, vagy a tv ilyen témájú filmet vetített, borzalmas érzéseim támadtak...

Elnök: Beszélt már valakinek arról, hogy mit csinált 1944-ben?

Monostori: Nem... Én az 1944-es dolgokról soha senki-
nek nem beszéltem. Soha nem tudtam azonban megszabadulni a nehéz gondolatoktól. Később mindinkább tudatára ébredtem, hogy bármit csinálok, az én életem már megpecsételődőtt. Arra is gondoltam, hogy feladom magam, de ehhez nem volt lelkerőm. Később már nem is a felelősségre vonástól félttem, hanem attól, hogy elveszítem a környezete-
met, a barátok becsülését. Nagy ellentétek dúltak bennem, óriási volt a lelki teher, s bár magatartásommal, munkámmal jóvá akartam tenni mindazt, amit elkövettem, de azt is tudtam, hogy mindez jóvátehetetlen..."

A tárgyalóteremre nehéz, súlyos csend telepedik.

Monostori védője töri meg a csendet, megkérdezi, hogy miért maradt Magyarországon 1956-ban, mit csinált e hónapok alatt, s kapott-e kitüntetést?

„*Monostori* (rezignáltan): Igaz, 1956-ban tényleg disszidálhattam volna. Hogy a többiek miért nem tették, azt nem tudom... Azt hiszem, úgy érezték, hogy már elfelejtkeztek róluk, a történeteikről, nincs, aki számon tartsa őket. Bízta a szerencséjükben. Én bennem mindig volt egy érzés, hogy egyszer minden ki fog derülni. Mégsem akartam elmenni, mert akkor már valami más is kötött ide... Az

ellenforradalom Kecskeméten, az alakulatomnál ért. A kecskeméti légierő a legszilárdabban ellenállt az ellenforradalomnak. Én mint karhatalmista teljesítettem szolgálatot. Később megkaptam a munkás-paraszt hatalomért érdemérmét...

Több kérdés nincs, a bíróság befejezi Monostori kihallgatását. Baráth Kálmán vádlott kihallgatása következik.

Hatalmas izomkolosszust vezetnek a tárgyalóterembe. Ő tehát a Gorilla, a Hóhér — ahogy társai nevezték annak idején. Aki pusztá kézzel is akkorát tudott ütni a foglyokra, hogy repedt-tört a csontjuk. Ez a csapott homlokú alak alkalmazta a legválogatottabb kínzási eszközöket, hogy minél nagyobb fájdalmat okozzon a szerencsétlen üldözötteknek... S 1966-ban, a börtönben is megfenyegeti társait, s terrorisztikus módon arra próbálja rávenni őket, hogy vonják vissza a reá tett vallomásaikat... Ő az, aki még ma is az „erős fiú”, aki „megöllek”, „elteszlek láb alól” kijelentéseket enged meg magának...

Mielőtt a bírói pulpitus elé lépne, körülnéz a teremben. Megrándul az arca. Aztán felveti a fejét, szinte dacosan, mintha ő lenne a világ legártatlanabb embere. A tanácsvezető kérdésére: megértette-e a vádat és bűnösnek érzi-e magát? A következőket mondja:

„Baráth Kálmán (affektálva): Megértettem, de abban, amit a vádirat tartalmaz, egyáltalán nem érzem magam bűnösnek. Egyáltalán én nem követtem el azokat. Én összesen 11 napig voltam a nyilasok között, 1944. október 19-től október 30-ig, s csak ebben érzem bűnösnek magam. De amit a vádirat október 30-a után a terhemre ró, azt én nem követtem el...

Elnök (rendkívül határozottan): A nyomozás során sajátkezüleg írt önvallomásában, majd az ügyészégi kihallgatáson nem ezt mondta! Részletesen mindent beismert. Így volt, Baráth Kálmán?

Baráth: Mindegy volt, mert a vádlott-társaim, meg a tanúk úgy is rám vallottak, muszáj volt elismerni...

Baráth védője: Bántalmazták a nyomozás során?

Baráth: Nem, ezt nem mondhatom. De ha a vádlott-társaim meg a tanúk úgy is rám vallottak... Már akkor elhatároztam, hogy ott úgy beszélek, itt a bíróságon meg így. Vagyis, hogy itt őszintén elmondok mindent.

Elnök: Halljuk. Mit akar őszintén elmondani?

Baráth (kedveskedő hangon, egyszuszra önti ki magából a feltehetően jól betanult szöveget): A nyilas pártnak 1943 őszén lettem a tagja. Apám 1941-től nyilas párttag volt. 1940-től 1944-ig apám háromszor volt delirium tremensben, a családot üldözte, az anyám lúgkövet ivott... Mi egy szerencsétlen család voltunk. Engem is folyton vertek... Nemcsak az apám, hanem még a gyerekek is... (Nevetés a hallgatóság soraiban. Az elnök rendre int.) 1943-ban kötöttek házasságot a szüleim, addig vadházasságban éltek, a nyilas pártban az ifjúsági csoport tagja lettem, de én nem jártam be sűrűn, csak úgy ritkán, így azt sem tudtam, ki a vezető. Kérem, én a nyilasházban 1944 őszén, az alatt a 11 nap alatt egyszer voltam őrségen, akkor is az Andrássy úton. Egyszer két személyt kísértem az Ürömi utcából a nyilas pártházba, egyszer az Alkotás utcában nyilas összehittásban vettem részt, négy alkalommal pofoztam meg személyeket a pincében, de ököllel senkit nem ütöttem. Ez aljas rágalom, senkit nem kínoztam és senkit nem öltem meg. Azt mondják, hogy én fegyveres pártszolgálatos voltam, amikor azt sem tudom, hogy mi az..."

A tanácsvezető félbeszakítja a szóáradatot.

„*Elnök* (Bükköshöz): Fegyveres pártszolgálatos volt Baráth Kálmán, vagy sem? Mondja a szemébe.

Bükkös: Fegyveres pártszolgálatos voltál!

Baráth (villogó szemmel néz vádlott-társára): Nem igaz, nem voltam...

Elnök (Monostorihoz): Fegyveres pártszolgálatos volt Baráth Kálmán, igen, vagy nem? Mondja a szemébe!

Monostori: Az voltál, persze, hogy fegyveres pártszolgálatos voltál.

Baráth: Nem felel meg ez az állítás a valóságnak!...

A szembesítések eredménytelenek, de mindenki előtt nyilvánvaló, hogy Baráth Kálmán hazudik, s már a bíróságon elhatározta, hogy a bíróság előtt megmásítja korábbi vallomását. Korabeli írásos dokumentumok állnak a bíróság rendelkezésére, amelyek egyértelműen tanúsítják: Baráth Kálmán még 1944 karácsonyán is fegyveres pártszolgálatos volt. S most azt sem tudja, mi volt a fegyveres pártszolgálat... Átlátszó, együgyű a védekezése. Annyit elismer, hogy Bükköst 1943 óta ismeri, Monostorit is ismerte, de egyébire nem hajlandó emlékezni...

„**Baráth**: Tudom, hogy rám vallottak a vádlott-társaim, de ha lenne alkalmam, be tudnám bizonyítani, hogy milyen ártatlan vagyok.

Elnök: Erre is sor kerül.

Baráth: Különben is nekem, semmiféle gúnynevem nem volt, ebben biztos vagyok... Október 15-é után vidékre utaztam anyámhoz, és csak 19-én jöttem fel. Ekkor az apámmal bementem a Thököly út 80-ba, öcsém nem jött velem, én ott soha nem láttam őt és 30-án elmentem katonának.

Elnök: A nyomozás során nem ezt mondta!

Baráth: Mondtam, amit mondtam, de az nem igaz. Amikor bementünk, azért mentünk be, mert apám azt mondta, hogy valamit csinálni kell bent... De én soha semmit nem csináltam a pártházban. Abban az időben, amikor én részt vettem, ott a zsidó vagyonok összegyűjtése, gyanús személyek összeszedése, vagyis kommunistagyanús, vagy rendszerellenes személyek összeszedése volt a feladatom. Zsidók elhurcolásában is részt vettem. Ezt elismerem, ha...

Elnök: Ha? Na mondja!

Baráth: Ha be tudnám bizonyítani, hogy másban ártatlan vagyok... Én mást nem csináltam, nekem géppisztolyom sem volt, még akkor sem, amikor bekísértünk két személyt...

Elnök (Bükköshöz): Előfordulhatott, hogy kíséréshez fegyver nélkül mentek ki a nyilasok?

Bükkös: Ilyesmi nem fordulhatott elő, tanácselnök úr. Képtelenség! Fegyver nélkül nem ment ki nyilas soha, amikor embereket kellett behozni.

Baráth (dühösen): Ők nem voltak jelen, tehát nem is tudhatják, hogy én abban az időben mivel voltam kint, volt-e fegyverem vagy sem. Nekem nem volt... Én olyasmire nem emlékszem, hogy a Keleti pályaudvarnál részt vettem volna egy nagyobb csoport kísérésében. Az meg végképp nem igaz, hogy én egy embert lelőttem..."

Az elnök felállítja Monostorit és felidézteti vele az esetet, amit a nyomozás során Baráth Kálmán is ugyanígy mondott el!

„*Monostori:* Egy 100—150 személyből álló csoportot kísértünk. A kísérésben Baráth Kálmán is részt vett. A Keleti pályaudvar környékén Baráth agyonlőtt egy személyt. Nekem akkor az volt a benyomásom, hogy az illető fogoly nem tud továbbmenni, mert láttam, hogy térdepel, Baráth pedig a fegyverét használta!

Elnök (ismét Baráth-hoz): Zsidóholmik összegyűjtésében részt vett-e, s kapott-e belőlük?

Baráth (védőjére pillant): Hát, nem mondom, ebben részt vettem és kaptam is belőle. Egy alkalommal megosztottunk az összeszedett gyűrűkön. Ez is október 19 és 30 között volt, mert én utána már katona voltam.

Elnök (Monostorihoz): Így volt?

Monostori: Nem egészen pontosan. Egy alkalommal, december elején, Baráth Kálmán azt mondta nekem, hogy

van neki egy nőismerőse az Egressy út környékén, s kért, hogy menjünk el és látogassuk meg. Azért hívott magával, mert este egyedül még fegyveresen sem volt tanácsos egy nyilasnak az utcán mászkálni... Útközben azt mondta, hogy szeretne ajándékot vinni a hölgyismerősének, valami kendőt. Találomra rámutatott egy házra, s javasolta, menjünk be és szedjünk össze valamit... Egy idősebb házaspár lakásába mentünk be, és több gyűrűt szedtünk el tőlük.

Baráth (kiabálva): Az én vallomásom felel meg az igazságnak! Először is nem az én indítványomra mentünk be a házaspárhoz, hanem Monostori mondta. És ez nem decemberben történt, hanem október 19 és 30 között!

Elnök (Baráth-hoz): Maguk barátok voltak Monostorival?

Baráth: Michalik, illetve Monostori akkor még csak 16 éves volt, én pedig 19. Szeretném közölni, hogy még nem voltam 20 éves! Tetszik érteni? Nem voltam még 20 éves!..."

E közlésre sokan figyelnek. Törvényeink szerint halálbüntetés nem szabható ki azok számára, akik a bűncselekmény elkövetésekor nem töltötték be a 20. életévüket. Erre próbálná felhívni Baráth a bíróság figyelmét?

„*Baráth*: A mi barátságunk olyan barátság volt, hogy látásból ismertük egymást. Úgy barátkoztunk... Egy kicsit..."

A tanácsvezető a vádlott újabb büntettét idézi fel: az Egressy úti gyilkosságot. Baráth azt is tagadja. Ekkor a bíróság felolvassa Baráth Kálmán önvallomásának azt a részét, amelyben nemcsak a helyszínt, de még a gyilkosság módját is leírta, felidézve, hogy ifj. Michalik is ott volt.

„*Monostori* (felszólításra felel): Így történt, ahogy a bíró-

ság felolvasta. Baráth is, én is jelen voltam. Én mentem elől, mögöttem a fogoly, és aztán Baráth, aki hátulról lőtte le a foglyot. Én a lövésre néztem hátra. Ekkor megkérdeztem tőle, miért csinálta? Azt válaszolta, hogy a fogoly a zsebébe nyúlt, s biztosan engem akart leszúrni, vagy lelőni, azért.

Elnök (Baráth-hoz): Hogyan tudhatott egy-egy gyilkosságról, egy-egy atrocitásról, egy-egy kísérésről mindent olyan pontosan elmondani és leírni, ha mostani állítása szerint ezekben maga nem is vett részt? Talán diktálta valaki magának, hogy mit írjon és mit mondjon?

Baráth: Nem. Az önvallomást a cellámban írtam. A szöveget is én mondtam, de én mindent csak úgy kitaláltam, hogy jobban hangozzék... Én Zuglónak minden zegézugát ismerem, 11 évig éltem ott. Szemetesgyerek voltam, minden házat ismerek, így aztán nem volt nehéz kitalálni a helyszíneket, s azokat leírni.

Elnök: Érdekes módon, ezek pontosan megegyeznek mindazzal, amiket vádlott-társai, meg a tanúk mondtak, vallottak... Nem különös? Na és hogyan kínozták a foglyokat?"

Baráth tagadja, hogy bárkit is kínoztak volna... Hiába mondja a szemébe Bükkös is, Monostori is, hogy a saját szemükkel látták, amint kegyetlenkedett — velük együtt — Baráth Kálmán. Mindent tagad, azt is, hogy a pártházavatási, a karácsony esti és a Stefánia úti tömegkivégzésekben részt vett volna.

„**Baráth**: Mondtam, hogy október 19 és 30-a között voltam csak a pártházban! Október 30. után katona voltam... Ezt be tudom bizonyítani! Engedje meg a bíróság, hogy bebizonyítsam, hol, mikor voltam katona. Az ártatlanságomat is be tudom bizonyítani. Három személy volt velem. Engedjék meg, hogy ezeket felkutassam. Tudom pontosan, hogy hol laknak, s név szerint is tudom, hogy kik azok.

Elnök: Halljuk. Kérheti a kihallgatásukat.

Baráth (meglepetten, mint aki nem számított erre, dadog): Az egyik... A Miklós tér és a Szentendrei tér sarkán lakik... talán... a házszámot és a nevét nem tudom... nem jut eszembe. A másik a Föld utcában dolgozik. Más személyt nem tudok mondani.

Elnök: Az előbb azt mondta, hogy három személyt tud megnevezni, s a nevüket, lakcímüket is tudja...

Baráth: En hármat mondtam volna? Kettőről tudok. Ezek bizonyítani tudják, hogy együtt voltunk katonák október 30-a után. Eszembe fog jutni a nevük is és akkor majd megmondom... Én a nyomozás során mindent kitaláltam... A Rákos-pataki tömegkivégzést is csak úgy kitaláltam. Amikor bevittek a rendőrségre, azt hittem, hogy Kröszl miatt vittek be... Akkor kitaláltam, hogy Kröszl előre küldött két embert, s úgy lőtte le... Három pesti gyerek is van, ha én ezeket felkutathatnám, akkor az egész vád megdőlné!

Elnök: Mondja már meg, ki a harmadik? Azt a kettőt az ügyességgel próbáljuk felkutattatni...

Baráth: Ja, nincsen harmadik, csak kettő van..."

Az elnök most arról faggatja, hogy hol tartózkodott október 30-a után, ha nem volt a nyilasházban. Baráth dadog, Esztergomot, Gödöllőt, Tahitótfalut, Szentendrét említi. Pillanatok alatt kiderül, hogy egyik-másik helységben már nem is lehetett, abban az időben ott már a szovjet csapatok voltak.

„*Baráth:* Bükkös és Monostori biztos haragszanak rám, pedig semmi összetűzés nem volt közöttünk. Mondom, minden egyes esetet, amit korábban vallottam, én találtam ki. Hogy ugyanabban az időben mégis ilyen dolgok történtek, az lehetséges. Amikor az ügyész kartárs kihallgatott, azért ismertem el mindent, mert mindegy volt, hogy elisme-

rem-e, vagy nem ismerem el. A vádlott-társaim rám vallottak és a tanúk is vallottak rám...

Ügyész (Baráth-hoz): Kérte tőlem, hogy szeretne az öcsésével beszélni, hogy most már ne tagadjon tovább, ismerjen be mindent, így talán nem akasztják fel magukat.

Baráth: Kérem, én még nem voltam akkor 20 éves! Az tényleg igaz, hogy mondtam az ügyész úrnak, szeretnék beszélni az öcsémmel ez ügyben... De ezt csak azért mondtam, mert hiszen mondani mindent lehet...

Ügyész: Így mondta, ahogy én idéztem, vagy sem?

Baráth: Így!"

Baráth Kálmán védője tesz fel kérdéseket; mostoha volt-e a gyerekkora, hányszor volt apja a bolondok házában, idegpszichológiai intézményben? Az apa iszákos volt-e, kényszerítette-e a családját, hogy a nyilas pártba lépjen?

Baráth felsorolja, milyen „szörnyű” gyerekkora volt, s milyen nehéz életet éltek apjuk mellett.

„Elnök (Baráth-hoz): Maga szerint miért állítanak vádlott-társai olyasmit magáról, ami nem igaz?

Baráth (fejét rázza): Ezt én sem tudom. Én nem kínoztam senkit, és nem ütöttem vasrúddal meg senkit, és nem öltem meg senkit... A szemkiszúrásnál sem voltam jelen. Ez is eszembe jut, hogy megvádoltak velem..."

A bíróság ahányszor szembesíti Baráthot a már kihallgatott két vádlottal, mindannyiszor eredménytelen a szembesítés. Am a valóságban mégis célravezetőek ezek a szembesítések, mert mindenki látja, hogy Baráth milyen konyhán hazudik.

„Elnök: Mondja el, hogyan folyt le a nyomozás során a helyszíni kísérlet a bábokkal, fából készült fegyverekkel.

Baráth (mint aki már várta ezt a kérdést): Kivittek, a kezembe nyomtak egy bábut, meg egy fa géppisztolyt, s

mondták: mutassam meg a helyszíneket, mutassam meg, hogyan helyeztük el a foglyokat, s hogyan lőttük őket agyon. De hát kérem agyonlövés az agyonlövés, én kitaláltam valamit, s bemutattam.

Elnök: És csodálatos módon ezek a kitalálások mindig megegyeztek még a mozdulatokban is mindazzal, amit a többi vádlott bemutatott. Baráth Kálmán! Tudja, hogy ezt filmre vették?

Baráth: Tudom, de ez semmit sem jelent. Ha kivégeznek egy embert, azt csak egyféleképpen lehet elmondani. Én el tudtam körülbelül képzelni, hogyan szoktak embert ölni.”

Hiábavaló fáradozásnak bizonyul a bíróság minden kísérlete, hogy Baráth Kálmánt őszinte vallomásra készítse.

Ötödik tárgyalási nap

Január 25

Szőke Antal ötödrendű vádlott kihallgatása következik. Magas, nyulánk férfit kísérnek a fegyőrök a terembe, majd a tanácsvezető engedélyével feloldják bilincseit. Elhangzanak a szokásos kérdések, feleletek — jelen van-e mindenki —, aztán az elnök felteszi Szőkének a törvény előírta kérdést: érti-e a vádat, s bűnösnek érzi-e magát? Szőke mindkét kérdésre igennel válaszol.

„*Szőke* (komor hangon): A vádban teljes egészében bűnösnek érzem magam. 1942-ben kerültem Budafokra, ahol ágyrajáróként laktam, miután nevelőszüleim voltak és nem engedték meg, hogy otthon lakjam. Így már 18 éves koromban külön éltem szüleimtől. Velem együtt lakott egy csong-

rádi barátom is, Sándor Mihály, s az ő hatására kerültem a nyilaskeresztes pártba 1942-ben.”

A tanácselnök felszólítja Szőkét, hogy nézze meg a mögötte ülő, már kihallgatott vádlottakat, felismeri-e őket? Szőke megnézi és kijelenti, hogy felismeri Bükkös Györgyöt, Monostori Gyulát és Baráth Kálmánt. Ezután elmondja, hogyan lett a zuglói nyilas pártszervezet ifjúsági vezetőségi tagja, később a vezetője, majd 1944 elején az Andrassy út 60-ban az ifjúsági központ egyik vezetője, később újból a zuglói nyilas ifjúsági vezető és hogyan ismerkedett meg vádlott-társaival. Mint mondja, Kröszl Vilmost 1944. október 15-e, vagyis a nyilas hatalomátvétel előtt soha nem látta. azt követően azonban igen gyakran. Monostorit és Baráth Kálmánt, mint az ifjúsági szervezet tagjait korábban is ismerte, Németh Lajost szintén a hatalomátvétel után ismerte meg, viszont Hollai Józsefet előbb; Kálmán Lászlóra csak az október 15-e utáni események kapcsán emlékszik. mint ahogy Füredi Pálra és Erős Jánosra is csak ezekből az időkből; Mészáros Lászlót régen ismerte, mert Mészáros édesanyja és az övé barátnők voltak, s kapcsolatuk még Csongrádról tartott. Sándor Alajosra szintén határozottan visszaemlékszik, de csak az október 15-ét követő események kapcsán. A két Kraut testvért ismeri, Kovács Istvánra is emlékszik.

Az elnök a szokásos módon Szőkének is bemutatja a fotóalbumot, amely a korabeli fényképeket tartalmazza. Szőke kiválasztja Füredi. Németh Lajos, Bükkös, Kröszl, Kovács József, a fiatalabbik Kraut, Baráth Kálmán és Baráth János, Hollai, Kovács István, Hernádi, Mészáros, Monostori és Pataki Ferenc fényképét, név szerint megnevezi őket. Aztán el kell mondania, hogyan került a zuglói nyilasházba.

„Szőke: A Thököly út 80-ba október 15-e után kerültem, mégpedig úgy, hogy előzőleg már kiképzést kaptam a Hun-

garista Légióban. Itt Mészáros Lászlóval voltunk együtt. November elején Csonka Emil, aki nyilasvezető volt, s aki most a Szabad Európa Rádiónál szerepel, magához hívott, s azt mondta, hogy át leszek vezényelve a XIV. kerületbe, mert ott most nagyon fontos az ifjúság összetartása, s ott nagy szükség van rám. Ekkor került át Mészáros László is. Amikor idekerültem, már itt volt Baráth Kálmán, Monostori Gyula és Baráth János is.

Baráth (dühösen közbekiált): Nem felel meg a valóságnak, nem voltam ott!

Szőke: Amikor én odakerültem, Szelepcsényi László volt a kerületvezető, a helyettese az idős Hollós, akit 1945 után kivégeztek, a propagandavezető pedig Bükkös György volt. Hollai a zsidó vagyontárgyakat kezelte. A fegyveres szolgálat vezetője Szloboda Vilmos volt. Engem hozzá osztottak be. Mi foglalkoztunk a bujkáló zsidó személyek, szökött katonák, kommunisták bekísérésével, akiket a nyomozó csoport már felkutatott. Általában a házmesterek bejelentése alapján mentünk ki konkrét címekre, s akkor az illetőket behoztuk a pártházba, aztán először ki lettek hallgatva, az emeleten, majd lekerültek a pincébe...”

Az elnök felszólítja Szőkét: mondja el, hogyan történt, amikor Mészáros Lászlóval lelőttek az utcán egy nőt!

„*Szőke*: Ez úgy volt, hogy a nevelőapám üzemében egy zsidó nő rejtőzködött, s a nevelőapám megkért rá, hogy távolítsam el onnan. Erre én magam nem voltam hajlandó, mert elég kellemetlen volt ez, Mészáros László viszont vállalta. Ketten mentünk a búvóhelyére, igazoltattuk, s akkor az illető nő hivatkozott a nevelőapámra. Erre én otthagytam Mészárossal, akinek odaadtam a pisztolyomat is, hogy vigyázzon a nőre. Ezután én felmentem a nevelőapámhoz, mert mint mondtam, kínos volt nekem ez a helyzet. Mészáros a nőt be akarta kísérni a kerületbe, de állítólag útközben meg akart szökni, s ezért Mészáros a nőt lelőtte.

Szerinte a golyó nem talált és a nő megszökött. De lehet, hogy agyonlőtte. Én ezt nem tudom pontosan...”

Őszintének tűnik vallomása. Elmondja azokat az eseteket, amikor bekísérés közben ő lőtt agyon foglyokat. Természetesen próbálja menteketni magát, mintha parancsra tette volna...

„Szőke: Tallós, a csoport parancsnoka rám kiáltott, hogy lőjem agyon. Én pedig nem mertem ellenkezni, s lőttem...”

Nem tagadja, hogy az áldozatok minden esetben meghaltak. A tanácsvezető megkérdezi, hogy később is kaptak parancsot, Szőke elismeri: később nem hangzottak el ilyen parancsszavak — ha valaki kilépett a sorból és éppen ő volt a közelben, akkor felszólítás nélkül lőtt. A foglyok bántalmazásáról, megkínzásáról így vall:

„Szőke: 1944 novemberében egy alkalommal Mészáros Lászlóval bementünk a pártház mosókonyhájába, ahol jelen volt Tallós, Vigh Sándor és az ifjú Hollós. Éppen három foglyot vallattak. Amikor mi bementünk, már mindhárom foglyon látszottak a bántalmazás nyomai, de előtünk is verték őket, majd miután nem voltak hajlandók megmondani, hogy hová tették ékszereiket, hol vannak bujkáló társaik, Tallós a vízcsapra szerelt egy gumislagot és úgy tartotta, hogy a másik végét a foglyok szájába tette, mire azok a sok víztől elájultak. Ekkor elővette pisztolyát és mindhármat agyonlőtte. Én ekkor még nem bántalmaztam egyiket sem. Emlékezetem szerint, akkor még Mészáros sem...”

Elnök: Lehetséges, hogy a foglyoknak nem is voltak ékszereik, amelyeknek rejtekhelyét elmondhatták volna? Lehetséges, hogy nem tudtak bujkáló társaikról, akiknek a címét meg kellett volna jelölniük? Az előbb ugyanis azt

mondta, hogy a foglyok nem voltak hajlandók mindezt megmondani...

Szőke (széttárja a karját): Lehetséges... De tessék elhinni, hogy én akkor biztosra vettem, hogy a foglyoknak még a bőrük alatt is arany van...

Elnök: Folytassa.

Szőke: Ezt követően pár nap múlva, ugyancsak a mosókonyhában voltunk, amikor Mészárossal, Hollaival és Tallóssal szintén három férfit hallgattunk ki. Most is az éksze-reik meg a bujkáló társaik után érdeklődtünk. Szelepcsényi ekkor ránk parancsolt, hogy üssük a foglyokat, mire én kétszer pofonvágtam az egyiket, de Szelepcsényi azt mon-dta, hogy ez nem pofon. Aztán Mészárosnak kellett folytatni a pofozkodást, aki ököllel úgy megütötte az egyiket, hogy annak az egész fogsora kiesett, előntötte a vér és ájultan esett össze. Ekkor Szelepcsényi a kezembe adta a piszto-lyát, s azt mondta, lőjem agyon. Én a parancsot teljesitet-tem s az ájult férfit agyonlőttem. Azért mondom, hogy a parancsot teljesítettem, mert Szelepcsényi rám parancsolt. Gondoltam, ha nem teszek eleget a parancsnak, akkor ő lő engem agyon...

Elnök: Előfordult olyasmi, hogy egy nyilas pártszolgála-tos megtagadta volna a parancsot, s ezért agyonlőtték?

Szőke: Ilyesmiről kérem én nem tudok. Szelepcsényi azonban nagyon szigorú ember volt, s féltünk tőle. Neki az volt az elve, hogy minden foglyot agyon kell lőni. Ha pedig ellenáll, akkor végképp nem kell teketóriázni. November vége felé történt, hogy egy villából elő kellett állítani egy férfit, akire azt mondták, hogy adó-vevő készüléket rejte-get. Ha jól emlékszem, négyen mentünk ki Hollaival, Hor-tobágyival, Mészárossal. Amikor a férfit kísértük, útköz-ben a vasúti aluljáróban hirtelen nekem ugrott, s elkapta a géppisztolyom csövét. Én belelőttem, s otthagytuk az út-testen. Odabent elmondtam az esetet Szelepcsényinek, aki azt mondta, hogy nagyon helyesen cselekedtem.

Elnök: A nyomozás során azt mondta, hogy azért lőtte

agyon ezt a férfit, mert megmakacsolta magát és nem jött tovább.

Szöke: Kérem, nem mérgemben lőttem agyon, s nem azért, mert megmakacsolta magát, hanem azért, mert nekem ugrott és megtámadott.

Elnök: Maguk hányan voltak?

Szöke: Mi négyen voltunk, kérem. De mégiscsak nekem jött a fogoly és le kellett lőnöm.

Elnök: Kellett?

Szöke: Fogoly volt...

Elnök: Mit tud a női foglyok megbecstelenítéséről?

Szöke: Több esetben történt ilyesmi. Az időpontot már nem tudom meghatározni, de egy alkalommal Mészáros-sal lementünk a pincébe, ahol azt láttuk, hogy Szelepcsényi és még néhány pártszolgálatos előtt három nő meztelenül táncol. Ott volt Kröszl is, erre határozottan emlékszem. A nőkön látszott, hogy előzőleg ütötték őket. Aztán fel kellett vinni őket az emeleti irodába. Később Mészáros mesélte, hogy az irodában mindhármát megerőszakolták. Még ugyanezen a napon, a késő esti órákban az egyik Vigh utasítására ezt a három nőt, a pincében levő négy fogolytársukkal együtt, tehát összesen hetet kísértünk a Stefánia úton a Városligetbe... Egy pillanat... Nem is gyalog, most jut eszembe, hanem teherautón. Ott egy bokros résznél hasrafektettük őket, minden nő mögé egy pártszolgálatos állt, s géppisztollyal tarkón lőttük őket. Rajtam kívül ott volt még Mészáros, a Vigh testvérek. Másokra nem emlékszem. Talán Bükkös is ott volt..."

Az elnök szólítja Bükköst és szembesíti Szökével.

„*Bükkös:* Elmondtam mindent őszintén, ebben a kivégzésben nem vettem részt. Ha ott lettem volna, megmondanám...

Szöke: Lehet kérem, mondtam, hogy ebben nem vagyok biztos, csak úgy rémlik.

Elnök: Milyen tömegkivégzésben vett még részt?

Szöke (szinte készségesen): November közepén egyszer valahol Zuglóban, úgy tudom, hogy a Rákos-pataknál, egy másik alkalommal meg a Zsolnay-gyár háta mögött. Lehet, hogy a kettőt összekeverem, mert most már nem tudnám megmondani, hogy hol van a Zsolnay-gyár, s azt sem, mi van annak a háta mögött.”

E pillanatban Baráth Kálmán minden kérdés nélkül felugrik, teljesen megfélemedkezve szerepéről, a következőket mondja:

„Baráth: Tanácselnök úr! Én tudom, hol volt ez a tömegkivégzés! A Zsolnay-gyár háta mögött, akkor még bolgár-földek voltak ott, ma már be van épülve!

Elnök: Honnan tudja ön, hogy hol volt ez a kivégzés, amikor tegnap még azt vallotta, hogy nem volt jelen?

Baráth (levegő után kapkod): Csak úgy sejtettem, mert ha a Zsolnay-gyár háta mögött volt ez a kivégzés, akkor ez csak ott lehetett... (A hallgatóság felmorajlik, védője rosszállóan csóválja a fejét.)

Szöke (folytatja): Először a Rákos-patak partján vettem részt tömegkivégzésben, erre határozottan emlékszem, mert addig nem öltem embert. Ez az eset november közepén lehetett, amikor az egyik Vigh a késő esti órákban beszólt a pihenőbe, hogy azonnal jelenjek meg az utcán, mert foglyokat fogunk kísélni. Amikor lementem, már 10—12 fogoly volt egymás mellé felsorakoztatva, s ha jól emlékszem, gyalogmenetben kísértük őket a Bosnyák téren át a Rákos-patak partjára. Én és Mészáros nem tudtuk, hogy hová kísérrük őket. Amikor elhagytuk a Bosnyák teret, odajött hozzánk Tallós, ránk irányította a géppisztolyát és közölte velünk, hogy a foglyokat kivégzésre visszük, ami-ben nekünk is részt kell venni. Ha ezt megtagadjuk, akkor minket is agyonlőnek... Amikor a helyszínre értünk, a foglyokat a földön hasra fektettük, minket közéjük állítottak, aztán tűzparancsot adtak, s tarkón lőttük őket. Én

is, Mészáros is, egy-egy foglyot lőttünk agyon. Ez a kivégzés számomra nagyon emlékezetes marad, miután ez volt az első. Itt volt Baráth Kálmán, Hollai és Bükkös is.

Elnök (Bükköshöz és Baráth-hoz): Ott voltak?

Bükkös: Igen, részt vettem benne.

Baráth (közömbösen): Semmiféle tömegkivégzésben nem vettem részt, én katona voltam."

Szöke ezután elmondja, hogy néhány nap múlva ismét tíz foglyot vittek kivégezni a Rákos-patakhoz, ekkor a csoport parancsnoka Erős János volt, s a kivégzésben részt vett Mészáros, Bükkös, Baráth és Hernádi is. Erős adta a tűzparancsot, s egyes lövésekkel végezték ki áldozataikat.

„Elnök: Bükkös! Álljon fel. Ott volt?

Bükkös: Igen. Ezen a kivégzésen is részt vettem, s jelen volt Baráth Kálmán is, valamint mások, akiket kihallgatásom során már elmondtam.

Szöke: Lehet, hogy Bükkösnek igaza van, és még többen is voltunk, mint akiket én felsoroltam. Őszintén szólva, nem emlékszem a többiekre.

Elnök (Baráthhoz): Van észrevétele?

Baráth: Nem vettem részt, katona voltam."

Szöke a továbbiakban a Mexikói úti Nyomorék Gyerekek Otthona elleni támadást, az ottani kivégzést, egy csoportnak a nyilas párházba való behurcolását mondja el, majd ismét a mosókonyhában történt kínzásokra tér át.

„Elnök: Mit tud a zsidó imaházban történt kivégzésekről?

Szöke: A zsidó imaház közel volt a párházhoz, s tudok arról, hogy voltak ott is kivégzések december elején. Emlékezetem szerint egy délelőtt azt az utasítást kaptuk, hogy négy embert kísérjünk át a zsidó imaházba. Akkor annak a pártszolgálatos csoportnak Mészáros László volt a parancsnoka. Gondoltam, Szelepcsényi azért bízta meg őt, mert

Mészáros olyan nagy pofont tud adni a foglyoknak, hogy azok nyomban vérbeborulnak, s ez Szelepcsényinek nagyon tetszett. A négy foglyot átkísértük az imaházba, akiket hátul, egy szuterén helyiségben lőttünk agyon. Mi párt-szolgálatosok is négyen voltunk. Mészárosra emlékszem, de a másik kettőre nem. Én az áldozatomat szíven lőttem, géppisztolyommal, egyes lövéssel. Aztán Mészáros beléjük rugdosott, hogy meggyőződjön, élnek-e. Utánunk újabb csoportok jöttek, akiket szintén kivégeztek. Délután újból parancsot kaptunk, akkor három foglyot kísértünk a pincéből az imaházba, s kivégeztük őket. Mészárosra, Hollaira emlékszem. A harmadik fogoly Hollaira jutott, ez egy nagyon erős ember volt, úgy kellett leteperni. A délutáni kivégzésnél már nagyon sok halottat láttam az imaházban, lehettek vagy 30-an. A délutáni kivégzésnél csak segédkeztem, akkor nem lőttem agyon senkit.”

Szöke ezután azokat a Duna-parti kivégzéseket mondja el, amelyekben ő is részt vett.

„*Ügyész:* Hány üldözöttet lőtt agyon személyesen, s mi a véleménye, hány embert öltek meg a zuglói nyilasok?

Szöke: Ahogy visszaemlékszem, a Thököly úti pártházban való tartózkodásom idején én 11 foglyot lőttem agyon. Megítélésem szerint, ottlétem alatt körülbelül 1500—2000 embert kísérték be a pártházba, zsidókat, katonaszökevényeket, kommunistákat. Úgy gondolom, hogy körülbelül 200-at végeztünk ki különböző helyeken. Azt úgy értem, hogy vagy 200-at, amelyekben én is részt vettem. De sok olyan kivégzés volt, ahol én nem voltam jelen.

Elnök: A nyomozati eljárás során 400 üldözött kivégzéséről tett említést, mint amelyeknél ott volt.

Szöke: Igen, de ezt helyesbítenem kellett, mert gondolkodtam rajta, és soknak tűnik. Azokon a helyeken, ahol én is jelen voltam, körülbelül 200 személyt öltünk meg.

Ülnök: Soknak tűnik? És 200 ember halomra gyilkolása

nem sok?! Arról nem is szólva, hogy még négyszer ennyit végeztek ki legalább a zuglói nyilasházban.”

Az ülnökök és a védők tesznek fel kérdéseket, majd befejezésül a vádlott elmondja, hogyan, hova ment a zuglói nyilasházból.

„Szőke: December 24-én távoztam el a pártházból. A szüleim lakására mentem, ott töltöttem a karácsony estét, majd amikor este 8 órakor meghallottam a rádió felhívását, miszerint minden katonaköteles férfinak be kell vonulnia az alakulatához, én azonnal jelentkeztem a Károly-laktnyában. Innen egy hungarista alakulattal gyalogmenetben megindultunk Dobogókő felé. Dobogókőn összetalálkoztam Szelepcsényiék tehergépkocsijával, amelyen ott volt Szelepcsényi és családja, Komlósy Elemér, az egyik Vigh, Hollós a családjával, Hollai József a családjával, Monostori Gyula és Baráth Kálmán. Illetve úgy emlékszem, Baráth Kálmánt nem a kocsin láttam, hanem a dobogókői szállodában, december 27-én a reggeli órákban.

Baráth (közbeszól): A szállodában láthatott Szőke Antal, de a teherautón nem.

Szőke: Dobogókő környékén szovjet hadifogságba kerültem, Komlósyval együtt és Érden keresztül Szekszárdig vittek bennünket. Tiszapalánknál sikerült megszöknöm. Mivel Szelepcsényi korábban azt a parancsot adta, hogy szökjünk meg mindenképpen, és ismét kerüljünk német területre, igyekeztem átjutni a fronton, ez a Sió mentén haladva sikerült is. Ugyanis jött az a bizonyos márciusi német ellentámadás, amikor ismét német, illetve nyilas területre jutottam. Akkor a németek letartóztattak, mint kémgyanúst, de aztán gyorsan elengedtek. Kapuvárra kerültem, ahol nyílt parancsot kaptam, majd Ausztriába mentem, és amerikai hadifogságba estem. 1945 júliusában tértem vissza Magyarországra. Természetesen nem mentem vissza Zuglóba, hogy fel ne ismerjenek. Leköltöztem

Csongrádra, s ott dolgoztam, majd órás kisiparos lettem. 1947-ben Alpárra költöztem, s itt is órás kisiparos voltam letartóztatásomig.”

Még egy rendkívül figyelemre méltó kérdés és válasz hangzott el ezen a tárgyalási napon.

„Elnök: 1945 óta találkozott valakivel vádlott-társai közül?

Szóke: Igen. 1953-ban felkerestem Mészáros Lászlót Szentesen. Felelevenítettük az 1944-es időket... Mészáros ekkor mesélte, hogy a Mátyóki úton a nyomozó irodába több foglyot bekísértek, ezek már fejések voltak, akiket a kihallgatás után levittek a Gellérthegy alá a melegforráshoz „sétáltatni”. Ezalatt azt értette, hogy kivégezni. Megbeszéltük, hogy bár eddig a letartóztatást megúsztuk, de ha erre mégis sor kerülne, akkor nem fogunk egymásra terhelő vallomást tenni... De aztán rájöttem, hogy mindent tudnak rólam, nincs értelme, hogy tagadjak, mert csak súlyosbítom a helyzetemet...”

Hatodik tárgyalási nap

Január 26

Mészáros László tizenegyedrendű vádlott lép a bíróság elé. A személyi adatok felvétele során kitűnik, hogy ötször volt elítélve tulajdon elleni bűntettekért.

„Mészáros: Bűnösnek érzem magam, úgy, ahogy azt a vádirat tartalmazza. 1944-ben postás voltam Szentesen és az orosz csapatok előrenyomulása következtében szeptember végén, vagy október elején felhelyeztek Budapestre.

Régi ismerősöm, Szőke Antal szüleinek a lakásán, Nyiri Gáboréknál kaptam szállást az Eötvös utcában. Szőke ettől kezdve állandóan agitált, hogy lépjek be a nyilas pártba. Szinte úgy nézett ki, hogy ha nem lépek be, akkor nem lakhatok tovább náluk...”

Mészáros elmondja azt az esetet, amit már Szőke ismertett, hogyan fogták el Nyiri Gábor üzemének területén a bujkáló üldözött nőt. Abban nem egyezik a vallomásuk, hogy ki volt, aki lőtt. Mészáros azt állítja, hogy Szőke. Szembesítésre kerül a sor, Szőke fenntartja korábbi vallomását, így a szembesítés eredménytelen.

„Mészáros: Ezután az eset után Szőke bevitt a Thököly út 80-ba, ahol úgy mutatott be, mint menekült nyilas vezető, aki vidékről jött és útközben elvesztette az iratait. Ekkor Szelepcsényitől kaptam egy gépelt igazolást, hogy nyilas vagyok. Én persze nem is tiltakoztam azellen, hogy tagja legyek a nyilas pártnak... November első napjaiban, amikor Szőke már egy pár napja a Hungarista Légiónak volt a tagja, hazajött és mesélte, hogy milyen jó dolga van neki a Hárs-hegyen. Rábeszél, hogy én is jelentkezzem. Hallgattam rá, s kb. 10 napig voltunk együtt, aztán amikor Szőke visszament Zuglóba, én is vele mentem.”

Ezután felismertetés következik, s Mészáros felismeri Bükköst, Monostorit, Baráth Kálmánt, Szőkét, akiket a bíróság már kihallgatott.

„Elnök (váratlan fordulattal Szőkéhez): Mikor látta Baráth Kálmánt a zuglói nyilasházban?

Szőke: Tessék csak várni... Úgy december 10—15. körül.”

Szembesítés. Baráth tagad. Következik a fotoalbum, és Mészáros felismeri társait.

„Elnök: Emlékszik arra az esetre, amikor a Thököly úton foglyokat kísérték és ott valami dulakodás volt?

Mészáros: Többször kísértünk foglyokat. Egy alkalommal négyen voltunk kísérők, köztük Szőke és én. A Róna utcáról jöttünk és a Thököly útnál mehettünk, amikor az egyik üldözött nem akart tovább menni és Szőke ott a helyszínen ezt a személyt lelőtte. Hogy az illető meghalt-e vagy sem, azt nem tudom. Szőke megnézte, arra emlékszem. De itt nem volt semmiféle dulakodás...”

A tanácsvezető felszólítja Szőkét: mit szól ehhez?

„Szőke: Megfelel a tényeknek, valóban lelőttem az illetőt, de mint már korábbi vallomásomban mondtam, a fogoly nekiugrott a géppisztolyomnak, és így lőttem le.

Mészáros: Nem emlékszem, hogy lett volna dulakodás, de azt határozottan állítom, hogy Szőke adta le a lövést.”

A szembesítés csak részben eredményes.

Mészáros feleleveníti az üldözöttek bekísérének történeteit, de hozzáteszi, hogy ő ilyenkor nem lőtt le senkit.

„Szőke (a tanácsvezető felszólítására): Nem felel meg a valóságnak Mészáros László állítása, mert amikor az Óbudai Téglagyárba kísértünk embereket, akkor a Podmaniczky utca és az Aréna út sarkán Mészáros is agyonlőtt egy embert a géppisztolyával. Hozzá kell tennem, hogy amint mentünk be az aluljáróba, a fogoly el akart szabadni, s akkor lőtte le. Ezen a kísérésen én is agyonlőttem egy embert, mint azt már a bíróságnak elmondtam.”

Mészáros kérdésre válaszolva elmondja, hogy Szőkével nincsenek haragos viszonyban, sőt úgy érzi, most is baráti a kapcsolatuk. Megkérdezik tőle, tud-e arról, hogy a nyilasházban kínozták a foglyokat?

„Mészáros: Akiket bekísértünk a székházba, azok, legjobb tudomásom szerint mind kínvallatás alá estek, s csak aztán lettek kivégezve. Sokat átkísértünk az Abonyi úti gyűjtőhelyre. Az én számításaim szerint körülbelül 300—400 ember lehetett az, akiket ott kivégeztünk, mint a zuglói fegyveres pártszolgálat tagjai. Magam részéről három embert lőttem agyon. A pártház pincéjében is sok kivégzés volt. Jómagam is itt vettem részt a kivégzéseken. Először Szőke Antallal, amikor a foglyot Kröszl vallatta. Szőkével mi lementünk a pincébe, a fogoly ott állt a falnál, már nagyon össze volt verve. Kröszl felszólította, illetve nem is Kröszl, mert ott volt Szelepcsényi is. Azt mondta Szőkének, hogy üsse a foglyot. Szőke megütötte, akkor én kaptam parancsot, hogy üssem meg. Én is megütöttem és akkor kiesett néhány felső foga a fogolynak. Hogy mi lett vele később, azt nem tudom. Aztán bementünk a mosókonyhába, ahol egy fiatal nyilas kínzott egy foglyot, gumicsővel verte. Ekkor Szőke kivette a nyilas kezéből a gumicsövet és odaadta nekem, hogy én is verjem. Akkor egy jópárszor én is végigvertem az illetőn, jó erősen, ahogy csak erőmből tellett, majd Szőke folytatta. Akkor Szőke a vízcaphoz erősítette a gumicsövet, aztán a fogoly szájaiba tette, aki a sok víztől elalélt. Bejött Szelepcsényi és a foglyot agyonlőtte.”

Vita támad Szőke és Mészáros között, hogy ez volt-e az az eset, amikor kiesett a fogoly foga, vagy egy másik... Nem tudnak megállapodni. A tárgyalás folytatódik...

Mészáros azt állítja, hogy ő akkor ment be a nyilasházba, amikor kedve volt, s amikor bent volt, adott szolgálatot, de ha éppen kedve támadt, néhány napig távol maradt. Ezt nemcsak Szőke, hanem Bükkös és Monostori is cáfolja.

A Rákospataki kivégzésről azt vallja, hogy ő akkor volt ott, amikor Németh Lajos volt a kivégző osztag parancsnoka, akit egymás között Gólemnek neveztek. Elismeri, hogy ő is részt vett e kivégzésben, mint ahogy beismeri az

imaházi kivégzést is. A bíróság sorra veszi a vádiratban terhére rótt bűncselekményeket és Mészáros mindegyiket részletesen elmondja, majd vádlott-társai felől kérdezi a tanácsvezető.

„Mészáros: Egyik este, a késői órákban a nagyteremben iszogattunk, amikor három nőt hoztak fel a pincéből. Talán 17—18 évesek lehettek. Kröszl és Szelepcsényi korbacsal kényszerítették őket a vetkőzésre. Kötelezték őket, hogy lassan forogjanak és mutogassák meztelenségüket, hogy minden oldalról jól meg tudják nézni. Akkor Kröszl egypárszor a földre lőtt, hogy forogjanak gyorsabban a nők, aztán bevitték őket egy szobába és ott sok pártszolgálatos végigment rajtuk. Később ezeket a nőket, más nőkkel együtt kivégezték. A kivégzésen én is ott voltam. Nekem Szőke egyszer Kröszl Vilmosról azt mondta, hogy az egy nagyon veszedelmes ember, olyan szadista, hogy még a testvérét is agyonlőné.

Elnök: Ismerte Pataki Ferencet?

Mészáros: Igen, Szőke mutatta be a Hungarista Légiónál. Patakival szorosabb kapcsolatba kerültünk. Úgy tudom, hogy a pártházból Pataki a Mányoki útra ment, ahol egy nyomozó csoport működött. Itt december közepén én is voltam, ahol részt vettem megfigyelésekben, elfogásokban. Amikor december 24-én a Mányoki útról elvonultunk, s éppen sorakoztunk, a pincéből lövéseket hallottam. Pataki Ferenc is velem volt. Gyalog indultunk a Duna-parton végig, Szentendre irányába, aztán a társaság szétszóródott. Én egy teherkocsival Győrig mentem és itt jelentkeztem a nyilas parancsnoknál. Azért jelentkeztem, mert nem akartam a frontra menni, s egyébként is féltem, hogy elfognak, mint katonaszökevényt. Innen Komáromba vezényeltek bennünket, s ezután itt teljesítettünk szolgálatot a nyilas parancsnokságnál. Feladatunk volt az utcán civil személyek igazoltatása, bujkáló katonaszökevények és egyéb személyek felkutatása és bekísérése. Komáromban

Samu Miklós volt a felettesünk és velem volt Pataki is. Több katonaszökevényt kísértem be a nyilasházba, de azt már nem tudom megmondani, hogy hány esetben. Azt sem tudom, hogy mi lett ezeknek a személyeknek a sorsa... Egy esetre emlékszem, hogy Komáromban elfogtunk egy katonaszökevényt, velem volt Pataki is. Amikor a hídon átkísértük Dél-Komáromba, a fogoly a hídról beugrott a zajló Dunába. Mi Patakival utána lőttünk. Valószínű, hogy vízbefulladt, mert nagy jégtáblák úsztak a Dunán. Egy másik alkalommal több katonaszökevényt kísértem be és Samu Miklós parancsára az egyiket nekem kellett kihallgatni, hogy hol vannak a bujkáló társai.

Elnök: Igaz az, hogy ökölrel ütötte a foglyot?

Mészáros: Igaz, de aztán eszméletlen lett és otthagytam. Nem tudom, hogy mi lett a sorsa. Ugyancsak februárban történt, hogy egy alkalommal, egy idősebb katonaszökevényt hoztak be, aki azonban a bejáratnál kirántotta magát a kísérők kezei közül. El akart futni, de éppen jött egy német tank és elgázolta. Ezt a holttestet felakasztottuk egy fára és célba lőttünk rá. Én egyszer lőttem a holttesre, de Pataki az egész tárát kilőtte a pisztolyából. Február végén, vagy március elején öltöztünk katonaruhába, és kivittek bennünket Németországba, ahol amerikai fogságba kerültem. Szeptemberben jöttem haza Magyarországra...

Elnök: 1945 óta volt büntetve?

Mészáros: Igen. Többször is. Azért voltam ötször büntetve, mert az itálnak voltam a rabja. Az elmúlt 20 év alatt állandóan féltem, hogy tudomást szereznek nyilas tevékenységemről és féltem a felelősségrevonástól...

Ügyész: Ön több alkalommal részt vett holttestek elszállításában. Mondja el, mit tapasztalt ilyenkor?

Mészáros: Igen, többször részt vettem. Mosóteknőben hordtuk fel a véres holttesteket, amelyek nemcsak azért voltak véresek, mert tarkón lőttük őket, hanem azért is, mert nagyon meg voltak kínozva. Mindig a késő esti órákban, a sötétben vittük a Duna-partra és beledobáltuk őket

a Dunába. Volt olyan holttest, nem is egy, amelyiknek ki volt szűrva a szeme és le volt tépve a füle ...”

Az elnök a Duna-parti „sétáltatásról” — amit Szőke mondott el — kérdezi Mészároost, de tagadja, hogy ő 1953-ban ilyet mesélt volna. A bíróság befejezi Mészáros kihallgatását. Felvilágosítja kérdezési, észrevételezési jogáról és megkezdi Pataki Ferenc tizenötödrendű vádlott meghallgatását. Úgy látszik, megint egy „ártatlanság” került a bíróság elé, mert Pataki mindössze abban érzi magát bűnösnek, hogy nyilas párttag volt. Tagadja, hogy részt vett volna üldözöttek elhurcolásában és kivégzésében.

Széles gesztusokkal próbál hitelt szerezni szavainak.

„Pataki: Emlékezetem szerint mint nyilas párttag, én semmi bűncselekményt nem követtem el.”

Vádlott-társai közül csak Szőkére és Mészárosra akar emlékezni, azt állítja, hogy másokat nem is ismer. Elmondja, hogy a hárs-hegyi Hungarista Légióban találkozott Szőkével és Mészárossal a hatalom átvétele után, aztán visszamentek a zuglói nyilasházba és ott ivótársak lettek. Szőke felemeli kezét és a bíró engedélye után elmondja, hogy Pataki csak november elején ment a zuglói nyilasházba. Akkor találkozott vele először. Patakit ez szemmel láthatóan nem zavarja, azt vallja ezután, hogy ő Zuglóban csak kapuőrségen vett részt mindig 2—2 órát, majd utána hazament. Ő olyan nyilas volt, aki a pártházat bármikor elhagyhatta. Hogy a nyilasházban kínzások, kivégzések lettek volna?

„Pataki: Én kínzásokról soha nem hallottam és a kapuban sem hallottam semmiféle jajgatást ...

Bükkös (felszólításra): Feltétlenül kellett hallania a pincéből jajgatást Patakinak, ha a főkapun állt őrséget. Gyakran még a járókelők is hallották a sikoltozást ...”

Pataki azt mondja, látta, hogy hoztak és vittek embereket a nyilasházba, de, hogy mi lett a sorsuk, ő nem tudja.

„Pataki (önérzetesen): Nekem ilyesmiről senki nem számolt be.

Elnök: Hallott a városi színházi robbantásról?

Pataki: Soha... Én semmit sem hallottam, dacára annak, hogy nyilas voltam... Én újságot sem olvastam... Én kisnyilas voltam... Egyébként rémlik valami, hogy a Városi Színházban nagygyűlés volt és ott robbantás történt! De én semmiféle kivégzésen nem vettem részt, kérem. A karácsony estin sem vehettem részt, mert 24-én este 17 órakor elhagytam Budapestet. Emlékezetem szerint — bár határozottan pontos dátumot nem tudok adni — úgy november közepe táján én Zuglóból elkerültem a Mányoki úti nyomozó iskolába, ahová engem Szelepcsényi vezényelt. Azt nem tudom megmondani, hogy miért éppen rám esett a választása. De azt mondta nekem: öcsi, szeretnél rendőrtiszt lenni? Mire én azt feleltem, hogy igen. A Mányoki úton beosztottak Samu Miklóshoz és akkor nyomozni jártunk. Nekem a csoportvezetőm Scheffler Zoltán volt. Az én feladatom az volt, hogy mindig mögötte menjek és őt biztosítsam. Egy alkalommal Kispesten valami röpirat után nyomozott Scheffler, amikor én szintén fegyveresen biztosítottam őt. Körülbelül két hétig jártunk Kispestre, majd Kőbányára. Mi nem vittünk be embereket és tudomásom szerint a Mányoki úton nem is végeztek ki embereket.

Mészáros (az elnök felszólítására): Mi együtt voltunk a Mányoki úton Patakival és oda embereket vittünk be. Egyébként úgy van, ahogyan azt Pataki mondja, december 24-ig voltunk itt.”

Pataki azt állítja, hogy Mészáros egyáltalán ott sem volt a Mányoki úti iskolán, mindössze csak néhányszor ment fel vele oda aludni. A tanácsvezető kérdésére, tud-e arról, hogy üldözött személyeket zsaroltak a zuglói nyilasházban,

Pataki azt válaszolja: ilyesmiről sem volt tudomása. Gyenge védekezését újra és újra megdöntik a tények . . .

„*Mészáros*: December 18. körül Pataki hozott egy címet, hogy állítólag a Bakáts téren bujkál valaki. Ekkor ketten elmentünk erre a címre, ahol meg is találtuk az illetőt, majd erőlyesen felszólítottuk, adja át az értéktárgyait. Pénzt kaptunk az illetőtől. Hogy mennyit, arra már nem emlékszem, de jól előttem van, hogy Patakival elosztottuk.”

Pataki azonban ezek után sem hajlandó emlékezni semmire, ami reá nézve terhelő. Még azt is tagadja, hogy egyáltalán járt Komáromban. Mészáros újra a szemébe mondja, hogy milyen feladatokat hajtottak végre ott. Pataki mindenre „nemmel” felel. De hát nem azon múlik bűnössége megállapítása, hogy beismeri-e vagy sem, hanem, hogyan tudja a bíróság a bűnöket bizonyítani.

Hetedik tárgyalási nap

Január 30

Hollai Józsefet vezetik a bíróság elé. Gyerekkori paralitikus betegsége miatt az egyik lába rövidebb, ezért a fegyőrre támaszkodva biceg a bírósági pulpitushoz. Botját még a terembe lépése előtt elvették tőle, nehogy alkalmatlanodjon vele . . . Hollai kezelte a rablott holmikat, ő szúrta ki áldozata szemét . . .

Közli, hogy csak részben érzi magát bűnösnek. Elmondja, hogy 1939-ben lett tagja a nyilas pártnak, de csak a hatalom átvételekor kezdett rendszeresen bejárni a zuglói nyilasházba. Így természetesen felismeri vádlott-társait,

akik október 15 és december 24 között tagjai voltak a fegyveres pártszolgálatnak. Köztük van Baráth Kálmán is, akit külön szembesítenek Hollaival.

„Elnök: Mikor látta a zuglói pártházban Baráth Kálmánt?

Hollai: Még decemberben is ott volt.

Baráth (dühösen): Nem igaz! Csak október 30-ig voltam ott. Aztán katona voltam.

Hollai: A hatalom átvételét követő napon elmentem a Thököly út 80-ba, mert meg akartam nézni, hogy mi van ott, mit csinálnak a többiek. Tallós jött a lakásomra, ő hívott, hogy menjek. Amikor bementünk, találkoztam Szelepcsényivel és a Vigh fiúkkal. Szelepcsényi munkát adott, s így ott maradtam. Felszólított, hogy üritsek ki magamnak egy irodahelyiséget, ahol az lesz a feladatom, hogy átvegyem az összegyűjtött zsidó holmikat...

Elnök: A hatalom átvétele előtt ifjúsági vezető volt?

Hollai (halkan): Igen... (hangosan). Szóval, folytatva a behordott holmiknál, csak az aranyat, az órákat és az ékszereket, valamint a pénzt leltároztam. A ruhaneműt és az egyéb holmit nem. Rendszerint táskákból, bőröndökből öntötték elém. A mennyiséget nem tudnám megmondani, biztos, hogy nagyon sok volt. Két hét után ez a munka megszűnt. Ekkor Szelepcsényitől kaptam fegyvert, vagyis egy pisztolyt. Ezután üldözöttek bekísérésében vettem részt. 1944 novemberében a pártszolgálat azt az utasítást kapta, hogy a Stefánia út és a Thököly út, illetve az Aréna út sarkán levő svéd védett házból be kell hozni a bujkáló zsidókat. Tallós barátom felszólítására vettem ebben részt. Elmentünk a svéd házba és 17 embert szállítottunk be. Emlékszem, utólag tiltakozott a svéd követség. A pártházban elvettük az értékeket, aztán a foglyokat levittük a pincébe. Hogy kik voltak jelen a svéd védett házbeli bekísérésnél, azt én már nem tudom...

Elnök: Tud arról, hogy a behozott személyeket kínozták a pincében?

Hollai: Tudok. Vallatás alá fogták őket. Ilyen alkalomkor mindig ez volt... Bokszesztyűket, gumicsövet használtak, de volt kézzel verés is. Tallósnak például bokszesztyűje volt, Baráth Kálmánnak pedig gumicső volt a kedvence...

Elnök: Láttá-e Baráth Kálmánt, amikor ütötte a foglyokat és ha igen, mikor?

Hollai: Hát hogyan láttam volna. Ő volt a főverő. Hogy mikor? Novemberben is, decemberben is..."

Baráth megint tiltakozik, hogy ő csak október 30-ig volt a pártházban, utána katona volt.

„Elnök: Kiket látott még vádlott-társai közül?

Hollai: Bükköst azt nem láttam, hogy bántalmazta volna a foglyokat, de Monostorit igen. Szőkére nem emlékszem. Mészárost és Patakit nem ismerem. Volt olyan is, hogy falba verték a foglyok fejét. Azt tetszik kérdezni, hogy véreztek-e? Hát persze, hogy véreztek... Én a kínzásokban soha nem vettem részt, nem ütöttem senkit... Arról hallottam, hogy kíséréseknél agyonlőttek személyeket... Hogy ki, azt nem tudom. A nők meztelenül táncoltatásáról is hallottam... illetve láttam is. November közepén a konyhai lányok, illetve a nyilas asszonyok mondták, hogy menjek le a pincébe és nézzem meg, mi történik ott. Ennek a táncoltatásnak Szelepcsényi volt a vezetője. Itt láttam Baráth Kálmánt is. Ekkor egy vasbot volt a kezében, amivel a taktust verte. Arra már nem emlékszem, hogy meg is ütötte volna a nőket. Illetve dehogynem... Most jut eszembe. Az egyik nőnek a mellére vert a vasbottal!... Ezeket a nőket még aznap este kivégezték. Ezen én is részt vettem. Ez úgy történt, hogy estefelé felhozták a nőket és akkor Tallós szólt, hogy menjek velük én is kivégezni, mert kevesen vannak. Én csak segíteni mentem... Vádlott-

társaim közül Szőkére tudok még visszaemlékezni. A Közlekedési Múzeum mellé vittük a nőt, én géppisztollyal voltam, ami nem az enyém volt, hanem kölcsönbe kaptam. Tarkón lőttem a foglyomat. Egy pillanat... Abban mégsem vagyok biztos, hogy a Szőke ott volt...

Elnök: Szőke! Ott volt?

Szőke: Igen. Részt vettem ebben a kivégzésben.

Hollai: Tisztelt bíróság! Nem tudom senkinek a szemébe mondani, hogy jelen volt ennél a kivégzésnél, mert határozottan senkire nem tudok visszaemlékezni.

Elnök: Rendben van. Csak abban az esetben mondja, ha teljes határozottsággal visszaemlékszik.

Hollai: Általában az volt a helyzet, hogy mindig esetenként kaptam a parancsot, mikor menjek le a pincébe kivégezni. Azt nem mertem mondani, hogy nem megyek... Az idős Michalik temetése napján volt egy nagy kivégzés a pincében, illetve a mosókonyhában. Akkor is ott voltam. Sokan voltunk lenn, Monostori, Szőke, Bükkös. Baráth Kálmánra nem emlékszem pontosan...

Elnök: Mondja, Hollai! Nem üzent magának a börtönben semmit Baráth Kálmán? Már úgy értem, amióta letartóztatásban vannak?

Hollai: Nem kérem... nem.

Elnök: Hány embert végzett ki önmaga?

Hollai: Én összesen két ember kivégzésére emlékszem. Ezt betudom annak, hogy nagyon antiszemita voltam, hiszen egész ifjúságom abban telt el.

Hollai sok mindent elismer, de igyekszik úgy viselkedni, mintha a 19 vádlott között ő lenne a legkisebb bűnös. Egy „kicsit” beismerni, egy „kicsit” elhallgatni, letagadni — ezt a taktikát választotta védekezéséhez. Valószínű, hogy a börtönposta útján hozzá is eljutottak Baráth Kálmán fenyegető szavai, mert a nyomozás során több gyilkosságot ismert el. Akkor még határozottan emlékezett vádlott-társaira. A nyomozati kihallgatáskor a korabeli fényképről

habozás nélkül, név szerint felismerte a többieket, most bizonytalankodik. Baráth Kálmánra többször is rápillant, mintha azt lesné, mit szól szavaihoz.

A bíró ismét kérdezi Hollait, s aztán elismer még két gyilkosságot. A már kihallgatott vádlott-társai a szemébe mondják, nemcsak a kivégzés tényét, hanem még a mozdulatokat is, ahogyan akkor csinálta. Ezt tényleg nehéz lenne letagadni...

„Elnök: Hogy volt az a szemkiszúrás?

Hollai (tiltakozóan felemeli a kezét): Én nem szúrtam ki senkinek a szemét!

Elnök: Egyelőre senki nem mondta még, hogy maga szúrta ki valakinek a szemét.

Hollai (megrántja a vállát): De a vádiratban benne van!

Elnök (Monostorihoz): Ismételje meg korábbi vallomását!

Monostori: Én korábban soha nem láttam, hogy Hollai bántalmazta volna a foglyokat. Először akkor, amikor a városi színházi robbantás volt és a pincében mindenáron meg akartuk tudni, hogy ki volt az, aki a bombát dobta. A szenvedélyek ekkor már nagyon elhatalmasodtak. Bűkökre is hatott, ő is verte az áldozatokat. Ekkor szúrta ki Hollai a fogoly szemét, mialatt Baráth Kálmán lefogta. Én a többiekkel elmentem az áldozatokat kivégezni, és amikor visszajöttem, a közös szobánkban Hollai az ágyon feküdt és úgy láttam, mintha sírt volna. Ezt én akkor arra veztettem vissza, hogy ez az eset nála egy nagy lelki megrázkódtatást okozott. Még arra is emlékszem, hogy valaki a kezébe adott egy rumos üveget, hogy igyon...”

Hollai a Duna-parti kivégzésekről sem akar tudni... Aztán újabb kérdések után elismeri, hogy részt vett a Rákos-pataknál egy kivégzésben. Az imaházi kivégzést sokáig tagadja. Szembesítések következnek, s végül elismeri, hogy valóban részt vett benne.

Úgy látszik, előre elhatározott taktikája nem vált be. Anyyra viszont nem buta, hogy ne tudná: konok tagadása ezerszer rosszabb, mint a beismerés, hiszen a bíróság előtt a bizonyítékok beszélnek. S most már folyamatosan elmondja, miben vett részt.

„*Hollai*: ... az utolsó nagyobb arányú kivégzés számomra nagyon emlékezetes marad. 1944. december 24-én, karácsony estéjén ünnepi vacsorát rendeztek, amelyen részt vettek a pártházban lakó pártszolgálatosok, a konyhai személyzet, a két Hollós, feleségeikkel, és még néhány családtag. Emlékezetem szerint a vacsora a pártház alatti kávéház helyiségében volt. Egy hosszú asztal körül ültünk, amelynek végén egy nagy karácsonyfa állt feldíszítve, alatta Szálasi képével. Igen jó volt a hangulat. Vacsora közben Szelepcsényi és Bükkös beszédet mondott. Nem sokkal a vacsora befejeztével az asszonyok elmentek, részben haza, részben a pártházban levő helyükre, majd Szelepcsényi felállt és közölte, hogy ma este a párthoz és a nemzethez való hűség bizonyítására mindenkinek meg kell ölnie egy foglyot. Szelepcsényi felszólítására Szlobodával, a pártszolgálat vezetőjével az élen, többen levonultunk a pincébe. Már előzetesen eldölt, hogy a foglyokat a pincében és a Stefánia úton fogjuk kivégezni. Valószínű azért nem vittük távolabbra, mert már éjfél felé járt az idő. Az első három embert én, Hollós és Bükkös közrefogtuk és elindultunk felfelé. A Thököly úton jobbra fordulva, a Stefánia úton levő pártház előtti padra leültettük a három embert és hátulról egy-egy pisztolylövéssel agyonlőttük őket. Az áldozatok megrogyantak ugyan, de félig-meddig ülőhelyzetben maradtak. Közben a többiek is hozták ki az embereiket és a következő padokon, illetve az utca másik oldalán végezték ki őket. A miránk kiszabott parancsot teljesítve, visszamentünk a pártházba, és felmentünk az emeletre. Itt valaki közölte velünk, hogy Szelepcsényi a többiekkel együtt lent van a pincében. Mi is lementünk utánuk és

láttuk, hogy a foglyok arccal a falhoz vannak állítva és némelyiket Komlósy és az egyik Vigh még mindig veri. A verekedés közben Szelepcsényi megszólalt és közölte, hogy ő sem akarja kivonni magát az általa kiadott parancsból. Láttam, amint elővette pisztolyát és rálőtt az egyik közelben levő emberre. Sajátos módon a lövés következtében a célbavett személy azonnal hangtalanul összeroskadott. A golyó keresztülszaladt rajta és a mögötte álló másik foglyot is eltalálta. Ez a személy haslövést kapott. Ez az ember pár lépést tett felénk és könyörögni kezdett, hogy szállítsák kórházba és hangoztatta, hogy soha nem mondja el, mi történt vele. Addig kiabált és jajgatott, és a földön fetrengett, míg valaki — azt hiszem Erős János — agyonlőtte. Ezután a még lent levő foglyokat, körülbelül 6—8 embert Komlósy, idősebb és fiatalabb Hollós, az ifjú Michalik, Baráth Kálmán, Szőke és Surányi lőtték agyon. Ezen a vacsorán részt vett még Újvári Kálmán, Kröszl, a három Vigh testvér, Szloboda, Németh Lajos és Soltész István. Nincs tudomásom arról, hogy a holttesteket mikor és milyen körülmények között szállították el a Stefánia útról, illetve a pártház pincéjéből. Én december 25-én 8—9 óra tájban felkerestem rokonaimat, és ekkor még a padokon feküdtek a hullák, illetve ülőhelyzetben voltak, erre emlékszem. Én nem mentem a hullák közelébe, hanem a Thököly úton levő villamosmegállóban szálltam fel a villamosra. A legtöbb áldozat tarkón volt löve...”

Ezt követően a szökésükről beszél, s arról, hogyan segített neki Baráth Kálmán, amikor ő már nem tudott menni. Előbb fogságba esett, aztán Lőrinc községbe utazott haza a szüleihez. Sokáig vidéken élt, majd 1956-ban, amikor már úgy gondolta, hogy minden elcsendesedett, feljött a fővárosba és elhelyezkedett a Jelmezkölcsönző Vállalatnál. Zuglót azonban mindig elkerülte.

„Ügyész: Ön a nyomozati vallomás során elmondta, tudott arról, hogy Németh Lajos egy vizesdézskába fojtott egy gyereket. Honnan tudta ezt?

Hollai (gondolkodva): Én láttam a gyerek holttestét a dézsában, amikor lementem a pincébe. Tallós ott volt és én kérdeztem, hogy mi történt. Ő mondta, hogy most fojtotta a vízbe ezt a gyereket Németh Lajos... A gyerek 4—6 éves lehetett...”

Végül arról beszél, hogy sokáig félt a felelősségre vonástól, de aztán ez az érzés eltompult benne, és lassan el is felejtette a történeteket... Valóban elfelejthette, hogy térdig gázolt a kiontott vérben?

Nyolcadik tárgyalási nap

Január 31

Sunyi tekintetű, rosszarcú férfit vezetnek be a terembe. Kraut József, tizenhetedrendű vádlott. Túlzottan primitívnek tettei magát, s megpróbál a parancsok árnyékába húzódni.

Először arról beszél, hogyan került a zuglói nyilasházba. Elmondja, hogy 1944. október 15-én, mint sebesült katona leszerelt és hazautazott vidékre. Alig 2—3 nap múlva behívót kapott az SS-hez. Alakulatától Budapesten megszökött. Ekkor találkozott Kröszl Vilmossal, akit már gyerekkorában is ismert.

„Kraut: Kröszl mondta nekem, hogy menjek vele a nyilasházba, mert szökött katonának golyó jár. Én azt válaszoltam először, hogy hagyjon békét, mire ő azt mondta, menjek csak, mert razziák vannak és falhoz fognak állítani. Olyan kijelentést tett, amiből én azt érhettem, hogy

ha nem megyek vele, valami történni fog... Ha hiszik, ha nem, fenyegetés volt ez. Október 27-én elmentem a zuglói nyilasházba, ahol karácsonyig tartózkodtam, de nem állandóan. Hozzá tartozóim Zuglóban laktak, mindig hazamentem, majd 1—2 nap múlva ismét jött értem Kröszl és visszavitt a pártházba. Karácsony után is így vitt vissza, s akkor január 8—9-ig tartózkodtam ott.

Az eléje tárt fotoalbumot nézi hosszasan, mintha erősen vizsgálódna, aztán nyögdécselve mondja, hogy csak Bükköst, Kröszlét és a bátyját, Kraut Gyulát ismeri fel.

„Elnök: A nyomozás során másokat is felismert...

Kraut: Kérem... Én igen nehezen tudok olvasni...

Elnök: A képeket nem olvasni kellett, azok alatt nincs is szöveg, csak egy szám...

Kraut: Hát... most meg nem ismerem fel őket... Amikor ideadták nekem tanulmányozni az iratokat, elolvastam a vallomásomat és megértettem a jegyzőkönyvben levő dolgokat... De Németh Lajossal kapcsolatos vallomásomat nem tartom fenn, mert nem ismerem őt. Baráth Kálmánról is csak hallottam, de személyesen nem ismerem.”

Az elnök felolvassa Kraut vallomását Némethről.

„Kraut: Na jó, tisztelt bíróság! Elismerem, hogy ismertem Németh Lajost, ő volt a harmadik vezető és Sándor Alajosra is emlékszem. Igen, ő volt az összekötőnk a főke-rület és a zuglói nyilasház között. Ezt Kröszl mondta nekem akkor, amikor bementem a nyilasházba és őrséget adtam. Kröszl adott nekem fegyvert, egy puskát és 2—3 órát álltam az őrségben. Aztán én hazamentem... árpádsávos karszalagom volt... Én nem voltam nyilas párttag, és nem voltam fegyveres pártszolgálatos sem...

Elnök: Bükkös! Így van?

Bükkös: Jól emlékszem Kraut Józsefre, a pártszolgálá-

tosokhoz lett beosztva, mint fegyveres pártszolgálatos, jóval már karácsony előtt.

Kraut: Novemberben kaptam géppisztolyt és akkor őrségben is voltam géppisztollyal, majd kivégzésen is részt vettem, de nem mint pártszolgálatos. Egy alkalommal Kröszl hívott az őrségből, levitt a pincébe, ott szörnyű dolgokat láttam és akkor tudtam meg, hogy mibe estem bele és hogy most már nincs visszaút és nekem is ezt kell csinálni. Első alkalommal a Rákos-patak partjára vittük ki gépkocsival a foglyokat, 10—12 embert. Ott kivégeztük őket. Mindig Kröszl parancsolt nekem, hogy mit csináljak. Utést, verést én nem láttam, csak amikor őrségben voltam, hallottam a jajgatást és ebből gondoltam, hogy kínozzák az embereket. Aztán én is lementem a pincébe és ott Kröszl rám kiabált, hogy miért nem ütök? Volt egy gumicső, egyszer-kétszer azzal ütöttem, csak úgy legyintesszerűen, mert muszáj volt, én nem mertem visszabeszélni, mert akkor megorrolt volna Kröszl. Én csak parancsra bántalmaztam, higgyék el, egyéni gondolatra senkit nem bántalmaztam...

Elnök: Maga szerint mi a kínzás?

Kraut: Hát kínzás az, ha nagyon verik az embert...

Elnök: Korábban azt mondta, hogy maga is részt vett a bántalmazásokban. Felolvasom Pintér László 1945. április 13-án tett vallomásának egy részletét: »... 1944 karácsonykor a cinkotai párt szolgálati jeggyel átküldött Pestre, hogy a Telefongyárban, mint pártszolgálatos teljesítsek szolgálatot. Másnapra átküldtek jelentkezni a XIV. kerületi párt-helyiségbe. Az első munkám, amire kiküldtek, a Stefánia út 53. szám alatti Jaross villában volt, hol még három társammal azt a parancsot kaptuk, hogy a zsidók ott bujkálnak és azokat kell behozni. Amikor kimentünk, mindenkit leigazoltattunk és több keresztény irattal élő zsidót megzsaroltunk, minden értéktárgyukat elszedték és azt mondtuk nekik, hogyha adnak ötezer pengőt, nem bántjuk őket. Ezek az emberek az ötezer pengőt felajánlották, de

mi ennek ellenére hetet közülük elvittünk. Este bevittük őket a párthelyiségbe és átadtuk Kröszl Vilmosnak, a körületesítő-helyettesnek. Ugyanaznap éjjel Kröszl Vilmos parancsára, az általunk behozott hét embert megvertük és vallattuk, majd a még fogságban levő másik nyolcat teherautóra raktuk és kimentünk velük a Duna-partra, a Margit-híd pesti oldalának bal oldalára. Ott leraktuk őket az autóról, lekísértük a Duna-partra, lefektettük és géppisztollyal fejbe lőttük őket. Ennél az esetnél én három embert löttem agyon. Rajtam kívül jelen voltak még: Kraut József, Báli László, Németh Lajos, Végh Lajos, Soltész István, egy Anti nevű, az antibolsevista tábor kiképző hadnagya, Kovács János. Mikor a zsidókat agyonlőttük, bedobtuk őket a Dunába, aztán felszálltunk a teherautóra és visszamentünk jelenteni, hogy a munkát elvégeztük... « Itt nem volt kínzás?

Kraut: Nem. Ez bántalmazás. Igaz, hallottam kínzásokról, de én ilyesmikben nem vettem részt. A Baráthot, meg a Kröszt láttam, hogy kínoztak. A nyomozás során is azt mondtam, hogy én ilyesmikben nem vettem részt.

Elnök: Kraut... Kraut... Felolvassam?

Kraut: Ha nem így van a jegyzőkönyvben, akkor rosszul vették fel. Én rosszul olvasok. A Rákos-pataki kivégzés november közepén volt. Én még kérdeztem is Kröszt, hogy muszáj-e nekem is mennem, mire ő kijelentette, hogy mindenkinek muszáj menni. Ez terror volt. Parancs. A parancsot ugyebár nem lehetett megtagadni?! Ennek a kivégzésnek a parancsnoka Kröszl Vilmos volt... Ezt határozottan állítom, mert ő intézkedett és ő vezényelt... Amikor kiértünk, sorba lettek állítva a foglyok, ezek közül kettőt kiválasztott Kröszl, versenyt futást rendezett és azt mondta, aki hamarabb célhoz ér, az megmarad, azt elengedi. A két ember futni kezdett, de az egyik összeesett, nem tudott tovább futni. Kröszl ekkor rájuk lőtt. Mind a kettőt agyonlőtte a géppisztollyal. Aztán a többiek is nyomban ki lettek végezve. Kröszl vezényelt és

mindenki lőtt. Én is. Arra nem emlékszem, hogy állva voltak-e, vagy le lettek fektetve.

Elnök: Szőke! Mondja el maga, hogy emlékszik rá?”

És Szőke elmondja, hogy az áldozatokat a földre fektették, a nyilasok közéjük álltak és közvetlenül közelről tarkón lőtték őket.

„*Kraut:* Igen, valóban így volt. Én már nem tudok ennyire pontosan visszaemlékezni erre. Úgy látszik, Szőke jobban emlékszik. De arra én is határozottan emlékszem, hogy én is megöltem egy embert, mert ez nagyon bennem maradt. Az áldozatok ott lettek hagyva. A következő kivégzés, amiben részt vettem, novemberben volt a Zsolnay-gyár mögött... 12—14 személyt raktunk gépkocsira, a megjelölt helyre vittük őket. Szlobodára, Vighre, Kröszlre emlékszem, hogy ott voltak, Kröszlt azért mondom a leghatározottabban, mert itt sem akartam kimenni, de ő megint azt mondta nekem, hogy menni kell. Amikor én azt mondtam, hogy nem akarok, felvitt Szelepcsényihez, aki közölte, hogyha nem teljesítem a parancsot, akkor ellenségnek tekintenek. Emlékezetem szerint állva történt a kivégzés. A foglyok háttal álltak a kivégzőknek, egy ember elszaladt. Ha jól emlékszem, egy gyerek volt, de Komlósy utána lőtt. Ekkor Kröszl is olyan beosztott volt, mint én. Szloboda adta a tűzparancsot. A következő kivégzés a Dagály-strand háta mögött volt, itt voltak a sóderkupacck. Szloboda jelölte meg, hogy kik mennek a kivégzésre. Luxuskocsival mentünk, a foglyok pedig a teherkocsin voltak. Itt is csak Kröszlre emlékszem, de akkor az egyik Vigh volt a parancsnok. Itt egészen közelről tarkólövést adtunk le, majd otthagytuk az áldozatokat.

Monostori (felszólításra): Itt nem látam én sóderrakást, én úgy emlékszem, hogy ez egy grundos rész volt.

Kraut: Sötét volt, azt tudom. És én sóderhegyekre emlékszem.

Elnök: Baráth Kálmán! Hallja mit mond Kraut? Kröszl futtatta a két foglyot. Hogyan találhatták ki mindketten ugyanezt. Nem furcsa?

Baráth (felcsapott fejfel): Én akkor is csak úgy kitaláltam ezt!”

Kraut elmondja, hogy részt vett az Eskü téri tömegkivégzésen is, 8—10, de lehet, hogy 15 foglyot vittek ki, pontosan már nem tudja. Úgy emlékszik, jelen volt Bükkös, meg Szőke is. A bíróság elnöke felállítja őket, megkérdezi, hogy így volt-e.

„Bükkös: Igen. Én voltam az osztag parancsnoka és Kraut is részt vett ebben a kivégzésben.

Kraut: Részt vettem tényleg, de arra nem emlékszem, hogy Bükkös lett volna a parancsnok. Nekem úgy rémlik, mintha Kröszl lett volna. A foglyokat a Duna-part szélén állítottuk fel és belelövöldöztük őket a vízbe. Volt, aki nem esett bele, volt akit úgy löktünk bele. Jelen voltam a Duna-parton, a Szent István parknál történt kivégzésen is. Ez karácsony előtt történt, késő este volt... 15—20 személyt rakhattunk fel a kocsira, nem tudom már pontosan. Hátulról, géppisztollyal lőttük le ezeket is. Úgy emlékszem, hogy sorozatlövéllel.

Elnök: A nyomozás során nyolc embert mondott ennél az esetről. Most melyik felel meg a valóságnak?

Kraut (furcsállva): Nem tudok már egészen pontosan visszaemlékezni, hiszen soha nem számoltuk meg a foglyokat pontosan, hogy hányat viszünk kivégezni... Összete-reltük, aztán vittük, és lelőttük őket...”

Kraut a karácsony éjszakai kínzásokról, vandalizmusról vall. Elismeri, itt ő is ütötte a foglyokat, akiket később elvittek kivégezni.

„**Kraut:** Minden jelenlevő pártszolgálatosnak ki kellett végezni egy-egy foglyot. Ez volt a hűségpróba. Aki ott volt, mindenki részt vett ebben, én is. Én akkor őrségben voltam a kapunál, illetve őrfalat álltunk, hogy meg ne szökjenek a foglyok. Ez ott volt a ház előtt. Aztán felkísértük őket a Stefánia úti padokhoz. Akkor engem Szelepcsényi odahívott, a padon ült már egy fogoly és azt mondta, hogy hátulról lőjem le. És én tarkón lőttem. Arra nem emlékszem, hogy kik lőttek még ott... Elég sokan voltunk...

Elnök: Hány olyan gyilkosságra emlékszik, amelyben részt vett?

Kraut: Ha úgy összeszámolom, talán 10—12 embert lőhettem agyon... Karácsony után Kröszl megint visszahívott, pedig én kértem, hogy most már hagyjon nekem békét. Már nagyon hallatszott a front zaja, nagyon közel voltak az oroszok...

Elnök: De azért visszament. Igaz?

Kraut: Visszamentem. Arra már nem emlékszem, hogy ezután is bántalmaztam volna valakit a pincében, de kivégzésben még részt vettem. Ezzel több volt mint 12...

Elnök: Annyira félt a fronttól, hogy inkább a kivégzésekben vett részt. Igaz?

Kraut: Muszáj volt..."

Kilencedik tárgyalási nap

Február 1

A bíróság folytatja Kraut József előző nap megkezdett kihallgatását. A tanácsvezető azt kérdezi a vádlottól, hogyan került bátyja, Kraut Gyula a nyilasházba?

„**Kraut József:** Bátyám, Kraut Gyula, tudomásom szerint nem volt nyilas. Ő úgy került a Thököly út 80-ba, hogy

Kröszl Vilmosnak sofőrre volt szüksége, amikor kerületvezető lett. Nem tudom, hogy addig ki volt a sofőr a nyilasházban. Egészen pontosan hogy volt, én ajánlottam-e, vagy Kröszl tudta, mi a foglalkozása a bátyámnak, arra már nem emlékszem, csak arra, hogy kaptam egy írásos nyílt parancsot és azzal kerestem fel a bátyámat, aki egy hentesnél dolgozott, mint sofőr. Ma már látom, hogy helytelen volt ebbe a társaságba őt behozni, ahol embereket gyilkoltak és kínoztak, de azt akartam, hogy együtt legyünk...”

A Közlekedési Múzeum háta mögötti kivégzésről beszélezután, ahol tíz embert végeztek ki, s amelyben ő is részt vett. Majd elmondja, hogy január első napjaiban, a késő esti órákban szólt neki Németh Lajos, hogy azonnal menjen le a kapuhoz, mert a foglyokat ki kell végezni.

„*Kraut József*: Ekkor körülbelül 8—10 foglyot gyalogmennel kísértünk a Stefánia úton keresztül a ligetbe, a tó partjára, ahol a vízhordó fiú szobra van. A kivégző osztag is 8—10 főből állott. Arra már nem emlékszem, hogy ki volt a kivégző osztag parancsnoka — vagy Németh vagy Kröszl —, de azt tudom, hogy mindketten ott voltak. Eszembe jut Sándor Alajos is, ő is ott volt. Ez most jutott eszembe és onnan emlékszem rá, pontosan, mert amikor a foglyokat felsorakoztattuk és mi mögéjük álltunk, én lassabban mozogtam, mire Sándor Alajos rám szólt: »Na, mi az? Gyorsabban! Talán sajnálsz őket? Ha sajnálsz, akkor állj közéjük, úgyis olyan biboldó képed van!« Felsorakoztunk a foglyok mögé és agyonlőttük őket. Én egy embert öltem meg itt.

Elnök: Sándor Alajos is lőtt?

Kraut József: Igen! Most már határozottan emlékszem, hogy lőtt. Ő is olyan parancsnokféle volt, aki felette állt Kröszlnek.

Elnök: Honnan tudja, hogy felette állt?

Kraut József (természetes hangon): Azért gondoltam, hogy felette állt Sándor Alajos Kröszlnék, mert ő volt a főkerülettől az összekötő és mindig parancsolt Kröszlnék... Többször láttam őt civilben is, katonaruhában is. Egy nagyon jellegzetes magas ember. Én nem cserélem össze Sándor Alajost senkivel."

Most a Homérosz moziban történtek felől hallgatják ki Kraut Józsefet, majd az id. Michalik halálát követő tömegmegtorlást idézi fel a bíróság és a vádlott. Állítása szerint a Michalik-féle megtorlási akcióban nem vett részt. Bükkös és Monostori is azt válaszolják, nem emlékeznek arra, hogy Kraut József ekkor jelen lett volna. Két újabb Duna-parti kivégzést ismer el, majd a várbeli eseményekről kell vallomást tennie. Elmondja, hogy Bükkös vezetésével mentek fel a Várba, ahol ott volt a bátyja és Erős János is. Ő és a bátyja egy pékségbe mentek dolgozni, de állítja, hogy a Várban semmiféle kivégzésben nem vettek részt.

A bíróság elrendeli Kraut József szembesítését Bükkössel, aki az általa korábban vallottakat — a „kémek kivégzését” — a szemébe mondja.

Kraut e kivégzésre nem akar emlékezni. Arról, hogy Kröszt milyen embernek ismerte meg, azt válaszolja: Nyers, kemény, goromba, durva embernek ismertem, aki igen hirtelen volt és szadista hajlamokkal rendelkezett. Németh Lajost viszont „rendes emberként” aposztrofálta, mert szerinte Németh nem volt olyan goromba, mint Kröszl, de azért az ő parancsát is végre kellett hajtani, ő is azt mondta, hogy aki nem hajtja végre a parancsát, az ellenség és az ellenséget ki kell nyírni!

Saját védője kérdésére válaszolva Kraut József a következőkkel fejezte be vallomását:

„Kraut József: Az elmúlt 22 év alatt nagyon sokszor gondoltam arra, hogy mit tettem. Ez nagyon bántott és éj-

szakánként többször is megjelentek ezek a kivégzések előttem . . .”

Bevezettetik Kraut Gyula tizenhatodrendű vádlottat. A két testvér nagyon hasonlít egymásra. Tetteik sem sokban különböznek . . .

Kraut Gyula katonásan lép a bírói asztal elé, mindkét kezének nagyujja feszesen fekszik a nadrágvarráson. Közli, hogy ő soha nem volt tagja a nyilas pártnak.

„*Kraut Gyula:* Az öcsém karácsony másnapján, vagy az utána való napon felkeresett a lakásomon és közölte, hogy ő a nyilasházban, a Thököly úton tevékenykedik. Azt is elmondta, hogy régi ismerősünk Kröszl Vilmos, a parancsnok, akinek sofőrre van szüksége és azért jött értem. Ebben az időben én már tulajdonképpen bujkáltam, mert nem tettem eleget a bevonulási parancsnak. Egy Barna István nevű hentesnél dolgoztam, akinek a teherautóját vezettem. Öcsém is azt mondta, hogy Kröszl tudja, hogy én katonaszökevény vagyok és ebből nekem kellemetlenségem lehet, ha nem megyek be. Félttem, hogy elfognak és nagy bajom lesz. Így aztán be is mentem, mivel az öcsémnél nyílt parancs is volt . . .”

A vádlott elmondja, hogy ő a kivégzésekről csak akkor szerzett tudomást, amikor gépkocsiján először vitt foglyokat a Duna-partra. Géppisztolyt is csak azért kapott Kröszl-től, hogy azzal vigyázzon a kocsira, mivel az gyakran állt a kapuban éjszaka is, és ő ebben aludt. Hogy őrség is volt a kapuban? Ő ilyesmire nem emlékszik. Hiába szembesítik Monostorival, Bükkössel, akik egyértelműen állítják, hogy „soha nem fordult elő, hogy ne lett volna őrség a kapuban, különösen éjszaka”. Kraut Gyula csak azt mondja, hogy ő nem látott őrséget. A bíróság eléje tárja a fényképeket, amelyekből ki kell választania, akiket ismer. Kröszl Vilmost, Németh Lajost, Bükköst választja ki, majd foly-

tatja vallomását, hogyan szállította kocsijával a foglyokat, valamint a nyilasház vezetőit.

A kínzásokban való részvételét tagadja. Ő is oly bárgyún teszi ezt, hogy még a testvére is rázza a fejét.

„*Kraut Gyula*: Egy alkalommal — december végén talán —, amikor odamentem Kröszl sofőrjének, elindultam a pince felé, mert az öcsém hangját hallottam. A légópince folyosóján hallom, hogy kiáltoznak, s amikor odaértem, látom, hogy az öcsém egy embert egy vastag gumislaggal üt. Éppen akkor ütött rá kettőt, majd átadta nekem és azt mondta, jó, hogy itt vagy, ne húzd ki magad ebből! Megrántotta a kezemet és azt mondta, üss rá ezzel, és így az ő kezével együtt ütöttem rá én is erre az emberre, Majd azt mondtam, hogy megyek, és kimentem...”

Játssza az ártatlan kisgyereket, akinek fogni kell a kezét...

Az öccse megerősíti a verést, de ő is nevetségesnek tartja, hogy ő fogta testvére kezét.

Kraut Gyula azt is tagadja, hogy részt vett az Eskü téri kivégzésben. Mindössze annyit ismer el, hogy ő vezette a gépkocsit, amellyel a foglyokat vitték.

„*Kraut Gyula*: De engem ki sem engedtek szállni a többi pártszolgálatosok a kocsiból... tudniillik azt mondták, hogy én a kocsit soha nem hagyhatom el, mert egy fogoly a motort beindítja és megszökhet. Így én nem mertem kiszállni soha.”

Szembesítik Bükkössel, aki a szemébe mondja, hogy Kraut Gyula kiszállt velük a gépkocsiból és agyon is lőtt egy foglyot az Eskü téren.

Aztán Kraut Gyulának eszébe jut egy újabb kivégzés...

„*Kraut Gyula*: Még egy kivégzés történt, januárban, a költözés előtt... Utasításba adták, hogy menjek a Városligetbe. Ekkor már nagyon közel volt a front, hallatszott az ágyúdörgés és az aknák hangja. Aztán mégsem a Városligetbe mentünk, hanem az Aréna útra, ahol felvettük Németh Lajost, aki azt parancsolta, hogy egy megadott címre menjünk. Ott Németh Lajos engem kiparancsolt a kocsiból, előtte kellett mennem egy lakásba, ahol egy idős nő volt. Németh Lajos a lakásban körülnézett, én is láttam, hogy az ágyban egy halott férfi fekszik. Az idős nő a halottra borult. Németh Lajos rám parancsolt, hogy vigyem a nőt. Aztán, hogy gyorsan leérjünk, én felemeltem és úgy vittem le a karomban. De nem a gettóba vittük, hanem Németh Lajos utasítására a pártház elé. Ott Németh felment, a nő a kocsiban maradt, majd egy negyedóra múlva a pártszolgálatosok lejöttek és 8—10 foglyot hoztak még, valószínűleg a pincéből. Emlékszem, hogy könyörögtek az életükért. A foglyok között volt egy 8—10 éves gyerek is. Krösznek is könyörögtek, hogy vigyék őket a Vöröskeresztbe. Bármennyi pénzt is kér, mindent megfizetnek, csak vitesse oda őket. Kröszl erre nem szólt semmit, hanem mellém ült és parancsolt, hogy indítsam be a motort. A kocsin volt még Németh Lajos is, meg több pártszolgálatos. A Városligetbe mentünk, az Ajtósi Dürer sor és a Stefánia út közötti részen hajtottunk a ligetbe. Németh Lajos itt leszállt a kocsiról, majd ráordított mindenkire, hogy azonnal leszállni. Aztán a foglyoknak azt parancsolta, hogy térdeljenek le és tüzet rendelt el. Minden foglyot kivégeztek. Én kiszálltam a kocsiból, mert arra gondoltam, hogy esetleg megszököm, amikor Németh Lajos meglátta, hogy ott vagyok a kocsinál, azt mondta, hogy ne bújjak ki az ilyesmi alól. Mondtam, hogy-hogy ne bújjak ki, hiszen nekem ehhez semmi közöm, mert én sófőr vagyok. Háromszor rám kiabált, hogy menjek azonnal lőni, és ekkor én kénytelen voltam odamenni és lőttem

egyet. De ne tessék azt hinni, hogy emberbe... A levegőbe... Én más lövésben nem is vettem részt.

Elnök (Kraut Józsefhez): Így volt?

Kraut József: Én úgy emlékszem, hogy a veszekedés Németh Lajos és a bátyám között még a kivégzés előtt volt. Őszintén megmondom, hogy lőtt a foglyokra és agyon is lőtt egyet...

Bükkös: Én is úgy emlékszem, hogy a veszekedés előbb volt és Németh parancsára a foglyokra lőtt. De volt egy másik eset is, január 8. vagy 10. körül, amikor már arról volt szó, hogy elhagyjuk a pártházat. Körülbelül 30—35 fogoly volt még a pártház pincéjében, ezeket gépkocsira raktuk és az Aréna úton végig vittük a Duna-partra, az Elektromos Művek háta mögé. Ott a vízparton sorbaállítottuk őket és belelőttük mindet a Dunába. A kivégzésben valamennyi pártszolgálatos részt vett, így határozottan emlékszem, hogy Kraut Gyula és Kraut József is részt vett benne.

Kraut Gyula (sajnálkozva): Én megmondtam, hogy csak abban az egy pincebeli dologban és a levegőbe lövésben vettem részt. De abból, hogy a nyilasházban a pártszolgálatosok bántalmazták az embereket és kivégezték őket, és Németh Lajos engem is arra akart kényszeríteni, hogy vegyek részt az ilyen kivégzésekben, arra következtettem, hogy minden pártszolgálatosnak részt kell vennie az emberek elhurcolásában, megkínzásában és megölésében. Kröszl és Németh Lajos többször is kijelentették, hogy itt mindenkinek, mindentől ki kell vennie a részét. »Vagy itt döglünk meg mindannyian, vagy ha felelősségre vonnak bennünket, akkor mindannyian felelni fogunk, nemcsak egyesek, és mások meg megússzák a dolgot!« Ezt így mondta. Én ezt magamra nem vonatkoztattam, mert nekem semmi közöm nem volt hozzájuk, én nem tartoztam közéjük, pártszolgálatos sem voltam...

Németh védője (Kraut Gyulától): Haragszik Németh Lajosra?

Kraut Gyula: Én nem haragszom Németh Lajosra, soha nem is haragudtam. Ő parancsnok volt, én meg beosztott. Ha bármit parancsolt volna, és én nem tudok kibújni a végrehajtás alól, akkor azt nekem végre kellett hajtanom...

Elnök: Hogyan érti: ő parancsnok volt, és maga meg beosztott?

Kraut Gyula: Úgy értem, hogy ő volt a pártszolgálatsok vezetője. Hogy én beosztott voltam, azt meg úgy értem, hogy én voltam a pártház sofőrje, akinek mindenki parancsolt..."

Íme, a „kisnyilas” — akire még a testvére is kénytelen rávallani a letagadhatatlan esetekben, de őt ez nem zavarja különösebben. Amikor befejezik a kihallgatását, olyan katonás léptekkel megy a helyére, mint egy régi őrmester...

Tizedik tárgyalási nap

Február 2

Magas, szemüveges, rozsdavörös hajú, ötven év körüli férfiről oldják le a bilincset a fegyőrök. Nagyothalló készüléket dug a fülébe. Kröszl Vilmos, az elsőrendű vádlott kihallgatásával folytatódik a tárgyalás. Elhangzanak a szokásos bevezető szavak. Igen, hogyne, a vádat megértettem... Hogyne, bűnösnek érzem magam... De alighogy kimondja, s a részletekbe kezd, kitűnik, hogyan akarja kicsinyíteni egykori szerepét.

Különösen kegyetlen ember áll személyében a bíróság előtt; az alvilágnak is az aljához tartozik.

„Kröszl: 1944 augusztusában gyomorhuruttal és gyomorsüllyedéssel szanatóriumi kezelés alatt álltam. Katona 1938-ban voltam, de onnan is leszereltek, mert gyomorvérzést kaptam. Ezért 1944 októberéig nem is kaptam behívót. Október közepén behívtak, de a behívó parancsnak nem tettem eleget. Egyrészt azért, mert nem akartam katona lenni, másrészt mert betegállományban voltam. Amikor október 20-a táján az OTI-rendelőintézetben jártam kezelésen — ugyanis mindenáron kórházi beutalásomat akartam elintézni —, mellém ült egy férfi, akinek elpanaszoltam a bajomat. Az illető bemutatkozott, hogy idős Hollós Zoltánnak hívják és a XIV. kerületi nyilas pártház helyettes vezetője. Azt mondta nekem, keressem fel őt a Thököly út 80-ban, majd ő elintézi, hogy ne kelljen bevonulnom katonának. Október 26—28. táján mentem a nyilasházba Hollós Zoltánhoz, Kraut Józseffel együtt. Azért vele, mert ahol leszálltam a villamosról, ott véletlenül találkoztam Kraut Józseffel, akit gyerekkorom óta ismerek. Együtt mentünk a nyilasházba és beiratkoztunk a pártba...

Kraut József (felugrik és ordít): Nem így történt, tanácselnök úr! Ahogy otthagytam az alakulatot, találkoztam Kröszl Vilmossal az Egressy út sarkán és mondtam neki, hogy megszöktem a katonaságtól. Másnap eljött a lakásomra és azt mondta, hogy jöjjenek, ha nem akarok golyót a fejembe, mint katonaszökevény. Akkor már karszalag volt a karján...

Kröszl (nem zavartatja magát, úgy folytatja, ahogy elkezdte): Együtt jelentkeztünk Hollós Zoltánnál. Én mentem előre és mondtam neki, hogy van itt egy ember, aki be akar iratkozni, mire azt mondta, rendben van. Mindjárt be is fizettük a 2 pengő tagsági díjat. Kraut József ekkor ott maradt, én hazamentem. Igenis, hazamentem!... Aztán csak 3—4 nap múlva találkoztam vele és megkérdezte, hogy miért nem jövök a pártba. Ő kérdezte, nem én! Mondtam, hogy nem fontos oda bejárni, minek kellemetlenséget

szerezni ugyebár, csak az a fontos, hogy igazolványunk van és majd elintézik a dolgainkat. Kaut József ekkor azt mondta, hogy érdemes oda bejárni, sok mindent lehet ott kapni. Ruhát, aranyat, ezt, azt... Aztán mégiscsak bejártam én is a nyilas pártházba. De nem az aranyért, hanem hogy keressem Hollóst, hogy utaljon be már a kórházba. De ő azt mondta, hogy majd, és csak halogatta. Miután magányos, legényember voltam, mindig sorba álltam élelmiszerért és arra gondoltam ilyenkor, hogy Hollós majd elintézi, hogy megkapjam a kórházi beutalást. De nem intézte. Egy pár napra rá, hogy ismét bementem a nyilas pártházba, az ifj. Hollós, vagyis a fia azt mondta, hogy ők most nem érnek rá, más elintézni valójuk van, menjek velük. Ez már november vége felé volt, én addig soha semmit nem csináltam. Akkor én velük mentem, mert olyan szívélyesen hívtak... Elmentünk egy hentesüzletbe áruért. Amikor visszajöttünk, ebédet adtak. Nekem még karszalagom sem volt. Így ahogy mondom... Én nem tartoztam köztük... Amikor ebédeltünk, odajött mellém egy lány, az is evett, akkor jöttek a pártszolgálatosok és hoztak fel 8—10 embert, de azt nem tudom, hogy honnan. Azért mondom, hogy felhoztak, mert ekkor én az első emeleten voltam. Nekem Hollós már korábban mondta, hogy a kerület vezetője egy nagy, derék ember, Szelepcsényinek hívják. Akkor én láttam, hogy a folyosón hogyan lökdösik a foglyokat, és akkor kijött ez a Szelepcsényi és leakasztotta a derekáról a korbácsot és elkezdte ütni ezeket az embereket. Én ezalatt a sarokban ebédeltem. Hogy tudtam-e enni? Miért kérem?! Akkor nagyon nehezen lehetett koszthoz jutni... Ekkor láttam először Bükköst is, aki szintén kijött erre a nagy zajra. Ő is nekiesett a foglyoknak és ütötte őket. Amíg én ebédeltem, hozzám is odalöktek egy foglyot, majd a mellettem ülő lány azt mondta, hogy üssem én is, mert Szelepcsényi megharagszik, ha nem ütöm a zsidót. Erre én is ütöttem a zsidót... Ahogy ütöttem őket, a szem-

üvegem leesett, mert az egyik leverte, ezért én ököllemel jó nagyot rávágtam.

Elnök: Hogy mondta? A fogoly visszaülött?

Kröszl: Na nem, azt azért nem merték megtenni, kérem! Hogy tetszik ezt gondolni?... De valahogy leesett a szemüvegem. Ez nekem nagyon hiányzott. Ezért bementem Hollóshoz és kértem tőle egy szemüveget. Ő az íróasztalából kivett vagy 25 darabot és átadta nekem azzal, hogy menjek el egy optikushoz és ezekért készít nekem egy jót. Ezek aranykeretes szemüvegek voltak, amiért én gondoltam, hogy feltétlenül kapok egy újat.

Elnök: Honnan tudta, hogy Hollós szemüvegeket tart a fiókjában, s tőle kell kérni?

Kröszl: A többiek mondták, hogy a zsidóktól elszedik az arany holmikat. Gondoltam, csak volt olyan, akinek aranykeretes szemüvege volt és elvették tőle... November végéig én talán csak ötször-hatszor lehettem a pártházban. Ezalatt tapasztaltam, hogy sok foglyot vittek oda, de arról nincs tudomásom, hogy ezeket a foglyokat honnan hozták...

Elnök: Nyomozati vallomásában azt vallotta, hogy már novemberben fosztogattak!

Kröszl (fesztenél, mintha nem is ő mondta volna az előbb, hogy novemberben semmit sem csinált): Igen. Élelmiszerüzleteket, raktárakat fosztottunk ki a többiekkel együtt. Név szerint megnevezni nem tudom, hogy kikkel, mert mindig mások voltak. Ahogy visszaemlékszem, a Garrai tér környékén volt egy nagy raktár, azt is kifosztottuk. Meg mást is... De én emberek elhurcolásában, bekísérésében soha nem vettem részt. Eddig is, amit tettem, mindig kényszerből csináltam. Mindig azt mondták, amikor üzleteket mentünk kifosztani, hogy ennyit én is igazán megtehetek nekik. És én mentem velük, megtettem. Mert ennyit igazán megtehettem. Én egyáltalán nem voltam tagja a fegyveres pártszolgálatnak... Az igaz azonban, hogy

mégis én lettem a parancsnok. Ez úgy volt, hogy később kineveztek.

Elnök: Hogyan szerzett fegyvert magának, hiszen sokan látták fegyverrel?

Kröszl: December 27-én szereztem magamnak fegyvert a németektől. Cseréltem benzinért. Ha jól emlékszem, már november vége felé is szereztem géppisztolyt 4 tárral, pálinkáért.

Elnök: Minek kellett a géppisztoly, ha nem vett részt bekísérésekben, kínzásokban és agyonlövésekben?

Kröszl: Azt nem tudom, hogy minek kellett nekem a fegyver. Talán azért, mert a többieknek is volt, és hogy nekem is legyen. Ez úgy volt, hogy Szelepcsényi adott három liter pálinkát, hogy vigyem a németekhez és szerezzek érte géppisztolyt. El is mentem hozzájuk, alkudoztam velük és akkor jött egy német tiszt, a pálinkát elvette és géppisztolyt nem adott. Én ott maradtam pálinka és fegyver nélkül. Amikor visszamentem, Szelepcsényi megfenyegetett, hogy én becsaptam. Így aztán nekem végső soron csak december végén lett géppisztolyom.

Elnök: Van tudomása arról, hogy a pártház már október második felében a Danuvia-gyárból szerzett fegyvereket?

Kröszl: Igen, de, hogy mikor, azt nem tudom.

Elnök: Ismeri Monostori (Michalik) Gyula vádlottat?

Kröszl: Nem. Soha nem láttam!"

Ugyanezt mondja Baráth Kálmánra, Szőke Antalra, Hollaira és Pataki Ferencre. A fotoalbumból csak Németh Lajost, a két Kraut testvért, Kapocsit és Erős Jánost ismeri fel.

„Elnök: Tudott arról, hogy a pártház irodájában a foglyokat vallatják?

Kröszl: Azt mindenki tudta! Hollóstól hallottam, hogy a foglyokat arról faggatták, hol tartózkodnak társaik, mi-

ilyen tevékenységet folytatnak és van-e értéktárgyuk. De én ilyen kihallgatáson soha nem vettem részt és mindössze csak kétszer bántottam a foglyokat. A második alkalom akkor volt, amikor felhajtottuk az embereket a folyosóra, ott sorba állítottuk őket és a pártszolgálatosok egyenként vitték be kihallgatásra őket. De ezt megelőzően hozzám is odahajtották az embereket és a többiek rámparancsoltak, hogy üsse őket, ahol érem. Név szerint mindet nem tudom megmondani, de azt tudom, hogy ott volt valamennyi pártszolgálatos, aki tagdíjat fizetett, vagy akinek éppen valami elintézni valója volt a pártházban. Így aztán mindenki ütötte a foglyokat ott, ahol érte. Lehet, hogy én is éppen tagdíjat voltam befizetni, azért voltam ott. Az biztos, hogy akik ütöttek, azok mind nyilasok voltak. Természetesen a zsidók nem mertek visszaütni, hanem bújtak be a sarokba...”

Peregnek tovább a kérdések: mit tud arról, hogy nőket megerőszakoltak a nyilasházban, hogy a Beretvás villát kirabolták?

„Kröszl (csodálkozva): Nőket megerőszakoltak?... Ja, igen... Egyszer Tallós, akit már kivégeztek, az egyszer erőszakoskodott, arról tudok. Másról nem...”

Elnök: Ön soha nem vett részt ilyesmiben?

Kröszl (felháborodva): Én?! Soha!... A magam részéről én soha nem vettem részt ilyesmiben. Hogy mi történt a Beretvás villában? Nekem fogalmam sincs arról, hol volt a Beretvás villa. Nem tudok arról, hogy innen elhurcoltak volna embereket.”

Az elnök felszólítja Kraut Józsefet, mondja a szemébe Kröszlnek korábbi vallomását, hogy az ő vezetésével voltak a Beretvás villában, ahonnan 5—6 bujkáló személyt vittek a pártházba. Ugyancsak Kröszl vezetésével vittek be foglyokat az Abonyi utcai zsidógimnáziumból, s Kröszlnek

akkor egy fekete géppisztolya volt. Bükkös is a szemébe mondja, hogy közvetlenül a hatalom átvétele után került Kröszl a nyilasházba, ahol a fegyveres pártszolgálatba lett beosztva. Kapott egy géppisztolyt, és azonnal megkapta az árpádsávos karszalagot. Mindezt Szlobodától kapta kezéhez. Kröszl továbbra is azt válaszolja, hogy neki nem volt karszalagja!

„Szöke: Természetes, hogy volt Kröszlnek karszalagja! Még gondolatnak is képtelenség, hogy ne lett volna géppisztolya, oldalfegyvere. Határozottan állítom, hogy fegyveres pártszolgálatos volt!

Elnök (Kröszlhez): Tudott arról, hogy üldözötteket különböző gyűjtőtáborokba kísérték?

Kröszl (mosolyog, kedélyeskedik): Ezt hallottam a pártszolgálatosoktól. Hát hogyne hallottam volna?! De magukat a gyűjtőhelyeket nem ismerem. Nekem fogalmam sincs arról, hogy mi történt azokkal az üldözöttekkel, akiket a gyűjtőhelyre vittek. A sajtóból tudom, hogy Németországba vitték őket, de hogy minek? Máig sem tudom...

Elnök: A koncentrációs táborokról soha nem hallott? Arról, hogy gázzal milliókat semmisítettek meg?

Kröszl (fejét rázza): Nem én!

Elnök: Arról tud, hogy felfedeztek egy illegális kommunista nyomdát Zuglóban?

Kröszl (pimaszul): Tényleg volt ott egy illegális kommunista nyomda? Mert én nem tudok róla, soha nem is hallottam erről.”

A tanácsvezető felszólítja Mészároost, mondja el, mit látott a női foglyokkal kapcsolatban? És Mészáros aprólékosan részletezi Kröszl állati magatartását.

A hallgatóság soraiban valaki hangosan felzokog.

Kröszl azonban minderre csak azt válaszolja, hogy neki erről nincs tudomása.

Az elnök egymás után szólítja fel a korábban már ki-

hallgatott vádlottakat, s miután Kröszl tagad, velük mondatja el azokat a gyilkosságokat, amelyekben az elsőrendű vádlott is részt vett. Kröszl Vilmos ezekre is csak annyit mond: „Nem vettem benne részt!...”

„Kröszl (fuvalázó hangon): Én kérem december 27-ig olyan ritkán jártam a pártházba, hogy az szinte említésre sem méltó. Ha be is mentem, akkor is csak kíváncsiságból néztem be, nehogy elfelejtsen Hollós, mert mindig azt reméltem, hogy egyszer csak szerez valami beutalót egy kórházba...”

Monostori (szót kér): Kröszl azt mondja, hogy novemberben alig járt a pártházba. Én határozottan visszaemlékszem, hogy állandóan ott volt, mert egy érdekes epizód zajlott le Kröszlrel kapcsolatban, ami nagyon élénken megmaradt bennem. November közepe lehetett, bent tartózkodtunk az emeleti pihenőszobában és nagy láрма hallatszott a folyosóról. Mindenki kitódult. Szelepcsényi is kijött az irodából és láttuk, hogy Kröszl egy foglyot üt, rúg, de annyira, hogy annak az arca már tiszta vér volt. Közben ordított, a fogoly pedig jajveszékelt. Szelepcsényi ekkor Szloboda felé fordulva kérdezte, hogy mi ez a cirkusz? Ekkor Szloboda odafordult Kröszlhez és rákiáltott: »Maga menjen a fenébe, le a pincébe és ne itt csinálja a cirkuszt! A pincében intézze el és ne itt!« Én Kröszlre úgy tudok visszaemlékezni, mint aki mindig igyekezett helyezkedni a vezetők felé, be akart vágódni náluk és Szelepcsényi is így ismerte Kröszlt, mint ahogy Rechtmann Kurt is.

Kröszl: Nem igaz kérem! Szelepcsényi állandóan gyanakodott, hogy én nem vagyok egy megbízható nyilas...

Elnök: A karácsonyi ünnepségen ott volt?

Kröszl: Akkor speciel ott voltam... A családtagokkal együtt vagy 80—100-an lehettünk, és nekem már csak a folyosón jutott hely az asztalnál. Egyébként a pártszolgálatos nyilasok mind a szobában ültek. Engem Hollós Zoltán hívott meg vacsorára. Kilenc, fél tízig maradtam, majd egy

Rózsi nevű lánnyal a lakásomra mentem. Én karácsonyig minden este hazamentem a lakásomra. A vacsorán — a karácsonyfa-gyújtást megelőzte egy beszéd —, majd mindenkit megajándékoztak a karácsony tiszteletére. A velem levő lány egy télikabátot kapott. Én elmentem a lakásomra, és csak másnap délután mentem vissza a pártházba...

Vádlott-társai valamennyien a szemébe mondják, hogy a vacsorát követő tömegkivégzésen ő is ott volt, és lőtte az áldozatokat, de Kröszt ez sem zavarja — tagad.

Amikor az egyik ülnök a kínzásokról kérdezi — így válaszol:

„Kröszl: Kérem, nekem sok szavam nem lehetett abban a házban... Azt én nem állítottam, hogy nem voltak ott kínzások, lehettek, hiszen az ember félt egyiktől, másiktól, csakhogya én ezeken nem voltam jelen.

Elnök: Mondja el, mi történt azután, hogy ön lett a kerületvezető.

Kröszl: A főkerületben Rechtmann Kurt bízott meg a kerület vezetésével. Az volt az álláspontja, hogy mindent úgy intézzünk eztán is, mint eddig. Visszamentem a pártházba és megkezdtuk a takarítást, tekintve, hogy nagy felfordulás volt. A magam részéről én nem mentem le a pincébe, se a mosókonyhába, hogy megnézzem, van-e ott rendtelenség vagy nincs. Ezt a többiek elvégezték.

Elnök: Azt sem tudja, hogy a pártház pincéjében, illetve mosókonyhájában találtak holttesteket?

Kröszl: Nem kérem. Én erről sem tudok.

Elnök: Amikor jöttek vissza a főkerületből, a Stefánia úton se látott holttesteket?

Kröszl: Nem én! A Stefánia úton még ekkor sem láttam holttesteket. Nem is figyeltem oda, nem is ez volt a feladatom...

Bükkös adott nekem tanácsokat, hogy kiket válasszunk ki tisztségviselőkné. Így választottuk meg Németh La-

jóst is. Az illetőket én neveztem ki. Németh Lajos a párt-szolgálat vezetője lett. Én azt sem tudtam, hogy erre szükség van, Bükkös mondta nekem, hogy ez is kell. Azt is mondta, hogy szükség van őrparancsnokra és akkor én Erős Jánost neveztem ki erre a funkcióra. Az én parancsnokságom alatt körülbelül 15—20 nyilas lehetett, de aztán jöttek még néhányan, akikről nem is tudom, hogy kik voltak. Amíg én voltam a parancsnok, december 27-től január 1-ig, 25—30 stabil ember volt. Egyébként ekkor úgy volt, hogy a régi nyilasok bejöttek az épületbe, benéztek, aztán elmentek. Mások is jöttek, benéztek, aztán azok is elmentek...

Elnök: Ez egy olyan átjáróház volt, ahol csak úgy ki-be lehetett járkálni?

Kröszl: Azt én nem mondom, de az őrség beengedte és én nem beszéltem mindegyikkel, és természetesen nem foghattam őket a nyilasházban. A bejárákáló nyilasokat többnyire Bükkös ismerte, ő beszélt velük. Előfordult, hogy én is beszéltem egyikhez, másikhoz. Kraut Józsefet én semminek nem neveztem ki, ő saját magától jött, éppúgy, mint a többi is. Nem is kellett különösebben hívni... Ő jött magától, mert szerette volna, ha én őt nevezem ki a pártszolgálat vezetőjének. Ezt kérte is tőlem, s panaszkodott, hogy miért Némethet neveztem ki? Ekkor én mondtam neki: „Józsi! Te még nem vagy itt olyan gyakorlott ember, azokat kell inkább megbízni az ilyen feladattal, akik már gyakorlottak.” Annyit azonban megígértem, hogy idővel lehetséges, de most még korai. Németh Lajost tapasztalt valakinek tartottam. A feladatom a zsidók felderítése, elfogása és megsemmisítése volt. Úgy igazítottak el bennünket, hogy a zsidókat vallassuk ki, vegyük el az ékszerüket, pénzüket...

Kröszl védője: Mondja el, hogy miért is vállalkozott tulajdonképpen a kerület vezetésére?

Kröszl: Magam sem tudom megmondani, hogy miért is vállalkoztam erre... Betegségem miatt be voltam szo-

rítva a pártba és arra gondoltam, hogy egyszer csak sikerül szereznem egy kórházi beutalót és majd csak elkerülök innen...”

Tizenegyedik tárgyalási nap

Február 7

A bíróság folytatja Kröszl Vilmos kihallgatását.

„*Kröszl*: Elfelejtettem a múltkor mondani, hogy még azt a parancsot kaptuk, akinél nagyobb vagyont, több pénzt vagy ékszert sejtünk, azokat a központnak adjuk át. A többi személyeket, akiknél ilyen nagyobb értékeket nem tudtunk felfedezni, a saját kerületünkben kellett megsemmisíteni. Ezt az utasítást azért kellett végrehajtani, mert nem mertem ellenszegülni.

Elnök: Hány embert hurcoltak a nyilasházba, amíg ön volt a kerületvezető?

Kröszl (rövid gondolkodás után): Talán 8—10-et.

Elnök: Összesen?

Kröszl: Persze, összesen... Én visszafogtam kérem a túlzásokat... Fent az irodában lettek a foglyok kihallgatva, ott lettek megpofozva, megrugdosva. Láttam, hogy a pártszolgálatosok ezt csinálták... Egy ízben én is csináltam. Egyszer behoztak három férfit, mind a háromnak be volt kötve a feje és a kórházba voltak beutalva. A pártszolgálatosok kibontották a kötésekét és megállapították, hogy semmi sérülésük nincs, csak bujkáló zsidók. Ezért meg lettek pőfozva és vallatva... Amikor a vallatásnak vége volt, le lettek víve a pincébe. Az egyik vádlott közben nem felelt rendesen és ekkor adtam neki egy pofont... De

én rúgni soha nem rúgtam... Ez a három bekötött fejű ember benne volt a 8—10 létszámban, akiket az én vezetésem alatt behoztak a nyilas pártházba. Mind a 8—10-et december 30-án beküldtem a főkerületbe. Németh Lajos pártszolgálat-vezetőnek adtam ki az utasítást, hogy vigye be őket ékszerekkel, irataikkal együtt. Hogy aztán mi lett velük, azt én nem tudom. Az én működésem alatt nem végeztek ki embereket, ezellen én tiltakoztam volna...

Elnök: A nyomozás során, valamint az ügyészségen tett vallomásában különböző kivégzésekről beszélt.

Kröszl (önérzetesen): Fenntartom a vallomásomat, de ez a két eset akkor történt, amikor már nem én voltam a vezető, hanem Bükkös, én pedig a helyettese. Bükkös adta az utasítást a kivégzésekre. Eddig ezt azért nem mondtam, mert nem voltam tisztában azzal, hogy mi a jelentősége ennek. Engem leváltottak január elsején. Bükkös jött a parancsal, hogy menjek a főkerületbe, ahol Rechtmann Kurt mondta, hogy miért küldöm be az elfogott zsidókat, miért terhelem vele a központot? Ekkor utasítást adott, hogy levált a kerületvezetésből, mert nem vagyok tisztában a dolgokkal és Bükkös lesz a vezető, én meg a helyettese. Más oka nem volt a leváltásomnak... Hogy gépkocsilopás? Nem tudok róla... A helyetességet azért vállaltam, mert nem mertem ellenkezni Rechtmann Kurttal, aki azt mondta, hogy házon belül likvidáljuk eztán a foglyokat, csak kizárólag magas rangú tiszteket, vagy magas pozícióban levő, vagyonnal rendelkező személyeket szolgáltatassunk be."

Arról nem beszél, hogy azért lett kerületvezető, mert a központban a legkegyetlenebb, legvadabb, mindenre kapható nyilas pártszolgálatosnak ismerték... Leváltásának valódi okáról, a gépkocsilopásról Bükkös beszél.

„Kröszl (kiabál): Nem így volt! A gépkocsieset úgy történt, hogy fényleg valaki elhozott egy kocsit, de erről nekem nem volt tudomásom és akkor jött egy SS-tiszt és

követelte, hogy adjuk vissza. A központba való behívatás másnap történt és akkor történt a leváltásom is...

Elnök: Arról sem tud, hogy a Stefánia út és az Ajtósi Dürer sor környékén kivégzés lett volna? Hiszen a nyomozás során már beismerte, hogy ön adott parancsot a kivégzésre!

Kröszl (zavartan): Nem emlékszem rá. A rendőrségen csak rámondtam, mert már nagyon ideges voltam...

Elnök: A Duna-parti kivégzésekről mit tud?

Kröszl: Ezek már januárban voltak, de ebben sem volt semmi szerepem, csak a jelentésből tudom. Németh Lajosnak parancsot adtam, hogy vigyék el a bent levő foglyokat és likvidálják őket. Ekkor aztán jelentette, hogy a parancsot végrehajtotta. Azt nem jelentette, hol hajtotta végre, csak gondolom, hogy a Duna-parton. Körülbelül 5—6 személy volt. Két ízben adtam Németh Lajosnak ilyen parancsot. A másik eset is januárban történt, amikor szintén 5—6 foglyot lőttek Németh Lajosék agyon. De én Bükköstől kaptam a parancsot ezekre. A gazdasági helyzet ugyanis olyan volt, hogy a zsidókat likvidálni kellett...

Elnök: Mit ért ezalatt?

Kröszl (széttárja karjait, csodálkozik, hogy ezt a bíróság nem érti): Volt olyan eset, hogy nekünk se volt kenyerünk. Nem tarthattuk napokig éhezve a foglyokat...

Bükkös (felszólításra): Mielőtt január 8-án elhagytuk volna véglegesen a pártházat, egy nagyobb létszámú foglyot kísértünk a Duna-partra, a sóderhegyekhez és ott 25—30 személyt végeztünk ki. *Kröszl* is jelen volt.

Kröszl: A kivégzésen már csak azért se vehettem részt, mert Bükkös leginkább azt az utasítást adta, hogy én gazdasági téren vagyok a vezető, ő meg politikai téren, és nekem nem volt szabad a pártházat magára hagyni...

Elnök: Hallani lehetett már ekkor az ágyúdörej?

Kröszl: Kérem szépen, én a front zaját nem hallottam, mert már akkor is nagyot hallottam...

Elnök: Arról tudott, hogy Bükkös kivégzésre járt?

Kröszl: Arról nincs tudomásom, hogy Bükkös részt vett volna a tömegkivégzésekben, de azért lehet, hogy részt vett. Ezt azért gondolom, mert többször velük ment a kivégzésre. Én ilyenkor mindig egyedül maradtam az irodában. Ő egy olyan ember volt, hogy mindent pusztítani. Nagyon gerincesen belelépett az emberek kivégzésébe!

Elnök: A foglyoktól elvett értékekből hogyan részesült?

Kröszl: En semmit nem vettem el magamnak. Mindent beküldtem a központba . . .”

Vádlott-társai a szemébe mondják, hogy látták, amint egy alkalommal behoztak egy foglyot két bőrönddel, amelyeket aztán Kröszl nyitott fel. A két bőrönd tele volt arannyal. Kröszl lecsapott rájuk, aztán a fogollyal és a két bőrönddel eltűnt a pártházból. Jó két óra múlva jött csak vissza — fogoly és bőrönd nélkül. A vádlottak feltételezték, hogy Kröszl az ékszereket elvette, a foglyot pedig kivégezte. Egy másik alkalommal Pintér Lászlóval együtt egy fél kiló karikagyűrűt osztottak szét maguk között . . .

„Elnök: Hogyan hagyta el a nyilasházat?

Kröszl: Január 10-én mentem el, mert az oroszok akkor már a másik utcában voltak és ekkor már én is hallottam a lövöldözéseket. Én az emeleten voltam és reggel arra ébredtem fel, hogy nagy lármá van és kapkodás. Talán ha nem ébredek fel, akkor engem nem is értesítenek. Leszaladtam és mondták, hogy megyünk. A Dohány utcába vittek bennünket egy bútorraktárba. Több fuvarral mentünk oda. Aztán én elmentem a Vörösmarty utcába a húgomhoz, mert szétment a gárda. Azért mentem el a húgomhoz, mert már nagyon ki voltam merülve idegileg és szerelmes is voltam Kapocsi húgába. Tudtam, hogy most már mindennek vége, segítséget sehonnan se várhatunk, mert ha eddig nem jött, akkor már nem is jön. Én 5—6 napig a húgoméknál voltam, aztán jött a húgom sógora gyalog Pestre és levitt bennünket, Nyáregyházára. Január 27-én ér-

tünk oda. Ott megnősültem 1946-ban és egészen eddig ott laktam. Azért nem mentem vissza Zuglóba, mert ott ismerkedtem meg a feleségemmel. Lehet, hogy ha visszamegyek, letartóztatnak. 1954-ig Nyáregyházán dolgoztam, mint napszámos, amikor megalakult a tsz és én akkor eljöttem a sörgyárba dolgozni.

Elnök: Az ellenforradalom alatt honnan szerezte a fegyvert?

Kröszl: Amikor leszálltam a vonatról, az állomáson mindenkinek adtak. Én is magamhoz vettem és bevittem a gyárba. Ez a géppisztoly végig nálam volt.”

Ezután az ügyész, a két ülnök és a védők intéznek még néhány kérdést Kröszlhez, de zavaros válaszai nem sok segítséget nyújtanak az ügy további felderítéséhez, ezért befejezik kihallgatását.

Egy teljesen ősz, rendkívül izmos, magas, csontos arcú ember lép következőnek a terembe: Németh Lajos. A vádat ő is megértette, de gyilkosságok és kínzások elkövetésében nem érzi magát bűnösnek. Szerinte csupán azért bűnös, mert olyan szervezet tagja volt, amely embereket ölt. Az elnök megkérdezi tőle: fenntartja-e a nyomozás során tett vallomását?

„Németh: Nem tartom fenn, mert különböző körülmények játszottak akkor közre... Nem kérem. Igaz, nem bántalmaztak, s nem is kényszerítettek a vallomás megtételére, de 1945—1946-os jegyzőkönyveket tettek elém, hogy egykori társaim ezt meg ezt vallották... Mit is tehettem mást? Beismertem... Illetve rájuk hagytam.

Elnök: De bevallotta az ügyészségen is! Amikor az embert tömeggyilkossággal vádolják — ha ártatlan — nem szokta csak úgy ráhagyni...

Németh: Igen kérem, Kelemen ügyész úr hallgatott ki. Ott sem bántottak, de hát nem jutott eszembe, hogy vissza is lehet vonni.

Elnök: Mikor jutott az eszébe?

Németh (halkan): Itt a Markóban hallottam... Illetve, itt jutott az eszembe. Ezt tessék jegyzőkönyvbe venni, hogy itt jutott eszembe!

Elnök: Mikor lett a nyilas párt tagja?

Németh: 1939-ben, mert azt hittem, hogy a helyzetünket jobbra tudom fordítani. Először tizedvezető voltam, aztán 1944. december 27-től a pártszolgálat vezetője. Addig az ifjúsági csoportban működtem, mint egyszerű tag. Bükköst és Szelepcsényit már korábban ismertem, Kröszt csak október 15-e után. Engem Rechtmann Kurt és Kröszt nevezett ki a pártszolgálat vezetőjének...

Elnök: A nyomozás során először azt mondta, hogy ön soha nem volt a pártszolgálat vezetője? Hogy van ez?

Németh: Több papírt mutattak nekem a rendőrségen. Eredetiek voltak, s az derült ki belőlük, hogy én voltam a pártszolgálat-vezető. Hát el kellett ismernem, hogy én voltam. Nem?"

A tanácsvezető — aki az eljárás törvényessége felett is örködik — többször előveszi a nyomozati és ügyészégi vallomásokat, mert Némethnek is újra és újra fel kell idézni, hogy mit mondott korábban...

A személyazonosítás következik. Németh Lajos sok vádlott-társát felismeri a fényképek alapján, majd folytatja vallomását.

„**Németh:** Baráth Kálmánt ismerem, karácsony körül ment el a pártházból, ahol fegyveres pártszolgálatos volt. Kálmán Lászlóra nem emlékszem, Füredi Pálnak a neve emlékezetes, Hernádit ismerem, ő is az ifjúsági csoportban volt. Erős Jánosra emlékszem még a hatalom átvétele előtti időkből. Kovács Jánost is ismerem, Sándor Alajost szintén. Ő volt az első ifjúsági vezető a XIV. kerületben. A hatalom átvétele után valami központi feladatot kapott

a főkerületben, de sokat kijárt hozzánk. Én hosszú ideig csak őrséget adtam.

Egy ilyen őrség alkalmával vízcsobogást hallottam a mosókonyhából. Lementem és láttam, hogy 7—8 személy le volt vetkőztetve. Nők és Hollós, Tallós meg Baráth voltak benn. Baráth vallatta az asszonyokat. Derékszíjjal ütötte és vízzel locsolta őket és még egy literes bögrével is öntötte rájuk a vizet.”

Szembesítik Baráth Kálmánnal, aki szinte már nevetségesen hajtogatja: „Én katona voltam! Én nem voltam ott!” „Csak őrséget adtam!”

Minden bizonyíték ellenére hat órán át azt akarja elhittetni, hogy semmit sem tett, semmit nem tudott, és semmiben nem vett részt.

Tizenkettedik tárgyalási nap

Február 3

Folytatják Németh Lajos kihallgatását. Újabb kérdéseket intéznek a vádlotthoz, aki végül elismeri, a zsidó imaházból hallott lövéseket és gondolta, hogy odabent embe-
reket végeznek ki... Amikor a Nyomorék Gyerekek Otthona elleni akcióról van szó, úgy tünteti fel magát, mint akit csupa jóság és szeretet vezérel.

„Németh: Ebben nekem semmi szerepem nem volt, mert akkor vasárnap volt és én a vasárnapjaimat mindig a családommal szoktam tölteni... Én nagyon szerettem a családomat. Mi mindig templomba is jártunk... Tallós másnap még mondta is, hogy milyen jó nekünk, mert nekik még vasárnapjuk sincs...

Bükkös (felszólításra): Németh Lajos szemébe mondom, hogy jelen volt a Nyomorék Gyerekek Otthona elleni akcióban.

Németh: Nem vettem részt benne!

Hollai (felszólításra): Emlékszem, hogy Németh Lajos is ott volt. Géppisztoly volt nála, az otthon kapujában állt és ott láttam.

Németh: Nem voltam ott!

Monostori (felszólításra): Igen, én is láttam ebben az akcióban.

Németh: Nem voltam ott!

Mészáros (felszólításra): Láttam őt a Nyomorék Gyerekek Otthonában!

Németh: Nem voltam ott...

Szőke (felszólításra): En nem tudok visszaemlékezni.

Elnök: Megállapítom, hogy Baráth Kálmán vádlott a nyomozati iratok III. kötet 138. oldalán szintén azt vallja, hogy Németh részt vett ebben az akcióban. Mivel azonban a tárgyaláson visszavonta ezt a vallomását, így nem kerül sor szembesítésre.

Bükkös (felszólításra): Az akció után a mosókonyhai kivégzésen is ott volt Németh Lajos. Pisztoly volt nála, de hogy itt használta-e a fegyverét, arra már nem emlékszem.

Németh: Nem voltam a mosókonyhában.

Elnök: Ugyanezt vallotta a nyomozás során Baráth is. Amikor ő agyonlőtte áldozatát, a mellette álló Németh is lőtt. Ezt azonban a tárgyaláson szintén visszavonta.

Hollai (felszólításra): Én is láttam Németh Lajost a mosókonyhában, amikor a kivégzések voltak.

Németh: Nem így van.

Monostori (felszólításra): Emlékszem, hogy Németh Lajos is részt vett az esti kivégzésben a mosókonyhában, azt azonban nem láttam, hogy lőtt volna. Illetve erre már nem emlékszem.

Németh: Nem voltam ott...

Mészáros (felszólításra): Én senkivel nem téveszttem össze

Németh Lajost! Jól emlékszem arra, hogy Gólemnek hívtuk, részt vett ezen a mosókonyhai kivégzésen, és ő volt a kivégző osztag parancsnoka.

Németh: Nincs így!"

Több órán át szembesítik Némethet és vádlott-társait, aztán folytatja vallomását.

„*Németh:* December 27-én értesültem arról, hogy Szelepcsényiek elhagyták Budapestet. Korán reggel bementem a Thököly út 80-ba és zárva találtam a helyiséget. Hazamentem, majd 11-kor értem jöttek. Ha jól emlékszem, Soltész volt és mondta: menjek, de sürgősen. Amikor bementem, ott volt Bükkös, Kröszl és Rechtmann Kurt, aki közölte velem, hogy Szelepcsényiek bevetésre mentek, s nekem itt kell maradnom. Kröszl ekkor kinevezett pártszolgálat-vezetőnek. Azt mondta, hogy régi nyilas vagyok és tovább kell vigyem az ügyet, mert Szelepcsényi visszajön és ha nem csináljuk a dolgunkat, akkor nagyon letol bennünket. Vállalnom kellett, mert nem tudtam, hogy Szelepcsényi milyen okból hagyott ott bennünket. De az én kezemben fegyver nem dördült el soha és kivégzőosztag-parancsnok sem voltam...”

Az elnök újból idézi a nyomozati vallomásokat, az 1945-ös, közvetlenül a felszabadulás utáni kihallgatások, bírósági tárgyalások jegyzőkönyveit, amelyekben Németh Lajos tevékenysége részletesen szerepel, s amelyekben egykori társai — közvetlenül a felszabadulás után — elmondják, milyen cselekményeket követett el. Németh válasza erre is: Nem!

A bíróság és a jelenlevő hallgatóság előtt teljesen nyilvánvaló: hogy a másodrendű vádlott sokszoros gyilkos. Még Kröszl is a szemébe mondja, hogy két esetben adott utasítást neki, egyszer öt, másszor pedig hat fogoly likvidálására, s Németh végrehajtotta a parancsot.

Az egyik ülnök megkérdezi, a helyszíni szemlék során hogyan mutatta be a kivégzéseket? Németh így válaszol: „Csak úgy, az elképzelésem szerint.” De az ő „elképzelései” hajszálpontosan megegyeztek a valósággal: az 1945—1946-ban felelősségre vont pártszolgálatosok vallomásaival.

Kihallgatása a felszabadulás utáni tevékenységével fejeződik be.

„Németh: Zuglóba azért nem mentem vissza, mert bombasérült volt a lakásom. Aztán hídépítésnél dolgoztam, majd a Hazai Fésűsfonóban, mint lakatos. 1953-ban Bicskén kineveztek tanácselnöknek, és egy évig voltam tanácselnök. De lopás miatt hat hónapra elítéltek, aztán Dunaújvárosba kerültem és ott dolgoztam letartóztatásomig.”

Tizenharmadik tárgyalási nap

Február 9

Ősz hajú, joviális arcú, mosolygó, idős ember áll a bíróság elé: Erős János. Most is „ártatlan”, odaadó tekintettel várja a bíróságtól a kérdéseket. S a hallgatóság — amely a vádiratból már ismeri ezt a kedélyes hóhért — felszisszen, amikor Erős kijelenti, csak annyiban érzi magát bűnösnek, hogy tagja volt a nyilas pártnak; de sem emberek elhurcolásában, sem vagyontárgyaik eltulajdonításában, sem megkínzásukban és kivégzésükben nem vett részt.

„Erős (körülnéz): Tudom, hogy a nyomozás során beismerő vallomást tettem, de azt nem tartom fenn.”

Erős úgy tesz, mint aki egyszerűen nem tud semmiről. Azt az érzést igyekszik kelteni a bíróságban, valamint a je-

lenlevő hallgatóságban, hogy ő csupán fatális félreértés áldozata, s csak merő „véletlen”, hogy e perben vádlottként szerepel.

Már az adatok felvételénél is minduntalan hátrapillant, elnézően mosolyog, mint aki biztos abban, hogy a hallgatóság szimpátiája mellette van. Észre sem veszi — vagy nem akarja észrevenni —, hogy felzúg a tárgyalóterem, amikor a tanácsvezető kérdéseire így felel: „...nem tudom”, „...nem voltam ott”, „...nem ismerem”, „...nem vettem részt semmiben”.

Mindenkinek feltűnik, hogy kerüli Bükkös, Szőke, a már előtte kihallgatott és a vádlottak padján ülő bűntársainak tekintetét. E percekben még nem tudja, hogy mit vallottak rá a többiek a tárgyalás során. Ezért jobbnak találja, ha úgy tesz, mintha semmi köze nem volna a többiekhez. Azok a vádlott-társai, akik kihallgatásuk során hasonló módszert követtek, szemmel láthatólag elégedetten nyugtázzák: Erős János jól játssza szerepét, s így talán számukra is van remény.

Ekkor az elnök Erős elé tárja a nyomozati iratok 9. kötetének 30. oldaláról az 5. és 6. bekezdést, majd a 37. oldal 1. és 2. bekezdését, amely az ügyészségi kihallgatást tartalmazza, s idézi: „...kihallgatásomon csak az igazat mondom...”.

„Erős: Valóban az én aláírásom szerepel a jegyzőkönyvön, de nem tudom megmondani, hogy miért mondtam ezt és miért írtam alá... Nem tudom megmagyarázni, hogy miért tettem beismerő vallomást. Az a nyolc gyilkosság sem igaz, amit az ügyészségen elmondtam. A jelenlevő vádlott-társaimból — Bükkösön kívül — senkit nem ismerek...”

Hollait kérdezik, mióta ismeri Erőst? Elmondja, hogy 1943 óta gyakran találkozott vele nyilas gyűléseken, majd együtt voltak a Thököly úti pártházban. Ugyanezt vallja

Szőke, Németh, Monostori, csak Mészáros és Baráth Kálmán állítja, hogy soha nem látta Erőst és nem is emlékszik rá. De mit mond Erős a továbbiakban?

„Erős: Október 15-e után én csak ritkán jártam a Thököly út 80-ba. Csupán kíváncsiságból, és egy fél óránál többet soha nem tartózkodtam ott, és így nem is tudom megmondani, mik történtek abban a házban. Kaptam Szloboda Vilmostól egy géppisztolyt, de azt se hordtam magammal és csak azért fogadtam el, mert mindenkinek volt. Igen! Ugy osztották. Gondoltam, elteszem. Engem géppisztollyal soha nem láthattak. Az árpádsávos karszalagot is csak osztogatták, azért volt nekem is...”

Erős vallomásán is érződik — mint Baráth Kálmánén —, hogy a vádirat kézhez vétele után a börtönposta útján határozta el, hogy mindent letagad. (Erről különben hiteles jegyzőkönyv áll a bíróság rendelkezésére, amelyet Sándor Alajos kihallgatásánál ismertetnek is.)

„Erős (derüsen mesélve): Egyszer éppen benn voltam egy fél órácskára a pártházban és ekkor Szloboda szólt, hogy ki kell menni a Rákóczi térre. Ezen utasítás értelmében, több pártszolgálatossal együtt én is mentem, nyilas karszalaggal és géppisztollyal a megadott helyre. Aztán 16—17 embert kísértünk a Rákóczi térről...”

Elnök: Az előbb azt mondta itt a bíróság előtt, hogy önnek soha nem volt géppisztolya és önt soha nem is láthatták fegyverrel!

Erős (közömbösen): Rosszul mondtam kérem, megváltoztatom a vallomásomat! Én kérem őszintén beszélek. Egy másik esetben is részt vettem bekísérésben, szintén a Rákóczi tér környékén, így karszalaggal és géppisztollyal ellátva, több XIV. kerületi nyilassal együtt. De a foglyok sorsáról nem tudok semmit... Hogy a zuglói nyilasházban kínzások is lettek volna? Erről nem tudok... Arról sincs

tudomásom, hogy az első emeleten, az irodán, kínvallatás folyt... Decemberben ugyan többször bent voltam a Thököly út 80-ban, de én még ekkor sem tudtam arról, hogy bármilyen kínzás lenne ott... A családom ekkor már a nyilasvonattal elment... Én ezért járogattam be megint..."

Szembesítésre kerül sor, hogy Erős János ott volt-e a pincében és részt vett-e az áldozatok megkínzásában? Többen a szemébe mondják, hogy őlt is.

„Erős (először felháborodva): Kérem, én még Zuglót sem ismerem!...

Elnök: Hány évig lakott ott?

Erős: 15 évig. Igaz, hogy egyszer Bükkös mondta nekem, hogy vannak a pártházban kínzások, meg kivégzések...

Elnök: Az előbb azt mondta, hogy ezekről nem is tudott...

Erős: Igen, azt mondtam, hogy nem tudok, de valójában tudok, csak az előbb elfeledkeztem róla, hogy elmondjam. Mert csak most jutott az eszembe, hogy mégis tudok róla... Hogy a Nyomorék Gyerekek Otthona? Kérem, én még azt sem tudom, hol van a Mexikói út. Én nem vettem részt semmiben... Nem tudom, hol van a Pascal-malom, és árról sem tudok, hogy Szelepcsényi felterjesztette volna a megbízható nyilasokat, hogy a katonaságtól mentsek fel őket. De mert én nem tudok róla, azért még lehet, hogy ilyesmi történt... Nélkülem még történhettek ott dolgok, én ezt nem vitatom..."

Az elnök eléje teszi a Szelepcsényi által aláírt eredeti dokumentumokat, amelyről hangosan fel kell olvasnia a saját nevét, s a mellé írt szöveget: „Erős János, a fegyveres pártszolgálat csoportvezetője.”

„Erős: Ez biztosan tévedés volt, hogy én csoportvezetőnek vagyok feltüntetve...

Elnök: Tévedett volna Szelepcsényi? És tévednek vádlott-társai, hogy csoportvezetőként tevékenykedett a zuglói nyilasházban?

Erős: Tévedtek. Igenis tévedtek!

Elnök: Minek alapján mutatta be a nyomozati kísérlet során, hogyan ölte meg a kisgyereket?

Erős (dadog): Nem... nem... kérem én nem öltem kisgyereket. Itt a pincében egy kisgyerek bábuja ült a földön, a szülőbábuk mellett és azt mondták a rendőrök, hogy mutassam be, hogyan öltem meg a gyereket. Akkor én felvettem a bábút, megfogtam a nyakát és megfojtottam. Azért mutattam így, mert ez volt az én saját elgondolásom, hogy így halhat meg a legbiztosabban. De az egészet csak kitáldtam...

Elnök: Miért nem mondta, hogy agyonlőtte? Miért éppen a valósággal megegyező fojtogatást mutatta be?

Erős (dadog): Azért... mert... éppen az jutott eszembe...

Elnök: És a többi helyeken miért éppen a tarkólövést mutatta be áldozatainak kivégzésénél?

Erős: Azért, mert úgy tudom, hogy a tarkólövés a legbiztosabb.

Elnök: Talán megmutatták előre?

Erős: Nem mutatta meg nekem senki előre, ezt én magamtól csináltam... Nem tudom, hogyan tudtam mégis bemutatni, ha egyszer nem igaz...

Hollai (felszólításra): A mosókonyhában tarkón lőttük az embereket...

Monostori (felszólításra): A mosókonyhában tarkón lőttük az embereket...

Bükkös (felszólításra): A mosókonyhában tarkón lőttük az embereket...

Szöke (felszólításra): A mosókonyhában tarkón lőttük az embereket...

Erős: Kijelentem, hogy nem tartom fenn ezt a vallomást sem... Semmit nem tartok fenn!... Tessék kérem figyelmen kívül hagyni, amit az előbb mondtam. Hagyjának engem békén!... Arra sem tudok felelni, hogy a párt-ház pincéjében levő hullák hogyan kerültek a Városi Színházhoz... Ezt csak azok tudják, akik ott voltak... Én nem voltam sem pártszolgálatos, sem csoportvezető... én egyáltalán nem voltam semmi, és azt sem láttam, hogy a pincébe embereket kísérték volna... A Lánchídnál történt tömegkivégzésről sem tudok semmit.

Szőke (felszólításra): A karácsony estét követő kivégzésnél Erős fél méterre állt tőlem. Teljesen határozottan emlékszem, hogy ő is részt vett a kivégzésben.

Erős (zavarodottan folytatja): Emlékezetem szerint január 2-án vagy 3-án mentem be karácsony után először a párt-házba... Csak azért kérem, hogy körülnézzek egy kicsit, mi újság van odabenn... Mert ugyebár az ember kíváncsi... Aztán még vagy 2—3 alkalommal néztem be, de csak kíváncsiságból, fél órásckára.”

A bíróság kénytelen sorra venni mindazokat az eseteket, amelyekben a vizsgálat, a dokumentumok szerint Erős János is részt vett kínzásokban, kivégzésekben. A napnál is világosabb, hogy Erős hazudik. Néhány „apróság” különösen figyelemre méltó. Az egyik ülnök kérdésére Erős újra elmondja, hogyan mutatta be a mosókonyhában a gyerek megfojtását.

„Ügyész: Amikor nálam volt kihallgatáson, még azt is elmondta, hogy amikor megfojtotta a kisgyereket, kilógott a nyelve és az arca eltorzult... Hát végül is hogy volt ez?

Erős: Én ezt csak úgy mondom, hogy kitaláltam... Tudom, hogy ha valakit megfojtanak, ki szokott lógni a nyelve. Nem igaz? És az arca is eltorzul...

Elnök: Honnan tudja ezt?

Erős: Hát csak úgy tudom...”

Végül egy elszólással fejeződik be Erős János kihallgatása ezen a tárgyalási napon.

„Elnök: Ügyészségi vallomásában azt mondta, hogy a Dohány utcában látott egy csoportot, amikor Füredi, Bükös, meg mások, kivégezni vitték a foglyokat. Hogy volt ez?

Erős: Ez úgy volt, ahogy elmondtam. Ezt fenntartom. Ott volt Kröszl is, meg Németh Lajos is. Én őket 15—20 méterről néztem ...

Kröszl (felszólításra): Nem igaz!

Németh (felszólításra): Nem felel meg a valóságnak!

Erős (Kröszlhez): Ne bolondozzatok! Így volt, hiszen még én is részt vettem a kivégző osztagban!

Elnök (közbeszól): Hogyhogy? Hát mégiscsak részt vett a kivégző osztagban?

Erős (meglepetten dadog): ... de én nem lőttem ... mert sebesült voltam. De a Németh Lajos részt vett és ő is lőtt a foglyokra! Ez az eset pontosan január 9—10. körül volt. Ezt azért vallom, mert láttam és igaz volt. Ezt a nyomozati vallomásomat fenntartom. Ami előtte van, az nem igaz, és ami utána van, az sem igaz. Csak ez az igaz ...

Elnök: A nyomozás és az ügyészségi kihallgatás során ezt az esetet megelőzően, közvetlenül a városligeti kivégzésekről tett vallomást. Azt vallja, hogy abban maga is részt vett. Nem hangzik kissé furcsán, hogy most hirtelen ezt a részt — talán mert elszólta magát — fenntartja, a többi meg nem?

Erős: Belátom, hogy furcsán hangzik, de így van. Nem tudom megindokolni, hogy miért ... Elismerem, hogy összevissza adom elő a dolgokat, hogy egyszer láttam őket löni, egyszer meg nem láttam őket löni ... De most jut az eszembe, hogy vissza is kell vonni ezt a vallomásomat, amit az előbb mondtam. Minden kitalálás ..."

Február 10

Erős János folytatja vallomását.

„Erős: Amit tegnap mondtam, hogy Kröszt és Némethet láttam, hogy foglyokat kísérnek kivégezni, és hogy a kivégző osztagban én is részt vettem, de nem lőttem, mert sebesült voltam — visszavonom, mert nem igaz! Tessék kérem ezt jegyzőkönyvezni... Én nem akarom társaimat ártatlanul belekevernem... Amikor a zuglói nyilasházat elhagytuk, felmentem a Várba, egy fáspercébe lettem elhelyezve, ahol ott maradtam a kitörésig. A Dísz téri kivégzésben én nem vettem részt. Mielőtt felértem a Várba, én eldobtam a fegyveremet, de ezt a többi nyilas is tudta.

Elnök (Bükköshöz): Mutassa be, hogyan tartotta Erős a kivégzéseknél a fegyverét.

Bükkös (Felemeli a kezét, mintha fegyvert fogna, de balkezesen): Mindig bal kézben tartotta!

A vádlottak felmorajlanak: »Úgy van!« »Balkezes volt!« »Tényleg.«

Újabb kérdésekre Erős annyit mégis beismer, hogy jelen volt a Várban, az állítólagos kémek kivégzésénél, de egyedül ő nem lőtt, mert »a fegyverét már korábban eldobta...«

Másik derűs képű gyilkost hoznak a tárgyalóterembe: Füredi Pált. Mosolyog, de közben az ujjait morzsolgatja, a kezét tördeli.

„Füredi: ... A nyomozás során azért kerültek olyan dolgok a jegyzőkönyvbe, amiket én nem követtem el, mert meg voltam ijedve és azt hittem, hogy hadbíróság elé fognak állítani. Úgy gondoltam, hogy ha majd a bíróság elé kerülök, akkor itt előadom a dolgokat. Szerintem Erős Já-

nos vallomása alapján lettem megvádolva és az volt az elhatározásom, hogy a tárgyaláson fogom elmondani az igazat.

Elnök (higgadtan): Felhívom a figyelmét, hogy Erős Jánosnak a nyomozás során tett vallomásaiban nincs is önre vonatkozó állítás, így az ön megjegyzése tévedésen alapszik.”

Halk moraj a hallgatóság soraiban.

A tanácsvezető felszólítja Erőst, mondja meg, tett-e terhelő vallomást a nyomozati eljárás során Füredi Pálra? Erős kijelenti, hogy vádlott-társa, Füredi téved.

„*Füredi*: Én arra gondoltam, hogy a rendőrségen teljesen mindegy, mit mondok, majd a bíróságon fogom csak az igazat elmondani... Azt én nem tudtam, hogy az ügyész úr előtt visszavonhatom a rendőrségi vallomásomat, engem erről senki nem világosított fel... Az az ügyész úr hallgatott ki, aki most is itt ül a tárgyaláson...”

Ügyész: Megkérdeztem-e öntől, hogy fenntartja-e a rendőrségen tett vallomását, és mit válaszolt ön erre?

Füredi: Meg tetszett kérdezni, az igaz és én azt válaszoltam, hogy igen. Ekkor azt tetszett mondani, hogy mondjam el, hogyan történtek a kivégzések és én elmondtam. Nem is jutott eszembe, hogy ott visszavonjam a rendőrségi vallomásomat. Így lényegében azt mondtam el, amit a rendőrségen is vallottam... Az ügyész úr engem nem fenyegetett, nem bántalmazott, nagyon barátságos volt és amit a jegyzőkönyvben fel tetszett olvasni, azt én vallottam, én írtam alá, de az nem igaz, azokat a cselekményeket én nem követtem el.

Elnök: A rendőrségen bántalmazták?

Füredi: Ott sem bántottak, de én nagyon meg voltam ijedve és csak úgy mondtam magamtól a dolgokat... De a Markóban megtudtam...

Füredi hirtelen elhallgat, mint aki észbekapott...

Elnök: Mit tudott meg?

Füredi: Semmit kérem, semmit . . .”

A már kihallgatott vádlottak egymás után vallják, hogy felismerik Füredi Pált, aki október 15-e utáni napokban került a zuglói nyilasházba és december 27-ig ott tartózkodott. Füredi is elismeri, hogy láthatták őt, de szerinte ő csak december 15-e után lett fegyveres pártszolgálatos.

„*Füredi:* Tanácselnök úr! Szeretném a bíróság munkáját megkönnyíteni, ezért előadom, hogy 1944-ben lettem tagja a nyilaskeresztes párt XIV. kerületi szervezetének. Karácsony este hagytam ott ezt a szervezetet és elkerültem a Városház utca 14-be, a főkerülethez és sajnos ott részt vettem egy kivégzésben. Ezt elismerem. Két katonaszökevényt kellett kivégezni, az egyiket én lőttem agyon. Es ez olyan igaz, mint ahogy itt állok. Ez a kivégzés az Apponyi tér északi sarkán volt. A katonák további sorsáról nem tudok, mert azóta nem láttam őket. Az az érzésem, hogy talán mégis életben maradtak és szükségét éreztem annak, hogy ezt most elmondjam. Erre tanúk is vannak: Kakas Mihály és Reiczky Imre, akiknek a lakáscímét nem tudom, de úgy gondolom, hogy talán meg lehet őket keresni.”

A tanácsvezető megmutatja Füredinek azt az eredeti listát, amely a katonai szolgálat alól felmentendők neveit tartalmazza és amelyen a dátum december 12-e.

„*Füredi:* Én nem tudom, hogy kerültem erre a listára . . .

Bükkös (felszólításra): Erre a listára csak azokat a nyilasokat vettük fel, akik a hatalom átvétele után a nyilasházban mint fegyveres pártszolgálatosok bebizonyították hűségüket.

Elnök (Füredihez): A felmentendők listáján maga úgy szerepel, mint fegyveres pártszolgálatos!

Füredi: Én soha nem voltam az, egyszerűen nem érttem... Arra sem emlékszem, hogy láttam volna embereket bekísérni a nyilasházba... Jöttek-mentek ott az emberek, civilek, fegyveresek vegyesen... én nem tudhatam, hogy ezek közül ki volt a fogoly, kit vittek be erőszakkal. Egyébként ebben az időszakban én állandóan részeg voltam. De nemcsak én, hanem a többi nyilas is, mert rengeteg tömény szeszt fogyasztottunk.

Elnök: Kiket ismert a nyilas vezetők közül?

Füredi: Nidossy alezredest személyesen ismertem. Ő volt Budapest nyilas városparancsnoka, majd később a Várban is láttam őt. Aztán ismertem Sándor Alajost, ő a főkerületnél volt, emlékszem jól az arcára is. Ahogy visszagondolok, magyar katonai egyenruhában láttam őt, őrmesteri rendfokozattal. Sokszor kijött Zuglóba is."

A Rákos-patak melletti kivégzés részletezésére kerül sor, de Füredi ezt is tagadja.

„*Füredi:* Igen kérem, ezzel a kivégzéssel kapcsolatban a nyomozás során szembesítettek egy emberrel, aki azt mondta, hogy a családja kiirtásában én is részt vettem. Ő ezt látta, ő engem felismer, és én ráhagytam, hogy igen, mert nem akartam vele a rendőrségen vitatkozni. Gondoltam, hogy majd itt a bíróságon megmondom az igazat. Az ügyészségen se akartam vitatkozni, ott is aláírtam...

Monostori (jelentkezik és szót kap): Határozottan emlékszem most, hogy itt látom Füredit; a Duna-parton, a Rákos-patak torkolatánál ő is tagja volt a kivégző osztagnak. Még arra is emlékszem, hogy egy rövid csövű karabélyá volt. Ezért is maradt meg az emlékezetemben. A nyomozás során ezt én még nem vallottam, mert nem emlékeztem rá, hogy Füredi is jelen volt, de az ügyészségen a kihallgatásnál már eszembe jutott...

Füredi: Én tulajdonképpen úgy voltam a rendőrségen vele, bár tényleg nem bántottak, sőt kétszer feketekávéval

is megkínáltak, amikor már elég ideges voltam, hogy jobb, ha elmondok mindent, aztán majd a bíróságon visszavonom...

Elnök: Mikor hallott először arról, hogy a bíróságon vissza lehet vonni a rendőrségi vallomást?

Füredi (zavartan): A börtönben... illetve dehogy, rosszul mondom, én erről már tudtam azelőtt is... illetve dehogy, csak itt tudtam meg a védő úrtól...

Elnök: Miért ment december 27-e után a főkerülethez?

Füredi: Mert Zuglóban akkor már nem volt parancsnokság. Illetve volt, de én nem találtam senkit és akkor beementem Nidossyhoz, vele beszéltem, aki átadott Bürger Bélának, a fegyveres pártszolgálat parancsnokának, 's onnan tudom, hogy parancsnok volt, mert itt szolgáltam december 27-től egészen a Vár ostromáig, kivéve azt a négy napot, amikor le lettem küldve a Margit körútra a harcokhoz. Nidossynak elmondtam, hogy miért jöttem, mert már Zuglóban nincs senki. Akkor azt mondta, hogy én ezt nagyon helyesen tettem. Itt őr voltam, pártszolgálatosként tevékenykedtem. De nem láttam üldözött emberek bekísérését a főkerületbe és kínzásokról sem tudok... Január 18-ig voltam itt, akkor riadó volt, aztán a Várba mentünk, ahová Nidossy és Rechtmann Kurt is feljött. Felköltözésünk után Nidossy elküldött felderítésre az esti órákban, hogy hol a front. Akkor már a Búsuló Juhásznál volt. Február 12-én este levonultunk a Széll Kálmán térre, ahol gyülekezett a kitörő német hadsereg. Itt azonban sikerült nekem elszabadulnom és amikor másnap felmentem a Várba, láttam, hogy ott már fehér és vöröskeresztes zászló van. Akkor fegyveremet levettem a vállamról, lementem egy pincébe és este 9-kor estem fogságba. 1945 tavaszán, mint nyilast internáltak, novemberig voltam az internáló táborban, aztán megszöktem onnan, mert nem nagyon vigyáztak ránk. Nyilas tevékenységem miatt eddig még bíróság előtt nem álltam. Kecskemétre mentem a szüleimhez,

aztán 1950-ben kerültem a MÁV-hoz Kecskeméten, és le-
tartóztatásomig ott voltam.”

Az elnök ismerteti Füredivel azokat a nyomozás során
felderített cselekményeket, amelyekben részt vett: így pél-
dául a Vakok Intézetéből 10—15 személy elhurcolásában,
a foglyok Duna-parti kivégzésében, január 7-én az Ajtósi
Dürer sor és az Aréna út sarkán, a volt Feld Színház mö-
götti területen 30 üldözött kivégzésében, január 8-án a
Duna-parton körülbelül 40 üldözött kivégzésében... De
Füredi Pál valamennyit letagadja.

Tizenötödik tárgyalási nap

Február 14

A kilencedrendű Hernádi Jenő vádlott kihallgatásával
kezdődik a tárgyalás. A szokásos adatfelvétel közben a
bíróság Hernádi erkölcsi bizonyítványából megállapítja,
hogy kétszer volt már büntetve, egyszer lopásért, és egy-
szer üzérkedésért.

Hernádi 1941-ben lépett be a nyilaskeresztes pártba.
Hollai barátja, s nemcsak a felszabadulás előtt, hanem azt
követően is tartották egymással a kapcsolatot.

Kijelenti, hogy nem érzi magát bűnösnek, tagadja, hogy
részt vett volna bármiféle bűncselekményben a Thököly
út 80-ban. „Véletlenül” került oda, 1944. október 16-án,
amikor Hollait kereste, hogy egy zakót csináltasson vele...
Majd dadog valamit, hogy kíváncsi ember, az is volt min-
dig, ez vitte őt a Thököly út 80-ba. Beléptekor éppen egy
nagy halom karóra és zsebóra volt Hollai előtt az aszta-
lon...

„Hernádi: Én kértem tőle egy órát, s akkor azt mondta,
hogy vegyek belőle. Aztán valaki bejött, hogy menjünk

a nagyterembe, mert ott csudaszép perzsaszőnyegeket lehet válogatni. Én is vettem három darab magyar perzsát...

Elnök: Talán pénzért?

Hernádi: Hát nem éppen... De aztán mentem haza. És pár nap múlva ismét felmentem egy délelőtt a nyilasházba Hollai barátomhoz. Akkor mondták, jó hogy jöttem, mert éppen hiányzik egy ember a csoportból, akik kimennek különböző holmikért. Az Amerikai útra mentünk... Nekem is volt karszalagom és fegyverem.

Elnök: Honnan szerezte a karszalagot, meg a fegyvert?

Hernádi: Hát volt ott a pártházban elég, csak úgy adták.

Elnök: Akárki bement, kapott karszalagot és pisztolyt?

Hernádi: Nem. Tudták, hogy régi nyilas vagyok... De aztán megint otthagytam őket és hazamentem. Én csak nagyon ritkán, egyszer-egyszer mentem a pártházba, akkor is csak kíváncsiságból."

A tanácsvezető nem sajnálja az időt, hogy különböző kérdésekkel sarokba szorítsa a vádlottat, aki szemérmetlenül hazudik. Tagadja, hogy pártszolgálatos lett volna; ő vádlott-társai közül csak Bükköst és Hollait ismeri, holott Szőke Antalt is kellene ismernie, hiszen az ő csoportjába tartozott, már a hatalom átvétele előtt, mint ifjúsági tag.

„**Szőke** (felszólításra): Én határozottan felismerem Hernádit. Ismernie kell engem, hiszen én voltam az ifjúsági vezetője... Arra nem emlékszem pontosan, hogy december második felében már láttam volna a pártházban, de hogy október-november hónapokban állandóan ott volt és tagja volt a pártszolgálatnak, erre pontosan emlékszem."

Hernádi tagad, majd egy másik kérdésre azt feleli, hogy ő emberek felkutatásában és elhurcolásában nem vett részt.

„**Hernádi** (elfeledkezve, hogy mit mondott az előbb): Nekem fegyverem sem volt, még karszalagom sem!

Elnök: Az előbb már itt kijelentette, hogy kapott fegyvert és karszalagot is . . .

Hernádi: De azt visszavették . . . Ja, igen! Egyszer tényleg előfordult, hogy éppen estefelé bent voltam a nyilasházban, csak úgy belátogattam Hollai barátomhoz és akkor adtak nekem megint egy pisztolyt és karszalagot és azt mondták, hogy menjek velük. Én kérdeztem, hogy hová, ők azt válaszolták, majd megtudom. A Hermina útra mentünk, és ott néhány zsidót összeszedtünk és kivittük őket a KISOK-pályára . . . De arról nekem nincs tudomásom, hogy a pártházba vittek volna be embereket, és ott megkínózták őket. Arról sincs tudomásom, hogy a város különböző helyein embereket kivégezték volna . . .

Elnök: A nyomozás során és az ügyészségen tett vallomásában elmondta, hogy részt vett a Zsolnay-gyár mögötti kivégzésben.

Hernádi (ünnepélyes pózba vágja magát): Ezennel visszavonom vallomásomat!

Elnök: Akkor miért vallotta? Kényszerítették?

Hernádi: Nem kényszerített engem senki, de úgy gondoltam, hogy majd itt a bíróságon visszavonom . . .

Elnök: Nem tartja furcsának, hogy valaki csak úgy magára vállal gyilkosságokat?

Hernádi: Nincs ebben semmi furcsa!

Bükkös (felszólításra): A szemébe mondom Hernádi Jelenőnek, hogy november első felében ő is ott volt a Zsolnay-gyár mögötti kivégzésen, amikor kocsival vittük ki az áldozatokat, hasra fektettük őket és mindegyikünk egy fogoly mellé állt. Határozottan emlékszem, hogy Hernádi pisztollyal lőtt. Neki akkor tényleg még csak pisztolya volt.

Szőke (felszólításra): A szemébe mondom Hernádinak, hogy a Zsolnay-gyár mögötti kivégzésben ő is részt vett. Ha jól emlékszem, nyolc embert vittünk a bolgárföldekre, ahol lefektettük őket és mindannyian lőttünk. Hernádi is benne volt a kivégzésben!

Hernádi: Nem voltam ott . . . Igaz, azt vallottam, de mégse voltam ott!”

Hernádi tagadja a nyilas nagygyűlést követő kivégzésekben való részvételét, a Nyomorék Gyerekek Otthonából behozott üldözöttek kivégzését is, majd arról beszél, hogy 1945. április 4-e után elbújt. Később összetalálkozott Hollaival és gyakran összejártak. 1957-ben Hollai lakásán találkozott Bükkössel.

„**Hernádi:** Kérem, még az is mutatja, hogy én semmi-
ben nem vehettem részt, mert Bükkös akkor azt mondta,
ott a Hollai lakásán, hogy én csak álnyilas voltam, én sem-
miben nem vettem ki a részemet. És akkor ő nekem el-
mondta, hogy ő mennyi gyilkosságot követett el. Én mondtam,
hogy elég baj, hogy ilyen bolondul a végsőkéig kitar-
tott . . .

Bükkös (felszólításra): Valóban 1957-ben találkoztam
Hollai lakásán Hernádival. De el tudja-e képzelni a tisztelt
bíró, hogy én Hernádinak gyilkosságokról, emberek
kivégzéséről beszéltem volna akkor, amikor engem tulaj-
donképpen csak a nyilas propagandáért vontak felelősségre
és annak idején mindent elhallgattam az emberek meg-
gyilkolásáról?! Ez a beszélgetés úgy zajlott le, hogy tulaj-
donképpen mindhárman kerültük az 1944-es dolgokat, in-
kább csak arról beszéltünk, mi lehet a többiekkel . . .”

Hollai megerősíti, hogy ezen a beszélgetésen semmiféle
kivégzésről, vagy hasonlóról nem volt szó. Pusztán arról
beszéltek, ki hogy szökött meg és mi van a többiekkel.

Az elnök felidézi az 1945 utáni években felelősségre vont
zuglói nyilas pártszolgálatosok írásban rögzített vallomá-
sait, amelyek mind terhelők Hernádira. A vádlott dadog,
elfogadható, ésszerű magyarázatot nem talál arra, miért
beszéltek róla így egykori nyilastársai, a Vigh testvérek,
Tallós, Hollósék és mások.

Vége felé közeledik Hernádi kihallgatása, amikor a Hol-
laival való egyik szembesítése során elveszti önuralmát, s
rákiált vádlott-társára és barátjára: „Hallgass!”

A bíróság sejti, hogy valami történt a cellákban, bizo-
nyosat azonban még nem tud.

Egy bajszos, alacsony, fekete embert vezetnek be:
Kovács János tizenharmadrendű vádlottat. Amikor belép,
ide-oda cikázik a tekintete, mintha támpontot keresne. El-
halad vádlott-társai előtt, ránéz Baráth Kálmánra, kérdően
felhúzza a szemöldökét, mintha választ várna: most mit te-
gyen? Baráth tudja, hogy a bíróság tagjai őt is figyelik,
így nem mer moccanni, ellenkezőleg, ártatlan szemekkel
bámul az előtte elhaladó Kovács Jánosra.

Az adatfelvétel után — amelyből kiderült, hogy a vád-
lott jehovista — Kovács János kijelenti: a vádat megér-
tette és a vádiratban foglaltakban érzi magát bűnösnek.
Emlékszik a nyomozati vallomására is, de a Duna-parti ki-
végzéssel kapcsolatos vallomását nem tartja fenn. A többit
igen.

Elnök: Ezt az egy kivégzést miért nem tartja fenn?

Kovács János: Csak! Mert nem voltam ott. A nyomozás
során úgy gondoltam, eggyel több vagy kevesebb, az már
úgysem számít.

Elnök: Na ne mondja! Emberek életéről van szó! Figyel-
meztetem, az őszinte, töredelmes vallomás enyhítő körülmé-
nénynek számít.

Kovács János: Én részt vettem a ligeti kivégzésben...

Elnök: Arról beszéljen, hogyan került a nyilas pártba?”

Kovács János közli, hogy 1939-ben lépett be a XIV. ke-
rületi nyilasszervezetbe, ahol megismerte Bükköst, Németh
Lajost és Szelepcsényit. Állítása szerint, a nyilashatalom
átvétele után, november elején ment be a pártházba és ott
Bükkös és Kröszl vezetésével fegyveres pártszolgálatos volt.
A felismertetés során legtöbb vádlott-társát megnevezi.

„Elnök: Ismételten felszólítom valamennyi vádlottat, hogy határozottan csak arról beszéljenek, amiben biztosak, amire teljesen pontosan visszaemlékeznek. Ha emléküben bizonytalanok, akkor ezt minden esetben közöljék.

Kovács János: Baráth Kálmánt láttam novemberben és decemberben a pártházban, civil ruhában. Akkor nem tudtam a nevét, csak az arcára emlékeztem.

Elnök: Biztos ebben?”

Baráth egy pillanatra meglepett arcot vág, aztán felugrik, s már emeli is a kezét, hogy leintse Kovácsot, de mielőtt szólna, a tanácsvezető erőlyesen közbevág és a helyére parancsolja.

„Kovács János: Határozottan biztos vagyok, hogy novemberben is meg decemberben is láttam Baráth Kálmánt a zuglói nyilasházban.”

A további kérdések a kínzásokra, kivégzésekre vonatkoznak, s azt tudakolják, mit tud ezekről a vádlott?

„Kovács János: Semmit!

Elnök: De hiszen, ha őrségben volt, sok mindent kellett látnia, hallania!

Kovács János: Kérem . . . én visszavonom azt a vallomásumat, amiben azt mondtam, hogy őrséget álltam . . . Én nem is tudom, hogy miért vallottam ezt. Akkor ezek az esetek nem voltak jelentősek. Még az ügyész úrnál sem volt fontos, hogy visszavonjam, de itt a kérdés másképp hangzik . . .

Elnök: Tehát már őrségben sem állt?

Kovács János: Nem! Egyáltalán nem!”

Igy telik el a délután, egyszer-egyszer Kovács elszólja magát: járt a pincében, ételt vitt a foglyoknak, a következő pillanatban azonban ezt is letagadja. Ő csak alkalom-

szerűen járt a nyilasházban, alkalomszerűen „ugrott be” egy-egy kivégzésbe a Duna-parthoz, a Rákos-patakhoz stb. De csak kísért. S hogy a kísérések végén mi történt?

„Kovács János: Nekem fogalmam sem volt, hogy mi történik azután.

Elnök: Talán a foglyok visszajöttek magukkal? Sétáltatták őket a Duna-parton, majd vissza...

Kovács János (engedékenyen): Nem, ezt nem mondom...

Elnök: Tehát akkor mégiscsak sejtette, hogy valami történt velük?

Kovács János: Hát úgy át-átvillant az agyamon, de csak néha... Most jut eszembe, hogy én ki sem voltam nevezve pártszolgálatosnak. Úgy aktívan...

Elnök: Kapott katonai felmentést?

Kovács János: Én?... Én ezt nem tudom. Miféle lista, kérem? Én nem tudok semmiféle felmentési listáról!”

Vádlott-társai a szemébe mondják, hogy ott volt a karácsony esti ünnepségen, majd a kivégzésen.

„Kovács János: Én semmiféle ünnepségen nem voltam ott. Karácsony este 7—8 óra körül mentem be a pártházba, de semmiféle ünnepséget nem láttam ott. Pedig ott voltam a folyosón...”

A tanácsvezető Krösztől kérdezi, mikor kezdődött az ünnepség és kellett-e látnia ezt Kovács Jánosnak?

„Kröszl: 7—8 óra tájban már folyt az ünnepség... Persze, hogy kellett látnia, hiszen én is a folyosón ültem a faasztalnál... A szemébe mondom Kovács Jánosnak, hogy szent karácsony estéjén 7—8 óra között már javában tartott az ünnepség...”

Kovács János és Kröszl — aki egyébként mindent tagadott a kihallgatás során, most úgy látszik kikökönt a szerepéből — pillanatok alatt szópárbajra kel. Az elnöknek kell lecsitítani mindkettőjüket. Kovács tovább beszél, de minduntalan megfélekedzik arról, hogy mit vallott fél órával, vagy egy órával előbb — azt is letagadja, hogy pártszolgálatos volt.

„Kovács János: Valóban mondtam korábban, de nem igaz, hogy én pártszolgálatos voltam. Ezt csak úgy mondtam, mert bejárogattam a pártházba és minden nyilas, aki bejárt, pártszolgálatos volt. Nekem még karszalagom sem volt. Fegyveres pártszolgálatos pedig csak a párt legmegbízhatóbb tagja lehetett...”

A városligeti kivégzést is letagadja, pedig egyszer már beismerte. Vádlott-társai szemébe mondják, s akkor elismeri, hogy tényleg így volt.

Végül Kovács János elmondja, hogy 1945 után nem ment vissza Zuglóba, hanem sokáig bujkált...

Tizenhatodik tárgyalási nap

Február 15

Féllábú, középkorú férfi biceg a tárgyalóterembe: Kovács István tizennyolcadrendű vádlott. Már a lába elvesztésének története is figyelemre méltó: 1956. október 27-én, Tiszakécskén a templomtérén akasztófát ácsoltak a község kommunista vezetőinek kivégzéséhez. Ott serénykedett Kovács István is, amikor a magyar légierő hű egységei Tiszakécske felé repültek és géppuskával szétlőtték a bitófákat. Eközben lőtték el Kovács István egyik lábát is.

Ez a féllábú zuglói hóhér sem érzi magát bűnösnek,

„csak” az 1945 elején a ligetben történt kivégzésért. A nyomozati és ügyészségi kihallgatás során nagyon meg volt „illetődve” — ezért vallott be mást is.

„Kovács István: Nem bántottak, de tartottam tőlük egy kicsit, azért vállaltam el.

Elnök: Megilletődöttségből elvállalt gyilkosságokat?”

Kovács István pímasz hangon azt kérdezi a bíróságtól: „Talán nincs jogom ahhoz, hogy visszavonjam?”

A tanácsvezető hivatalos, nyugodt hangon közli, hogy igen, joga van ehhez, de rendre is inti.

Kovács a 30-as évek végén lett tagja a nyilas pártnak.

„Kovács István: Felajánlottam, hogy pártszolgálatos leszek. Akkor Szelepcsényi volt a kerületvezető és Hollós a helyettese. Én őrségben álltam, de arra nem tudok visszaemlékezni, hogy embereket is behoztak volna. November elején kezdtem én is embereket is összeszedni. Emlékszem, hogy egyszer voltam az Erzsébet királyné úton, ahol tíz személyt szedtünk össze, bujkáló zsidók voltak. Nem tudok arról, hogy aztán ott bent a nyilasházban mi lett a soruk... Én senkit nem láttam bántalmazni, jajgatást soha nem hallottam...

Elnök: Soha?

Kovács István: Hát azt elismerem, hogy egy esetben láttam, amikor bántalmazták a foglyokat... Nyolcan lehettek a pincében és egy csizma sámfájával ütötték a hátukat, hogy vallják be, hol vannak még bujkáló zsidók. Én úgy kerültem a pincébe, hogy jajgatást hallottam és kíváncsiságból megnéztem...

Elnök: Az előbb azt mondta; hogy soha nem hallott jajgatást! Nem akar őszintén beszélni?

Kovács István: Na jó... Novemberben egyszer én is bántalmaztam a foglyokat. Egy nőt. Akkor is jajgatás volt

és lementem a pincébe. Akkor egy gumicsővel én is ütöttem, hogy mondja el, hová rejtette el az ékszereit...

Elnök: Mondta magának valaki, hogy üsse a foglyokat?

Kovács István: Nem! Csak én is kíváncsi voltam az ékszer rejtekhelyére.

Elnök: Máskor soha nem ütötte a foglyokat?

Kovács István: Hát egyszer, decemberben, karácsony előtt behoztak embereket és akkor egy bottal a hátát meg a karját ütöttem."

Lassan elismeri, hogy hallott a kivégzésekről, részt vett a különböző elrabolt holmik beszállításában, sőt kapott is belőlük: szőnyegeket, rádiót, órát...

„Elnök: Mit tud a Zsolnay-gyár mögötti kivégzésről?

Kovács István: Erről tudok... Rajtam kívül Szelepcsényi és Bükkös is ott volt. Ahogy visszaemlékszem, tíz foglyot vittünk a bolgárföldekre és ott tarkón lőttük őket. Igaz, én korábban azt mondtam, hogy én is lelőttem egykét személyt, de ezt visszavonom, mert én csak a lámpát tartottam oda, amikor Tallós megnézte, hogy mind meghaltak-e. Én nem lőttem egy személyre se. Fegyver sem volt nálam. Szelepcsényi mondta, hogy menjek ki velük és nekem kellett örködnöm távolabb, hogy nem jön-e valaki, ne lássa senki ezt a kivégzést.

Elnök: Fegyver nélkül örködött? És mit csinált volna, ha jön valaki?

Kovács István (fesztelenül): Hát... rákiáltottam volna."

A vádlott ellentmondásoktól terhes vallomásaiban újra és újra felbukkannak ilyen és ehhez hasonló mozzanatok.

Hollai, aki szintén jelen volt a fenti kivégzésnél, elmondja, hogy ez tényleg azonos a lámpázással, a hasrafektetéssel, a tarkón lövéssel, tehát minden stimmel, de szó sem volt őrsegről, s Kovács István is ugyanúgy lőtt, mint ő és a többiek.

Kovács István tagadja a karácsonyi kivégzésben való részvételét, de az ünnepségen ott volt. Hiába állítják vádlott-társai, hogy ez az eset hűségpróba volt, amikor minden ott levő nyilas pártszolgálatosnak le kellett lőnie egy foglyot — ő „kivonta” magát alóla. Szembesítéssorozat, vallomások felolvasása következik, majd Kovács István hirtelen őszinteségi rohamot kap, s ömlik belőle a szó.

„*Kovács István:* Karácsonykor úgy volt, hogy menekülünk, de nem sikerült, mert az egyik gépkocsi elromlott. Szelepcsényiek továbbmentek, én a Bécsi útnál maradtam el tőlük és január 4-én mentem vissza a Thököly úti párt-házba. Aztán már nem láttam, hogy foglyokat hoztak be, de tudtam, hogy a pincében voltak még foglyok, körülbelül tíz személy. Kivittük őket gépkocsival a Közlekedési Múzeum mögötti részre, ahol hasra lettek fektetve és tarkón lettek löve. Én géppisztollyal sorozatlövést adtam le. Emlékszem, hogy két férfira és egy nőre lőttem, tehát összesen három személyt lőttem agyon. De én kényszerre tettem, mert Szücs azt mondta nekem, amikor én nem akartam kímenni, hogy agyonlő engem is, ha nem megyek velük... Igen, Szücs ugyanolyan pártszolgálatos volt, mint én, ő nem volt parancsnok, de ezt mondta...”

Tizenhetedik tárgyalási nap

Február 16

Metszően hideg tekintetű, kékszemű, feltűnően vékony termetű férfi lép a tárgyalóterembe: Kálmán László hetedrendű vádlott. Amikor belép, összebilincselte kezét felemeli, arcát eltakarja a kattogó fényképezőgépek elől és hangos zokogásba tör ki. Néhány másodperc múlva azonban nyoma

sincs már a könnyecseppeknek. Leoldják kezéről a bilincset és dacosan hátra csapja a fejét. A bíróság kérdésére kijelenti, hogy nem érzi magát bűnösnek, soha nem is érzett büntudatot, s amíg él, nem is fog érezni. Szerinte nem igaz semmi abból, amivel megvádolták. Még akkor sem, ha ezekről ő a nyomozás során részletesen, mindenre kiterjedően vallomást tett.

„*Kálmán*: Én akkor úgy gondoltam, hogy elviszem a balhét, aztán majd itt, a bíróságon visszavonom. Tisztában vagyok azzal, hogy a bíróság rendelkezésére állnak a népbíróság adatai, ahol rám vallomást tettek 1945—1948 között. Azt is tudom, beszéreztek a tanúkat, de én ünnepélyesen kijelentem, hogy most már nem viszem el a balhét... En sem a nyomozás során, sem az ügyész úrnál nem mertem megtagadni a vallomást, hogy az igazságot megmondjam.

Elnök: Tehát az igazságot mondja?

Kálmán: Nem úgy értem! De én mindig féltem...

Elnök: Mitől? Talán bántották?

Kálmán: Nem... Nem is tudom megmondani, hogy mitől féltem, csak féltem..."

Megint színészkedni kezd, görcsösen sír, a levegőt kapkodja. Ez a jelenet 20 év előtti emléket idéz, amikor a háborús bűnösök elmezavarodottsággal próbáltak kibújni a felelősségre vonás alól. Akkor még akadt egy-két orvos, egy-két jobboldali politikus is, akik védőszárnyaik alá vették a népellenes büntettek elkövetőit és elintézték, hogy elmeógyógyintézetbe kerüljenek. Talán ilyesmire számított Kálmán László is?

„*Kálmán*: Én azért mondtam el a gyilkosságokat a rendőrségen, meg az ügyész úrnál, mert féltem. Ha önöknek nem elég ennyi, megmondhatom, hogy itt a Markóban kiváló a börtönposta. A társaimtól tudtam meg, hogy a bíró-

ságon mindent vissza lehet vonni. Ekkor nyomban el is határoztam, hogy én a bíróságon eszerint járok el és minden nyomozati és minden ügyészégi vallomást visszavonok . . .”

Kálmán Lászlónak ez az elszólása újra bizonyítja, hogy a vádlottak egy csoportja összebeszélt, és előre elhatározta, hogy minden vallomását visszavonja.

Kálmán ismét sírva fakad, rángatózni kezd, zokog, szinte fāncol a parketten. Ekkor feláll a védője és kéri a bíróságot, hogy rendeljen el szünetet, amíg az orvos a vádlottat megvizsgálja.

A bíróság behívatja a börtönorvost, aki megvizsgálja Kálmán Lászlót, majd megállapítja, hogy 180-as a vérnyomása és pihenésre van szüksége. A bíróság dönt: Kálmán Lászlót elvezetik, a következő napokban fogják kihallgatni.

Sándor Alajos tizennegyedrendű vádlott lép be. Vékony, magas, nyurga férfi, ő sem érzi magát bűnösnek. Szerinte is nélkülozi a vád az igazságot.

„Sándor (gesztikulálva): A tanúvallomások és a bizonyítékok, amelyeken a vád alapszik, átlátszó felelősségáthárítási kísérletek . . . Kérem, én a börtönben is megmondtam, hogy semmi nem igaz abból. A nyomozás során is megmondtam.

Elnök: Mondja el, mi történt önnel a vizsgálat során a cellában?

Sándor: Hogy mi? Agyrázkódást kaptam. Valószínűleg eleshettem. Tény az, hogy a mentőkocsiban ébredtem fel, és így magam sem tudom, hogyan szerezhettem agyrázkódást. Onnan tudom, hogy az volt, mert a kórházban azzal kezeltek!

Elnök: Ön a nyomozás során kétszer is megkísérelte az öngyilkosságot.

Sándor (sunnyítva): Kérem, én nem öngyilkossági kísér-

lettel mentem a falnak. Én leestem a priccsról és a szemközti falnak estem.

Elnök: Két méterrel arrébb? Furcsa... Bántották?

Sándor: Nem bántott engem senki. Kétségtelen, hogy furcsának hangzik, hogy a cellában rosszul lettem és nekiestem a falnak..."

A tanácsvezető bíró ekkor előveszi azokat a jegyzőkönyveket, amelyeket Sándor Alajos öngyilkossági kísérlete során vettek fel. Rendkívül figyelemre méltó dokumentum. Az első eset 1966. július 2-án történt. Sándor Alajos zárkátársa a következőket mondta jegyzőkönyvbe:

„1966. június 22. óta vagyok egy zárkában Sándor Alajossal. Ahogy ő elmondta, háborús bűntett miatt került előzetes letartóztatásba, amit 1944 végén és 1945 elején követett el. 1939-től tagja volt a nyilaskeresztes pártnak, 1944 végén a VKF/6. osztályán dolgozott, az ellenpropaganda felderítését és likvidálását folytatta. Kihallgatásairól általában azzal jött vissza a zárkába, hogy társai közül többen tesznek rá terhelő vallomást és a jegyzőkönyvben foglaltak 90 százaléka az igazságot tartalmazza, ezért ő csak úgy védekezhetsen, ha makacsul tagad, elhallgatja az igazságot, vagy ha öngyilkosságot követ el. Tegnap, vagyis július 1-én a délutáni kihallgatásról a szokottnál izgatottabban tért vissza a zárkába. Azt mondta, hogy a kihallgatója két jegyzőkönyvet tett eléje, amelyek igazolták a gyilkosságokban való részvételét. Ha jól emlékszem, az egyik jegyzőkönyvben, amit eléje tártak, a Zsolnay-gyár környékén végrehajtott gyilkosságról volt szó. Előadója átadott részére 3 ív papírt, hogy tegyen részletes önvallomást. Ezzel kapcsolatosan kijelentette nekem, hogy ő erre szarik, nem fog ő semmit írni. Ma reggel az ébresztő után Sándor Alajos nagyon ideges volt. Több cigarettát szívott el egymás után. Miután megreggeliztünk, mindketten könyvet vetünk a kezünkbe és olvasni kezdtünk. Sándor Alajos egy kis idő múlva közölte velem, hogy a könyv nem tudja le-

kötni és sétálni kezdett a cellában. Én az ágyamon feküdtem, félfoldalra dőlve olvastam tovább. Körülbelül 8 órakor Sándor Alajos a zárkában a szokottnál jóval hangosabban ezt kiáltotta: Tűz! Felpillantottam és láttam, hogy ugrik a fal felé. Reflexszerűen felugrottam én is, hogy útját álljam, de szándékában már nem tudtam megakadályozni, együtt estünk a falnak. Egy tompa dörgést hallottam, amint Sándor leesett a cella kövezetére. Föléje hajoltam és észrevettem, hogy a koponyája tetején egy féltenyérnyi horzsolás van és egy kis repedés. A seb gyengén vérzett. A zajra az őrség azonnal ajtót nyitott és intézkedett. Jött az egészségügyis és megállapította, hogy Sándor Alajos agyrázkódást szenvedett. Ezt követően zárvatársamat elszállították. Mászt az ügyben elmondani nem tudok.”

Az elnök megkérdezi Sándor Alajost, ehhez mit szól? Szerinte érdekelt volt-e a zárvatársa a zuglói nyilas ügyben?

Sándor Alajos azt válaszolja, hogy nem. Más ügy miatt van letartóztatva.

„Sándor: De én olyasmiket nem mondtam, amit a zárvatársam a jegyzőkönyvbe mondott...

Elnök: Talán kitalálta?

Sándor (dühösen): Igenis! Kitalálta!

Elnök: A Zsolnay-gyárat is?

Sándor (jajgatva): Azt is! Jaj nekem...

Elnök: Hát akkor mondja el, hogy mit csinált 1944—1945-ben?”

A vádlott hirtelen abbahagyja a jajgatást és hosszan körülírva elmeséli, hogy bár 1939-ben belépett a nyilaskezes pártba, de onnan rövidesen kilépett, majd 1941-ben részt vett a délvidéki eseményekben, 1942-ben a szovjet fronton volt, s 1944 őszén egy rákoscsabai katonai egységnél teljesített szolgálatot. Mindezt körülbelül egy órán át mondja.

„Elnök: Tud-e arról, hogy 1944. október 16-án, a nyilas-hatalom átvétele után a Budapest—I. rádióban elhangzott az ön neve is, méghozzá a nap folyamán több alkalommal, miszerint keresik és kéri, hogy azonnal jelentkezzen a vezérkari főnökségen? Tud-e arról, hogy ilyen módon csak a vezető nyilas személyeket keresték?

Sándor: Tudom, hogy kerestek, s én mentem is. De én ezt egy Sajtos György nevű barátomnak köszönhetem, aki engem ki akart menteni a katonaságtól. Sajtos György a VKF/6. osztályán dolgozott.

Elnök: Elhagyta-e az alakulatát, vagy nem?

Sándor: Hát felhívás volt, mennem kellett. Jelentkeztem a fővezérségen, ahol Sajtos egy német propaganda-csoporthoz osztott be és ellátott engem is egy árpádsávos nyilas karszalaggal.”

Sándor Alajos elismeri, hogy itt őrmesteri rendfokozatot kapott, de arra, hogy járkált-e karpaszományos zubonyban, ezt válaszolja:

„Sándor: Kérem, ez kenyérkérdés volt, erre megtagadom a választ.

Elnök: Hol töltötte a karácsony estét?

Sándor: Hol is? ... Hol is? ... Ja igen, hát persze, az anyósoméknál ... Ahogy mondtam, a Várban a mi csoportunk már lecsökkent 8—10 főre, a fegyelem is már megla-zult, nekem már lényegében katonai tevékenységem nem is volt, csak a fogságra várakozás. Itt nem is volt semmi más szándékom, csak hogy minden katonai tevékenység alól kivonjam magamat, amíg fogságba ejtenek ... Ez szinte már amolyan bujkálásnak számított ...

Elnök: Azt akarja ezzel mondani, hogy ön bujkált? Amolyan üldözött volt talán?

Sándor: Nem! ... Tulajdonképpen nem volt szükségem bujkálásra, mert a vezérkari főnökségtől nyílt parancsom volt ... Nekem Keveházi százados volt a parancsnokom,

vele vártuk a fogságot... Arról én semmit nem tudok, hogy hol volt a nyilas főkerület székhelye a Várban, arról én nem is hallottam."

Sándor Alajos sem akar emlékezni. Sőt kijelenti, hogy a XIV. kerületi nyilasházban is kétszer ha járt, de sem az Andrássy úti fokerületben, sem a Városház utcai főkerületben soha nem volt, Rechtmann Kurtot soha nem ismerte, de még a nevét sem hallotta!

Szembesítük Bükkössel, aki a szemébe mondja, hogy november első felétől karácsony estéig gyakran látta Sándor Alajost a zuglói nyilasházban: olyan kivégzésekben is részt vett, amelyeknek ő, vagyis Bükkös volt a parancsnoka. Sándor Alajos válasza erre mindössze az, hogy nem ismeri Bükköst sem. Ugyanezt mondja Monostori, Szőke, Füredi szembesítő vallomására is.

„Füredi (felszólításra): Ismerem Sándor Alajost, találkoztam vele Nidossy alezredes szobájában, de láttam őt Rechtmann Kurtnál is, valamint a várbeli bunkerban, Nidossy társaságában. Ő is ott tartózkodott, ahol mi.

Sándor (olyan pózba áll, mint akit semmi nem érdekel, s hajtogatja a magáét): Nidossy alezredest soha nem ismertem, Füredi Pált se láttam soha...

Füredi: Még a Városház utcában is láttam. Éppen őrséget adtam, amikor Sándor Alajos autóval érkezett a főkerületbe.

Kraut (felszólításra): Határozottan visszaemlékszem arra, hogy novemberben Sándor Alajossal találkoztam a Thököly út 80-ban. Őt innen ismerem. Ezenkívül egy kivégzés alkalmával velem együtt ő is ott volt a kivégző osztagban, januárban.

Sándor: Szeretném megkérdezni Kraut úrtól, hogy milyen ruházatban látott és látott-e rajtam valami feltűnőt, ha ennyire jól emlékszik rám?

Kraut: Határozottan emlékszem, hogy honvéd egyenruhát hordott és ezt láttam rajta.

Sándor (nem válaszol vádlott-társa szavaira): Nincs tudomásom arról, hogy a Thököly úti nyilasházban kivégzések lettek volna, hogy kínzások, kihallgatások voltak ott. De arról sem tudok, hogy a foglyokat elhurcolták és kivégezték volna.

Szőke (jelentkezik): Tanácselnök úr! Szeretném elmondani, hogy amikor én november közepe után a XIV. kerületbe visszakerültem a Gizella utcánál egy barna bőrkabátos nyomozótól értesültem az illegális nyomda esetéről. Azóta is foglalkoztatott ez a gondolat, hogy ez a bőrkabátos kivel lehetett azonos. Ahogy nézem Sándor Alajost, egyre inkább az a meggyőződése, hogy ő volt...

Bükkös (jelentkezik): Tanácselnök úr! Tessék elhinni, hogy lehetetlen összetéveszteni Sándor Alajost bárkivel is. Sőt, amikor nekem a nyomozás során mutatták az egyik 1938—1939-ben készült fényképet, amelyen hölgyek társaságában van több férfi, egyenesen rámutattam, és mindig azt mondtam a nevét is. És ő volt."

Ezután a tanácsvezető az iratok közül előveszi az inkriminált fényképet, megmutatja Bükkösnek, aki újra azonnal rámutat Sándor Alajosra. Pedig a kép majd 30 éve készült.

„**Bükkös:** December 3-án a pártházban láttam Sándor Alajost, amikor éppen Szelepcsényi szobájában beszélt a főkerülettel. Ott voltam, láttam, amint egy számot felhívott, és a beszélgetésből hallottam, hogy a főkerülettel beszél, mert a Városi Színháznál történt robbantásról volt szó. Amikor letette a hallgatót, azt mondta, hogy a főkerületnek az az utasítása, hogy meg kell torolni a színházi és a Mexikói úti incidenst. Ekkor lementünk a pincébe és jött velünk Sándor Alajos is. A foglyoknak lekent 1—2 pofont, majd azt láttam, hogy gumicsővel egy másik férfit megütött. Utána a mosókonyhában végeztük ki a foglyokat.

Határozottan emlékszem, hogy Sándor Alajos kezében pisztoly volt, de azt már nem tudnám megmondani, hogy lőtt-e... De hát akkor minek lett volna a kezében pisztoly?"

Sándor Alajos arra hivatkozik, hogy keressék meg és hallgassák ki Dienes volt vezérkari őrnagyot, aki igazolni fogja, hogy ő a VKF/6 osztályán tartózkodott, s bár ott a tisztek nyilasok voltak, s kapcsolatban álltak a főkerülettel, de ő semmiben nem vett részt. Keveházi százados, egy evangélikus tábori lelkész volt az ő parancsnoka és az is mindenben igazolni tudja őt. „Hívják ide!” — mondja pózolván.

A tanácsvezető bíró hirtelen rászól:

„Elnök: Kapott valami üzenetet a börtönpostán?"

Sándor (gúnyosan, nevetve): Elég jó a postaszolgálat a börtönben..."

Szembesítések sorozata kezdődik ismét. Kraut József elmondja, hogy a Duna-part Eskü téri szakaszán Sándor Alajos is ott volt a december eleji kivégzésnél és ő is lőtt a foglyokra. Ugyanezt erősíti meg Bükkös is, aki ekkor a kivégző osztag parancsnoka volt. A karácsony esti ünnepségről szintén többen vallanak: Sándor Alajos is ott volt a pincében és gyilkolta a foglyokat. A városligeti vízhordó fiú szobra mellett ugyancsak részt vett a gyilkolásban.

„Kraut (szót kér): Ekkor mondta durván nekem Sándor Alajos, hogy na mi az, talán sajnálod őket? Közéjük állhatsz, úgyis olyan biboldó képed van.”

A tanácsvezető idézi Vigh Sándor — 1949-ben már halálra ítélt és kivégzett nyilas pártszolgálatos vallomását, amely a következőképpen hangzik: „... nem sokkal később jött Komlós Elemér repülő törzsőrmester, Hollós Zoltán

szakaszvezető, Kapocsi csendőr törzsrőrmester, Sándor Alajos őrmester és Vári László politikai nyomozó. Csak ezután hoztak be foglyokat a zuglói pártházba és ezek meg lettek verve... és egész este ittak a jelenlevők, ott volt Bükkös propagandavezető is. Azután lementek a pincébe és az ott levő foglyokat elkezdték ütni, én is ott voltam... Éjfél után a Danuvia-gyár autóján vittük ki őket és a Tallós Józsi mindegyiknek egy cédulát akasztott a nyakára, hogy Wirth Karcsi haláláért. Név szerint: Bükkös, Hollós, Szloboda, az ifjabb Hollós, Sándor Alajos vett itt részt... 1944 december első napjaiban tudomást szereztünk arról — néhány társammal —, hogy a Mexikói úton a Nyomorék Gyerekek Otthonánál állítólag a foglyok lövöldöztek... Ezekből sokat behoztunk a pártházba... Aztán Szelepcsényitől parancsot kaptunk: Hollós Zoltán, Göndör, Kálmán László, Sándor Alajos, István öcsém és mások, hogy vegyünk magunkhoz egy-egy foglyot és éjjel vigyük őket a Duna-partra, és ott végezzük ki őket. Ezt a parancsot végrehajtottuk és az újpesti rakparton agyonlőttük őket...”

Sándor Alajos erre is csak megrántja a vállát, s így válaszol:

— Nem igaz.

Az egyik legátlátszóbb hazugsága az ügyész kérdésére adott válaszában hangzott el.

„Sándor: 1944 decemberében tényleg voltam egyszer a nyilas pártházban és akkor Szelepcsényi mellém adott egy fiatal pártszolgálatost, az egyetlen embert, aki bent tartózkodott. Aztán Sajtos utasított, hogy menjek ki a Lónyay utcába a Szelepcsényi gépkocsijával és hozzak be egy Somogyi Ottó nevű szállodaipari embert... Én nem mertem a parancsnak ellenszegülni... Gondolom, ha lettek volna benn pártszolgálatosok, akkor nem engem küldtek volna ki érte. Somogyit bekísértem, aztán ott Sajtos valahová elvitte. Háromnegyed óra múlva-kérdeztem, hogy hol van

Somogyi. Erre ő lekísért engem a pincébe, ahol ott volt Somogyi, akinek az arcán már látszott, hogy bántalmazták. Egy idegen nyilas pártszolgálatos is volt itt, de ezenkívül több nyilas nem is volt az épületben. Mikor megláttam, hogy Somogyit bántalmazták, nagyon felháborodtam és Sajtos György nagyon is tiltakozott, Somogyi Ottót felvittem a pincéből, újból beültettem Szelepcsényi gépkocsijába és hazavittem a lakására. Akkor Sajtos és Szelepcsényi rettenetesen tiltakoztak, de én nem törődtem velük, mert nagyon fel voltam háborodva. A kapuban nem állt senki, így minden további nélkül kivihettem Somogyit az épületből.

Elnök (Szókéhez): Megtörténhetett ez?

Szöke: Még gondolatnak is képtelenség, hogy a Thököly úti nyilasházban Szelepcsényin kívül egyetlen pártszolgálatos lett volna csak novemberben. Az pedig különösen lehetetlen, hogy a kapuban nem volt őrség.

Hollai (kérdésre): Semmi esetre sem lehetséges, ahogyan Sándor Alajos állítja. Őrség mindig volt a kapuban, és legalább 20—25 pártszolgálatos tartózkodott az épületben még akkor is, ha ugyanabban az időben több akció végrehajtása folyt. Novemberben elég nagy létszámú volt a pártszolgálat...

Elnök (Sándorhoz): Nem találja furcsának, hogy parancsra — mert fél megtagadni — beviszi Somogyit, aztán parancs ellenére, felettese tiltakozása ellenére mégis kiviszi a nyilasházból?

Sándor (közömbösen): Lehet, hogy ez ellentmondásos, de így volt...

Elnök: Mi lett Somogyi Ottóval?

Sándor: Úgy tudom, megölték."

Ki hogyan, mikor, erre már nem válaszol. Miután mindent tagad, még megkérdezik tőle: igaz-e, hogy az ellenforradalom alatt kommunistákat tartóztatott le, s ezért 1957-ben börtönbüntetésre ítélték? Ezt kénytelen elismerni.

Február 17

Baráth János tizenkilencedrendű vádlott van soron. Már 17 éves korában belépett a nyilas pártba. Elmondása szerint 1944. december 10-e körül SS-katona lett, így ő a zuglói nyilas pártházban semmit el nem követett. Aztán hadarva közli: bátyja, Baráth Kálmán bevonult katonának, arról nem tud, hogy hova, de november végén már megjelent otthon a lakásukon, katonaruhában, bár arra nem emlékszik, hogy milyen fegyvernemnél szolgált. Másnap ismét elment és csak a felszabadulás után látta őt. Arra a kérdésre, hogy ez miért nincs sem a rendőrségi, sem az ügyészégi jegyzőkönyvekben — nem tud válaszolni. Ekkor anélkül, hogy kérdeznék, feltűnő megjegyzést tesz.

„Baráth János: Én a börtönben nem érintkeztem a bátyámmal. Tőle nem is kaptam üzenetet, ne tessék azt hinni, hogy ezt most csak azért mondom . . .”

Később ellentmondásokba keveredik, november elejére helyezi az időpontot, amikor belépett az SS-be. A tanácsvezető figyelmeztetésére a vádlott hirtelen elvágódik. Hívatják az orvost, aki megvizsgálja és közli a bírósággal, hogy Baráth János állapota teljesen kielégítő, semmi baja nincs, folytatható a kihallgatás. A jelenet ezzel nem ér véget — talán valamilyen okból szükséges a két Baráth testvérnek a tárgyalási szünet —, mert most Baráth Kálmán fordul le a székről. Őt is megvizsgálja az orvos, s bár vérnyomása, pulzusa alig magasabb a normálisnál, de erős zsibbadásról panaszkodik, az orvos javasolja a bíróságnak, hogy gyógyszeres kezelés miatt a tárgyalást a mai napra függessze fel. A bíróság elnapolja a tárgyalást.

Február 20

A tárgyalás Kálmán László hetedrendű vádlott kihallgatásával folytatódik, aki most is, mint néhány nappal ezelőtt, amikor orvosi kezelésre szorult, csak azt hajtogatja, hogy nem érzi magát bűnösnek, majd látványosan esküre emeli a kezét.

„Kálmán (égre emelt tekintettel): Felelősségem teljes tudatában szeretném kijelenteni, és egyidejűleg esküszöm a Magyar Népköztársaságra, hogy én még gondolatban sem tettem be a lábamat egy pillanatra sem a XIV. kerületi nyilas pártházba, mint ahogy soha nem jártam a Stefánia út 53. számú házban. Kezemben soha nem sült el fegyver... Az igaz, hogy benne van az önvallomásomban, de az csak egy mese, azt csak úgy kitaláltam a háborgó tenger lecsillapítására. Vádlott-társaim közül senkit nem ismerek, velük soha semmilyen kapcsolatot nem tartottam.”

A tanácsvezető felszólítja Bükköst, tegyen vallomást. Bükkös a szemébe mondja, hogy ismeri Kálmán Lászlót, akit Pintér László társaságában látott 1944 november közepétől december végéig, mint fegyveres pártszolgálatost.

E kijelentésre Kálmán László felugrik, s magából ki kelve a következőket kiáltja Bükkös felé: „Hazudik! Úgy szájon vágom Bükköst, hogy elege lesz!”

„Elnök (önuralommal): Figyelmeztetem, Kálmán, hogy hagyjon fel ezzel a magatartásával, mert a börtönszabályok értelmében intézkedéseket foganatosítok önnel szemben!

Kálmán (észhezűz): A figyelmeztetést megértettem és a jövőben tartózkodni fogok attól, hogy valakit is megfenyegessek.”

Ezt az ígéretét is gyorsan elfelejti, mert amikor Szőke Antal vallja, hogy látta Kálmánt, mint fegyveres pártszolgálatost, s a kivégzésekben is részt vett, újra felugrik, és sikitva, tajtékozva üvölti: — Hazudik!!!

A fegyőröknek kell odalépniük, nehogy Kálmán neki menjen Szőkének. Újabb erélyes rendreutasítás következik. Erre megint gyorsan lecsillapodik, majd arról beszél, hogy ő katonaszökevényként bujkált és november közepén Pintér László nyilas pártszolgálatos lakására költözött a Nürnberg utca 43-ba, amely korábban egy zsidó lakása volt. Néhány nap múlva Pintér hozott neki egy másik lakáskiutalást, ami már Kálmán László névre szólt.

„Kálmán: Emlékszem, hogy a lakáskiutaláson Szelepcsényi neve volt aláírva . . .

Elnök: Miért utaltatott ki Pintér László magának egy lakást?

Kálmán (széles gesztusokkal magyarázva): Ezt nem tudnám megmondani . . . November 25-e körül, amikor egyszer Pintér is ott volt, lementem az Emkébe, és itt ismerkedtem meg Kőműves Terézzel, akivel később közös háztartásban éltem és feleségül vettem. Kőműves Teréz ezután ott lakott velem, a Nürnberg utca 43-ban. 1945. március 16-án vettem feleségül . . . December elején, úgy 5-e körül az orvos megállapította, hogy tüdőgyulladásom van, és két hétig otthon kell feküdnöm. Kőműves Teréz ajánlotta nekem, hogy menjek el a Nürnberg utca 49-be, és ott egy orvossal vizsgáltsam meg magam. Ott is voltam, az orvossal beszéltem, mire az elárulta nekem, hogy sok idegent bújtat a házban . . . Amikor én hazamentem, Pintér már ott volt és nagyon mérges volt, hogy hol jártam és elmeséltem, hogy az orvostól mit hallottam, erre ő azt mondta, hogy az egy zsidó és gyerünk érte, és én is köteles vagyok vele menni. De őszintén mondom, hogy én csak testileg voltam ott, lélekben nem. Aztán voltunk a Gáldi Sándor lakásán is, akit szintén megzsaroltunk. Én december elején

vettem Pintérrel egy gramfont és attól kezdve mindig csak azzal szórakoztam és azzal töltöttem az időmet. Én a Pintér László védelme alatt tudtam meghúzódni, mint katonaszökevény... December 23-án ruhát ment próbálni Pintér, engem is hívott. Amikor kijöttünk a szabótól, ott termett fegyveresen Malmos Sándor és mondta, hogy menjünk vele egy házba igazoltatni. Én nem akartam, de aztán mennem kellett, mert Pintér mondta, hogyha nem megyek velük, akkor szitává lő...

Elnök: Arra nem kényszerítették, hogy pártszolgálatos legyen?

Kálmán: Nem! Azért annyira mégse feküdtek rám... December 24-én, karácsony este Kőműves Terézzel éppen lemezeztünk, amikor feljött Pintér, Malmos és a vörös Balogh, hoztak fel ennivalót és szórakoztunk. Akkor Pintér azt mondta, hogy menjünk át a XIV. kerületi pártházba, mert ott ünnepi vacsora és tánc van. Akkor én kijelentettem, hogy nem megyek, meg Kőműves Teréz is mondta, hogy a Lacit hagyjátok már békében, mert nem megy sehova. Ők még kétszer felszólítottak, de amikor látták, hogy én nem megyek, nem vagyok egy olyan fiú, akit csak úgy rángathatnak, akkor elmentek. Ekkor mi otthon maradtunk, ezt Kőműves Teréz is kell hogy igazolja. Hallgassák ki! December 28-án leköltöztünk a pincébe Kőműves Terézzel és január 15-ig ott maradtunk... Én 1949 áprilisában váltam el Kőműves Teréztől, mert akkor jött ki a börtönből."

Az elnök felolvassa Kálmán László 1966. május 19-én tett nyomozati vallomását. Érdekes idézni belőle néhány részletet:

„...Előadom, hogy őszinte vallomást kívánok tenni, mert a hosszas gondolkodás után rájöttem, hogy csak úgy tudok megszabadulni azoktól a szörnyű nyomásoktól, melyek lelkiismeretemet terhelik, ha teljesen feltárom a nyilasuralom ideje alatt elkövetett tevékenységemet. Emléke-

zetem szerint körülbelül 14—15 üldözött személyt lőttem agyon abban az időben...”

„... december 24-én Közölték velem a pártházban, hogy a pártvezetés karácsonyi ünnepélyt rendez, vacsora mellett, majd utána reggelig tartó tánc lesz. Az összejövetelre a családtagokat is meghívták, az ünnepély az épület nagyszobájában volt. Az asztalokat egymás mellé tolták, sült hús, bor, pálinka, likőr volt. Az estén Szelepcsényi nagy beszédet mondott. Beszéde propagandisztikus volt, a végső győzelemre buzdított. Én is részt vettem a vacsorán, ahol sok szeszt fogyasztottunk. Majd éjjel, amikor vége lett az ünnepélynek, és a családtagok hazamentek, valaki engem levitt az épület pincéjébe. Ott már sok fegyveres nyilas volt. Azt mondták, hogy ki kell takarítani a pincét, ezalatt az összegyűjtött zsidókat értették. Lementünk a pincébe, abba a részébe, ahol a foglyokat őrizték. Nagy riadalom támadt közöttük, sírtak, jajveszékelték, mindenki az életéért könyörgött. Ekkor valaki elüvöltötte magát, hogy löni, mert nyakunkon az oroszok. Én is elővettem a pisztolyomat és egy férfit mellbe lőttem. A férfi ülőhelyzetben volt. A megmaradt, illetve az életben levő zsidókat, körülbelül 9—10 főt, kivittük a Stefánia útra és a pártházzal szemben levő padokra ültettük őket, úgy hogy szembe legyenek a paddal. Én egy személyt kísértem fel, a második, vagy a harmadik padra ültettem és tarkón lőttem. Még egy személyt lőttem itt tarkón, de azt nem én kísértem fel. Összesen ebben az esetben három személyt lőttem agyon. Egyet a pincében, kettőt a padon. Hogy kik voltak ott a kivégzésen, arra már nem emlékszem, mert nagy káosz volt...”

Kálmán 1966. május 31-i vallomásából:

„... Előadni kívánom, hogy az általam vallottakon kívül, emlékezetem szerint még két esetben vettem részt Szelepcsényiék, illetve Szlobodáék parancsára Duna-parti kivégzésekben 1944. december 24-ig. Bár pontos dátumra nem emlékszem, hiszen körülbelül 5—6 esetben vittünk

kivégezni embereket a Duna-partra, de azt hiszem, hogy december 15—20. közötti időre esik. Egyik alkalommal a Margit-híd és az Árpád-híd közötti partra mentünk a pesti részen, ahol egy kavicshegyet, illetve kavicsrakást találunk. A tehergépkocsi, amelyet ez esetben Vigh vezetett, fenn a parton állt meg, és mi akkor leszállítottuk a foglyokat, körülbelül 30—40 méterre mentünk lefelé a parton, közel a vízhez. Az áldozatoknak a víz felé kellett fordulni, mi pedig Hollós vagy Szloboda parancsára lőni kezdtünk. Volt, akinek géppisztolya volt és sorozatot engedett az oda-szállított személyekre. A kivégzettek hulláit beledobáltuk a Dunába, ezután teherautóra szálltunk és visszamentünk a pártházba. Ennél az esetről jelen volt Hollós, Szloboda, Baráth Kálmán, Pintér, Malmos Sándor, Németh Lajos, Surányi, Végh, Tóth és Vigh pártszolgálatosok és mások... Ekkor körülbelül 15 személyt végeztünk ki.

Egy másik alkalommal, amely ugyancsak ebben az időben történt, de nem tudom megmondani, hogy a Dunának melyik részén, mert sötét volt, körülbelül 12—13 főt, férfit és nőt vegyesen kivittük a Duna-partra. Hosszan ment a tehergépkocsi, míg végre parthoz értünk. Arra is emlékszem, hogy a város peremén Újpest felé lehettünk, a Duna partja nem volt kiképezve. Ott szintén leparancsoltuk az áldozatokat a gépkocsiról, a vízparthoz hajtottuk őket, majd felállítottuk mindet a kivégzéshez és valaki elkiáltotta magát, hogy lőjetek, és akkor mi lelövöldöztük foglyainkat. Ennél a kivégzésnél jelen volt emlékezetem szerint Komlósy honvéd tiszthelyettes, Tallós, Hollós, Végh, Baráth Kálmán, Surányi, Németh Lajos, Szloboda, Malmos, Pintér László, Kröszl pártszolgálatosok és mások...”

Amikor a tanácsvezető befejezi a vallomás részletes felolvasását, Kálmán dühösen ezt mondja: — Kitaláltam az egészet, nem felel meg a valóságnak!

A szembesítések során Kraut József, Bükkös, Szőke, Hol-lai a szemébe mondják a gyilkosságokat, amelyeken ő is ott volt, s amelyekben részt vett. Közben olyanok — akik

magukra nézve visszavonták vallomásukat, tehát tagadtak — elszólják magukat. Aztán Kálmánt is újabb hazugságon éri a bíróság...

„*Kálmán* (mesélve): Amikor a rendőrség a helyszínezést végezte, előre elhelyezték a bábukat és ránk parancsoltak, hogy álljunk mögéjük és megmutatták, hogyan lőjük.

Ülnök: Megmutatták? Hát civilek nem voltak ezeken a helyszíni szemléken?

Kálmán: De igen! Nagyon sok civil volt, mert nagyon filmeztek bennünket... Mégis így történt, ahogy elmondtam... Hogy egy példát mondjak el... Amikor a rendőrség lejátészta velünk, hogy a nyilasház pincéjében hogyan végeztük ki az áldozatokat, akkor például rám parancsolt a nyomozó tiszt úr, hogy menjek le a pincébe. Már ott volt két bábu, nekem csak föléjük kellett álnom és úgy csinálni, mintha agyonlőném őket. De el kell ám mondanom, hogy mielőtt kivittek minket a Thököly úti nyilasházba, az én kihallgató tisztem elébem tette Füredi Pál vallomását, és azt mondta, hogy gondosan olvassam el, és majd a helyszínen be fogom mutatni, hogyan végeztünk az áldozatokkal...

Elnök (váratlanul): Honnan tudta, hogy az Füredi Pál vallomása volt?

Kálmán (rávágja): Szerepelt rajta Füredi Pál aláírása!"

Ekkor a tanácsvezető bíró előveszi Füredi Pál valamenynyi nyomozati vallomását, s bár ez igen sok időt elvesz, a végén meg kell állapítania, Füredinek egyetlen olyan nyomozati vallomása sincs, amelyben arról nyilatkozott volna, hogy a nyilasház mosókonyhájában, vagy a pincéjében részt vett emberek kivégzésében. Aztán külön felszólítja Füredit, tett-e Kálmán László által említettekhez hasonló vallomást?

„Füredi: Soha nem tettem ilyen vallomást, hogy a nyilasház pincéjében vagy mosókonyhájában embereket végeztünk volna ki. Ilyen vallomásomat Kálmán László nem láthatta.

Elnök: Ehhez mit szól, Kálmán?

Kálmán: Nem mindegy kérem, hogy kinek a vallomását tették elém? Ha nem Füredi Pálét, akkor másét. Mit tudom én, hogy kiét? ... Kérem, amikor filmezték bennünket, én egyszerűen nem akartam a rendőrséget leégetni, ezért csináltam úgy, ahogy a kihallgató tisztem mondta ...

Elnök: Az előbb azt mondta, hogy Füredi aláírásával ellátott vallomás szerint csinálta ...

Kálmán: Én nem emlékszem arra, hogy mondtam volna az előbb, hogy a jegyzőkönyvön, amit elém tettek, Füredi aláírása volt. Én ilyet nem mondtam, én nem láttam aláírást, csak a szöveget olvastam ...”

Kálmán László kihallgatása után Baráth Jánost vezetik újra elő, s folytatják korábban félbeszakadt kihallgatását.

Bükkössel szembesítik, aki elmondja, határozottan emlékszik, hogy Baráth János november elejétől január 10-ig német SS-egyenruhában járkált a zuglói pártházban, s több akcióban, így emberek kivégzésében is részt vett. Megerősíti ezt Monostori Gyula is, aki már 1944 tavaszán ismerte Baráth Jánost; ő is mindig német egyenruhában látta őt a közösen végrehajtott akciók során. Hasonlóképpen állítja ezt Szőke Antal is, aki szintén, mint német egyenruhásra emlékszik a fiatalabbik Baráthra. Kraut József csak arra emlékszik határozottan, hogy két Baráth fiú volt a nyilasházban, s mind a kettő részt vett gyilkosságokban, emberek megkínzásában, de a fényképalbumból csak Baráth Kálmán arcát tudta határozottan felismerni.

Az elnök ezután sorra veszi a különböző cselekményeket. A vádlott csak hajtogatja, akárcsak a bátyja „Nem voltam ott!” „Nem ismerem!” „Nem tudok róla” ...

Ezzel a 19 vádlott kihallgatása befejeződött.

Az ügyész indítványt tesz, hogy a már korábban jelzett 152 tanú mellett, a bíróság hallgasson ki — a tárgyalás megkezdése után nagy számban önként jelentkezett tanúk közül — még kilencet. A tanácsvezető az indítványt elfogadja, majd közli, hogy a mai napra a tárgyalást berekeszti.

Huszedik tárgyalási nap

Február 21

A bíróság ezen a tárgyalási napon levetíti azt a filmet, amelyet a nyomozati eljárás során, a helyszíni szemlék alkalmával készített a rendőrség. A tanácsvezető elmondja: a vádlottak a helyszínelés során bemutatták, hogyan követték el cselekményeiket; ennek során ők maguk jelölték meg a helyszínt, ők maguk helyezték el a bábukat, saját maguk mutatták be a mozdulatokat; ahogyan lőttek áldozataikra, amilyen módon kivégezték őket. A filmet a tárgyalás ügyésze kommentálja.

„Ügyész: Bevezetőként röviden csak annyit, hogy a nyomozási kísérlet egy olyan nyomozási cselekmény, amelynek során az eredetivel lényeges vonásokban egyező feltételek mesterséges megteremtésének segítségével igyekeznek megállapítani, hogy a meghatározott ügyben, az adott körülmények között és módon, valamilyen cselekmény, esemény megtörténhetett-e, vagy sem, illetőleg valamilyen jelenség előállhatott-e, vagy sem. Továbbá cél az is, hogy a terheltek és esetleg a tanúk a nyomozás szempontjából lényeges helyeket, vagy cselekményeket hatósági tanúk jelenlétében megmutassanak a nyomozó hatóságoknak és bemutassák azt is, hogyan hajtották végre a bűncselekményeket. Ez esetben a nyomozási kísérletet a nyomozó ha-

tóság összesen tizenegy helyszínen folytatta le... A helyszínek közül az első a Stefánia úti padokon 1944. december 24-én, az éjszakai órákban elkövetett atrocitás volt, s ezen az eseményen Bükkös, Hollai, Monostori és Kraut József terheltek mutatták be, hogyan követték el bűntetteiket. Ezen az estén — karácsony este volt — a Stefánia úti padokon többnyire úgy helyezték el az üldözötteket, hogy arccal a pad támlája felé ültették, s így, hátulról lőhették őket tarkón... Bükkös maga állította be a próbababát, majd gyakorló fegyverrel a próbaba mögé állva bemutatta a kivégzést... Hollai József hasonlóképpen ismerte fel a helyszínt, mutatta be a bűntettet, ugyanígy Monostori Gyula és Kraut József is...”

Pereg a film, a következő helyszín a Thököly úti nyilasház mosókonyhája és annak pincéje. Aztán a Thököly út 83. szám alatti épület, az úgynevezett zsidó imaház alagsori lakása, a szuterén helyiség következik, ahol Bükkös, Monostori, Szőke, Baráth Kálmán, Mészáros László és Erős János terheltek felismerték, hogy 1944—1945-ben jártak ott, majd megmutatták, hogy áldozataikat melyik helyiségben és milyen módon végezték ki.

A film a Rákospatak, a Bosnyák utca és a Csömöri út közötti szakaszt mutatja, ahol Szőke, Mészáros, Füredi és Kálmán László vádlottak bizonyították, hogy milyen módon és milyen körülmények között végeztek az áldozatokkal. Baráth Kálmán és Erős János a Rákospataknál mutatták be részletesen, hol és hogyan követték el a bűncselekményeket.

„Ügyész: A Lánchíd pesti hídfőjének déli oldala, ahol Kraut József mutatta meg és mondta el, hogy 1944 december második felében tehergépkocsival hozták az áldozatokat ide a vízpartra, majd a Duna-part széléhez állították őket és sorozatlövessel végeztek velük. Kraut József még elmondta, hogy a Szent István parki szakaszon, a Duna alsó

rakpartján szintén hajtottak végre kivégzéseket, 10—15 személyt öltek meg; ennél az akciónál emlékezett Pataki Ferencre, Németh Lajosra, Monostorira, Kröszl Vilmosra, az egyik Vigh testvérre és Sándor Alajosra, mint akik részt vettek a kivégzésekben . . .”

Vége a filmnek. Most a vádlottaknak kell nyilatkozniuk! Németh Lajos kijelenti, hogy a terhére rótt cselekményeket nem követte el, azt szégyenében mutatta be . . . Bükkös közli, hogy minden így történt, ő mutatta meg a helyszínt, a mozdulatokat, ő állította be a bábukat. Ugyanezt mondja Szőke, Füredi és Monostori is.

„*Erős János*: Emlékezetből mutattam be a helyszínelés során a történeteket, úgy ahogy itt a filmen látható volt . . .

Mészáros László: Mindent úgy mutattam be a helyszínen, ahogy ez annak idején, 1944-ben történt.

Baráth Kálmán: Én fogtam meg a babát és tettem egyik helyről a másikra, de csak kitaláltam, hol kellett lenniük az áldozatoknak . . . Különben sem nagy kunszt megmutatni, hogyan kell valakit tarkón löni . . .

Kálmán László: Nem felel meg a valóságnak a film-ben bemutatott helyszín . . .

Kraut József: Oszintén mondom, hogy én mutattam be a helyszínen, hogyan végeztünk áldozatainkkal annak idején, A próbababát is én állítottam be és a helyszínt is én mutattam meg.”

Akik ezt a filmet végignézték, azoknak a bemutatott mozdulatok, a helyszínek bőségesen elegendők ahhoz, hogy megállapítsák: így csak azok jelölhették meg a történetek helyét és lefolyását, akik maguk is részt vettek benne.

Február 27

Megkezdődik a tanúk kihallgatása. A bíróság közli, hogy erre a napra kiket idéztek meg. Kitűnik, hogy több olyan személyt hallgatnak meg tanúként, akik maguk is nyilasok voltak a zuglói szervezetben. Elsőként özv. Hollós Zoltánné (szül.: 1898) nyugdíjast szólítják a terembe, aki a zuglói nyilasház egyik volt vezetőjének a felesége, s édesanyja annak az ifjú Hollósnak, aki 1944—1945-ben a zuglói nyilasház nyomozó csoportját vezette, s aki 1956-ban ellenforradalmi tevékenysége során meghalt. Rövid adatfelvétel után a tanú így vall:

„Özv. Hollós Zoltánné: 1944 karácsonyáig mindennap bejártam a XIV. kerületi nyilas pártházba, a férjemnek vittem ebédet, mivel diétás kosztoson élt... Ő bent lakott, én nem. Különben én is nyilas voltam. Bükkös Györgyöt ismertem, naponta láttam őt a Thököly úti pártházban... Hollai Józsefre nem emlékszem...”

Hollai feláll és közli, hogy emlékszik a tanúra, annak idején valóban gyakran látta őt a nyilas pártházban.

Hollósné Kröszlre és Németh Lajosra sem emlékszik, Szőke Antalt sem ismerte, viszont a Baráth név ismerősen cseng számára.

„Hollósné: Mint fiatalemberekre emlékszem, tudom, hogy ketten voltak a Baráth fiúk, és ott volt az édesapjuk is... A nevüket gyakran mondták odabenn...”

Elnök: Mikor, milyen időpontban hallotta a nevüket?

Hollósné (gondolkodik): ...1944 novemberében és decemberében... De személy szerint, vagyis az arcukra már nem tudok visszaemlékezni.”

A tanácsvezető a tanú elé tárja a fényképalbumot, amelyek közül Hollósné a 79-es és 80-as képet választja ki, s közli, hogy bár az arc nagyon ismerős, a nevét nem tudná megmondani. Novemberben és decemberben ezt a személyt látta a nyilasházban. Ekkor az elnök közli, hogy a 79-es és a 80-as számú kép Baráth Kálmán vádlottat ábrázolja.

Ujabb képeket mutatnak meg a tanúnak, amelyek közül kiválasztja Kálmán Lászlóét, mint olyanét, akit szintén gyakran látott a Thököly út 30-ban.

Szembesítés következik, de eredménytelenül, mert Kálmán László tagad. Arra vonatkozóan, hogy foglyokat vittek be a nyilasházba, a tanú azt válaszolja: erről sokat hallott, hiszen ez általános beszédtema volt, s ő is tudott arról, hogy a bevitt személyek értékeit elvették.

„*Úlnök*: Előfordult, vagy előfordulhatott-e, hogy a párt-ház kapujában nem volt őr?

Hollósné: Nem kérem, ott mindig volt fegyveres őr...”

A bíróság a következő tanút szólítja.

Hortobágyi László (szül.: 1929) 15 éves volt 1944-ben, a népbíróság nyilas tevékenysége miatt életfogytiglan fegyházra ítélte, amelyből 14 és fél évet töltött le, aztán szabadlábra helyezték. A tanácsvezető felhívja a tanú figyelmét arra s a későbbiekben ugyanezt teszi minden tanúval — hogy nem köteles olyan vallomást tenni, amellyel önmagát is vádolná, de a hamis vallomást a törvény börtönnel bünteti.

„*Hortobágyi*: 1944 áprilisában léptem be a nyilas pártba, az Ilosvay úton. Volt két ismerősöm, Baráth Kálmán és Baráth János, akiknek nyilas jelvényük volt, és én mindig kitartással köszöntem nekik. Baráthék 100—150 méterre laktak tőlünk és tudtam, hogy az egész család nyilas. Megkérdeztem tőlük, hogy milyen ott a helyzet, milyen formában lehet beiratkozni és ők elmondták... Így kerültem

én tulajdonképpen a nyilas pártba, de én eredetileg ki akartam szökni Németországba, még 1944. október 15-e előtt. SS-katonának jelentkeztem a magyaroknál, de kinevették a korom miatt, s azt mondták, ha ki tudok jutni, ott úgyis felvesznek. Így indultam el és útközben ért a hír, hogy Szálasiék átvették a hatalmat. Akkor visszafordultam, az Ilosvay úton már nem találtam senkit, akkor elmentem a Thököly út 80-ba. Eleinte kapuőrséget teljesítettem, bent tartózkodtam a különítményes helyiségben, azok között, akik állandóan bent is laktak. Ezek külön kasztot képeztek, mert egészen más megbízásokat kaptak, és hajtottak végre, mint mások. Először egy régi katonapuskát kaptam, de kikönyörögtem a géppisztolyt...”

A vádlottak közül Kröszlre, Németh Lajosra nem emlékszik, Bükköst személy szerint felismeri, Hollainak csak a neve rémlik, Szőke Antalt szintén felismeri...

„*Hortobágyi*: Baráth Kálmánt, mint mondtam, áprilisban ismertem meg és körülbelül december 15-ig láttam őt a Thököly úti házban. Ő is részt vett az akciókban, különben ott is lakott, a harmincadok szobájában...”

Baráth Kálmán felugrik, s engedélyt kér a tanácselnöktől, hogy kérdezhessen a tanútól. Az engedélyt megkapja.

„*Baráth Kálmán*: Ha 150 méterre laktunk egymástól, akkor mondja meg a tanú, hogy én hol laktam?

Hortobágyi: Az Erzsébet királyné 89-ben...”

Baráth Kálmán nem szól semmit, némán visszaül a helyére; valóban ott laktak. Később már elmondja, hogy gyakran látott embereket behurcolni a nyilasházba, tudja, hogy azokat ott megkínozták, hiszen ő is részt vett ilyen bekísérésekben, s „egyebekben”...

„*Hortobágyi*: Egyszer, amikor a KISOK-pályára kísértünk foglyokat, Baráth Kálmán bent maradt a nyilasházban. Kérdeztem, miért nem jött ezúttal velünk, s akkor mondták a többiek, hogy ő olyan vallatóféle... Vallató ember volt a Bugár és a Nagy Elek is... Nem emlékszem már az időpontra pontosan, de december elején lehetett, hogy a Parlament és a Lánchíd közötti részhez kivittünk 8—9 embert, akiket a Dunába lőttünk... Monostori, az egyik Vigh fiú, meg mások, de azokra már nem emlékszem. Egy másik alkalommal, amikor Szelepcsényi falujába bementek az oroszok, akkor Szelepcsényi állt bosszút a foglyokon úgy, mint Monostori apjának halálakor valamenynyien...”

A tanácsvezető ezután ismerteti Hortobágyi László 1945-ben felvett rendőrségi vallomását, amelyben kijelentette, hogy „egy Baráth Kálmán nevű volt a legvérengzőbb és legdurvább verekedő.”

„*Elnök*: Ma is fenntartja ezt a vallomását? Ha igen, akkor mondja ezt Baráth Kálmán szemébe! (A szembesítés megtörténik.)

Baráth Kálmán: Van benne valami, de nem tökéletesen... Október 19-től október 30-ig négy alkalommal vettem részt ütlejelésben, de ezután katona voltam...

Hortobágyi: Hogy mondhatsz ilyet, hiszen ott voltál decemberben is.

Baráth: Nem voltam ott!

Hortobágyi: Volt egy másik eset is. Szőke kapta az utasítást, hogy a Róna utcában meg kell nézni egy házat, mert ott valami rádiósok vannak... Nyolcan mentünk ki, Szőke Antalra emlékszem, és volt neki egy barátja, aki szintén jelen volt...

Mészáros: Én voltam ott a Róna utcában...

Hortobágyi: Lehet, nem emlékszem az arcára, csak arra, hogy Szőke barátja volt. Én kinn maradtam a kapuban,

ők Cementek és valami ócska rádióalkatrészeket találtak, mire Szőke jelentette Szelepcsényinek, hogy ezek csak ócska dolgok. Akkor Szelepcsényi parancsot adott, hogy hozzuk be ezt az embert, s mi kimentünk, de útközben a Thököly út és az Amerikai úti szakaszon szóváltás támadt és Szőke agyonlőtte ezt a személyt.

Szőke: Valóban én lőttem agyon, de az okáról már beszéltem...”

A védők is kérdeznek, majd befejezik Hortobágyi László tanú kihallgatását.

Következik Kovács József (szül.: 1904) tanú, akit hasonló tevékenység miatt 1945-ben először halálra, majd felsőbb fokon 14 évi kényszermunkára ítélt a népbíróság. Kovács József tanú elmondja, hogy a hatalomátvételtől december közepéig Szelepcsényiek eltávozásáig rendszeresen benntartózkodott a zuglói nyilasházban, sőt karácsony után is bejárt, amikor már Kröszl volt a kerületvezető.

A képek közül kiválasztja Kröszlt, Németh Lajost, Bükköst, Erőst, majd elmondja, hogy Erős János október 15. után csoportvezető lett, s volt neki néhány embere.

„Kovács József: Én is az ő csoportjába tartoztam...”

Erős János: Nem voltam csoportvezető.

Kovács: Mondom, hogy csoportvezető volt és a csoportjában voltam!...”

Kovács határozottan állítja azt is, hogy többször látta, amint Németh Lajos részt vett emberek vallatásában. A tanú a Nyomorék Gyerekek Otthona elleni támadásnál is jelen volt, ahol 6—8 halottat látott az udvaron. Tökéletesen emlékszik a karácsony esti nagy ünnepségre, amelyen — emlékezete szerint — részt vett Bükkös, Németh Lajos, a Vigh testvérek, Kröszl és még sokan mások. Szelepcsényi mondott ünnepi beszédet, s emlékszik, hogy Szelepcsényi kiadta a parancsot: minden egyes embert ki kell végezni

és minden nyilasnak meg kell ölnie egy zsidót, amolyan hűségeskü-félét kell tennie...

Arra a kérdésre, hogy megítélése szerint hány embert végezhettek ki Kröszl idején a zuglói nyilasházban, így válaszol: „50—60 főt egy hét alatt...”

Tátrai Gyula (szül.: 1923) tanú szintén másfél évtizedet töltött börtönben, fegyveres nyilas pártszolgálatos tevékenységéért. A vádlottak közül többeket felismer ugyan, majd elmondja: annak idején hallott kivégzésekről, kínzásokról, de hogy ezt ki követte el, hogyan követték el, arra „nem tud” — de inkább nem akar — semmiféle felvilágosítást adni...

Huszonkettedik tárgyalási nap

Február 28

Ezen a napon egy volt rendőrtisztet, néhány zuglói lakost és egy üldözöttet hallgatnak meg tanúként.

Kovács Gyula (szül.: 1911) tanú kihallgatásával kezdődik a tárgyalás. Kovácsot nyilas tevékenysége miatt 1946-ban háromévi börtönre ítélték, de cselekménye független volt a mostani vádlottak tetteitől. Mint elmondja, az ő tevékenységi területe a Danuvia-gyár volt, ahol munkásvezetőként végzett szolgálatokat a nyilas pártnak. Szelepcsényi december elején szólította fel, hogy vonuljon be a zuglói nyilasházba...

„Kovács Gyula: Én már a harmincas évek közepén ismertem Szelepcsényit, hiszen beosztottam volt, mint katoná: fékezhetetlen, durva embernek ismertem meg. Amikor a zuglói nyilasszervezet vezetője lett, egyszer bent jártam nála, s akkor kihúzott egy asztalfiókot, valamit

keresett. Akkor megláttam ott egy halom zsebórát és karórát és kérdeztem tőle, hogy ez mi, hogy került ide. Azt válaszolta, ne törődjek vele, zsidóké volt. Ettől kezdve én szemben álltam vele, és kerültük is egymást. Novemberben és decemberben 4—5 alkalommal voltam bent a zuglói pártházban, amely tele volt olyan holmikkal, amelyekről látszott, hogy azt lakásokról hurcolták be étkészletek, szőnyegek, képek, meg ilyesmi. Egyetlen erőszakos cselekményről tudok, amikor éppen benn voltam náluk, és valami textíliüzembe mentek ki fegyveres nyilasok, ahol lövöldözés is volt... A Danuviába bejártak a zuglói nyilasok és ott sokat meséltek a különböző likvidálásokról. Egy esetben hallottam arról, hogy a Rákos-pataknál 8—10 embert találtak agyonlőve... A gyárnak volt egy-két gépkocsija, amit gyakran elvittek Zuglóba... Utólag hallottam, hogy a hullákat ezen a kocsin szállították...”

A következő tanú Sebestyén Miklós (szül.: 1917). 1945-ben a népbíróság nyilas tevékenysége miatt öt évre ítélte. A törvényes figyelmeztetések után elmondja, hogy a zuglói nyilasokkal egy esetben volt kapcsolata.

„Sebestyén: Behívattak egy alkalommal a nyilasházba, Szelepcsényi volt ott a vezető. Azt mondták, hogy el kell kísérni 25 embert a KISOK-pályára. Ekkor kaptam fegyvert Szelepcsényitől, és át is kísértük ezeket a foglyokat. Árpádsávos karszalagom volt...”

A vádlottak közül csak Kraut Józsefre emlékszik, akivel együtt járt iskolába.

„Sebestyén: En nem voltam pártszolgálatos, de amikor kísértünk, akkor hallottam a rendőröktől, meg más nyilasoktól is arról, hogy ebben a házban sok embert megkínoztak és kivégeztek. Hogy kitől, azt már nem tudom, de

azt is hallottam, hogy apám egyik földijét, dr. Markovitsot a Zsolnay-gyár mögöti részen agyonlőtték.”

Ezután Gentischer Józsefné (szül.: 1920) tanú vallomását hallgatja meg a bíróság.

„*Gentischerné*: 1944 őszén édesapámnak az Öv utca és a Csömöri út sarkán bolgárkertje volt, ahol egy kis faház is állt. Bár korábban mindig kint maradtunk éjszakára is, most már nem mertünk a nyilasok miatt. Galántai János, vagyis a sógorom, aki a Zsolnay-gyárban dolgozott, egy novemberi napon ügyeletes volt éjszaka, s reggel együtt mentünk ki a kertbe, s láttuk, hogy ott kilenc holttest fekszik. Aztán a kert végében még egy másik holttestet is láttunk. Mindegyik tarkón volt löve. És akkor az apám is meg a sógorom is telefonáltak a gyárból a rendőrségnek, ahonnan délután jöttek ki és elvitték a holttesteket. Akkor azt mondta mindenki, hogy a nyilasok végezték ki őket. Hallottunk arról is, hogy a Rákos-patak mentén, a Pascal-malomnál is találtak holttesteket.”

Odor László (szül.: 1911) lép a bíróság elé. Mint portás teljesített éjszakai szolgálatot a Zsolnay-gyárban, s egy november éjjel felfigyelt, hogy egy teherautó megy el, majd nem messze tőlük megáll, aztán sikítások és tompa lövések hallatszottak.

„*Ódor*: Reggel jött Bohanek bácsi, hogy ott fekszenek az ő telkükön a holttestek. Odamentünk és láttuk, hogy tarkón vannak löve... Csak férfiak voltak... Mondtam, hogy szóljon a rendőrségnek. Máskor is láttam ezt a ponyvás kocsit elmenni a gyár előtt, de lövéseket csak ekkor hallottam...”

Következik Halász Tamás (szül.: 1929) tanúvallomása. Közli, hogy a meggyilkolt Fischer István a bátyja volt.

Testvére, egy másik ifjúkommunistával, Boros Mátyással együtt támadást intézett a nyilasház ellen. Ő ugyanekkor német koncentrációs táborban volt az édesapjával együtt. Amikor hazajöttek, keresték a testvérét és így jutottak el Kovai Lőrinc íróig, aki ismerte Fischer Istvánt.

„*Halász*: Ezt az igazolást kaptuk akkor tőle, amit itt a bíróságon felmutatok. Ebben Kovai Lőrinc igazolja, hogy a bátyám egy kommunista brigád tagja volt és kézigránátos támadást intézett — többedmagával — a XIV. kerületi nyilasház ellen. Mivel civil ruhában nem lehetett megközelelni a házat, így nemzetőri karszalagot tűztek fel és így mentek oda. A kézigránát nem robbant fel, tűzharc keletkezett, s mindketten életüket veszítették. A bátyámat és Boros Mátyás holttestét a nyilasok a Stefánia úton egy padra fektették és táblát tettek rájuk. Kovai Lőrinc 1945. január 12-én készített egy dokumentumot, amelyben rögzítette Fischer István holtteste megtalálásának körülményeit. A Szófia Étterem falán emléktábla hirdeti, hogy mindketten ott veszítették életüket a fasizmus elleni harcban.”

Herczeg Pálné, dr. Boros Borbála (szül.: 1925) lép a terembe. A tanú Boros Mátyás húga. Elmondja, hogy bátyjával, aki az egyik illegális kommunista sejt tagja volt, abban az időben is tartotta a kapcsolatot.

„*Herczegné*: 1944. december 25-én a bátyám felkeresett a déli órákban. Mi ott akartuk tartani, de nem maradt, mert akcióra készült. Késő délután a házbeliek mondták, hogy a nyilasház ellen kézigránátos merénylet történt, de elfogták és kivégezték azokat, akik elkövették. A holttestüket az akkori Stefánia úton levő padra rakták ki, nyakukban valami táblával. Akkor én még nem találtam összefüggést a bátyám eltűnése és e szörnyűség között. 1945 januárjában kerestem a bátyámat, s később hallottam,

hogy, akik a Stefánia úti padon voltak, akiket agyonlőttek, azok között volt a bátyám is . . .”.

Markos Sándorné (szül.: 1910) tanúvallomásában arról beszél, hogy 1944 végén bujkálnia kellett, és a Schlachta-féle házban talált menedéket, mint alkalmazott, két és fél-éves gyermekével. Akkor már sok menekült volt e házban, nagyrészt hamis iratokkal, álnéven. Ott volt Heltai Ferenc író is a feleségével, Rusznyák István egyetemi tanár és mások.

„*Markosné*: 1944 decemberében már gyakran ránk törtek a nyilasok és mindig elhurcoltak néhány személyt. Egy alkalommal azzal jöttek, hogy lépjenek elő a kivételezettek. Többen eleget tettek a felszólításnak, így például emlékszem Szirmay Józsefre és feleségére, akiket átkísértek a szemben levő nyilasházba, és soha többé nem is kerültek elő. Tudok arról, hogy egyszer a Jarosch villát fogták körül — karácsony és újév között —, ahonnan szintén rengeteg embert vittek el. Találkoztam olyanokkal, akik megmenekültek. Egy ember kiugrott az ablakból és az mesélte el nekem. Azt mondta, hogy 20—30 embert vittek el onnan és csak azok maradtak meg közülük, akik az éjszaka leple alatt meg tudtak bújni.”

Huszonharmadik tárgyalási nap

Március 1

A tanúk meghallgatásával folytatódik a tárgyalás.

Először Ikladi Lajosné (szül.: 1924) lép a terembe. Elmondja, hogy 1944. január elsejétől az illegális kommunista párt megbízásából, a párt nyomdájában dolgozott, elhunyt férjével, Rákosi Endrével együtt. Ez a nyomda 1944

januártól 1944. november 4-ig működött különböző helyeken. 1944. június 1-én költöztek a XIV. kerület, Hungária út 108. szám alá, Werschitz Emil lakására. Werschitz családja — a felesége és két gyermeke — ekkor már vidéken tartózkodott. Werschitz Emil átadott Rákosi Endrének és feleségének egy szobát az illegális kommunista nyomda működéséhez, később itt bujkált Richtmann Sándor is, aki akkor már illegálisban élt, Lajti Endre néven.

„Ikladiné: November 4-én reggel, a szokott módon elmentem bevásárolni a közeli fűszereshez, mivel Werschitz Emil háztartását vezetem. Mindig 8-kor indultam el a lakásból, ez alkalommal is. Elmenetelemtkor a lakásban tartózkodott Werschitz Emil, Rákosi Endre a férjem és Lajti Endre, vagyis Richtmann Sándor. Körülbelül egy fél órát lehettem távol, amikor visszaértem a Hungária úti kapuhoz. Ugyanis ennek a háznak két bejárata volt. A ház előtt egy gépkocsi állt, a kocsi mellett pedig egy nyilas karszalagos, 17—18 körüli férfi, géppisztollyal. Felismertem a helyzetet, valami történt. Közben észrevettem, hogy a gépkocsin Werschitz Emil és a férjem ülnek. Nem akartam felfedni magamat és ezért kezemben a bevásárló kosárral odamentem a nyilashoz és megkérdeztem, hogy mi történik itt, mire durván rám kiáltott: távozzam, ha életben akarok maradni. Átmentem az utca másik oldalára és a szemközt levő ház kapujából figyeltem az eseményeket. Pár perc múlva két másik nyilas jött ki a házból, az egyik beszállt a kocsiba és elhajtottak az Egressy út felé. A másik nyilas nem szállt be a kocsiba, hanem hátra maradva gyalog sétált az Egressy út irányába. Mivel az illegális szabályok kötöttek, állapotos is voltam, nem mentem vissza a házba. Csak 1945 január első napjaiban tértem vissza, amikor Budapestnek azon a részén már lehetett közlekedni. Tudni akartam, hogy tulajdonképpen mi történt. Pápai Gyuláné, az akkori házfelügyelő elmondta, hogy nyilas fegyveresek jártak Werschitzék lakásában. Először

zörgettek, s miután a bent levők nem nyitottak ajtót, a zárat géppisztollyal szétlőtték. A lakásban levő férfiak ekkor használták a maguknál levő fegyvert — emlékszem, három Frommer pisztolyunk volt — s akkor az egyik nyilas a géppisztolyával egy sorozatot adott Richtmann Sándorra, aki azonnal meg is halt. A nyilasok ezt a halott embert a hájánál fogva cibálták, majd végigrugdosták a folyosón és lerángatták a lépcsőn. Ezeket a részleteket Pápai Gyuláné, mint szemtanú mondta el nekem akkor . . .”

A bíróság a tanú elé teszi a fotoalbumot. Ikladiné átnézi, aztán közli, hogy nem tudja felismerni a gépkocsinál álló fiatal nyilas arcát. Olyan erős izgalmi állapotban volt, hogy nem tudtak benne megrögződni az arcvonások. Pusztán arra emlékszik, hogy egy középtermetű, vékony arcú fiú volt. Elmondja, hogy Pápainé szerint a lakásban estig nyilasok voltak, majd detektívek érkeztek és maradtak ott, s minduntalan Rákosi Endréné, vagyis a tanú után érdeklődtek.

A tanácsvezető felszólítja Monostorit, aki megerősíti a tanú által mondottakat — miután ő is részt vett az illegális kommunista nyomda elleni támadásban — majd az elnök felolvassa Baráth Kálmán nyomozati vallomását, melyben teljesen egybevágóan ismertette a történeteket. Most azonban Baráth tagadja.

A következő tanú dr. Berend Endre (szül.: 1911). Ismerteti azokat a körülményeket, amelyek között 1944. november 1-én a Mexikói út 60. szám alatti menekült táborba került, ahol emlékezete szerint körülbelül háromezer üldözött volt összezsúfolva, ő mint orvos tevékenykedett a táborban, s vele voltak idős szülei is.

„*Berend*: December 3-án, a reggeli órákban jelentek meg a nyilasok, rendőrökkel együtt és kezdték elszállítani a táborból az üldözötteket. Igen sok embert, köztük engem is, letereltek az udvarba. Aztán kiabálták a nevemet és egy

fiatal nyilas felvitt az emeletre Kanizsai doktorhoz, az intézet igazgatójához, ahol kéz-, láb- és bordatöréses betegek feküdtek. Az történt ugyanis, hogy az egyik túlszűfolt szobában leszakadt a négyemeletes priccs és sok üldözött megsérült. Tulajdonképpen ennek köszönhetem, hogy nem vittek el a táborból, hanem ott maradhattam, mint orvos. Aztán délután, amikor megint orvost kerestek, lementem az udvarra, rengeteg holttestet láttam ott. A többiek mondták, hogy a nyilasok lötték őket agyon. A halottak között volt dr. Raffael és dr. Markovits, a tábor orvosa és vezetője, valamint egy süketnéma fiú, akit állítólag azért löttek agyon, mert futott a folyosón és nem hallotta a nyilasok megállj kiáltását... Engem a táborban ért a felszabadulás január 9—10 táján. Ekkor már csupa öreg, magatehetetlen ember volt csak az intézetben. A tábor különben napokig tele volt nyilasokkal és csak akkor tűntek el, amikor már a szovjet csapatok közeledtek..."

Dr. Kanizsai Dezső (szül.: 1886) jelenleg nyugdíjas orvos-professzor, 1944-ben a Nyomorék Gyerekek Otthonának igazgató főorvosa volt. Elmondja, hogy 1944 decemberében körülbelül háromezer üldözött kommunistát, zsidót, bujkáló katonát zsúfoltak össze intézetében; olyan sokan voltak, hogy sem a kertben, sem a folyosókon nem lehetett mozdulni. Az odaszűfolt emberek között nagyon sok volt az Erdélyből menekült zsidó, akiket még 1944 nyarán fogadtak be, hogy ne kelljen koncentrációs táborba menniük.

„*Kanizsai*: December első napjaiban — talán 3-án vagy 4-én —, amikor ránk törtek a nyilasok: szabályos vérfürdőt rendeztek a helyszínen. Borzalmas atrocitásokat hajtottak végre! Őszintén mondom, hogy nagyon nehéz leírni is, mert az embertelenségnek a legmagasabb foka volt az, ami ott történt akkor. Körülbelül 2500—2600 személyt vittek el az intézetből és csak 400-an maradtunk meg; vakok, betegek, nyomorék gyerekek, én és a családom. A töb-

biek elszállítása a KISOK-pályára folyamatosan történt. Napokig ott voltak a nyilasok, az udvarra ki sem mehetünk, csak az ablakból láttam, hogy az azt követő napokban mennyi holttest hever ott. De arra jól emlékszem, hogy azon a napon, amikor betörtek, előzőleg egy rendőr leadott egy lövést. Hogy ez megbeszélte dolog volt-e vagy sem, azt nem tudom, de hogy ostrom alá vették az egész intézetet, azon a címen, hogy a padlásról a zsidók felfegyverzetten rálőttek az utcán levő nyilasokra, az tény. Teljesen nyilvánvaló volt már akkor, hogy a rendőr lövése csak ürügyet adott a betörésre. Aznap este elszállítottak vagy 60—70 holttestet a hullaházba. Pontosan emlékszem, egy igen siralmas jelenetre. Egy szegény süket kisgyerek szaladt előre, amikor az egyik nyilas rákiáltott, s az természetesen nem hallotta, tovább szaladt és azonnal rálőttek. Pedig én is kiabáltam, hogy ez süket és nem hallja!

Monostori (szót kér): Így volt, kérem. Tallós lőtte agyon egy sorozatlövessel. Láttam, amikor a kisgyerek összeesett.”

Ezután Fischer Ákos (szül.: 1916) tanú kihallgatása következik. Közli, hogy a XIV. kerületi rendőrkapitányságon, mint rendőr főhadnagy teljesített szolgálatot, személyileg semmiféle kapcsolata nem volt a zuglói nyilas párttal. 1944 novemberében került fel Budapestre, előzőleg vidéken teljesített szolgálatot. A zuglói kerületi kapitányságon volt beosztásban, ahol december 3-án kapott parancsot arra, hogy a Mexikói úti Nyomorék Gyerekek Otthonából a gettóba kell szállítani az ott levő üldözötteket.

„*Fischer*: A reggeli órákban kimentünk a rendőrséggel. Magamhoz kérettem a tábor parancsnokát és közöltem vele, hogy nyugtassa meg az embereket, mert nem lesz bántódásuk és százas csoportokban kísértük ki őket a közeli KISOK-pályára. Azután én onnan elmentem. Úgy 11 óra körül hatalmas lövöldözést hallottam. Ekkor közölték, hogy

a tábori fegyveres nyilasok szállták meg. Én odasiettem és a főbejáratnál már egy holttest feküdt. A nyilasok azt mondták, hogy a padlásról rájuk lőtt valaki, s most keresik a tettest. Én felmentem néhány rendőrrel a padlásra, ahol újabb 4—5 holttest feküdt. A jelenlevők közölték, hogy a nyilasok lőtték őket agyon. Erről nem tudok mást elmondani.”

Fischer Ákos kérdésre válaszolva még elmondja, hogy december 25-én a reggeli órákban egy rendőr jelentette neki, hogy a Stefánia úti padokon holttestek vannak. A rendőrrel kiment a helyszínre és ott ülőhelyzetben, tarkón lőtt holttesteket talált.

„Fischer: Ugyanígy tarkón lőtt holttesteket láttam a bombatölcsérekben is. Körülbelül 30 agyonlőtt ember lehetett ott.”

A volt rendőrtiszt Szőke Antal vádlott korabeli fényképét ismeri fel csupán, a többiekre nem emlékszik.

Pápai Gyuláné (szül.: 1901) tanú kihallgatásával folytatja a bíróság a tárgyalást.

A tanú házfelügyelő volt abban a házban, amely a Textiliana üzemhez tartozott és ahol a gyár igazgató-főmérnöke Werschitz Emil lakott. Elmondja, hogy Werschitzék lakásába 1944 nyarán költözött alkalmazottként Melczer Lajos és felesége, akiről utólag tudta meg, hogy Rákosi Endre és felesége volt. Aztán a lakásba költözött egy Bandi keresztnévű férfi is, akiről megint csak utólag tudta meg, hogy Richtmann Sándornak hívták.

„Pápainé: 1944. november 4-én a reggeli órákban fegyveres nyilasok jöttek a házba. Én éppen a lépcsőházat söpörtem, amikor megkérdezték, hogy hol lakik Werschitz Emil. A ház lakói közül többen az ablakhoz mentek, de a nyilasok rájuk szóltak, hogy csukják be, mert aki kinéz,

azt agyonlövők. Miután megmutattam Werschitzék lakását, visszamentem az én lakásomba. Kis idő múlva lövöldözést hallottam, akkor rémülten kirohantam és akkor vonszolta le egy erős, magas termetű nyilas Werschitz Emilt a hajánál fogva. Melczer Lajost, vagyis Rákosi Endrét pedig egy másik nyilas rugdosta a lépcsőn, az arca csupa vér volt, majd mind a kettőt betették a ház előtt várakozó autóba és elvitték őket. A lakásban még két nyilas maradt hátra, akik megparancsolták nekem, hogy senkinek ne szóljak, mi történt itt. Tőlük tudtam meg azt is, hogy a Bandi keresztnévű férfit a lakásban agyonlőtték, s egy rövid idő múlva kocsival elszállították a holttestét. Tóth Józsefné lakó mesélte el nekem, hogyan húzták le a hajánál fogva a holttestet az emeletről. Én az egész esemény alatt úgy meg voltam rémülve, hogy bár láttam a nyilasokat, de egyetlen embert sem tudok felismerni, hogy néztek ki...”

Sem a védelem, sem a vádlottak nem tesznek észrevételt.

A tárgyalóterembe lép Werschitz Emilné (szül.: 1910). Férje Werschitz Emil részben részvényese, s egyben főmérnöke is volt a Gizella úton levő Textiliana üzemnek.

„Werschitzné: Ismertem a gyár egyik dolgozóját, Lajti Endrét, akiről a felszabadulás után tudtam meg, hogy Richtmann Sándor az igazi neve. Onnan ismertem, hogy ő hordta lakásunkba a tüzelőt. 1944 nyarán a férjem unszolására, a bombázások elől vidékre költöztem két kisgyermekemmel, majd később levelet kaptam a férjemtől, hogy lakásunkba odavette Melczer Lajost és feleségét, akik takarításért laknak nálunk... A felszabadulás után tudtam meg, hogy Melczer tulajdonképpen Rákosi Endre. November 4-én, vagy 5-én távirat érkezett Nógrádkövesdre, amelyben a férjem azt írta, hogy azonnal jöjjen haza. Később tudtam meg, hogy a táviratot nem a férjem küldte.

Én haza is jöttem, két nyilas fogadott a lakásban, akik azt követelték tőlem, hogy adjam elő a páncélszekrény kulcsát, mert ott biztos sok pénz van. Ez egy nagy erős, páncélszekrény volt. Közöltem velük, hogy nekem nincs kulcsom, és kérdeztem tőlük, hogy hol a férjem. A nyilasok azt mondták, hogy majd megtudom, és mutatták a szoba falán a vérnyomokat, meg a kiloccsant agyvelőt. Azt is mondták, hogy az egyik kommunistát agyonlőtték, amiért ellenállt. Akkor elzavartak, így az éjszakát két kis gyerekekkel az utcán töltöttem. Másnap elmentem az Erzsébet királyné úti lakásunkba, de a házfelügyelő közölte, hogy már ott is kerestek a nyilasok. Aztán azt mondta, hogy férjemet és Melczer Lajost a Thököly úti nyilasházba vitték. Akkor visszamentem a Hungária úti lakásra, ahol nyilas detektívek elfogtak és elvittek a Rökk Szilárd utcába. Ott több napig fogva tartottak, majd szembesítettek két emberrel, akik mind a ketten annyira össze voltak verve, hogy az arcukat nem lehetett felismerni. Az egyik a férjem volt... Csak a pulóverjéről ismertem meg, a felismerhetetlenségig szét volt verve az arca. Én többé nem láttam a férjemet.”

Böhm Sándor (szül.: 1931) tanúvallomásában arról beszél, hogy 1944 nyarán a Nyomorék Gyerekek Otthonába került paralízises megbetegedése miatt.

„Böhm: December 3-án — ez vasárnap volt — a reggeli órákban nagy jajgatásra és futkosásra ébredtünk, és megtudtuk, hogy elkezdték az üldözöttek elszállítását a KISOK-pályára. Úgy 11 óra körül lövöldözést hallottunk. A nyilasok voltak... Egy Leó nevű siketnéma gyereket agyon is lőttek a folyosón, láttam szegénynek a holttestét. Ezután minket, nyomorékokat lehajtottak a Mexikói útra. Lehattunk vagy 50—60-an és odaállítottak bennünket a villamossínre. Talán két óráig ácsorogtunk itt, amikor egy 67-es villamos jött. Hallottuk, amint a nyilasok vitatkoznak

a villamos vezetőjével, hogy hajtson közénk. De az leszállt és kijelentette, hogy ő ezt nem teszi. Akkor elhajtottak bennünket a sínről, 3—4 nyomorékot lelőttek, aztán később visszaengedtek szobáinkba... Nagyon sok embert megöltek akkor... A nyilasok közül csak egy BSZKRT-egyenruhásra emlékszem, aki különösen durva volt. Mindenkit ütött, vágott, ahol ért. Ismertem egy Szabados nevű újpesti szabót, aki gyakran odajött és hozott nekem is egy kis élelmet. Ezt az embert december 27-én az Otthon előtt lelőtték a nyilasok. Hogy miért, azt nem tudom. A szovjet csapatok 1945. január 9-én szabadítottak fel minket..."

A következő tanú Földi Tibor (szül.: 1928). 1944 novemberében, 16 éves korában került a Mexikói úti Nyomorék Gyerekek Otthonába. Emlékszik a napra, vasárnap volt, amikor leterelték őket az udvarra. A nyomorékokat külön állították, aztán nagy összevisszaság volt, lövöldözések és sokan meghaltak.

„Földi: Én annyira meg voltam rémülve, hogy egyetlen nyilas arcára nem tudnék visszaemlékezni. De rettenetes volt, amíg élek, remegve gondolok ezekre a napokra.”

Antal László (szül.: 1900) tanú 1944 őszén a Budapesti Rendőrfőkapitányság gyilkossági csoportjának halottszállítójaként dolgozott.

„Antal: Novemberben már olyan sok holttest volt Budapest utcáin, hogy külön halottszállító brigádokat hoztak létre. Mi is a nyilasok által megölt embereket szedtük össze Budapest utcáiról. Munkatársaimtól hallottam, hogy novemberben a Pascal malom környékéről 29 női és férfi holttestet szállítottak el, akiket a zuglói nyilasok tarkólövessel öltek meg. Ugyancsak tőlük tudom, hogy a Stefánia úton, a nyilasház közelében 25—26 holttestet találtak ülőhelyzetben a padokra ültetve, onnan szállították el őket,

A XIV. kerületi nyilasok tevékenységét én közelebbről nem ismerem, bár akkor hallottam erről, és hogy a Rákos-patak környékén is sok embert megöltek...”

Baár Rudolfné (szül.: 1891) abban a házban lakott, ahol a Baráth család, az Erzsébet királyné út 89-ben. Elmondja, az idős Baráthról mindenki tudta, hogy nagy nyilas. A Baráth lányoktól hallotta, hogy a két fiú is tagja lett a nyilas pártnak, és fegyveresek lettek.

„Baárné: De ők nem nagyon járhattak be, mert én a Baráth fiúkat 1944. október 15. és december 27. között többször láttam, amikor civil ruhában jártak haza.

Baráth Kálmán (erősen ránéz a tanúra): Engem nem láthatott, mert én katona voltam.

Baárné (felpaprikázódva): De én láttam, ha mondom!”

Huszonnegyedik tárgyalási nap

Március 2

Reggel 9-kor elsőként lép a bírói emelvény elé Kálmán Imre (szül.: 1910) — a koronatanú.

A törvényes figyelmeztetés után elmondja, hogy 1944-ben együtt lakott szüleivel a Thököly út 156. szám alatti családi villában. Amikor a fasiszta kormánysszervek megkülönböztető intézkedést hoztak a zsidókra, ezt a házat is csillagos házzá nyilvánították. Később azonban az egyik kisegítő karhatalmi alakulat egy táblát tett a kapura, s így a ház úgynevezett KISKA-s körlet lett, ami bizonyos védettséget nyújtott.

„*Kálmán Imre*: Ezért nem is tettünk eleget a felszólításnak, amikor a gettóba kellett menni, hanem illegálisan ott maradtunk a házukban, egészen 1944 december közepéig.”

A tanácsvezető felkéri a tanút, nézze meg először a fotoalbumot, aztán a vádlottakat, s közölje, kiket ismer fel közülük. Az azonosítás során Kálmán Imre tanú felismeri Németh Lajost, Bükkös Györgyöt, Hollai Józsefet, Szőke Antalt, Baráth Kálmánt, Kálmán Lászlót, Füredi Pált, Kovács Jánost, Hernádi Jenőt, Erős Jánost, Monostori Gyulát, mint akik fegyveres nyilasokként a nyilasházban tevékenykedtek december 20. táján, amikor őt odahurcolták.

Németh Lajos, Bükkös György, Szőke Antal, Hollai József és Monostori Gyula kijelentik, hogy a tanú láthatta őket a nyilasházban, mert valóban ott tevékenykedtek. Kálmán László, Baráth Kálmán, Füredi Pál, Kovács János, Hernádi Jenő és Erős János tagadják, hogy abban az időben ott lettek volna. Erős például azt mondja: „Én olyan ritkán jártam be a nyilasházba, hogy a tanú úr engem nem láthatott.”

„*Kálmán Imre*: December 20-án délelőtt 10 óra tájban csöngették a kapun, de nem várták meg, amíg kaput nyitunk, hanem átugrottak a kerítésen és vagy 8—10 nyilas tört be a lakásunkba. Akiket ott találtak, mindenkit a falhoz állítottak, engem meg úgy megvertek, hogy elszédültem. A nyilasok között volt egy Bocskai-kabátos, puhakalapos férfi, egyébként ő az — és Bükkösre mutat —, aki szintén hozzájuk tartozott, mert amikor az egyik nyilas megkérdezte tőle, hogy ők azok? — a Bocskai-kabátos igennel felelt. Volt közöttük egyébként egyenruhás, meg civil is, de fegyver mindegyiknél volt. Feldúlták a lakást, értékek után kutattak, majd minket a szüleimmel együtt feltartott kézzel a nyilasházba kísértek.

Elnök: Felismerné a vádlottak közül azokat, akik önt és szüleit elhurcolták?"

Kálmán Imre ismét jól megnézi a vádlottakat, majd rámutat Bükkösre, Szókére. Mindketten felállnak és kijelentik, hogy valóban ők is ott voltak!

„Kálmán Imre: Nem tudnám megmondani, hogy ki pofozott meg, de arra emlékszem, hogy amikor a nyilasházba értünk, és felvezettek bennünket az emeletre, ott az a sánta férfi (Hollaira mutat) elszedett tőlünk minden értéket, órát, nyakláncot, még a télikabátjainkat is.”

Hollai elismeri, hogy ő vette el a tanútól az értékeket.

„Kálmán Imre: Aztán bevittek egy másik szobába, ahol 6—7 nyilas nekem esett és véresre vertek. De a jelenlevő vádlottakban senkit nem ismerek fel azok közül, akik akkor, ott az emeleten megverték. Ezután lerugdostak a lépcsőn egészen a pincéig. A rugdosók között már ott volt az a fiatal gyerek is, Michalik...

Monostori (feláll): Igaz...

Kálmán Imre: A pincében már lenn voltak a szüleim és még vagy 6—8 fiátalemler. Ide volt bezárva dr. Markovits Ottó orvos is, a feleségével. Egy-két óra telt el, amikor lejött a pincébe 4—5 nyilas. Az egyik közülük egy fiatal, 20 év körüli, igen erős, magas testalkatú volt. Ezt az embert soha nem fogom elfelejteni, annyira az agyamba vésődött a külseje. Most is határozottan felismerem, ő volt az — Baráth Kálmánra mutat — gumicsővel elkezdte ütni az arcomat, a fejemet és addig ütött, amíg a gumicső el nem tört a kezében. Közben a kezemmel igyekeztem védekezni az ütések ellen, aminek következtében úgy megdagadt mind a kettő, hogy hónapokig alig tudtam velük fogni. (A tanút szembesítik Baráth Kálmánnal.)

Baráth Kálmán: Nem igaz, én akkor katona voltam!

Kálmán Imre: Magát soha nem fogom elfelejteni! Volt alkalmam és időm a szemébe nézni! Akkor a többi nyilas egyébként nem nyúlt hozzám, csak nézték, Baráth Kálmán hogyan ver engem. Csak amikor eltört a kezében a gumicső, akkor kezdtek verni az ott fogva tartott embereket is. Aztán odajött hozzám a fényképről már megmutatott Erős János, akit szintén határozottan felismerek. Én a kimerültségtől a fal mellé rogytam, amikor Erős a hajamnál fogva megragadott és elkezdte a fejemet a falhoz verni. Addig verte, amíg a vér teljesen elborított. Ekkor összerogytam! Őt is nagyon jól megjegyeztem!

Elnök: Erős, Erős! Kinek a fejét verték a falba? Emlékszik, mit vallott a kihallgatása során?

Erős János: Én kérem, soha senkit nem bántottam, senkinek nem vertem a fejét a falba...

Elnök: Ejnye, ejnye, nem emlékszik már arra, hogy mit mondott? „Ahogy a nyilasok verték?” Mégiscsak jól emlékezett rá, nem?

Kálmán Imre: Erős Jánost már csak azért is határozottan felismerem, mert a délutáni órákban, úgy 4—5 óra körül, hármunkat felvittek a pincéből és az utcáról szemet kellett felhordani az emeletre, a szobákba. Határozottan emlékszem, hogy Erős János állt akkor a kapuban őrsegen. Ő volt az, aki délelőtt a falba verte a fejemet a pincében!... Este egy nyilas kihívott a pincéből, majd az előtérben, ahol egy kis asztal volt, ketten voltak és alkudozni kezdtek velem. A három közül kettőt határozottan felismerek. (A tanú rámutat Kálmán Lászlóra és Hernádi Jenőre.) Kálmán László és Hernádi Jenő azt kérdezte tőlem: mennyi váltásdíjat tudunk fizetni azért, hogy bennünket szabadon bocsássanak? S bár nem tudtam, hogy édesapáméknak van-e egyáltalán pénzük, de a szabadulás reményében azt mondtam, hogy tízezer pengőnk van, annyit tudunk adni. Azt válaszolták, hogy legalább 30 ezer pengőre van szükségük. Javasolták, menjek ki és szerezzem meg a pénzt valahonnan, utána kiengedik a szüleimet is. Én mondtam,

hogy szüleim nélkül nem megyek egy tapodtat sem, mire azt válaszolták, hogy így tárgytalan a dolog és visszalöktek a pincébe.”

Ekkor a 41 napig tartó tárgyalássorozat legfeltűnőbb jelenete játszódik le.

A tanácsvezető szembesítésre szólítja fel Kálmán László vádlottat, aki feláll és elindul. Szúrós szemekkel nézi a tanút és olyan fenyegetően, vad indulattal közeledik feléje, hogy ha Kálmán Imre nem ugrik félre, nekimegy.

A tanácsvezető alig tudja türtőztetni magát, éles hangja csattan: „Kálmán László! Utoljára figyelmeztetem és a börtönszabályok szerint kéz- és lábbilincsbe veretem!”

Kálmán László meghunyászkodik, de Hernádi Jenővel hazudja, hogy nem volt a nyilasházban, tehát nem alku-dozhatott vele a tanú ott.

„*Kálmán Imre*: Másnap este 9, fél 10 körül kinyitották a vasajtót, majd a szüleimet, engem és az ott levő 5—6 fiatalembert kiszólitottak a folyosóra, ahol le kellett venni a felsőruhánkat és a cipőnket. Azt mondták, hogy a gettóba szállítanak. Kikísértek az utcára, ott felszálltunk egy kis teherautóra, amely teljesen zárt volt. De valahonnan még odahoztak egy kövér, szőke nőt is, akit szintén feltettek a kocsiba. Ahogy visszaemlékszem, körülbelül tízen lehet-tünk. Elindult velünk a kocsi, én pedig hátrafelé leselkedtem és láttam, hogy egy személyautóba fegyveres nyílasok szálltak és utánunk jönnek. Amikor a gépkocsi megállt és kiszálltunk, akkor láttam, hogy a Duna-parton vagyunk, egy patak torkolatánál. Később tudtam meg, a felszabadu-lás után, amikor egyszer elmentem oda, hogy ez a Rákos-patak. Sorba állítottak bennünket, a teherautó reflektora világított. Láttam a nyílasok arcát, azokét, akik ott ren-dezgettek minket. Azt hiszem, ekkor már valamennyien tudtuk, hogy megölnék bennünket... Tessék elhinni, tisztelt bíróság, hogy a történések, az emberi arcok akkor rög-

zódnek meg egy örökkévalóságra az ember agyában, amikor a halál szélére kerül. Amikor azt parancsolták, hogy feküdjünk hasra, két dolgot figyeltem meg és maradt meg igen élesen az emlékezetemben. Az egyik az, hogy a nyilasok közül ez az ember — Füredi Pálra mutat — szemben a többi nyilassal, ott állt a csoport szélén és nagyon csendesen viselkedett, egy szót sem szólt, és szinte látszott rajta, hogy sajnál bennünket, mialatt a többiek ordítoztak, kiabáltak. A másik epizód az volt, hogy a szőke nő könnyörögni kezdett, hogy ő nem zsidó, őt a férje csak bosszúból jelentette fel, de nem hallgattak rá, neki is hasra kellett feküdnie, velünk együtt. Volt közöttünk egy 15—16 éves lány és egy ugyanolyan korú fiú is, akik miután parancsot kaptunk, hogy feküdjünk hasra, hirtelen futásnak eredtek. Pár métert szaladtak csak, mert géppisztollyal lelőtték mindkettőjüket a nyilasok. Ezután elhangzott a vezényszó és közvetlen közélről több lövést hallottam. Éreztem a találatokat és hogy valaki a hátamat piszkálja, vagy a géppuskájának tusával, vagy a lábával, aztán közvetlen közélről még egy lövést kaptam az arcomba. Itt is a nyoma... (A tanú megmutatja a bíróságnak a sebhelyeket.)

Monostori: Úgy történt, ahogy a tanú elmondta. Én is tagja voltam a kivégző osztagnak. Tényleg reflektor világított, tényleg szaladt az a kisfiú és a kislány, mi meg lelőttük őket. Ott volt a személygépkocsi is. A kivégzésen ott volt Füredi is, Baráth Kálmán is.

Kálmán Imre: Amikor az utolsó lövés elhangzott, én még nem vesztettem el az eszméletemet. Valaki azt mondta, hogy gyorsan menjünk a gépkocsira, mert repülőgépek köröznék a fejünk felett. A nyilasok nyilván attól féltek, hogy a repülőgépről felfedezik őket, a reflektorozást. Én öt lövést kaptam, a nyakamba és a kezemre, hátamba és az arcomba. De nem vesztettem el az eszméletemet. Amikor eltávoztak, megpróbáltam felállni... Nagyon nehezen ment, de sikerült eltámolyognom 80—100 méternyire, egy szivattyútelep bódéjához, ahol világosságot láttam kiszű-

ródni. Zörögtem, az éjjeliőr jött ki és besegített a bódéba. Először nem mertem megmondani, hogy mi történt velem. Azt mondtam, hogy rablók támadtak meg, de láttam, hogy részvétellel van irántam, tud és látott mindent. Akkor megmondtam, hogy a nyilasok lőttek le. Azt mondta, látta, de nem mert kijönni a bódéjából. Telefonált a mentőknek, a mentők kijöttek, édesanyámat és egy fiatalembert még életben találtak. Mindhármunkat bevittek a Wesselényi utca 44-be, a Nemzetközi Vöröskeresztes kórházba. Anyám és a fiatalember még azon az éjszakán meghalt. Én nagyon sokáig álltam kórházi kezelés alatt, sőt ezután is rendszeres orvosi felügyelet alatt álltam, mert a lövésektől még sok egészségügyi problémám adódott az évek folyamán...”

A tanácsvezető felolvassa Kálmán László nyomozati valomását, amelyet erről a kivégzésről tett, és amely tény-szerűen megegyezik a tanú által elmondottakkal. Kálmán László azonban kijelenti, hogy nem tartja fenn a valomását. Kálmán Imre kijelenti: arra nem emlékszik, hogy Kálmán László tagja lett volna a kivégző osztagnak, így azt nem is állítja... Csakhogy a vádlott maga mondta, hogy ott volt, részt vett a tömeggyilkosságban...

Aztán Kálmán Imre még egy eseményt mond el: hogyan lőttek agyon két foglyot a nyilasok a Thököly úton.

„*Kálmán Imre:* December elején villamossal mentem, amikor körülbelül 50 üldözöttet kísérték a nyilasok. A peronon álltam és a villamos megállt. Ekkor az az ember — Szókére mutat — odaszólt egy másik nyilasnak; nézd meg, milyen pontosan elfogom találni annak a két zsidónak a fejét. En remülten néztem, hogy most mi fog történni, majd Szőke felemelte a géppisztolyát és egy idősebb nőre, meg egy férfira célzott és tüzelt. A menet ment tovább, a két holttestet ott hagyták az úttesten. A villamosról többen látták ezt. Volt aki sírógörcsöt kapott. Akkor elborzadva néztem azt a nyilast, aki a két embert agyonlőtte. Megmaradt

az emlékezetemben az arca, és amikor két hét múlva ránk törték a házukban, rögtön felismertem őt is közöttük.

Szőke (felszólításra): Úgy volt, ahogy a tanú mondja, azaz a különbséggel, hogy én csak egy embert lőttem agyon, azt is Vigh József parancsára, a másikat pedig Vigh József lőtte agyon. Tehát nem úgy történt, ahogy azt a tanú elmondta...

Kálmán Imre: Nagyon jól az emlékezetembe vésődött ez az eset. Úgy történt, ahogy elmondtam.

Bükkös (felszólításra): Én voltam a vezetője annak a csoportnak, amelyik a tanút és családját elhurcolta. Házkutatást tartottunk náluk és találtam egy csomó ellenséges röpcédulát, amit éltüzelttem. Amikor visszamentünk a nyilasházba, s később lementem a pincébe, akkor volt a foglyok kihallgatása. Én is emlékszem a tanúra. Baráth Kálmánék úgy összeverték őt, hogy a szeme be volt dagadva és az arca tiszta vér volt...

A következő tanú Bozsán Endréné (szül.: 1920), aki nemcsak látta a szörnyűségeket, hanem néhány vádlottat fel is ismert.

„*Bozsánné*: 1944 őszén, mint üldözött, a férjemmel együtt bujkáltunk és november utolsó felében a Thököly úton, az úgynevezett Schlachta-féle védett házban kaptunk menedéket. Bennünket a Stefánia út 53. szám alatti villában helyeztek el, az alagsori helyiségben. Itt igen sokan voltak már akkor. Időnként megjelentek a nyilasok a Thököly út 80-ból és a módosabb zsidókat zsarolták. December 28-án váratlanul ismét ránk törték. Mi egy fiatal házaspárral felszaladtunk a padlásra és a kémény mögött bújtunk el, amíg az igazoltatások tartottak. A többiek mondták el azután, hogy 17 ezer pengőt zsaroltak ki a nyilasok azoktól, akiket a házban elfogtak. Amikor karácsony első napján felkeltünk és kinéztünk az ablakon, szörnyedve láttuk, hogy a Stefánia úton a pártház mellett padokra holttestek

voltak kiültetve. Az arcuk csupa vér volt, meg a testük is. Egynémelyiken tábla is volt, az volt ráírva: így jár minden zsidó és katonaszökevény... 1945 január elején az egyik napon, a délutáni órákban öt vagy hat nyilas jelent meg a Schlachta-házban. A vezetőjük egy Pintér László nevű nyilas volt. Orá határozottan emlékszem, mondták is a nevét... És egy magas, szőke, lányos arcú fiatalember is volt köztük. A hallban mindenkit a falhoz állítottak. Pintér László odajött hozzám és igazoltatott, mire én mondtam, hogy én itt alkalmazott vagyok. Akkor azt mondta, hogy tűnjek el innen gyorsan, mert egyszer engem is elvisznek, mint zsidót és kinyírnak. Aztán az igazoltatásnál egy Frankel Hugó nevű férfit rettenetesen megvertek, mert meg akart szökni. Frankel Hugót és még vagy 30 üldözöttet sorba állították és velem együtt megindultunk a nyilasház felé. Útközben Frankel Hugó 5 ezer pengőt ígért Pintérnek, ha elengedi. Engem Pintér elzavart, hogy többé meg ne lásson, a többieket bevitték a nyilasházba. Aztán másoktól hallottam, hogy mindenkit kivégeztek, köztük Frankel Hugót is...”

A tanú elé teszik a fényképalbumot, amelyből kiválasztja a 71-es és 77-es képeket, mint akiket határozottan felismert, majd hozzáteszi, hogy a 77-es képen látható személy azonos a lányos képű nyilassal, aki a lépcsőház korlátjánál állt csípőre tett kézzel. Briesesznadrág volt rajta és csizma, de hogy bilgerli-e vagy más csizma, arra már nem emlékszik. A 77-es kép Kálmán Lászlóé. A másik kép Monostorit ábrázolja.

Botka István (szül.: 1922) tanú meghallgatása során arról vall, hogy 1944 októberében mint katona, a nyilasház mellett a Thököly út 82-es számú házban, a Csengery diákotthonban lakott egészen 1945 tavaszáig.

„Botka: Miután szomszédos épület volt, így láttam az ott levő fiatal és idős nyilas társaságot. Őket közelebbről

nem ismertem, név szerint természetesen senkiről sem tudom, hogy kicsoda. A mi épületünk ebédlőjének ablaka a nyilas pártházra nézett és a parancsnokunkkal mindig néztük, hogy mi történik szemben. Gyakran láttunk hiányos öltözetben embereket. Nap mint nap hallottuk a jajkiáltásokat az épületükből. Esténként gyakran láttuk, hogy holttesteket hordtak ki a pártházból és autóval vitték el őket... Egy alkalommal — december közepén lehetett — az esti órákban mentem haza, éppen ki akartam szállni a kocsi-ból, amikor arra lettem figyelmes, hogy a Thököly útról egy férfi futva fordul be a Jávor utcába és a nyomában van két árpádsávos. Az egyik kiabált a másiknak: »Lődd már le!« A rohanó férfi elkerült bennünket, átfutott a Jávor utca másik oldalára, de aztán utolérték a nyilasok és közélről lelőtték... Egy másik alkalommal — ez előbb volt, mint amit most elmondtam — a kora reggeli órákban mentem el otthonról és a Stefánia úthoz érve megragadta a figyelmemet, hogy egy idős ember ül holtan a padon és mellette szintén holtan gyerekek ülnek. Agyon voltak löve... A másik padon is halottak voltak. Még ma is előttem van ez a borzalmas látvány. Valaki azt mondta, hogy a Herczeg és a Fodor családot lőtték agyon, és ültették ide a padra. De hogy valójában ők voltak-e, nem tudom. Mindenesetre a két név nagyon megragadt az emlékezetemben.”

A személyazonosítás során a tanú a fotoalbumból kiválasztja a 6-os képet. Elmondja, hogy a szovjet csapatok bejövetele előtt 2—3 nappal egy német tiszt társaságában ment be hozzájuk ez a személy a Thököly út 82-be, és igazoltatta az ott levőket. A bíróság megállapítja, hogy a kép Bükkös Györgyöt ábrázolja. Aztán egy újabb esetet mond el.

„Botka: Karácsony előtt két ember jött át hozzánk az épületbe. Azt mondták, hogy a Gestapótól jöttek, elvitték

a zászlósunkat a Margit körútra. Úgy vélem, hogy a fotoalbum 89-es képe ábrázolja azt, aki elvitte a zászlóst.” (A kép Kovács Jánossal azonos.)

A következő tanú: özv. Bérdi Lajosné (szül.: 1895), aki rokona Kröszl Vilmosnak. 1927 óta ismerik egymást.

A tanú elmondja, hogy látta Kröszl Vilmost nyilas egyenruhában, géppisztollyal 1944-ben, de Kröszl maga is mondta többször neki, hogy nyilas.

„Özv. Bérdiné: Sokszor említette, hogy a Thököly úti nyilasházba zsidókat és egyéb nem kívánatos elemeket visznek be, de hogy azoknak a sorsa mi lesz, arról nem beszélt. Egyszer említette, hogy a Rákos-pataknál kilenc nőt agyonlőttek, s mondta, hogy menjek ki én is, és nézzem meg. Én valóban meg is néztem; sokan kimentek akkor megnézni a hullákat. Főleg olyanok, akik ismerősüket keresték közöttük. 1945 újév napja előtt szólt nekem Kröszl Vilmos, hogy a sufniiban valamit elásott mélyen a földbe és ha ő nem térne vissza, akkor szóljak erről a szüleinek. Hogy mi volt, azt én nem tudnám megmondani, de valami zsákot ásott el, s ebben zörgő dolgok voltak. Megígértem, hogy megmondom a szüleinek... Emlékszem, hogy aztán 1945-ben visszatért egy Erzsi nevű ismerőseivel, valamint egy másik férfival és kiásták a sufni földjéből a zsákba rejtett holmit. Ez a kiásás már 1945. január 16-i utáni napokban történt. Valami fémdolgok lehettek a zsákban, mert nagyon zörögtek...

Kröszl (dühösen): A ruháimat ástam el és azért szóltam Bérdinének, hogy mondja meg a szüleimnek. Meg is mondtam, hogy a ruháimat ástam el, nem zörgött abban a zsákban semmi...

Özv. Bérdiné (izgatottan): Ne mondj ilyet! Nekem csak azt mondtad, hogy itt a hely, ahol elásol valamit, de hogy mit, azt nem mondtad meg... Mi, az ablakunkon keresztül néztük, hogyan ássátok ki a csomagot Kröszl Miklós-

sal. Az a nő, az Erzsi, egész otthonosan mozgott ott, mint aki tudta, hogy hol van elásva . . .”

Bohlmann Ernő (szül.: 1903) felesége és két gyereke, úgynevezett pápai menlevél birtokában a Stefánia úti Beretvás villában bűjkált 1944 novemberében. Ő maga munkaszolgálatos volt, de időnként meglátogatta családját.

„Bohlmann: November 12-e körül éppen látogatóban voltam feleségemnél és a gyerekeknél, amikor a nyilasok körülvették a házat, betörték és mindenkit a falhoz állítottak. Azt kiabálták, hogy mi fegyvereket rejtegetünk. Ezután Beretvás Tibort, valamint annak családját és engem, bevittek a nyilasházba, a Thököly út 80-ba. Megítélésem szerint az elhurcolás oka az volt, hogy Beretvás Tibor vagyonát akarták megszerezni. Rólam azt hitték, hogy én vagyok Beretvás sofőrje, s azért vittek be; mondjam meg, hol rejtegetik Beretvásék a vagyonukat. A nyilasházban az első emeletre vittek, ott minden értéket elszedtek tőlünk, majd a folyosón arccal a falnak állítottak bennünket, aztán valamennyiünket ütni kezdtek. Senkinek nem volt szabad megfordulni, mert akkor még jobban ütöttek. A Beretvás család egyik tagját, az egyik nyilas cigarettával kínálta és amikor nyúlt érte, akkor a cigaretta égő végét a szemébe nyomta. Rajtunk kívül más üldözöttek is álltak a folyosón, nők, férfiak vegyesen és azokat is kínozták. Emlékszem, hogy két fiatal lányt bevittek az egyik szobába, ahonnan sikongatás hallatszott . . . Amikor visszanozták őket, rettenetesen néztek ki, és mondták, hogy megerőszakolták őket. Arra is emlékszem, hogy a Beretvás villából elhurcolt egyik férfinak igen dús szemöldöke volt. Az egyik nyilas hozott egy ollót, hogy lenyírja a szemöldökét, de nyírás közben állandóan az arcába szúrt az ollóval, aminek folytán, ennek az embernek az arca csupa vér lett. A többi nyilas ezen nevetett.”

A fényképalbumból Bohlmann Ernő kiválasztja a 12-es képet — Kraut Józsefet. Kraut József közli a bírósággal, hogy ő valóban részt vett a Beretvás villánál történetekben.

„Bohlmann: Később az emeleti folyosóról levittek bennünket a pincébe, szerintem a légópincébe, és itt kezdődött meg az igazi vallatás. Engem egy jól megtermett nyilas vert — hatalmas kezei voltak. A vallatásnak az volt a célja, hogy mondjuk meg, hová rejtettük az értékeinket és hol vannak bujkáló társaink. Én mindig szegény munkásember voltam, s közöltem, hogy nekem nincs semmiféle értékem. Akkor meg azt akarták megtudni tőlem, hogy Beretvás Tibor hová rejtette el a vagyonát...”

A tanú az albumból a 79-es képet választja ki, mint aki a legjobban ütötte és kínoztta a foglyokat. A képen Baráth Kálmán látható fiatal korában.

„Bohlmann: Ő volt az, aki szembe állított egy másik fogollyal és ránk parancsolt, hogy pofozzuk egymást. Persze, kíméletesen adtuk a pofonokat, mire ő mindkettőnknek akkora ütésekkel adott, hogy elterültünk a földön. Én soha nem fogom ezt az embert elfelejteni! Több mint 40 órán át voltam a pincében és ezalatt többször megvertek és megkínoztak.”

A tanú a fényképről megismeri többi kínzóit is: Kröszlt, Kraut Gyulát, Baráth Jánost, Erős Jánost és Kraut Józsefet is. Aztán elmondja, hogy többször utasították: üvegdarabbal kaparja le a falról a vért, meg az odafröccsent agyvelőt, amely úgy került oda, hogy a foglyok fejét a hajuknál fogva megragadták és a falhoz verték...

A tanácsvezető kérdésére Bükkös, Hollai, Szőke és Monostori egybehangzóan kijelentik, hogy ilyen vallatások igen gyakran előfordultak a pincében. Később Bohlmann huszadmagával az Óbudai Téglagyárba került. A kísérés-

nél jelen volt — a fényképalbumból felismert — Erős János is, akire azért emlékszik határozottan, mert útközben találkoztak egy jól öltözött, sárga csillagos férfival, akinek a télikabátját Erős János erőszakkal elvette, mondván, hogy neki nagyobb szüksége van erre, „mint annak a zsidónak!”

Ezután az ügyész átadja a bíróságnak. Gál Gyuláné (szül. Beretvás René) levelét, amelyet Tel-Avivból a magyar követség és a Külügyminisztérium konzuli osztálya útján küldött. Az ügyész a levél azonnali, Bohlmann tanú jelenlétében történő felolvasását kéri. Gálné leírja, hogyan hurcolták el őt is a Beretvás villából, hogyan kínozták több napon át, előbb a folyósón, aztán a pincében és hogyan végezték ki a Beretvás család többi tagját. Gál Gyuláné levelében személyleírást ad az egyik kínzójáról, amelyből kétségtávol Kröszl Vilmosra lehet ráismerni.

Kröszl tagadja, hogy részt vett volna a kínzásban.

Huszonötödik tárgyalási nap

Március 6

Újabb koronatanú kihallgatásával kezdődik a tárgyalás. A nyilasház házfelügyelője, Breyer Józsefné (szül.: 1903) 1944 végéig volt a Thököly út 80-ban. Tapintani lehet a csendet a tárgyalóteremben, amikor az idősebb asszony beszélni kezd.

„Breyerné: A mi W. C.-nk a mosókonyha mellett volt, így igen gyakran mentem el a mosókonyha előtt. Előfordult, hogy éppen éjjel kellett lemenni a gyerekekkel és ilyenkor mindig nyitva volt a mosókonyha ajtaja. Egyszer például láttam, hogy ott állt egy magas férfi, egy

fogoly és úgy verték, hogy a hátáról csurgott a vér. Máskor meg már holttestek is voltak ott, az élőket meg verték. Ismertem a Textiliana Szövőgyár portását, azt is behozták, s láttam, hogyan ütötték fejét a falba, el is ájult. Rotter Lórándné velem lakott; a fáskamránk a kazánház mellett volt, s mivel nem mertem egyedül lemenni, mindig jött Rotterné is. Mindig volt a falhoz állítva egy csomó ember és gyakran láttam, amint lövöldöztek rájuk.”

Breyerné — aki szinte mindenkit személy szerint ismert a nyilasházban — a fényképalbumból kiválasztja Kálmán Lászlót, Bukkös Györgyöt, Németh Lajost, Baráth Kálmánt (ez aztán tudott verekedni — mondja), Baráth Jánost, Monostorit, Kröszl Vilmost, Füredi Pált, Erős Jánost („aki úgy verte az embereket, mint a répát”), majd közli, hogy három Kovács volt, s az itt levő Kovács István és Kovács János is tagja volt a fegyveres csoportnak.

A vádlottak egymás után felállnak, s többen közlik, hogy emlékeznek Breyernére, a házfelügyelőre.

„Breyerné: December 8-án lejöttlek a nyilasok a lakásomba, Bükkös, az egyik Vigh fiú és Kálmán László jöttek és a férjemet lerugdalták a pincébe.

Bükkös (felszólításra): Így történt...

Breyerné (sírva, szaggatottan, újabb és újabb emlékeket felidézve beszél): Hátravitték a kazánházba, ahonnan azelőtt a kávéházat fűtötték. Amikor vitték a lépcsőn, azt kiabálták, hogy »rohadt kommunista, most kivégzünk...« A férjemet összevissza verték. December 8-tól 13-ig volt a pincében, Dénes Ignáccal együtt. Férjemet azzal gyanúsították, hogy aláaknázza a házat. Én mondtam Szlobodának, hogy ha ezt tette volna, akkor mi is felrobbanunk, és akkor Szloboda megígérte, hogy szól Szelepcsényinek. Aztán így kiengedték... Egyszer Szelepcsényi felhívott és azt mondta, hogy intézkedjek, mert el van dugulva a W. C. és a mosókonyha lefolyója. Amikor lementem, a mosókony-

hában vastagon volt a vér, ezért dugult el a lefolyó. Kijött egy szerelő, aki nem akarta megcsinálni, mire azt mondták neki, hogy ha nem csinálja meg, lelövik... A férjemet december 13-án engedték ki a pincéből, és akkor lejött Szelepcsényi és azt mondta, hogy akkor engedik csak el a férjemet, ha azt mondja, hogy semmit nem látott, semmit nem hallott, és 24 órán belül el kell költöznünk a lakásból. Én akkor kerestem lakást az István úton. De a férjem nem oda jött, hanem Derdák Józsefnél bújt meg... Emlékszem, hogy Hollósné sokszor megjelent a Thököly út 80-ban egy szatyorral és ilyenkor Hollós lehozott egy csomó aranyat, amit az asszony a szatyorban elvitt. Január 15-én, amikor lementünk a pincébe, sötét volt és ráléptem valami puhára... Három halott volt ott. Kint az udvaron is feküdt egy sarokban még egy másik is, le volt takarva egy dunyhával..."

Breyerné hátrafordul, újra megnézi a vádlottakat. Ismét kijelenti, hogy mindegyik vádlottat ismeri, hiszen két hónapig állandóan ott járkáltak a lakása ajtaja előtt, a hálótermekben pedig sorban álltak az ágyak, és mindegyiknek a neve oda volt írva.

„Breyerné (rámutat Erősre): Ő fojtott meg egy gyereket a pincében!... Ezt Szloboda mondta nekem. Az történt ugyanis, hogy reggel lementem a pincébe fáért és hallottam, hogy egy gyerek nagyon sír. Mindössze 4—5 éves lehetett, éhes volt. Akkor a kislánnyal küldtem neki zsíros kenyeret. Szloboda dühösen rákiabált, hogy ez többé ne forduljon elő. Később mondta, hogy nincs is már szüksége ennivalóra, mert Erős megfojtotta..."

Baráth Kálmán pózoló gesztusok közepette engedélyt kér, hogy szembesítsék a tanúval: látta-e őt december elején a nyilasházban? A szembesítés megtörténik és a volt házfelügyelő a szemébe mondja, hogy két hónapon keresz-

túl naponta többször is látta bejönni, kimenni, kegyetlenkedni, embereket megkínozni.

„*Baráth* (már nem tud mit mondani): Hogyan bizonyít-sam be az ártatlanságomat, ha a védőm nem csinál sem-mit?!

Védő: Olyan tanúkat is felderítettem és közöltem véden-cemmel a nevüket, akiknek ő nem is tudta a nevét. Így volt?

Baráth: Igaz, ez így volt . . .

Elnök: Közlöm, hogy a *Baráth* Kálmán védője által be-jelentett tanúkat a bíróság megidézte.”

A következő tanú *Derdák József* (szül.: 1901), aki a *Stefánia* út 51-ben, a *Jarosch-villában* volt házfelügyelő. El-mondja, hogy ismerte *Breyeréket*, mindennap találkoztak. Amikor *Breyert* kiengedték a nyilasok, ő vette magához és elrejtette. Látta, hogy milyen rettenetesen meg volt kí-nozva. Tudja, hogy a *Jarosch villából* vitték el dr. *Frankl* orvost, akit a zuglói nyilasház pincéjében meggyilkoltak . . .

Gáldi Gábor (szül.: 1909) közli, hogy a vádlottak közül *Kálmán Lászlót* ismeri. *Gáldi* 1945 január elején álnéven bujkált a *Nürnberg utca* 49-ben, a II. emeleten lakott a fe-leségével, anyósával, nagybátyjával és egyéves kisgyere-kével, amikor négy árpádsávos karszalagos nyilas rájuk tört.

„*Gáldi*: Emlékezetem szerint a vezetőjük egy *Pintér* ne-vezetű volt, akit behívtam a másik szobába és meg akartam győzni, hogy téves az állítása, nem hamisak a papírjaink. Egy arany *Doxa-órát* és 4 ezer pengőt adtam neki. Így si-került elérnem, hogy elfogadták a papírokat. Ezután ott-hagytak és eltávoztak. Mind a négy nyilasnál géppisztoly volt. *Kálmán László* is benn volt a lakásomban, civilben, karszalaggal, fegyverrel, géppisztollyal.

Kálmán (felszólításra): Valóban ott voltam, de ez még

december 19—20-a táján lehetett. Pintér, Malmos, egy BESZKÁRT-os megkértek, menjek velük és bementünk a lakásba, de én leültem egy fotelba, Pintér pedig egy másik szobába ment a tanúval, és addig én a kisgyerekekkel játszottam. Én csak azért mentem, mert nekem azt mondták, hogy menjek velük. Amikor Pintér és a tanú kijöttek a szobából, én felálltam és ő megnézte a kabátom fazonját. Engem is nagyon megnézett, azt nézte, milyen jelvényem volt.

Gáldi: Határozottan állítom, hogy januárban volt és tényleg ott volt az én egyéves kisfiam és valamelyik nyilas játszott vele, de úgy, hogy a töltött fegyverrel a kisfiam loknis haját emelgette. Ez borzalmas látvány volt, de nem tudom, melyik csinálta ezt...

Kálmán: 1945 januárjában, amikor már az oroszok bejöttek, a tanú bejött abba a házba két orosz katonával, ahol én laktam és elvittek a szovjet parancsnokságra, mint nyilast. De nekem volt egy igazolásom, egy zsidó orvostól, hogy december közepétől január közepéig tüdőgyulladással kezelték. Én ezzel igazoltam magam, hogy nem voltam nyilas! A tanú különben hazudik!"

A tanácsvezető újból rendre inti Kálmán Lászlót.

Özv. Cséplő Lajosné (szül.: 1900) tanú a Thököly úti zsidó imaház melletti házban volt házfelügyelő.

„Özv. Cséplőné: Egyik nap éjfélkor nagy zajra, trappolásra ébredtünk. A férjem kiment és látta, hogy a szuterénből már jönnek fel az emberek, vagyis a nyilasok és rájuk szólt, hogy mit csinálnak itt és ekkor két lövést adtak le az uramra. Másnap az uram átment megnézni, mit csináltak éjjel a zsidó imaházban és látta, hogy ott fekszenek a halottak... Láttuk, hogy a holttesteket lovas kocsikra rakták, és úgy vitték el... Ruha nem volt rajtuk, de alsóruha az igen.”

Buck Margit (szül.: 1908) tanú a zsidó imaházban, mint üldözött bujkált sokadmagával.

„Buck: Egyszer összekötöztek vagy harmincunkat és elvittek minket a Thököly úti nyilasházba. Hajnali 4 óráig tartottak ott bennünket. Engem is megvertek, majd oda-
jött egy személy és azt mondta, hogy át kell vinni valamennyit a gettóba. Így kerültem én oda...”

Glázer Edéné (szül.: 1905) tanú a Thököly út 84-ben volt házfelügyelő.

„Glázerné: Láttam egy alkalommal, hogy a nyilasházzal szembeni oldalon ment két fiatalember. Amikor a nyilasország meglátta őket, rájuk kiáltottak. Az egyiket elfogták, ott mindjárt agyba-főbe verték, a másik elszaladt és őt távolabb lőtték agyon a nyilasok. Hogy kik, arra már nem emlékszem... December 25-én kora reggel mentem ki az utcára és döbbsen láttam, hogy a Stefánia úti padokon halott emberek ülnek, a dör már belepte őket. Gyer-
rekek, nők is voltak közöttük. A mai Szófia Étterem kapu-
jában pedig 30—40 személy volt egymásra dobálva. Mind agyon voltak löve!”

Dienes Gyula (szül.: 1905) volt vezérkari tiszt a követ-
kező tanú. 1945-ben háborús bűntettek miatt életfogytig-
lani kényszermunkára ítélte a népbíróság, de 15 év múltán
szabadult. Rá hivatkozott Sándor Alajos, mint mentő ta-
núra.

„Dienes Gyula: Sándor Alajos személyére nem emlék-
szem, de a nevére igen... Ahogy nézem ezt a fényképet,
tényleg ő az. Egyszer október 20-a körül jött Kepele né-
met őrnagy, aki közölte, hogy egy megbízható nyilascso-
portot kell összeállítani. Ezt a csoportot egy Varga Károly
nevezetű nyilas összekötő vezette, s ennek a tagja volt Sán-

dor Alajos is. A nyilas rendszer szempontjából a csoport tagjai nagyon megbízható emberekből álltak... A Várban, a Fortuna utcában volt a vezérkari főnökség 6-os osztályának a székhelye. Én december 10-én kaptam utasítást, hogy a VKF/6-os osztály egy részlegével jelentkezsem Bakonygyepűn. Le is mentünk, de egy csoport még P-sten maradt. De aztán jöttek ezek is utánunk és határozottan állítom, hogy december 25 és január 10 között a VKF/6. osztályának már egyáltalán nem volt csoportja a Várban, tehát Sándor Alajos ennél az osztálynál nem lehetett. Hogy a nyilascsoporttal és vele mi történt, azt nem tudom."

Ezután Kelemen Lukácsot (szül.: 1911) hallgatják ki, aki 1944-ben a zuglói rendőrségnél, a Bosnyák téren teljesített szolgálatot. Tanúvallomást tesz, hogy többször kaptak bejelentést és akkor elvittek egy-egy zsidó családot. Egy esetben utasítást kapott, hogy menjen ki a Mogyoródi út és Egressy út közötti rétre, ott hat személy fekszik lelőve és vigyázzon rájuk hajnalig. Láta, hogy a holttestek hason feküdtek, valamennyit tarkón lőtték.

Csukai Lajos (szül.: 1893) tanú a Baráth család ismerőse.

„Csukai: A fiatal Baráth fiút 1945. január 5-én vagy 6-án láttam, amikor német egyenruhában hazajött a délutáni órákban. Én voltam a légóparancsnok, s nekem szóltak, hogy a Baráth János hazajött. Akkor közöltem vele, hogy ott a házban nem tartózkodhat német egyenruhában. Valaki felöltöztette civilbe. A német egyenruhát pedig az én fáskamrámba dobták be. Én meg fogtam ezt a ruhát és a közös W. C. tetejére dobtam fel.

Baráth János (kérdésre): Nem 5-én, hanem 2-án mentem haza. A frontról szöktem meg. Igaz, hogy átöltöztem, de aztán lementem a légópincébe, és ott tartózkodtam a szovjetek bejöveteléig.

Csukai: Ez nem igaz kérem! Baráth János a felszabadu-

láskor nem volt ott, csak a családja... Én állandóan ott tartózkodtam a légópincében, csak tudnék róla, nem? Én itt az igazat akarom mondani: a Baráth fiúk október 15-e után tűntek el a házból, néhányszor hazalátogattak, majd január 5-én láttam a kisebbiket — német egyenruhában —, de aztán elment ő is.

Elnök (tanúhoz): Láttá Baráth Kálmánt valaha katona egyenruhában?

Csukai: Soha! Nem láttam Baráth Kálmánt soha magyar katonaruhában.”

Huszonhatodik tárgyalási nap

Március 7

Ezen a napon elsősorban olyan tanúkat hallgatnak ki, akik csak néhány részlet vonatkozásában tudnak valamást tenni.

Lengyel Jenőné (szül.: 1896) tanú elmondja, hogy a férjét a zuglói nyilasházba vitték be. Ő utána ment, de nem engedték be, noha ő keresztény volt. Akkor látta, hogy sok embert feltartott kézzel hoznak fel a pincéből — csurgott a vér az arcukról. Az utcán egy autó várakozott, s Lengyelné megkérdezte az őrt, hová viszik a foglyokat, de az nem mondta meg. Szemtanúja volt viszont annak az esetnek, amikor a házukból a nyilasok egy Hacker nevezetű férfit az apjával együtt elhurcoltak, s hallott róla, hogy ki is végezték őket. A korabeli fényképekről Hortobágyi Lászlót, Kraut Józsefet ismeri fel, mint akik ott voltak férje elhurcolásakor.

Németh Józsefné (szül.: 1922) tanú kisgyerek kora óta ismeri Kröszl Vilmost.

„Némethné: 1944. október 15-e után sokszor láttam Kröszl Vilmost fekete egyenruhában, nyilaskarszalaggal és fegyveresen. A tevékenységéről azonban semmit nem tudok, illetve Gelencsértől, a púpos nyilastól hallottam, akinél én alkalmazásban voltam, hogy Kröszl körzetvezető lett. Gelencsér mondta, hogy Kröszlék megtisztították a környéket a zsidóktól.”

A tanú még elmondja, hogyan hurcolták el a szomszédban lakó Csutorás nevű férfit és annak házastársát a nyilasok, valamint az egyik Illés gyereket, egy 13—14 éves fiút. Meghurcolásában maga Kröszl Vilmos is részt vett.

Kröszl elismeri, hogy ott volt.

Nyíri Gábor (szül.: 1902) tanú Szőke Antal mostohaapja. A tanú arra nem tud választ adni, hogy Szőke mikor lett nyilas, mert csak időnként járt haza édesanyját meglátogatni, de 1944 novemberében egy rövid ideig náluk lakott. Nyíri Gábor közli, hogy a műhelyében 1944 végén egy Spiegel nevű mérnök bujkált, egy Somos György nevű személlyel együtt. „Szőke és a barátja, egy Mészáros nevű (a tizenegyedrendű vádlott) elvitték Somost, de hogy mi lett vele, azt nem tudja.”

„Dr. Sárosi József (szül.: 1919) tanú: Feleségem családját, akik a Stefánia út és a Rövid utca sarkán laktak, szintén elhurcolták december végén. A feleségem nagynénje német nő volt és 17 embert bűjtatott, akik közül azonban senki nem maradt életben, mert rájuk törtek a zuglói nyilasok. Január 2-án vagy 3-án a nagynénémet is elvitték. Pontosabban: a ház előtt lőtték agyon. Az történt ugyanis, hogy a nagynéném élete fejében értékeket és pénzt ígért a nyilasoknak, amit azok el is vettek, de amikor mégis elvitték, a néni kiabálni kezdett és akkor lőtték agyon.”

Szabó Károlyné (szül.: 1898) tanú: 1944 szilveszterén

költözött a Thököly út 83-ba, a zsidó imaház szuterén helyiségébe, a lakáshivatal ott utalt ki számára lakást.

„Szabóné: Beköltözésünk előtt takarítani kezdtem a lakást, mert nagyon sok volt a szemét. Sötét volt, viaszból csináltunk gyertyát, akkor láttuk, hogy a fal körös-körül csupa vér és a padlón is bele van száradva a szemétbe a vér. Takarítás közben egy csomó haját is találtunk. Ekkor szaladtam Cséplőnéhez, a gondnok feleségéhez, hogy mi ez? Mire ő azt mondta, hogy elfelejtette mondani, hogy ez volt a halálkamra.

Bükkös (felszólításra): Valóban, ebben a szobában is voltak kivégzések.

Tihanyi Géza (szül.: 1912) tanú: 1944-ben a nyilas hatalomátvétel után egyik este, amikor hazajöttem a munkából, Beck András anyósa közölte velem, hogy elvitték a vejét és a lányát... Másnap én bementem a nyilasházba, ahol két személyt találtam egy helyiségben: egy púpost és egy repülős egyenruhás fiatal férfit. Közöltem velük, hogy kit keresek, mire rám ordítottak, hogy zsidópártoló vagyok. Mondtam, hogy Beckék nem is zsidók, de elzavartak. Négy nap múlva egy katona hozta haza Becket és feleségét. Rettenetes állapotban voltak mind a ketten. Beckné mutatta a feleségemnek a testét, a mellét, amely tele volt nyílt sebekkel. Mesélték, hogy a nyilasház pincéjében tartották fogva őket, ahol más foglyokkal együtt verték mindketőtjüket... Olyan 10—12 éves kislányok is voltak közöttük, akiket a nyilasok ott a szemük láttára erőszakoltak meg. Amikor a felszabadulás után a Vigh testvérek tárgyalása volt, Beckné megkérdezte az egyik Vigh fiút, mi lett ezeknek a kislányoknak a sorsa. Azt válaszolta, hogy egy nagyobb csoporttal őket is kivitték a Rákos-patakhöz, de futni engedték őket, és futás közben egy géppisztolysorozattal lelőtték mind a kettőt.”

Március 8

Folytatódik a tanúkihallgatás. Özv. Grósz Istvánné (szül.: 1898) a per egyik újabb felderített koronatanúja, aki — a nyilas banditák több lövése ellenére — életben maradt. Megtört, még most is szenved az emlékektől. Elmondja, hogy 1944 novemberében a Hajcsár úton lakott. December 27-én őt, a fivérét, Erich Jenőt, a lányát és kis unokáit a Thököly úti nyilasházba hurcolták. Három kisgyerek volt velük, a legidősebb is csak 13 éves. A nyilasházban először kihallgatták őket, majd még az éjszaka folyamán az Erzsébet-híd mellé hurcolták a családot.

„Özv. Grószné: Ahogy a hídhoz értünk, a nyilasok végigváltak rajtunk a puskatussal, hogy a vér is kicsordult a testünkől. Az alsó rakparton állítottak fel bennünket. Akkor én az egyik kezemmel megragadtam a lányomat, a másikkal az egyik kis unokámat és éreztem, hogy belénk lőnek. Agyékba kaptam a lövést... Olyan ájulásforma vett erőt rajtam. Arra tértem magamhoz, hogy valaki húz a földön és belelök a vízbe. Még annyit éreztem, hogy valami a fejemre esik, aztán csak egy kanálisban tértem magamhoz. Egy ember nézett rám. Én könyörögtem neki, hogy húzzon ki. Ez az ember jóindulatú volt az irányomban és felhúzott. Csupa vér és víz voltam és csak arra gondoltam, hogy megmenekültem. Odajött egy nő és egy másik férfi is és azok is azt mondták, hogy megmenekültem. Hat lövést kaptam a testembe. A kanális, ahonnan kihúztak, egy lefolyó volt a Dunába... Aztán a nő és a férfi elmentek, majd jött egy tűzoltó, de az egyenruha látásától megint elájultam. Amikor magamhoz tértem, nem tudtam kiegyenesedni a lövések miatt. A Wesselényi utcai iskolában tértem magamhoz. Az kórház volt akkor, ahol megoperáltak. Azt

is meg kell mondanom, hogy az egyik kis unokámat a Thököly út 80-ban, a szemem láttára úgy a falhoz vágták, hogy szegénykémnek kiloccsant az agyveleje. (A tanú rogyadozik, látható rajta a rosszullét, de nagy erőfeszítéssel folytatja.) Azt mondták ott a nyilasok, hogy kár lenne a golyóért. Fivéremet, a lányomat és a másik két kis unokámat is kivégezték... Drága kicsi gyermekeim!... (Zokog, patakzik a könnye. A teremben ketten is rosszul lesznek.)”

Győri Illés György (szül.: 1930) tanú szülei — illegális kommunisták — kénytelenek voltak a Cinkotai utca 79. számú lakásból elbujdosni, s őt, aki akkor 14 éves volt, egy családra bízni.

„Győri: En azonban megszöktem a családtól, visszamentem a lakásba, mégpedig azért, hogy összeszedjem a környékbeli fiúkat. Az volt az elképzelésem, gyerekfejjel, hogy szerzünk kézigránátot és rajtaütünk a nyilasokon, aztán szépen átszökünk a szovjet csapatokhoz... Mint afféle tapasztalatlan gyerekek, nem értettük a konspiráció szabályait és így beszerveztük Kröszl Jánost — Kröszl Vilmos unokaöccsét is —, meg még két szökött katonát, valamint Csapó Sándort és egy Düre nevű fiatalembert. Csapó, Düre és Kröszl nyilasok voltak, de mi ezt nem tudtuk akkor... Egyik este Hackfeller Pállal voltam együtt az elhagyott lakásban — mindig az ablakon közlekedtünk —, amikor bemászott Kröszl János. Egy perc múlva azonban zörögtek az ajtón. Kilestünk és láttuk, hogy géppisztolyos nyilasok vannak ott. Szétlőtték az ajtót és ránk rontottak. Az egyik nyilas fojtogatni kezdett, aztán ott a helyszínen agyba-főbe vertek, de Kröszl Jánost nem bántották. Ekkor tudtuk meg, hogy ő buktatott le bennünket. A verés után felraktak egy kocsira és bevittek bennünket a Thököly úti nyilasházba. Emlékszem, ahogy egymásnak kiáltoztak név szerint. Határozottan emlékszem a Kraut névre és Kröszl Vilmos nevére... Őt különben fényképről is fel-

ismertem. Öten voltunk olyanok, akiket ott tartottak a nyilasházban; Hackefellert, engem, a két szökött katonát — a nevükre már nem emlékszem — és Nagy Gyulát. Nagyon megkínóztak a kihallgatás során... Csak közbevetőleg jegyzem meg, hogy én a felszabadulás után nagyon kerestem Kröszl Vilmost, de a nyomozásom mindig eredménytelen maradt...”

A tanút szembesítik Kraut Józseffel, aki elismeri, hogy valóban ott volt a letartóztatáskor, sőt a lakásból sok holmit el is vittek Kröszl lakására.

„Győri: Kröszl mielőtt nagyon megvert volna, ezt mondta nekem: »Idenézz, most így jelentkezel, hogy alázatosan kérek egy hungarista pofont, éljen Szálasi!« És akkor úgy megvert, hogy el is ájultam. Egyébként mások is ütöttek, főleg a fejemet, annyira, hogy a felszabadulás után műtétet kellett végrehajtani... Négy napig voltam a nyilasházban, mint fogoly. Ezalatt a pincében állandóan cserélődtek a foglyok. Minket nagyon megkínóztak! Már akkor sejtettük, hogy a pincében megfordult 100—150 embert tulajdonképpen nem a gettóba, hanem kivégezni viszik. A négy nap alatt egyszer kaptam enni, de a társaim egyszer sem. A negyedik nap délutánján átvittek bennünket a Vigyázó Ferenc utcába és ott ért a felszabadulás...”

Holczer Béláné (szül.: 1905) tanú megrázó szavait döb-bent csendben hallgatják a jelenlevők. Elmondja, hogy a Thököly út 83. szám alatti zsidó imaházban takarításért kapott egy szobát gyerekével és idős édesapjával. A nyilasok gyakran jártak oda, és mindig elvittek valakit.

„Holczerné (sirva): Ott volt a sógornőm is, négyhónapos kisgyerekével. December 24-én csaptak le ránk a nyilasok ismét, akkor az én gyerekemet elrabolták tőlem, engem pedig az Óbudai Téglagyárba vittek. Elrabolt gyerekemet

sirattam, mert ő volt az, aki az életem tartalmát jelentette... Gyerekemet a zuglói nyilasházba vitték... Miközben hurcoltak bennünket, valaki odalépett hozzám és azt mondta, hogy lépjek ki a sötétben. Először spiclinek gondoltam, de aztán egy sarkon hirtelen meghúzódtam... Mentem vissza a zuglói nyilasházba, de ott elkergettek. Idős édesapám ottmaradt az imaházban, és nekem nem akart senki semmit mondani... Akkor én eszeveszetten megint menni akartam a nyilasházba, a gyerekem után, de a jó emberek lefoglak. Én elvesztettem az eszméletemet és egy lakásban tértem magamhoz. Onnan nem engedtek el. Én mindig csak a Gyurikám után kiáltoztam, mert rettenetesen sajnáltam a szívem, az én drága fiam után... Ebben a lakásban ért a felszabadulás... Nem tudom önöknek kifejezni azt a nagy fájdalmat, amit én most is átérzek, mert ez a seb soha nem fog begyógyulni... A felszabadulás után Cséplőné, a házfelügyelő mondta, hogy látta az én drága gyerekemet egy bombatölcsérben feküdni, agyonlőtték a Thököly úti nyilasházban. Át is adott nekem egy darabka ruhát emlékkül... Tessék megnézni a fényképet... most lenne szép nagy fiú. A testvérem szerezte ezt a fényképet, amelyet itt átadok a tisztelt bíróságnak. Ott van az én drága gyerekem a bombatölcsérben, ráismerek a kis kabátjáról, amit utoljára ráadtam."

A tanú zokogva átnyújtja a bíróságnak a fényképet, amelyen gyereke holtan fekszik egy Stefánia úti bombatölcsérben.

A 19 bandita csak sunyít a padon a fegyőrök mellett.

Popper Árpádné (szül.: 1917) tanú a Thököly úti imaházban bujkált családjával, köztük másfél éves kisgyerekével. 1944 novemberében azonban valaki feljelentette őket, s elvitték kisgyerekével együtt az Óbudai Téglagyárba. Nővérének a fia — a tanú a már kihallgatott Holczerné testvére — a nyilasok kezétől halt meg.

„*Popperné*: Én a drága nővérem előtt 22 éven át eltitkoltam, hogy a fiának a szemét kiszúrták és csak aztán lőtték tarkón a nyilasok. Ezt onnan tudom, hogy 1945. január 18-án, egy nappal a felszabadulásunk után, elmentem a Thököly út 83-ba, amikor odajött egy elvtárs és átadott nekem egy filmtekercset. Azt követően én azt előhívatlam és itt vannak a fényképek... Itt a bombatölcsér... Ez a fiatalember Holczer György, a testvérem fia... Tessék nézni, a szeme ki van szúrva... Ezt egyébként mások is megerősítették...”

Koós Emilné (szül.: 1920) Kőműves Teréz tanú Kálmán László elvált felesége, akit 1945-ben háborús bűntettekért háromévi börtönbüntetésre ítélték.

Figyelmeztetik az igazmondás törvényes kötelezettségére, de felhívják a figyelmét, hogy a saját magát terhelő tényekről nem köteles nyilatkozni. Koósné elmondja, hogy Kálmán Lászlóval 1944 novemberében ismerkedett meg.

„*Koósné*: A Thököly út 80-ban volt egy fűszer-csemegeüzlet, ahol én mint kiszolgáló dolgoztam, amikor egyszer bejött Pintér László és egy barátja. Én mondtam Pintérnek, hogy tetszik nekem az ő barátja és Kálmán Lászlót be is mutatta a kérésemre. Aznap este randevút beszéltünk meg a Hungária Étteremben. Itt beszélgettünk és vacsorázás közben mondtam Kálmán Lászlónak, hogy nincs hol laknom, mire ő azt válaszolta, szóljak Pintérnek, majd az elintézi. Pintér 2—3 nap múlva oda is költöztetett a Nürnberg utca 43-ba, ahol Kálmán László is lakott...”

Kálmán arca — miközben a tanú vallomását hallgatja — újra és újra összerándul, nem tetszik neki a vallomás, noha volt felesége szavain érezni, hogy védeni akarja. De az ismerkedés helyét illetően már elszólta magát — Kálmán ugyanis azt mondta, hogy az Emkében szórakozás közben ismerkedtek össze. A tanú szerint a Thököly út

80-ba nagyon sok foglyot kísérték be a nyilasok, az udvaron megfosztották őket értékeiktől, ruházatuktól és „az hírlett”, hogy megölték őket...

„Koósné: Ezt azonban én saját magam nem láttam, de onnan tudom, hogy az üzletben mondták a nyilasok, akik bejárááltak. Abban biztos vagyok, hogy Kálmán László nem volt nyilas. Neki nemzetőr karszalagja volt. (Kálmán arca felderül.) Én Kálmán Lászlót ugyan nem láttam fegyverrel, de azt tudom, hogy sokszor elment hazulról és mindig azt mondta, hogy a barátaihoz megy. De az is előfordult, hogy este elmentek a Pintérrel és csak hajnalban jöttek meg...

Kálmán (közbekiált): Nem igaz!

Koósné: Nem igaz? Hátha nem igaz, akkor megmondom, hogy láttam őt fegyverrel! (A bírósághoz.) Mindig szemrehányást is tettem neki, hogy miért hagy egyedül otthon, de ilyenkor azt válaszolta, hogy szolgálatba megy... Én azt mondtam, hogy biztos szórakozni jár a nőkhöz.

Kálmán (felszólításra): Nem igaz! Én ha a Pintérrel elmentem, legfeljebb egy fél órára mentem le egy fröccsre, egyébként mindig otthon voltam.

Elnök: Mit tud arról, hogy volt-e beteg Kálmán László 1944. október 15-e után?

Koósné: Én erről semmit nem tudok... Pedig együtt éltem vele a Nürnberg utca 43-ban, és ha beteg lett volna, azt nekem tudnom kellett volna.

Kálmán: Én december 17-től tüdőgyulladásban feküdtem három hétig és állandóan otthon voltam.

Koósné (dühösen): Nem igaz! Nem volt tüdőgyulladása... Amíg én ott voltam a fűszerüzletben, többször láttam, hogy Kálmán bement a Thököly út 80-ba, a nyilasházba.

Kálmán: Nem igaz! Soha nem voltam ott.

Koósné: Karácsony után 1—2 nappal Kálmán László eltűnt a lakásunkról, egyetlen szóval sem említette, hová megy és körülbelül két hétig nem láttam őt, majd az oro-

szok bejövetele előtt egy napon megjelent ismét a lakásunkon, a légópincében. Amikor visszajött, azt mondta, hogy a városban volt és nem tudott a harcok miatt visszajönni. En e két hét alatt rengeteget sirtam. Ideges voltam, mert nem tudtam elképzelni, mi van vele.”

Szembesítés következik.

„*Kálmán*: Hazugság! Én karácsonytól kezdve otthon voltam állandóan Kőműves Terézzel, mint élettársammal. Ott éltem és sehová el nem mozdultam. Nem igaz az sem, hogy a fűszerüzletben ismerkedtem meg vele, hanem az Emkében. Én otthon mindig gramofonoztam, én december 5—18-ig tüdőgyulladásban feküdtem...

Elnök: Az előbb 17-et mondott...

Kálmán: Visszavonom! December 5-től és aztán mindig otthon voltam.

Koósné: Változatlanul fenntartom vallomásomat! Úgy történt, ahogy elmondtam. Ha igaz az, hogy Kálmán László az oroszok bejöveteléig nem hagyta el hosszú ideig a házat, akkor mondja el nekem azt, hogy mi történt velem december 29-re virradó éjszaka. Ha ő valóban jelen volt akkor, ezt meg kell tudnia mondani nekem!”

Figyelemre méltó epizód következik. A tanú eltérően korábbi magatartásától, amikor védeni próbálta Kálmánt, most már mérges, hogy kétségbe vonja szavait. Kálmán László tíz percig is gondolkozik, aztán a következőket mondja:

„*Kálmán*: Nem tudom, Kőműves Teréz mire gondol. Én semmi különösre nem emlékszem azon kívül, hogy harci zaj volt és belövések voltak.

Koósné: Kérem, nekem nagyon kínos erről beszélni, de az igazság érdekében elmondom, hogy mi történt velem a pincében, ahol ő akkor nem volt jelen... December 28-án

mentem le a pincébe. Akkor már Kálmán László nem volt otthon, eltűnt. A ház lakói mind lelt voltak. December 29-én hajnalban megjelent 12 német katona és minket, fiatalabb nőket megerőszakoltak. Rajtam nagyon sok német katona ment keresztül, borzalmas állapotban voltam. Amikor az oroszok bejöttek, orvoshoz mentem, aki megállapította, hogy vérbajt kaptam. Ezután hónapokon keresztül kezelték engem vérbajjal, amíg egészséges nem lettem... Engem 1945-ben a bíróság elé állítottak, mert feljelentettem egy zsidó nőt, akit el is hurcoltak. Először 15 évre ítélték, de aztán ezt három évre csökkentették és kijöttem a börtönből. Akkor kértem Kálmánt, hogy állítsuk vissza a házasságunkat, de ő már nem volt hajlandó. Azt mondta, megismerkedett valakivel...

Kálmán: Én erről nem tudtam. Fenntartom a vallomásomat, hogy december 28-tól egészen az orosz csapatok bevonulásáig Kőműves Terézzel voltam a pincében. Kijelentem, hogy a németek részéről semmi ilyen erőszakoskodás nem történt, ez gyalázatos rágalom.

Koósné: Én őszintén megmondom a tisztelt bíróságnak, hogy a kihallgatásom elején sajnáltam Kálmán Lászlót, de most hogy látom, milyen konokul viselkedik a bírósággal szemben, kénytelen voltam ezt az esetet is elmondani. De tetszik látni, Kálmán még így sem akar emlékezni. Engem egészen megdöbbsent ez az egész..."

Huszonnyolcadik tárgyalási nap

Március 9

Dr. Lendvai István (szül.: 1897) 1944 decemberében a Dorozsmai utca 66. szám alatti ház alagsorában bujkált családjával, amikor egy alkalommal nyilasok törtek rájuk.

„Lendvai: Nekem hamis papírjaim voltak, de miután gyanúsnak találtak, félreállítottak. A fivéremet, valamint Jakobovics Jakabnét és Jakobovics Évát elvitték. Majd oda-
lépett hozzám az egyik nyilas és azt mondta, hogy másnap jelenjek meg a Thököly út 80-ban. Amikor én kérdeztem, hogy kinél jelentkezzem, azt mondta: »Szőke Antal vagyok és nálam jelentkezzen!« Másnap én nem mentem be, hanem bujkáltam... El kell mondanom, hogy nővéremet, Grósz Istvánnét szintén elvitték a nyilasok, de ő valami módon megmenekült.”

Szőke tagadja, hogy ott lett volna a lakásban, de a tanú még azt is elmondja: a nyomozás során Szőkéről személyleírást adott, s az a későbbiekben teljesen megegyezett a valósággal. Egyébként a lánya, Bakos Istvánné szintén látta és hallotta, amikor Szőke bemutatkozott. A felszabadulás után feljelentést tett a katonai ügyészségen, a nyomozás azonban nem vezetett eredményre...

Takács Sándorné (szül.: 1895) tanú a Thököly út 80. számú ház II. emeletén lakott 1944. november 3-tól december 25-ig.

„Takácsné: Nap mint nap hoztak be a fegyveres nyilasok embereket. Már az emeleten óriási jajgatás és könyörgés volt, s amikor lekísérték őket a pincébe, látszott rajtuk, hogy nagyon megverték valamennyit. A pincéből szinte éjjel-nappal hallani lehetett az elfogott emberek jajveszékélését és a fegyverek ropogását. A nyilasok között nők is voltak. Különösen emlékszem egy szőke nőre, aki a házban levő fűszerüzletben dolgozott. Ez is részt vett a fogoly nők bántalmazásában, értékük elvételében és motozásában. Határozottan emlékszem, november első felében egyszer körülbelül 150—200 embert hoztak be az udvarra, leszedték velük a cipőjüket, felső ruhájukat és a hideg ellenére ott kellett állniuk. Aztán késő délután fegyveres nyilasok fogták őket közre és elindultak velük a Keleti pályaudvar

írányába. Az ablakból néztük a menetet, s éppen a Thököly út 78. számú ház elé értek, amikor egy csípőficamos nő valahogy kicsett a sorból, mire az egyik géppisztolyos nyilas agyonlőtte. A holttest napokig ott feküdt a járda szélén... Elég sok nyilast láttam az idő alatt, amíg ott laktam. Egyiket-másikat meg is jegyeztem magamnak. Emlékszem, volt két Hollós nevű nyilas, apa és fia. Amikor a fiatal Hollósnak volt az esküvője, amelyet a Korzó kávéház helyiségeiben tartottak, akkor részegen azzal szórakoztak, hogy a pincéből felvitték a foglyokat és a kávéházban agyonlőtték őket. A lövések, jajgatások mindig felhallatszottak a lakásunkba. Láttuk december 25-én délelőtt, amikor költöztünk, a Stefánia úton holttestek ültek a padokon... Egy alkalommal valamiért le kellett mennem a pincébe és bepillantottam a mosókonyhába. Láttam egy teljesen meztelen embert, a mosódézsába volt állítva és az egész teste csupa vér volt. Akkor rám ordítottak és elzavartak a nyilasok...”

A tanú felismeri Szőke Antalt, Mészáros Lászlót, Kovács Istvánt, Kröszlt, Bükköst, Kálmán Lászlót, Baráth Kálmánt. Az ügyész kérdésére közli, hogy a fűszerüzletben dolgozó nyilas nőt Kőműves Teréznek hívták. „Gyakran az udvaron vetkőztette le az üldözött nőket.”

Korik Andor (szül.: 1911) tanú a Danuvia fegyvergyárban dolgozott, Szelepcsényit nagy nyilasnak ismerte, ő viszont baloldali érzelmű volt, ezért egy alkalommal összeverekedtek. 1944. október 15-e után a nyilasok megjelentek a lakásán és bevitték őt Szelepcsényihez, aki szörnyen megverte.

„Korik: Majd levittek a pincében levő mosókonyhába, ott meztelenre vetkőztettek, ütöttek, rúgtak, gumicsővel verték a fejemet, meg a testemet, amíg tiszta vér lettem. Azután az egyik nyilas, egy ferdevállú személy, akit a töb-

biek atyának neveztek, újságpapírt nyomott lábujjam közé és meggyújtotta. Amikor elájultam, felmostak és tovább kínoztak. Aztán belöktek a légóhelyiségbe. A jobb oldali padon a zsidók, a bal oldalon a politikai foglyok voltak. Körülbelül 40 ember lehetett a pincében, és nagyon össze voltak verve. Hét napig tartottak fogva, ezalatt nagyon sok embert behoztak, összeverték és elvittek... Gyakran lejött egy magas, szemüveges nyilas, aki a foglyok közül kiválasztotta azokat, akiket el akart vinni, aztán többé nem láttuk ezeket az embereket. Gyakran adtak nekem olyan utasítást, hogy a mosókonyha faláról és a betonjáról mossam fel a vért... Egy hét múlva felvittek ismét Szelepcsényihez, aki visszaadta az irataimat és megfenyegetett, hogy ne merjek arról beszélni, amit láttam, mert kiírt a családommal együtt.”

A tanú felismeri Kröszt és Bükköst, mint kínzóit. Kröszl azonban nem akar rá emlékezni.

„Korik: Nem tudom, miért nem ismer meg engem Kröszl, hiszen 1923 óta ismerjük egymást. Egy utcában laktunk, az apjának fűszerüzlete volt, odajártunk vásárolni. De találkoztunk mi az 1944. október 15. utáni napokban is. A Kövér Lajos utcában beszélgetett Kröszl és Szelepcsényi. Kröszl akkor fekete nyilas egyenruhában volt, árpádsávós karszalaggal és géppisztollyal.”

Mezei Györgyné (szül.: 1930) tanút 15 éves bátyjával együtt hurcolták be a zuglói pártházba. Levetköztették őket és mindenkit korbáccsal, meg gumibottal vertek. Amikor vagy százan voltak az udvaron, az Óbudai Téglagyárba indultak el. Útközben néhány idősebb ember nem tudott olyan gyorsan menni, mint a fiatalabbak, ezeket agyonlőtték. Amikor a hídon mentek keresztül, többen a Dunába ugrottak, s a nyilasok az úszó embereket lelőtték.

Morva Ottóné (szül.: 1913) tanú három kisgyerekekével és egy rokonával került november utolsó napjaiban a zuglói nyilasházba.

„*Morváné*: Egy idős embert, aki a Jávor utcában lakott, ott előttem borzalmasan megverték, majd alkuba bocsátkoztak vele, hogy adjon pénzt... Közvetlenül mellém pedig leültettek egy idősebb asszonyt, ezt korbáccsal ütötték... Arra emlékszem, hogy házmesterné volt az idős asszony és csak azt hajtogatta, hogy unokaöccse volt az, akit bujtattott. Egy púpos nyilasra emlékszem... Aztán egyszer szerencsés véletlen folytán megjött a férjem, aki keresztény volt és katona, és kihozott bennünket a nyilasházból.”

Huszonkilencedik tárgyalási nap

Március 14

A nap első tanúja Zala Miklósné (szül.: 1910). Őt — miközben ment az utcán édesanyjával — egy 20—22 éves, hosszúkás arcú nyilas fiatalember állította meg és beszélgette a zuglói nyilasházba. Zaláné a fényképalbumban határozottan felismeri a 77-es számú képet, amely Kálmán Lászlót ábrázolja; ő volt az, aki bekísérte őket. Elmondja, hogy először mindkettőjüket nagyon megverték, aztán másnap takarítaniuk kellett. Takarítás közben Kálmán odalépett hozzájuk és közölte, hogy nagy a szerencsájük, mert akik a pincében voltak, azok már mind ki lettek nyírva. Nyolc napig dolgoztatták őket, de amikor esténként visszamentek a pincébe, mindig újabb és újabb foglyokkal találkoztak. Többször tapasztalták, hogy embereket lőttek agyon a mosókonyhában, másokat pedig kínoztak. A tanú felismeri Baráth Kálmánt, Németh Lajost, Kraut Józsefet, Kröszt, aki felhozatta őket takarítani.

„Kröszl (felcsapott fejfel, a jótevő szerepében): A tanúkat én mentettem meg! Január 9-én, amikor már közel voltak az oroszok, hallottam, hogy Bükkös parancsot adott egy alacsony fiúnak, hogy végezze ki ezt a két nőt is. Én azt mondtam, hogy ez nem fog megtörténni, mert ez a két nő takarított, főzött ránk és jók voltak hozzánk. Így hát a kivégzés nem történt meg, és akkor azt mondtam nekik, hogy menjenek ki az udvarra havat takarítani...”

A tanú viszont azt állítja, hogy ők megszöktek a nyilasházból, amikor a pártszolgálatosok menekültek.

Tóth László (szül.: 1903) tanú, mint pék, a nyilasházba szállított a kenyeret. Egy alkalommal, amikor a kenyeret vitte, a pincéből ordítást hallott, s akkor a folyosón megkérdezett egy nyilast, hogy mi van odalenn? Azt válaszolta neki, hogy Baráth Kálmán faggatja a foglyokat. „Erre a névre határozottan emlékszem!” Felismeri Füredit, Kálmán Lászlót, Hollait, Mészároost, mint nyilas pártszolgálatosokat.

Baráth Kálmán védőjének kérdésére a tanú elmondja, hogy december elején történt, amikor Baráth Kálmánt, mint vallatót név szerint megjelölte neki az egyik nyilas, aki a folyosón állt.

Mikó Józsefné (szül.: 1931) tanú, Baráth Kálmán és Baráth János édestestvére. A tanácsvezető kioktatja, hogy a törvény szerint nem köteles vallomást tenni, de a tanú ragaszkodik a vallomástételhez.

„Mikóné: Én akkor 14 éves voltam. Édesapánk nyilas volt, de arról nem tudok, hogy a két bátyám is az lett volna. Októberben lent laktam anyámmal Akasztó községben, a testvéreim sokszor meglátogattak bennünket. Ősszel, amikor már feljöttünk Budapestre, csak akkor láttam Kálmánt, amikor elmentem egy laktanyába meglátogatni. Ez novemberben vagy decemberben lehetett.

Elnök: Melyik laktanyában?

Mikóné: Arra már nem emlékszem . . .

Elnök: Milyen ruhát viselt a bátyja?

Mikóné: Kálmán bátyám rendes, sárga magyar katonaruhában volt.”

Kozák József (szül.: 1900) tanú Bükkös György vádlottat ismeri 1944 óta. Tudta róla, hogy nyilas volt és Bükkös is tudta a tanúról, hogy kommunista.

„*Kozák:* Szoros kapcsolat nem volt közöttünk. Ő tudta, hogy kommunista vagyok, de nem bántott és nem vitetett el, sőt, amikor a bunkerban voltam, azt mondta, hogy jelentkezzem a KISKA-soknál, mert különben elvisznek . . . Annyit tudok, hogy a házban lakó zsidók vagyonaát megvédte és kijelentette, hogy senki pincéjének lakatját nem szabad feltörni. Tudta, hogy én egy zsidó házaspárnak papírt szereztem, de erről sem szólt semmit.

Bükkös (felszólításra): Kérem, a házban én mindenkit megvédtem, mert éreztem, hogy nagy a bűnöm súlya és kellett valami kicsi jót is cselekednem . . .”

Harmincadik tárgyalási nap

Március 15

A bíróság közli, hogy beidéztette tanúként az ügyész által indítványozott tanúkat, majd Németh Lajos vádlott és képviselője, továbbá Baráth Kálmán, Hernádi Jenő, Kálmán László, Sándor Alajos, Baráth János és Pataki Ferenc vádlottak és védőik által kihallgatni kért tanúkat.

A már egyszer kihallgatott Dienes Gyula, majd Sándor Alajos által kért Keveházi Ottomár (szül.: 1901) lép a tárgyalóterembe. Keveházi, aki evangélikus lelkész, közli, hogy a vádlottak közül Sándor Alajost ismeri. Elmondja,

hogy 1944 november elejétől 1945. február 13-ig, Budapest felszabadulásáig volt vele kapcsolata.

„*Keveházi*: Engem a püspök úr berendelt a VKF/6-os propaganda osztályára, Budán, a Várban. a Fortuna utca 21-ben volt ez az osztály. Dienes Gyula volt a parancsnokom. Az volt a feladatom, hogy buzdítsam a háború megnyerésére a katonaságot. Csoportunkban voltak mindenfélék, egy német őrnagy is, és ha ő azt mondta, hogy *Keveházi*, akkor nekem fel kellett állnom és a front valamelyik részén előadást kellett tartanom...

Elnök: Tagja volt ennek a csoportnak Sándor Alajos?

Keveházi: Igen. Azt nem tudom, hogy az ő tevékenysége pontosan mi volt, mert ő tagja volt a nyilas pártnak, én meg nem. A csoport politikai összetétele is inkább nyilas volt. Én mint előadó voltam ebben a csoportban, de rendelkezési jogom nem volt. Hogy Sándor Alajosnak milyen tevékenysége volt, és volt-e valamilyen beosztása, fogalmam sem volt arról, én nem voltam az ő parancsnoka. Mi nem voltunk helyhez kötve, állandóan mozoghattunk, csak akkor kellett ott lenni, amikor bevetésre mentünk... Sajtos György nevére emlékszem, de, hogy ő lett volna a nyilas összekötő, azt nem tudom. Sándor Alajos különben ugyanolyan beosztott volt, mint én. Eleinte szimpatikus volt nekem, később már nem. Nem tudom megmagyarázni, hogy miért, mert ez érzés dolga volt. Talán azért, mert olyan agresszívnek, keménynek tűnt fel velem szemben is. Ha jól emlékszem, őrmesteri rendfokozata volt, de, hogy ki csinált belőle őrmestert, azt nem tudom.

Sándor: *Keveházi* tanú! Ő csinált belőlem őrmestert.

Keveházi: Ez nem igaz!”

Ujabb kérdésre *Keveházi* elmondja, hogy dr. Raffael Sándor tábori püspök utasította őt erre a szolgálatra, majd Dienes tanú elmondja, hogy *Keveházi* semmiképpen nem lehetett parancsnoka katonailag a csoportnak, hiszen lel-

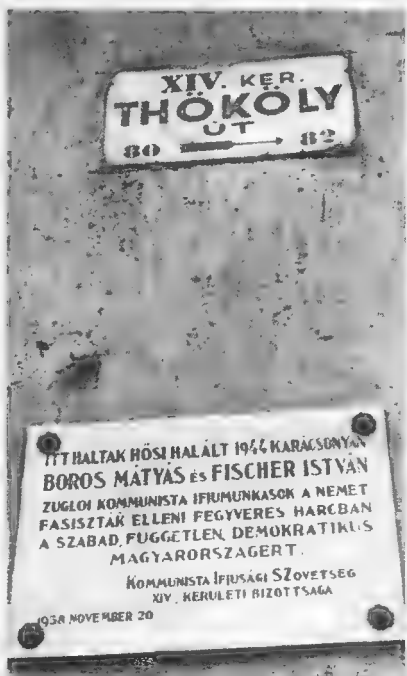

Kröszl Vilmos, I. rendű vádlott, körzetvezető

Bükkös György III. rendű
vádolt – a zuglói Goebbels

Thököly út 80 – az egykori
zuglói nyilasház – ma

Németh Lajos II. rendű vádlott,
a pártszolgálat vezetője

Sándor Alajos XIV. rendű vádlott,
a nyilas főkerület összekötője

Andrássy út 60 – az egykori nyilasközpont

már közölkésként is felidőztek közöttük a veresek. Ottan
minol egy tőle egyig nem befagyva dőnő multale magy
mikor itt bevezetőket az a borzalmas ágyak veszt
Hollói, Szekesvári, Hollói, egy másik házseg bevezető
tolt be munkát ahol szintén lát a szülő szemébe, mely
bevezetőket az is bevezetőket és hirtelen az a szülő
vagyatlık tapostak verték őket a megvertől a szülőket a szülőket

Baráth Kálmán önvallomásának részlete

Stefánia úti bombatölcsér, tarkón lőtt nővel és gyerekekkel

hogy földem térvallomást
afelől, ezem bejutnák
am polgári kötelességemnek
amikor érinten belátom

Baráth Kálmán
Bp 1966.V. 31-én

Baráth Kálmán aláírása
önvallomásán

Baráth Kálmán VI. rendű vádlott,
nyilas pártszolgálatos a tárgyaláson

**Monostori Michalik
Gyula – 1942-ben**

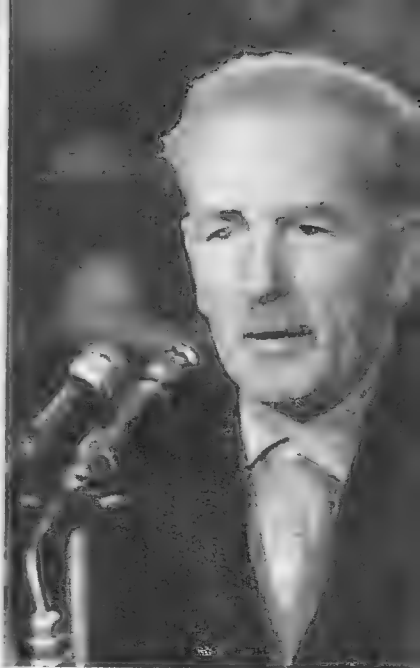
**Monostori Gyula XII. rendű vádlott
kihallgatása a tárgyaláson**

A Nyomorék Gyermekek Otthona – az egykori vérengzés színhelye

**Szőke Antal V. rendű vádlott,
az ifjúsági vezető**

**Erős János X. rendű vádlott
kihallgatása**

A tárgyalás hallgatósága

A Schlachtházból tömegével szedték áldozataikat a zuglói höhérok

Az egykori zsidó imaház – üldözöttek tucatjainak vesztőhelye

Kovács István XVIII. rendű vádlott

**Hollai József IV. rendű vádlott,
az egyik legkegyetlenebb hóhér**

Holczer Gyuri édesanyja így látta viszont a fiát

Krauth József XVII. rendű vádlott

**Krauth Gyula XVI. rendű
vádlott**

**Mészáros László XI. rendű vádlott
a bíróság előtt**

Putakj Ferenc XV. rendű vádlott a bíróság előtt

Kovács János XIII. rendű vádlott – a jehovista

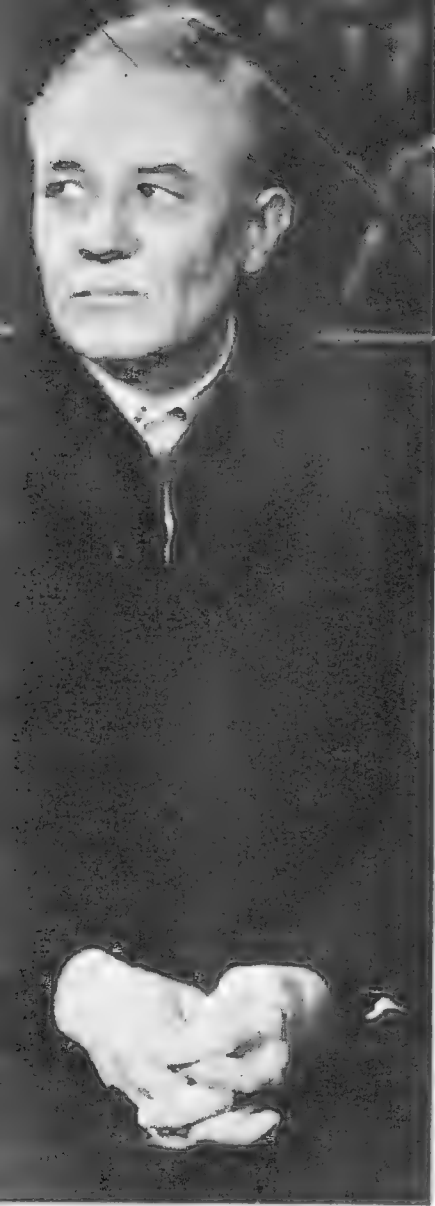

1	Polgári név	
2	A halálra ítélt napja és órája	1944. máj. 10-án
3	Éve és születési évszám	
4	Lelke	kereszt, utca szám.
5	Születési helye	
6	Kora	25-30 év között
7	Valtata	
8	Foglalkozása	
9	Az előző években és házas- társának neve	
10	A bűncselekmény neve	roham
11	A halál napja és órája	1944. máj. 13-án
12	A halotti feljegyzés helye	XIV. ker. 12. sz. utca
13	A halott neve; a halál előtti véglete	Aggremenciai
14	Halál oka	Felgyújtás
15	A halál napja	1944. máj. 13-án
16	Bűncselekmény véglete napja és órája	1944. máj. 13-án 12. sz. utca
17	Bűncselekmény	44. évi törvény 24. §
18	A halotti anyakönyvvezetési és a bűncselekmény véglete	Anyak. XIV. ker. 1944. XI. 28-án
19	Kísérlet napja	1944. XII. 1-én
20	Eltemetés?	egyetlen
21	Temetés napja és helye	1944. XII. 1-én Nyílt temető
22	Ruházat	

Néző	Kabát	Dzseki	Majom	Nadrág	Felső- ruha	Al- ruha	Ö	I	Csiga	Majom	Nyál- kötés	Zsák- kötés	Nadrág- kötés	Fűző	Bat vagy csizma	Értéktárgyak

A Bonctani Intézet nyilvántartásában így szerepelnek az áldozatok

**Füredi Pál VIII. rendű
vádlott a tárgyaláson**

**Kálmán László VII. rendű vádlott
a bíróságon mindent letagad**

Baráth János XIX. rendű vádlott

Hernádi Jenő IX. rendű vádlott

Hytlakkeresztos Párt Főkerület Vezetője.

J e l e n t é s .

Jelentem, hogy a Hytlakkeresztos Párt XIV. kerületének törzse az alábbiakban szerepel:

Kerületvezető:	Kröszl Vilmos	XIV. Passai u 7	ag.sz. 903093
Kerületvezető h. eldöntés vezető:	Székely György	XIV. Tóthly ut 80	ag.sz. 002173
Partszervelet vezető:	Mészáros László	XIV. Szomolyányi u 44/A	" 0.6524
Propaganda vezető:	Székely Lajos	XIV. Egressy u 85.	" 006432
Allemény vezető:	Székely György	XIV. Tóthly ut 80	" 002273
Iroda vezető:	Székely János	XIV. Kemény u 14	" 073,78
Pénztáros:	Székely István	XIV. Egressy ut 34	" 0.55.

Keltetés!
Kéjén Székely!

XV. kerületvezető.

Kröszl Vilmos eredeti jelentése a főkerületnek a tisztségviselőkről

A városligeti vízhordó fiú szobra körül vértől ázott volt a föld

1942/948

az körületbe esetleg felmentendő katonák listája

1./	Telecsényi László	körületvezető
2./	Hollós Zoltán	h.körületvezető
3./	Szabó Árpád	irodavezető
4./	Szabó Mihály	szervezővezető
5./	Kovács Gyula	munkavezető
6./	Hukcs Gergely	propagandavezető
7./	Székely Antal	ifjúságvezető
8./	Szabó Vilmos	pártszolgálatvezető
9./	Páli László	számonkérő, felderítő
10./	Hollós Zoltán	felderítő, nyomozó
11./	Vigh József	fegyveres pártszolgálat
12./	Vigh Sándor	" "
13./	Vigh István	" "
14./	Hollós József	" "
15./	Szabó József	" "
16./	Michalik József	" "
17./	Székely Kálmán	" "
18./	Munyadi Miklós	" "
19./	Ávelics János	" "
20./	Kiss András	" "
21./	Kovács István	" "
22./	Szabó Pál	" "
23./	Szabó Lajos	" "
24./	Székely Lajos	" "
25./	Székely Pál	" "
26./	Székely Vince	" "
27./	Székely Lajos	" "
28./	Székely Tibor	" "
29./	Székely Gyula	csapattest
30./	Székely János	csapattest
31./	Székely Károly	csapattest

Kiadvány
Központi

Székely

Székely

**Bükös György a tárgyaláson azonosít az eredeti képeket tartalmazó
fotoalbumból**

76

77

79

80

82

83

A fotoalbum egyik oldala. A 77-es képen Kálmán László fiatalkori,
a 79 és 80-as képen Baráth Kálmán korabeli és mai fényképe

Krőszl Vilmos vádlottat szembesítik Korik Andor tanúval

**Drámai pillanatok: Koós Emilné Kőműves Teréz
nem igazolja volt férje, Kálmán László alibijét**

Breyer József tanú szembesítése Füredi Pál vádlottal

Monostori Gyula szembesítése az egyik tanúval

Dénes Ignác tanú felismeri Baráth Kálmán VI. rendű vádlottat

**A tárgyalás
szünetében
Kröszl Vilmos
kedélyesen
cigarettázik**

Ambrózi Antalné, a kihallgatott tanúk egyike

Ökölbe szorul a kéz, ennyi borzalom hálátán

**Szóke Antal V. rendű vádlott cinikus mosollyal hallgatja
a szemébe mondott bűnöket**

Kálmán László a nyomozati kísérleten bemutatja a Duna-parti kivégzést

Füredi Pál a nyomozati kísérlet során: „Így lőttem tarkón...”

A nyomozati kísérleten
Boráth Kálmán
a pincében:
„Csak a tarkójára...”

**Kelemen Géza, a per
ügyésze, vádolja a
gyilkosokat**

A vádlottak az ítélet hirdetésekor

◀ A bíróság: Jánosi Béla
dr. Bimbó István, Sulyán György,

A tárgyalóterem hallgatósága az ítélet indoklását hallgatja

**Kröszl Vilmos és Németh Lajos
ítélete: halál. A két hóhér csak
1944-ben viselkedett egyformán**

**Az ítélethirdetés után: Szőke Antal, Baráth Kálmán és Kálmán László
Sándor Alajos halálraítéltet kivezetik a tárgyalóteremből**

kész nem lehetett parancsnok. Aztán ismét Keveházi kér szót, aki elmondja, hogy január első napjától kezdve már Sándor Alajos parancsolgatott, hogy hova kell menni...

„Keveházi: ... volt egy olyan érzésem, hogy Sándor Alajos az én tevékenységemet is ellenőrzi titokban.

Ugyész: Mit tud arról, hogy Sándor Alajos megsebesült volna? És azt, hogy szakállt és fekete szemüveget viselt?

Keveházi: Én nem emlékszem arra, hogy megsebesült volna. Szakállról és fekete szemüvegről sem tudok. A csoportnak volt egy Szanik György nevű tagja, az viselt szakállt... Es én azóta nem találkoztam Sándor Alajossal.

Elnök: Hol lakott ön 1944 végén?

Keveházi: Sokáig a Britanniában.

Elnök: Sándor Alajos is ott lakott?

Keveházi: Nem kérem, soha... Karácsony szent estéjét a Britannia szállóban töltöttem, de Sándor Alajos nem volt ott. Fogalmam sincs, hogy merre járt. Azt tudom, hogy a körülfárás után egyszer felvitt a nyilas pártházba az Andrássy útra, ahol egy V-betűvel kezdődő nevű személy és Sándor Alajos azt a parancsot adták, hogy gyűjtsük össze az alakulattól az elszakadt katonákat és tartsunk nekik buzdító előadást, hogy újból részt vegyenek a harcban...”

Sándor Alajos a tanú vallomására mindannyiszor ezt válaszolja: „nem így történt”!

„Keveházi: Kérem, én őszintén beszélek. Azt is elmondom, hogy tavaly, vagyis 1966 vége felé kaptam egy levelet — de nem emlékszem a névre, ki volt a feladója —, ebben azt kérdezték tőlem, hogy Battonyán vagyok-e még. Én visszaválaszoltam, hogy igen, Battonyán vagyok. Aztán kaptam még egy levelet Sándor Bélánétól, Sándor Alajos sógornőjétől. Azt kérte, adjak olyan igazolást, hogy Sándor Alajos éjjel-nappal velem volt 1944 végén és 1945 elején. Ekkor én felutaztam személyesen Pestre és felkerestem

Sándor Bélánét és megmondtam, hogy én ilyen igazolást nem tudok adni, mert nem voltam vele éjjel-nappal, ellenben odajárt, ahová akart és én nem voltam a parancsnoka. Akkor arra kért, hogy tegyek Sándor Alajos mellett, illetve javára mentő vallomást. Ekkor én közöltem, hogy én ilyen vallomást sem tudok tenni, csak arról beszélhetek, ami tény. E látogatás után, amikor Mezőhegyesen voltam, egy alkalommal otthon keresett valaki az egyik ügyvéd ismerősömnél. Valami olyasmit mondott, hogy a Markóból jött és üzenetet kell nekem átadnia... Egyébként kérem, meg lehet keresni ezt az ügyvédet...

Elnök: Sándor Alajos! Erre mit mond?

Sándor: Én nem küldtem semmiféle üzenetet, semmilyen rabtársammal.

Dienes (kérdésre): Keveházi nem lehetett a csoport parancsnoka, hiszen a papoknak nem is századosi rendfokozatuk volt, hanem lelkész, illetve főlelkészi megjelölést kaptak. Ez megfelelt ugyan a századosi rendfokozatnak, de csak a tábori főlelkészi cím illette meg."

Dr. Stohl Géza (szül.: 1925) tanú 1944 őszén, mint orvostanhallgató a mentőknél teljesített szolgálatot, mentőorvosként. Közli, hogy 1944. december 20-a körül, este 10 és fél 11 között telefonáltak, hogy menjen a Csatornázási Művek portási szobájába, mert egy összelőtt embert találtak. Kiment a megadott helyre, ahol az asztalra borulva találta Kálmán Imrét, alsónadrágban, ingben és zokniban.

„*Stohl:* Az arca, két keze és a válla át volt löve és a lába is sérült volt. Nehezen tudott beszélni. Elsősegélyben részesítettem, s akkor mondta meg, hogy hívják és hogy került ide. A szüleivel együtt elhurcolták a Thököly úti lakásukról és a Stefánia úti nyilasház pincéjébe vitték, ahol levetkőztették, összeverték. Többedmagával kihozták a Rákospatak torkolatához és ott lőtték agyon őket. Kimentem a helyszínre, lámpával világítottuk meg a terepet, és bor-

zalmas látvány tárult elénk. Egy idős ember bal szemén az agyveleje lógott ki. Volt egy 16 éves kislány is közöttük, de már nem élt. Egy fiatalembernek és egy idősebb nőnek még volt szívhangja, őket is beszállítottuk a portásszobába és elsősegélyben részesítettem. Mivel csak egy hordágyunk volt és a központból nem tudtak újabb kocsit küldeni, elhelyeztem Kálmán Imrét — valamint az édesanyját és egy másik fiatalembert a kocsiban — és a Wesselényi utcai védett kórházba vittük őket. Üldözötteket ugyanis máshová nem lehetett biztonságosan szállítani, mert a nyilasok a kórházakban is tartottak razziákat és elhurcolták a betegeket... Ebben az időben sebesülteket, illetve holttesteket találtunk a Stefánia úton, a Hermína út sarkán, az Aréna útnál, a Városligetben és másutt...”

Semjén Gyuláné (szül.: 1902) tanú elmondja, hogy testvére dr. Grósz Tibor sebészorvos, a nyilashatalom átvétele után családjával a Stefánia út 26-ban dr. Szegő orvoséknál lakott.

„Semjénné: Január 3-án nyilasok rohanták meg a házat — ezt Szegőné mesélte, aki később megmenekült — és mindenkit elhurcoltak a Thököly út 80-ba. Szegőné a Stefánia uti padon látta az én testvéremet, dr. Grósz Tibort, a feleségét és a kislányát agyonlőve. Tábla volt a nyakukba akasztva. Az ő férje és a kislánya, szintén ott voltak a padon holtan...”

Szamosi László (szül.: 1927) tanút mint katonaszökevényt fogták el a Nagy Lajos király úton és bevitték a zuglói nyilasházba. Az esti órákban szállították többedmagával a Stefánia útra, majd a Váci úton keresztül mentek a Duna-partra.

„Szamosi: Megállítottak bennünket és felszólítottak, hogy mindenki velközzön le. Egy mellettem álló lány az

egyik nyilas térdét átkulcsolta és könyörgött az életéért. Valami olyasmit mondott, hogy megígérték neki, őt nem fogják kivégezni. A nyilas belerúgott a lányba, majd egy másik odaugrott és egy szuronnyal beleszúrt. Rajtam egy ballonkabát volt és egy zakó. Lassan vetközni kezdtem és közben hátrafelé húzódtam. Félkörben voltak a nyilasok és én elhatároztam, mire levetem a kabátomat, addigra megszököm. Hirtelen megugrottam és a Duna felé szaladtam. Belevágtam magamat a vízbe. Hallottam, hogy lőnek utánam. Körülbelül 50 métert úszhattam, amikor egy stégszerű tákolmány alá kerültem. Sokáig hallottam még a lövéseket. Tovább úsztam a part mellett lefelé, de nem tudom, hol jöttem ki a vízből. Sokáig voltam benn. Mikor kijöttem, egy őrbódéba mentem, onnan átvezettek egy házba, ahol adtak száraz ruhát, és így menekültem meg. Mindez november 18-án játszódott le.”

A tanú felismeri Kröszlt, Bükköst, Kálmánt, Hollait és Baráth Kálmánt.

Horváth Gyula (szül.: 1905) tanú Kröszl Vilmosék szomszédja volt. A vádlottat 1930 óta ismeri. Kröszlt kötekedő, provokáló természetű embernek ismerte és mindenki tudta, hogy nyilas.

„*Horváth*: 1944 október második felében engem is megfogott Kröszl, hogy miért nem lépek be a nyilas pártba, hiszen veszélyben van a haza. Mondtam, hogy én nem megyek. Aztán november végén megjelent a lakásomon harmadmagával, géppisztolyosan, hogy zsidókat és katonaszökevényeket rejtegetek. Valóban volt nálam egy zsidó házaspár és egy katona is. Mindent megnézték, de nem találták meg őket, mert jó helyre bújtattuk őket...”

Schön Zoltán (szül.: 1932) tanú édesapját az üzletéből hetedmagával vitték el a zuglói nyilasházba, majd édesanyja elment a Baráth családhoz, akiket régebbről ismertek és

tudták, hogy régi nyilasok. Kérte, hogy segítsenek rajtuk. A fiatal Baráth volt éppen otthon, de megtagadták a segítséget.

„Schön: Édesapámat bevitték a nyilasházba és én csak most tudtam meg Nagy Imréné tanútól az előbb, hogy ott mindjárt agyon is verték.

Szabadka András (szül.: 1926) tanú: A nővérem Baráthéknál lakott. 1944 októberében Baráth Kálmán és az apja megjelentek az udvaron fegyveresen és Baráth Kálmán ekkor már nyilas egyenruhában volt. Én is ott voltam. Baráth Jánosról később tudtam meg, hogy szintén nyilas. Ugy november közepe táján, saját maga mutatta nekem a nyilas igazolványát. Én nem tudok arról, hogy Baráth Kálmán bevonult volna katonának. Találkoztam vele 1944 karácsonya után 2—3 nappal, nyilas egyenruhában volt, és egy német katonával ment az utcán. A karján nyilas karszalag, a nyakában pedig géppisztoly volt. Baráth Jánossal 1944. december 28-án találkoztam. Erre pontosan emlékszem, mert ekkor szedtek össze bennünket és vittek Leányfalura árkot ásni...”

Harmincegyedik tárgyalási nap

Március 16

Ezen a napon az első tanú Kató György (szül.: 1905). A törvényes figyelmeztetés után elmondja, hogy 1944 karácsonya után a Szépművészeti Múzeum alagsorában bújkált feleségével együtt, majd szilveszter délután fegyveres nyilasok jelentek meg és a volt Korzó kávéház helyiségébe, a zuglói nyilasházba vitték őket. Aztán elválasztották feleségétől, s őt az emeleten puskatussal kezdték ütni.

„*Kató*: A nyilasház pincéjében két napig voltunk a feleségemmel. A második napon odahoztak öt gyereket, akik szintén borzalmas állapotban voltak. Mindegyik csupa vér volt!... Az egyik nyilas egy alkalommal nagy hangon közölte velünk ott a pincében, hogy a front már Rákospalotán van, s ekkor felkapott egy széket és az egyik gyerek fején szabályosan szétverte. Ott volt egy ürülékes tartály és a gyerekeknek a fejét abba nyomta bele. De ezzel sem elégedett meg, mert egy tégladarabot vett a kezébe, és a fiúkat arra kényszerítette, hogy himvesszőjüket helyezték erre a téglára, majd a pisztolyával nagyokat ütött rájuk. Legalább háromnegyed óráig tartott ez a szörnyűség, este az öt megkínzott fiataalt elvitték, s ha jól emlékszem, Kovács János közölte velünk, hogy a Stefánia úton agyonlőtték mindet. Két nap múlva a feleségemmel együtt elvittek bennünket a Városház utca 14-be, a főkerülethez...”

A tanú a fotoalbumból felismeri Kröszl Vilmost, akire különösen emlékszik, mert az emeleten az első nagy pofont tőle kapta. Felismeri még Füredit, mint aki verte, Erős Jánost, Baráth Kálmánt. Baráth képénél egy pillanatra megáll, s közli, hogy ő volt az, akit a többiek hóhérnak szólítottak, s ő volt az, aki az öt fiatal gyereket kínoztá.

„*Kató*: Felismerem, még a szemének a nézését sem tudom soha elfelejteni. Örökre megjegyeztem.”

A vádlottak közül Kröszl, Erős és Baráth tagadja, hogy ott lett volna.

A következő tanú Dénes Ignác (szül.: 1880), arról vall, hogy 1944. december 10-én a lakására ment három nyilas, mert megtudták, hogy egy Goldstein nevű embert bújtat.

„*Dénes*: Amikor Goldsteint megtalálták, annyira összeverték, hogy összeestem. Goldsteint is összeverték. A nyilasház pincéjébe vezettek bennünket, ahová lejött Baráth

Kálmán, Kröszl Vilmos és egy Hollai nevű, aki a hátamat szurkálta szeggek. Hét napig tartottak a pincében és ez alatt nagyon sokszor kegyetlenül megverték. Ez alatt láttam, hogy egyszer négy nőt vittek ki a pincéből, majd körülbelül két óra múlva visszatértek és a felismerhetetlenségig meg voltak kínozva. A velem együtt bevitt Goldstein bácsit úgy megverték a pincében, hogy a sérüléseibe ott belehalt."

A tanú a fényképalbumból határozottan kiválasztja Baráth Kálmánt, Kröszl Vilmost, majd elmondja még, hogy egy alkalommal azt is látta, amikor bajonettel a nők altestét hasították fel, mert ott keresték az elrejtett aranyat.

Raymann Katalin (szül.: 1912) tanú arról vall, hogy 1944-ben férjénél, dr. Berend Miklósnál lakott a Rókus-kórházban, aki akkor a kórház alorvosa volt.

„Raymann: Ebben az időben én terhes voltam. 1944. november 28-án két nyilas rontott a kórházba, és elvittek mindkettőnket a Thököly út 80-ba. Emlékezetem szerint az egyik nyilas repülőszőnyegét viselt. (Komlósy Elemér. — A szerk.) Férjemet kommunistának tartották és azzal gyanúsították, hogy a kórházban zsidókat bújtat. A nyilasház emeletén kínvallatásnak vetettek alá bennünket, majd engem december 2-ig tartottak a pincében, ahol még vagy 10—15 férfi és nő volt. Mindenki véres állapotban került már a pincébe. Emlékszem, hogy november 30-án este a férjemmel és egy másik férfival együtt felvittek az emeletre, ahol korbáccsal ütöttek bennünket. Másnap, december 1-én a férjemet ismét felvitték kihallgatásra, de őt már nem láttam viszont. Este egy nyilas lejött a pincébe a férjem télikabátjáért, s azt mondta, hogy este hat óra van, jól jegyezzen meg az időpontot, mert ez nagy esemény az életemben. December 2-án az idős Hollós bocsátott szabadon."

Breyer József (szül.: 1904), a per egyik koronatanúja elmondja, hogy a Thököly út 80-ban volt házfelügyelő 1944. december 15-ig. A tanú végignézi a vádlottakat, s egymás után sorolja, ki kicsoda. Elmondja, hogyan került ő is a foglyok közé.

„Breyer: Lenn a pincében nekem rontottak, ütni kezdték, s akkor lépett be Baráth Kálmán, aki a végsőket úgy megadta nekem, hogy a földön fetrengtem kínomban. Tiszta vér voltam, körülöttem is vér folyt, de ez már nemcsak az én bántalmazásomtól, hiszen előttem már sok embert megkínóztak. A fejemet például úgy összerúgdalta Baráth Kálmán, hogy teljesen megdagadt. Az ujjaimat nem tudtam behajlítani, mert annyira meg voltak dagadva az ütésektől... Ott volt a pincében Kovács István is, az is ütött engem. Általában nem egyszerre ütöttek, hanem felváltva jöttek be kínozni... Meg kell mondanom, hogy valamennyi nyilast ismerem, akik ott voltak, egyrészt mert házfelügyelő voltam, másrészt, mert igen szomorú tapasztalatom volt róluk. Azok közül, akik engem ütöttek, felismerem Baráth Kálmánt, Füredi Pált, Kovács Istvánt és Bükkös Györgyöt, de a 12-es képen Kraut József személyét is, aki szintén bántalmazott. A 31-es képen Szőke Antalt ismerem fel, ő is vert engem... A 34-es kép Nagy Mihály, a 88-as Kraut Gyula, az 51-es Németh Lajos, ő volt a pártszolgálat vezetője, a 62-es Hernádi Jenő, aki szintén ütött minket; a 82-es Kaposi Pál, az 57. és 77-es képen Kálmán László... Jól emlékszem rájuk, huszonkét év távlatából is...

Higgye el a bíróság, a legszadistább ember is képtelen lenne azokra a kínzásokra, amiket ezek a nyilasok a Thököly út 80-ban végrehajtottak... Mialatt ott tartózkodtam, emlékezetem szerint kétszer vittek el 15—20 embert kivégezni. Máskor meg kisebb csoportokat... Meg kell mondanom, hogy engemet Szloboda Vilmos mentett meg és neki köszönhetem, hogy ma élek. Tőle azt is tudom, hogy na-

ponta vittek ki tucatjával embereket a Dunához, s ha kevésnek bizonyult a létszám, akkor a szemben levő Schlachta-házból egészítették ki az áldozatok számát.”

Ezután a tanú elmondja, hogyan történt a Stefánia úti kivégzés, majd az egyik védő kérdésére válaszolva közli, hogy Bükkös Györgyöt nem látta ütlegetni, de szólamival feltétlenül befolyásolta őket.

Kálmán László védőjének kérdésére ezt válaszolja:

„Breyer: Kálmán Lászlót civilben láttam a nyilasházban. Karszalaggal és géppisztollyal. Ilyen felszerelésben találkoztam vele a pincében is, ahol ő is ütött!”

Harminckettedik tárgyalási nap

Március 17

Tímár Aranka (szül.: 1904) tanút 1944 novemberében az Abonyi utca 10. szám alól hurcolták el a XIV. kerületi nyilasházba. Elmondja, hogy útközben valaki kilépett a sorból, és egy fiatal nyilas géppisztollyal tarkón lőtte. A bizonyítás során a tanú az album 5-ös számú képére mutat, mint aki e halálos lövést a sorból kilépőre leadta. Az 5-ös kép Szőke Antalt ábrázolja. A nyilasházban egy szőke, kék szemű, szemüveges férfi és egy barna nő szelektálta őket, s vették el értékeiket, a 7-es képen felismeri Kröszl Vilmost.

„Tímár: Ő vette el az értékeimet és ő lőtt az, aki az előttem álló 4—5 éves kisgyerekekbe durván belerúgott... Az egyik anyától elvitette a gyerekét, hogy hová, azt nem tudom, csak arra emlékszem, hogy az anya térden csúszva könyörgött neki, hogy mehessen a gyereke után. Borzal-

mas volt ez a látvány, s bár nagyon féltem, de ez még jobban megrázott... Amikor a nyilasházban felállítottak és a cipőimet kellett átadni, ez az ember — Kröszl Vilmosra mutat — korbáccsal ütött végig rajtam és a többi nőkön. Engem még hasba is rúgott. Sajnos, már nem él dr. Vágó Árpád orvos, aki engem sokáig kezelt, e rúgás következményeként. Olyan hasdaganatot kaptam, amelyet csak súlyos műtéti beavatkozással lehetett eltávolítani.

Gábrics László (szül.: 1926) tanút Baráth Kálmán jelölte meg, mint akivel együtt katonáskodott 1944 novemberében és decemberében. Gábrics László közli a bírósággal, hogy a vádlottak közül senkit sem ismer, s erről az ügyről csak az újságokból értesült. Így Baráth Kálmánt sem ismeri, soha nem látta, a nevét is csak az újságokban olvasta.

„Baráth K. (felszólításra): Én a tanúval 1944 november-től együtt voltam katona, innen ismerem, s ő is kell hogy ismerjen.

Gábrics: Csak a felháborodásomat tudom kifejezni! Életemben nem láttam még ezt az embert, s azt is kijelenthetem, hogy soha nem voltam katona. Annyira meglep ez az egész, hogy szinte érthetetlennek tűnik... Mert ha egyszer nem voltam katona, honnan ismerjem őt, mint katonabajtársamat? Nem is beszélve arról, hogy nem is tudtam, hogy létezik a világon egy ilyen nevű ember... Még egyszer hangsúlyozom, hogy soha nem voltam katona, csak levante. Ezt egyébként azt hiszem, nagyon könnyű ellenőriznie a tisztelt bíróságnak.”

Veszprémi Lajos tanút (szül.: 1905) annak az esetnek a szemtanújaként hallgatja ki a bíróság, amely a Jávor utcában történt: egy futó férfira egy géppisztolyos nyilas sorozatlövést adott. A nyilasban Füredi Pál személyét ismeri fel. A szembesítés azonban eredménytelen marad, mert Füredi tagad. A tanácsvezető ekkor megkérdezi tőle,

hogy hogyan lehetséges, hogy már a harmadik személy ismeri fel, ilyen minőségében, de erre is csak azt válaszolja, hogy nem ő volt.

Ozvegy Mike Sándorné (szül.: 1917) Kálmán László nagynénje. Ilyen rokoni minőségében tesz tanúvallomást s ennek során elmondja, hogy Kálmán László a legjobb tudomása szerint a Telefongyárban dolgozott, s határozottan kijelenti, hogy nem volt tagja a nyilas pártnak.

Papp Sándor (szul.: 1910) tanút Németh Lajos érdekében hallgatják ki. Papp elmondja, hogy Némethet a felszabadulás után becsületes, rendes embernek ismerte, és nem is sejtette, hogy korábban nyilas volt.

Hirling Gézané (szül.: 1920) tanú Hernádi Jenő vádlottat ismeri: soha nem hallott és tudott róla, hogy Hernádi nyilas lett volna.

A tanú Hernádi kérdésére azt állítja, hogy karácsonykor a vádlottal együtt töltötték a szentestét.

Kamondi Károly (szül.: 1922) tanú kihallgatását a két Baráth testvér védői kérték. Elmondja, hogy 1944 októberében, mint szökött katona jött Budapestre, de itt a tábori csendőrök elfogák, majd a nyilasok kísérték őt is, másokkal együtt, úgy emlékszik, a 46-os villamos vonalán. Ekkor az egyik utcában odalépett hozzá Baráth János, akit ő azelőtt soha nem ismert, nem is volt tagja a nyilas kíséreknek, csak egyszerű civilként jelentkezett, és berántotta egy kapu alá.

„Kamondi: Levezetett egy pincébe és azt mondta, hogy maradjak nyugodtan ott, majd értem jön. Az utca nevére nem emlékszem, de mintha a Bethlen utcánál lehetett volna... Körülbelül 4—5 óra múlva meg is jelent és elvezetett onnan engem a volt Andrássy útra, a lakásukra. Kaptam tőle egy civil ruhát, átöltöztem és kerek egy hónapot töltöttem náluk, ha jól emlékszem, az Andrássy út 43 alatt... Baráth János ez idő alatt állandóan otthon tartózkodott. Kicsit félttem, mert az apja nyilas volt, de ő meg-

nyugtató, hogy ne féljek, majd ő elintézi... Volt neki még egy bátyja, a Kálmán, aki szintén mindig otthon tartózkodott. Baráth Kálmánt is mindig civilben láttam otthon a lakásukon.

Elnök: Egyik fiún sem látott katonaruhát?

Kamondi: Nem én, kérem. Még december elején is ott voltam, de ezeken soha nem volt katonaruha. Nem voltak ők nyilasok, meg katonák, kérem...”

A tanút úgy látszik, kioktatták, mire vonatkozóan tegyen vallomást a Baráth testvérek érdekében, de valahogy mégiscsak összezavarta a dolgokat, mint például a lakcímet is, hiszen a Baráth család az Erzsébet királyné út 89. szám alatt lakott.

„*Baráth János:* Kérem, itt valami félreértés lesz, a tanút én az Erzsébet királyné út 89-ből ismerem, oda járt be egy családhoz, de ilyen sorból való kirántás, meg egyéb, ez valami mese.

Elnök (a tanúhoz): Beszélt a Baráth családból valakivel azóta, amióta ez a nyilas-ügy folyik?

Kamondi: Nem én, kérem, senkivel. Tessék elhinni, az igazat mondom, lehet, hogy az Erzsébet királyné út volt, én nem nagyon jártam Budapesten... Baráth Kálmánt is civil ruhában láttam otthon...”

Végül is a tanú annyira összezavarodik, hogy Baráth János vádlott jobbnak látja, ha a számára még mentő körülménynek látszó eseményeket is letagadja.

Március 20

Kovács Jánosné (szül.: 1910) tanú a Beretvás villában bujkált. Elmondja, hogy a házból félholtan vitték ki az embereket a nyilasok, mert előzőleg annyira összeverték őket. Több embert a helyszínen agyonlőttek, így az egyik Beretvás lányt is.

„Kovácsné: ... Kalmár Júliát is a Beretvás családdal együtt vitték el a nyilasház pincéjébe és Kalmár bácsit is, akinek előzőleg egy BSZKRT-egyenruhás nyilas bicskával bevagdosta a szája szélét...”

Messinger Rezső (szül.: 1899) tanú Sándor Alajos vádlottat látta sebesülten 1944 decemberében.

„Messinger: Véresen láttam. Mintha a keze lett volna véres, de nem emlékszem, hogy hol sebesült meg. Benéztem az óvóhelyre és ott láttam őt... Arról tudomásom van, hogy Sándor Alajos nyilas volt, ezt az öccse, Sándor Béla közölte velem annak idején.”

Ezután Sándor Alajos védője átnyújt egy családi fényképet, és kéri a tanút, nézze meg, felismeri-e rajta Sándor Alajost. Az 1938-ban készült képről a tanú azonnal felismeri és kiválasztja a vádlottat.

Sándor Alajos közli: nem felel meg a valóságnak az az állítás, hogy ő nyilas lett volna.

Seres György (szül.: 1915) tanú Sándor Alajos sógora. Az elnök közli vele, hogy a törvény értelmében nem köteles vallomást tenni, de ő ragaszkodik a vallomástételhez. Elmondja, hogy karácsony este ment hozzá Sándor Alajos

a Bethesda-kórházba, ahol ő szerelőként dolgozott. A sógora sebesült volt.

„Seres: A sógoromat egy Gitta nevű nővér kötözte be. Nekem nincs arról tudomásom, hogy Sándor Alajos nyilas lett volna.

Sándor: Az időpontban téved a sógorom, mert nem karácsony este voltam ott, hanem szilveszter este...

Seres: Emlékezetem szerint karácsony este volt, mert szent dalokat hallottunk a hangszóróból...”

Sándor Alajosnak még a mentő tanújával is ellentéte támad.

A tanúk meghallgatása befejeződött.

A bíróság ismerteti a vádlottak erkölcsi és vagyoni bizonyítványát, az előző büntetésekkel kapcsolatos intézkedéseket, aztán dr. Boda Livia igazságügyi elmeszakorvos tesz jelentést. Mind a 19 vádlottra vonatkozóan részletesen ismerteti az elmeszakorvosi vizsgálat eredményét és összegezésül közli, hogy az Országos Elme és Idegmegfigyelő Intézet egyetlen vádlottnál sem tapasztalt elmebetegségre utaló tüneteket.

Néhány vádlott feláll és igyekszik bizonygatni, hogy ideg-, illetve elmebeteg.

Dr. Szabó Árpád igazságügyi orvosszakértő az egyéb betegségekkel kapcsolatban tesz szakértői vallomást: közli, hogy egyik vádlott betegsége sem olyan, amely befolyásolhatná tudati képességeiket.

Március 21

A bíróság pótlólag meghallgatja az egyik, előző napon igazoltan meg nem jelent Hajek László (szül.: 1918) tanút, aki sokáig a Telefongyárban dolgozott. Innen ismeri Bükkös Györgyöt, aki 1956-ban az ő csoportjában volt anyagmozgató. Az ellenforradalom idején is együtt dolgoztak. A tanú elmondja, hogy Bükkösről tudta: nem régen szabadult a börtönből. Az ellenforradalom napjaiban rendszeresen bejárt az üzembe.

„Hajek: Nyugodt lelkiismerettel állítom, hogy Bükkös semmiféle ellenforradalmi tevékenységet nem fejtett ki. Félrehúzódo, szerény ember volt.”

Ezután a bíróság ismerteti az időközben beszerzett iratokat, a vádlottak által kért szakvéleményeket, valamint egyéb dokumentumokat, az 1945—1949 között lefolytatott bírósági perek jegyzőkönyveit stb. A tanácsvezető felolvassa a Németh Lajos védője által előterjesztett két oklevelet, amelyeket a vádlott az 1961-ben tanúsított jó munkájáért kapott; Baráth János az Óbudai Hajógyárban kapott jó munkájáért dicsérő oklevelet; Kovács János kiváló dolgozói oklevelet. Az elnök felolvassa a honvéd kiegészítő parancsnokság átíratát, amelyben megkeresésre értesíti a bíróságot, hogy Baráth Kálmánnak hadköteles adata nincs nyilvántartva, illetve a nyilvántartásban bemondás alapján a következő bejegyzés áll: 1944. december 25-től 1945. június 8-ig hadifogságban volt.

„Elnök (Baráth Kálmánhoz): Itt, a tárgyaláson azt mondta, hogy december 28-án esett fogságba... Maga diktálta be a kiegészítő parancsnokságnak ezeket az adatokat?

Baráth: Nem tudom, melyiket tartsam fenn, hogy 25-én vagy 28-án estem fogságba . . . Egyébként, amikor az összeírás volt, tényleg én diktáltam ezt be . . .”

Több bizonyítaskiegészítési indítvány nem történt, ezért a bíróság a bizonyítási eljárást befejezettnek nyilvánítja.

Harmincötödik tárgyalási nap

Március 23

Dr. Kelemen Géza, a per ügyésze megrázó szavakkal ecseteli azt a sok szörnyűséget, amit a vádlottak a nyilasuralom alatt elkövettek. Majd a vádiratban benyújtott tényállást kiegészíti több olyan bűncselekménnyel, amelyek a bírósági eljárás során kerültek napfényre. Például Szőke Antal, Szelepcsényi utasítására 1944 decemberében a pártház pincéjében egy személyt agyonlőtt. Az áldozat egyik kiskorú gyermekét Erős János puszta kézzel megfojtotta. Ugyanekkor a jelenlevő Németh Lajos a másik gyereket a mosókonyhában levő vízzel telt dézsába fojtotta.

A vádirat nem tartalmazza, de a tárgyalás adatai szerint 1944 december elején a Rákos-pataki kivégzésben Hernádi Jenő is részt vett . . . A tárgyalás adatai alapján megállapítható, hogy az idős Michalik halálát követő megtorlásban Kröszl Vilmos is részt vett és legalább egy személyt agyonlőtt.

Az ügyész ezután részletesen foglalkozik a vádlottak egy-egy általános jellegű védekezésével.

„*Ügyész:* A vádlottak közül többen arra hivatkoztak, hogy bűncselekményeiket parancsra követték el. Ennek a védekezésnek a cáfolata azonban nem igényel különösebb erőfeszítést. A háborús bűntettek elbírálásánál kialakult

joggyakorlat szerint még a katonák — akik előljáróik parancsára cselekedtek — sem mentesíthetők a büntetés alól. Senkinek nincs joga gyilkosságra parancsot adni, s ennek végrehajtója, annak kiadójával együtt felelős. Ám ebben az ügyben nem is parancsokról és végrehajtókról van szó. Nem katonákról, hanem olyan személyekről, akik önként jelentkeztek és kerültek a nyilaskeresztes pártba, önként váltak részeseivé a gaztetteknek...

A vádlottak közül többen visszavonták és megváltoztatták a rendőrségen tett vallomásukat. A vallomások megváltoztatását egyesek, mint Baráth Kálmán és Kálmán László, pszichikai erőszakkal magyarázták. Erős János nem állította azt állítani, hogy a nyomozás során bántalmazták és azért tett beismerő vallomást. Azt felesleges bizonyítani, hogy a nyomozati eljárás során a törvényességet minden esetben a legszigorúbban betartották. Hogy mennyire nem kényszerítették a vádlottakat a beismerő vallomás megtételére, azt leginkább az igazolja, hogy egyes vádlottak, mint például Kröszl Vilmos, Sándor Alajos, vagy ifj. Baráth János a nyomozati eljárás során nagyrészt tagadták a büntettek elkövetését. Vajon, e vádlottakkal szemben miért nem alkalmaztak testi vagy lelki kényszert, hiszen őket is felszólították az őszinte vallomás megtételére? Mindössze arról van szó, hogy egyes vádlottak az eléjük tárt bizonyítékok súlya alatt belátták tagadásuk feleslegességét, és azt, hogy őszinte vallomásuk esetleg enyhítheti büntetésüket.

A nyomozás befejezése és a tárgyalás között hosszú idő telt el és a börtönben egyes „jóakarók” tanácsára néhány vádlott megváltoztatta beismerő vallomását, úgy gondolván, hogy tagadás esetén nem kerülhet sor a bűnösség megállapítására. A vádlottak nem tudták elfogadható módon megindokolni, miért változtatták meg rendőrségi vallomásukat. Természetesen, joguk van a védekezésre, nem kötelesek beismerő vallomást tenni. A bíróság azonban az ősz-

szes bizonyítékok alapján ítél, és ebben az ügyben igen sok egyéb bizonyíték van...

A vádlottak bűnössége a háborús bűntettekben megállapítható. 1945. évi VII. számú törvénnyel törvényerőre emelt és 1440/1945. M. E. számú rendelettel módosított és kiegészített 81/1945. M. E. számú rendelet 11. § 5. pontja szerint háborús bűnös az, aki akár belföldön, akár külföldön felbújtója, tettese, vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének vagy megkínzásának. Az itt bíróság elé került vádlottak kivétel nélkül tettese voltak emberek törvénytelen kivégzésének.

A népbírószági rendelet 15. §-a arról rendelkezett, hogy ha a háborús bűntettet fiatalkorú követte el, amennyiben a 16. életévét betöltötte, vele szemben a fiatalkorúakra vonatkozó jogszabályokat nem szabad érvényesíteni, és így akár halálbüntetés is kiszabható. Ezt a jogszabályrendekezést a jelenleg érvényben levő büntető törvénykönyv életbelépéséről kiadott 1962. évi 10-es TVR 2. §-ának 3. bekezdése hatályon kívül helyezte. A bűntett elkövetésekor még fiatalkorú terheltekkel szemben, tehát csak a ma hatályban levő, meghatározott büntetések alkalmazhatók, vagyis a fiatalkorúra kiszabható szabadságvesztés maximum 10 évi börtön lehet. A BTK 36. § 1. bekezdése szerint a halálbüntetés csak azzal szemben alkalmazható, aki a bűntett elkövetésekor a 20. életévét betöltötte.

1963. március 22-én a Népköztársaság Elnöki Tanácsa törvényerejű rendelettel közkegyelmet gyakorolt. Ám a közkegyelmi rendelkezések a vádlottakra nem vonatkoznak, mivel a TVR 6. §-a értelmében azok, akik gyilkosságokat, szándékos emberölést, rablást követtek el — kegyelemben nem részesülhetnek. A vádlottak pedig kivétel nélkül gyilkosságot, illetve szándékos emberölést valósítottak meg.

A nemzetközi jogi fórumokon sok vita folyt a háborús bűntettek elévüléséről. Ezt a vitát a legtöbb országban a háborús bűntettek elévülhetetlenségének kinyilvánításával

zárták le. Mi volt ennek az indítéka? Az egyéb büntettek büntethetőségét kizáró elévülés jogpolitikai alapja az, hogy a hosszú idő eltelte miatt rendszerint nem érvényesülhetnek a büntetés céljai, s ilyen esetekben a társadalom nyugalmanak helyreállítása végett napirendre tér a büntett felett... Am más a helyzet, a háborús büntetteknel, amelyek olyan törvényi tényállásokat tartalmaznak, ahol az elkövetőket különleges megítélés és elbírálás alá kell vonni. Az ilyen büntettek megvalósítóival szemben elsősorban a társadalmi védekezésnek kell előtérbe kerülnie. A társadalom, a tömeggyilkosságok felett soha nem tér napirendre és nyugalmanak helyreállítása, biztosítása végett akár több évtized elteltével is szükség van a büntetés kiszabására... Be kell rögződni az agyakba, hogy az ilyen büntettek elkövetőit — bármikor is érje őket utol az igazságszolgáltatás — megbüntetik...

Itt foglalkozom azzal az elvi kérdéssel is, amely az enyhítő körülmények értékelésénél felmerülhet, vagyis, hogyan kell értékelni jelen ügyben az időmúlást. Álláspontom azonos a Legfelsőbb Bíróság e témakörben kifejtett véleményével, mely szerint az elévülhetetlen bűnök felelősségrevonásánál az időmúlást nem lehet enyhítő körülményként figyelembe venni. Ellenkező esetben ugyanis a legsúlyosabb büntetést egyáltalán nem lehetne kiszabni. A vádlottak személyi körülményeivel kapcsolatban csak annyit, hogy a felszabadulás után a 19 vádlottból 10 személyt ítélte el a bíróság különböző bűncselekmények miatt, s ez mutatja milyenek voltak azok, akik a XIV. kerületi nyilaskeresztes pártházban tevékenykedtek...

A súlyosbító és enyhítő körülményekkel szeretnék kissé részletesebben foglalkozni. Valamennyi vádlott terhére súlyosbító körülményként kell figyelembe venni, hogy egyenként is több ember megölésében vettek részt. Hosszú időn keresztül folytatták a gyilkosságokat és rendkívüli kitaratást, állhatatosságot tanúsítottak a szörnyű bűnök elkövetésében.

A feltáráó jellegű, őszinte beismerő vallomást mindössze Bükkös György és Monostori Gyula esetében lehet álláspontom szerint figyelembe venni.

A többi vádlott, kivétel nélkül, részbeni beismerésben volt, nem tárta fel tettét teljes egészében és így elzárta maga elől azt a lehetőséget, hogy őszinteségét megbánásnak is lehessen tekinteni.

A felszabadulás utáni tisztességes életet, kiemelkedő jó munkát enyhítő körülményként kell figyelembe venni Bükkös Györgynél, Hollai Józsefnél, Füredi Pálnál, Monostori Gyulánál, Pataki Ferencnél és Kraut Gyulánál...

Kröszl Vilmos esetében súlyosbító körülmény, hogy vezető beosztású volt és így módon követte el büntetlét. Ugyancsak súlyosbító körülmény, hogy 1956-ban ismét a néphatalom ellen támadt, ellenforradalmárként jelentkezett és géppisztolyos nemzetőrként tevékenykedett. Enyhítő körülmény javára, hogy két kiskorú gyereke van és igazoltan beteg.

Németh Lajos esetében súlyosbító körülmény, hogy vezető beosztású volt és gyereket ölt meg.

Bükkös Györgynél a vezető beosztás súlyosbító körülmény; viszont enyhítő körülmény, hogy 11 évet már letöltött a börtönben, ennek a beszámítását a büntetés kiszabásnál indítványozom; enyhítő továbbá tüdőbetegsége és feltáráó jellegű vallomása.

Hollai Józsefnél súlyosbító az a példátlan szadista magatartás, amikor egy ember szemét kiszúrta; enyhítő egy kiskorú gyereke és rokkantsága.

Szöke Antal esetében egy kiskorú gyereke az enyhítő körülmény.

Baráth Kálmánnál enyhítő körülmény három kiskorú gyereke és hogy a cselekmények elkövetésekor nem volt 20 éves; súlyosbító viszont feltűnő durvasága, szadista magatartása.

Kálmán Lászlónál két kiskorú gyereke és akkori fiatalabb kora enyhítő körülmény.

Füredi Pál esetében különösebb enyhítő és súlyosbító körülményt nem észleltem.

Hernádi Jenőnél egy kiskorú gyereke jelentkezik enyhítő körülményként.

Erős Jánosnál súlyosbító, hogy gyereket ölt, pártszolgálatos csoportvezető volt; enyhítő idősebb kora.

Mészáros Lászlónál egy kiskorú gyereke és akkori fiatal kora jön számításba, mint enyhítő körülmény.

Monostori Gyulánál enyhítő körülmény apja hatása, a felszabadulás után végzett jó munkája, őszinte beismerő vallomása. Monostori fiatalabb kora nem jön enyhítő körülményként számításba, mert egyébként is a fiataalkorúakra vonatkozó rendelkezések kerülhetnek vele szemben alkalmazásra, egy körülményt nem lehet kétszeresen értékelni.

Sándor Alajos esetében súlyosbító, hogy 1956-ban ugyanott folytatta, ahol 1944-ben abbahagyta: ismét kommunisták összeszedésével foglalkozott fegyveresen; enyhítő három kiskorú gyereke.

Pataki Ferencnél nem észleltem különösebb enyhítő körülményt.

Kraut Gyula esetében enyhítőként jelentkezik idős kora, s az, hogy mások hatására került a nyilas pártba.

Kovács István és Kraut József esetében szintén nem találtam különösebb enyhítő körülményt.

Baráth Jánosnál enyhítő egy kiskorú gyereke. Nála szintén nem lehet enyhítő körülmény fiatal kora, mivel vele szemben is a fiataalkorúakra vonatkozó jogszabályok kerülnek alkalmazásra."

Az ügyész ezután indítványozza, hogy a bíróság ítélje halálra: Kröszl Vilmost, Németh Lajost, Bükkös Györgyöt, Hollai Józsefet, Szőke Antalt, Füredi Pált, Erős Jánost, Sándor Alajost és Kraut Józsefet; ítélje a legsúlyosabb szabadságvesztésre Baráth Kálmánt, Mészáros Lászlót, Kálmán Lászlót, Kovács Jánost és Kovács Istvánt, s ren-

delje el, hogy a szabadságvesztést szigorított börtönben hajtsák végre; Hernádi Jenőt, Pataki Ferencet és Kraut Gyulát megfelelő hosszú tartamú szabadságvesztésre ítélje a bíróság, amelyet szintén szigorított börtönben töltsenek; Monostori Gyulát és Baráth Jánost a büntetési tétel felső határát megközelítő szabadságvesztésre ítéljék.

Harminchatodik tárgyalási nap

Március 24

Ezen a napon kezdődnek el a védőbeszédék. A védőbeszédék időtartama nincs korlátozva, ezért a bíróság felkéri a védőket, jelentsék be, milyen sorrendben kívánnak szólni. Elsőnek dr. Bárándy György ügyvéd, Kröszl Vilmos vádlott védője jelentkezik.

„Védő: A háborút, mint fogalmat, mint szót gyakran használjuk, naponta többször is a legkülönbözőbb értelemben és mégis igen ritkán gondolunk arra, hogy ennek a szónak a tartalma tulajdonképpen mit is jelent, hogy egy fejtetőre állított világot jellemez; olyan világot, amelyben olyan cselekmények, olyan emberi magatartások, amelyek a művelt népek büntető törvénykönyveiben bűncselekmények, egyszerre polgárjogot nyernek és bizonyos körülmények között ezek szinte dicséretessé válnak. Amikor valaki, ennek a jelenleg folyamatban levő bűnpernek az anyagát elolvassa, meg kell állapítania, hogy azok a cselekmények és emberi magatartások, amelyek vád tárgyává lettek téve, egyben borzalmasak is. Ezeket a cselekményeket — azt hiszem védőtársaim nevében is kijelenthetem — mi védők is a legmesszebbmenőkig elítéljük. Ugyanakkor a vádlottak védelmét el kell látni. Szükséges erre rámutatni,

mert a legkülönbözőbb megnyilvánulások történtek az utóbbi időben e per folyamán, nemcsak itt a tárgyalóteremben, hanem mindenütt másutt is, amelyek a vádlottak iránti ellenszenvet kiterjesztették a védelemre is. A védő és védenca, vagyis a vádlott közötti viszony nem magánjellegű kapcsolat. Hogy az elkövetett bűntett és annak elkövetője felderíttessék, hogy az ekként felderített elkövetőt felelősségre vonják — közügy. De közügy az is, hogy senkit ne lehessen felelősségre vonni, aki nem követett el bűntettet. A bíróság olyan szerv, amely a tárgyilagos elbírálásra törekszik. Az ügyész képviseli a vádat.

A vádlottnak szüksége van valakire — hiszen a saját ügyében természetszerűleg nem láthat teljesen tisztán —, aki csak az ő ügyével törődik, aki nem mind a 19 vádlott ügyével, hanem kizárólag csak az övével, s akinek törvény szerinti feladata, hogy az összes enyhítő körülményeket felkutassa és a bíróság elé tárja. Nemcsak azért van szükség védőre, mert valamilyen okból formálisan ezt a védelmet el kell látnia, hanem azért, mert a vádlottnak tényleg segítségre van szükség. Kérem tehát, hogy amikor perbeszédemet elmondom, az általam előadottakat szíveskedjenek mindig ebből a szempontból nézni. Minden mondatom előtt ott áll, hogy magát a cselekményt messzemenően elítélem, de a vádlott védelmét kívánom szolgálni.

Kröszl Vilmos elsőrendű vádlott saját beismerése két cselekmény vonatkozásában — amelyet a tárgyalás egyéb adatai is alátámasztanak — bőségesen elég arra, hogy a bíróság megfelelő következtetést vonjon le a vádlott bűnösségére. Ennek ellenére nem nagyzolhatom el a többi, Kröszl Vilmos vádlott terhére rótt tényállást, mert a törvényesség megköveteli, hogy senkire több bűncselekményt ne állapíthasson meg a bíróság, mint amit valóban elkövetett.”

A védő elemzi a tárgyaláson elhangzottakat. Először levonja azt a következtetést, hogy Bükkös haragudott

Kröszlre, mert nem őt nevezték ki kerületvezetőnek, ezért az elsőrendű vádlottra mondott terhelő vallomását — szerinte — nem lehet elfogadni. Kraut József vallomását — hogy Kröszl Vilmos kényszerítette a nyilas pártba — zavarnosnak és olyannak tartja, amelyre nem lehet tényállást alapítani. A részletek vonatkozásában is hangsúlyozza, hogy a bíróság csak akkor állapítson meg egyéb bűncselekményeket Kröszl Vilmos terhére, ha azok nem csupán a vádlottak vallomásain alapulnak, hanem egyéb módon is bizonyíthatók.

„Védő: Az ügyészi álláspont szerint Kröszl kerületvezetősége idején 40 kivégzés történt. Ennek megállapítását ugyancsak kérem mellőzni. December 27-én lett Kröszl a kerület vezetője, 8—10 embere volt, ráadásul meg kellett szervezni a pártszolgálatot, be kellett szerezni a kocsit, s mire mindezzel megvolt, vége is lett a kerületvezetőségnek... En nem kívánom azt mondani, hogy Kröszl nem vett részt semmiben. De semmi esetre sem abban a mértékben, amely a vád szerint fel van tüntetve... Itt van Kálmán Imre tanú, akiről szerintem a szavahihetőség szobrát lehetne felállítani és Kröszlt nem is ismerte. Kröszlt sokan látták a tanúk közül az emeleten, de a pincében csak egyszer-kétszer...”

A védő továbbiakban azokról a körülményekről, társadalmi viszonyokról beszél, amelyekben védence felnevelkedett és később a bűncselekményeket elkövette. Az elévülésről ezeket mondja:

„Védő: A cselekmények természetesen nem évülhetnek el. Ellenben messzemenően vitába kívánok szállni azzal az állásponttal, hogy az időmúlás nem ítéhető enyhítő körülményként. Vitázom még akkor is, ha a Legfelsőbb Bíróság álláspontja. Ennek az álláspontnak ugyanis van egy alapvető hibája. Az álláspont szerint azért nem lehet enyhítő

körülményként figyelembe venni az időmúlást, mert akkor csak egész kivételes esetben lehetne a legsúlyosabb büntetést alkalmazni. Ez nem indok! Abból a szempontból bírálni valamit, helyes-e vagy sem, hogy ennek az alkalmazása lehetetlenné teszi esetleg a legsúlyosabb büntetés kiszabását? ... Ebben az ügyben a cselekmény elkövetése óta több mint 20 év telt el. Az elmúlt 20 évet én olyannak tekintem, amelyben az egyén megnevelése, megjavítása várható, s nem indokolja vele szemben a legsúlyosabb büntetés kiszabását. Ebben az országban a fasizmus újraeredése már lehetetlen. A kapitalista környezet szükségessé teszi talán az elrettentést? Jó! Megjelent Szálasi könyve Dél-Amerikában. De kérem! Ez a könyv csak egy kis csoportnál jelent meg... Lehet az is, hogy alakult Nyugat-Németországban egy új fasiszta párt, idős, még mindig fasiszta elemekből. De amikor az egész világ elítéli a háborús bűnöket, akkor szerintem nincs meg annak a konkrét veszélye, hogy valahol is a fasizmus, ebben a formában felüsse a fejét... Eltelt kérem sok idő és nem tudok abban hinni, hogy ez idő alatt a vádlottak, így Kröszl Vilmos is, ne döb-bentek volna rá arra, hogy tulajdonképpen mi történt. Lehetetlen, hogy ne lett volna a 22 év alatt lelkiismeret-furdalásuk. Ezek az emberek 22 évig félelemben, rettegésben éltek. Ez a félelem, a lelkiismeret-furdalás büntetés volt, amit a büntetés kiszabásánál nem lehet figyelmen kívül hagyni. Kikereste a fasizmus a maga áldozatait... Kikereste elsősorban azokat az áldozatokat, akiket megöltek, de más értelemben áldozatnak tekintem a megtévesztett tömeget is, akik részt vettek a fasizmus vezetőinek aljas céljaiban, azok megvalósításában. Kröszl Vilmos itt ül a vádlottak padján, de azt hiszem ott ül mögötte, vagy éppen előtte az egész fasiszta rendszer... Amikor egy vádlottra büntetést kell kiszabni, mindig egy bizonyos arányosítást kell eszközölni. A vezetőket Szálasiól kezdve megbüntették. Az egész rendszer, az egész világ velünk érzett. Nem lehet és nem szabad elfelejteni, amit az a

rendszer elkövetett és el kell ítélni. De az ítélet során áranyósítani is kell.”

A védő kéri a bíróságot, hogy ne szabja ki védencére a legsúlyosabb büntetést.

Baráth János védelmében dr. Maly József védőé a szó. Beszédében hivatkozik védencének általános védekezésére, hogy az eseményekben nem vett részt. A védő ezután idéz néhány tanút, akik — szerinte — szavahihetően azt támasztották alá, amit Baráth János mondott, vagyis, hogy nem járt be a zuglói nyilasházba. A továbbiakban részletezi a vádiratban foglalt mindazon bűncselekményeket, amelyekben — a vád szerint — Baráth János részt vett.

„Védő: A vádirat szerint a szelektálásban, kegyetlenkedésben valamennyi vádlott, így védencem is részt vett. Védencem bűnösségének megállapítására utalás történt Bükkös és Monostori vádlottak, valamint Bohlmann tanú vallomásában. Védencem azonban azzal védekezik, hogy ebben az időben, akkor ő még Akasztó községben volt és ezt két ismerőse, mint tanú, alá is támasztotta. November 12-ről van szó. Bohlmann kihallgatott tanú ugyan határozottan állította a tárgyaláson, hogy Baráth János is bántalmazta őt a pincében, de más tanúk meg azt mondják, hogy ezen a napon a bántalmazások a pártház udvarán történtek. Ilyen értelemben Bohlmann tanú vallomását szerintem nem lehet figyelembe venni... Tehát ilyen vonatkozásban kell a cselekményeket értékelni. Védencem cselekményeinek elkövetésekor fiatalkorú volt. Így a tárgyaláson ő maga is, valamint Maárné, Magyarné és egyéb tanúk vallották, hogy milyen gyerekkora volt a tizenkilenccedrendű vádlottnak. Mindezek szerintem olyan nyomatékos enyhítő körülményt jelenthetnek az ítélelhozatalnál, hogy a vádhatóság által indítványozott büntetés mértékét még távolról se ériék el.”

Kovács János védelmében ugyancsak dr. Maly József mondott védőbeszédet. Nála is részletezi a tényállást és azokat a bűncselekményeket, amelyeket Kovács János is tagadott, próbálja a kihallgatott tanúk és a rendelkezésére álló bizonyítékok összevetésével cáfolni. Majd arról beszél, hogy védence igyekezett beilleszkedni az új társadalmi rendbe és munkahelyén megbecsülésben részesült.

„Védő: Az egyénítés során rá kívánok mutatni, hogy Kovács János személyében biztosíték van arra, hogy ő ilyen cselekményeket a jövőben nem hajlandó végrehajtani. Ennek a ténybeli következtetésnek levonásához két adat elég. Az egyik, hogy a vádlott a korábbi nyilas tevékenységével homlokegyenest szembenálló olyan mély lelki és tudati elhatározáshoz jutott, mint az, hogy nem volt hajlandó katonának bevonulni és ezért súlyos szabadságbüntetést is kapott, vagyis jehovista lett... Ez a meggyőződés pedig kizárja, hogy ilyen, vagy ehhez hasonló cselekményeket bármikor is végrehajtsa. A másik, hogy 1956-ban sem csinált semmit... Ilyen körülmények között én azt kérem, hogy a tisztelt bíróság szíveskedjék a bűnösség és a büntetés mértékének a megállapításánál, eltérve az ügyészi végindítványtól, lényegesen enyhébb ítéletet hozni.”

Szöke Antal védelmében dr. Giczi Emil védő szól. Részletezi a vádiratban felrótt bűncselekményeket, Szöke beismerő vallomását és a bizonyítékokat.

„Védő: Védencem több esetben Szelepcsényi fenyegetésének és parancsának hatása alatt került odáig, hogy kivégzésekben részt vegyen. Abban a tekintetben, hogy ezek hol, hogyan és miként kerültek megvalósításra, védencem nyílt, őszinte, feltáró jellegű vallomást tett. Adatai hűségesen adják vissza a valóságot, s ezekre nem is tartom szükségesnek, hogy kitérjek... 11 kivégzésben vallotta magát bűnösnek, az ügyészség végindítványában azonban 13-ban

jelölte meg azokat az eseményeket, ahol kivégzések történtek és ezekben védencem is részt vett volna... Védencemnél az a megállapítás, hogy nála az átnevelésre semmilyen lehetőség nincs és a társadalom védelme is szükségessé teszi vele szemben a legsúlyosabb büntetés kiszabását, a konkrét tények semmilyen vonatkozásban nem támasztják alá... Védencem bátran szembenézett a múltjával. Elismerte, hogy miket követett el, hogyan követte el. Ezzel a múltat le is zárta, s e vonatkozásban elég utalni arra, hogy életvezetése az elmúlt 22 év alatt ezt igazolja és alátámasztja. Arra kérem a tisztelt bíróságot, mellőzze a legsúlyosabb büntetés kiszabását és olyan büntetést szabjon ki, amely a vádlott kellő átnevelését biztosítja.”

Bükkös György védelmében dr. Kacsóh Zoltán védő kifejtette, hogy teljes mértékben osztja a per ügyészének nézeteit, csupán egy vonatkozásban száll vitába vele, mégpedig az időmúlás, mint enyhítő körülmény tekintetében.

„Védő: A tényállás vonatkozásában úgy hiszem Bükkös György olyan széleskörűen tárta fel cselekményeit, azok elkövetését a bíróság előtt, hogy azoknak védői oldalról való boncolgatása csupán két szempontból jöhet számításba. Az egyik: a Várban történt események. Itt szerintem védencem tévedésben lehet a saját személye vonatkozásában. A másik: nem lehet kihagyni azt a motívumot, amely a vádlottakat vezette a cselekmények elkövetésében. Volt néhány közöttük, aki megszállottja volt a nyilas eszmének, mint például Bükkös György. Mások kifejezetten szadista magatartásuk kielégítését találták meg ezekben a cselekményekben, voltak olyanok, akik egyszerűen rablás szándékával kerültek oda, mások meg a katonai szolgálat alóli kibúvás lehetőségét látták ebben. Bükkös György — sok tanú beszélt erről, egykori nyilasok is — nem vett részt verésekben, kínzásokban. Ez is mutatja, hogy eszmei megszállottságból követte el súlyos bűneit... A büntetés

súlyosságának kívánalmával egyetértek, de a büntetés nemével messzemenően nem... A tisztelt Fővárosi Bíróság legalább ugyanúgy tudja, mint én, hogy ritkán fordul elő, amikor egy vádlott ilyen mélyen megbánja azt, amit elkövetett, ennyire alaposan és mélyen felülbírálja önmagát, s ilyen töredelmesen álljon bírái elé, mint azt Bükkös György tette. Ez az ember tíz év alatt maga volt a bocsánatkérés, ha szabad így kifejeznem magamat, aki minden vonatkozásban igyekezett úgy élni, hogy kifogás se mérülhessen fel ellene. Ha a súlyosbító és enyhítő körülményeket mérlegre tesszük, úgy érzem, a legsúlyosabb büntetés a vádlottal szemben, feltétlenül aránytalan. Megítélésem szerint a szocialista humánus védecemnél feltétlenül érvényesülhet, ezért kérem a tisztelt bíróságot, hogy gyakoroljon kegyelmet saját ítélkezésében és az adott körülmények között ne a legsúlyosabb büntetést, hanem szabadságvesztés büntetést alkalmazzon.”

Harminchetedik tárgyalási nap

Március 28

Hollai József védelmében dr. Fürst Lajos mond védőbeszédet. Elismeri: a vád szörnyű, s nincs ember, akiből ezek a cselekmények ne váltanák ki a legmélyebb felháborodást.

„Védő: De a törvényesség szolgálata lecsillapítja a felháborodást, háttérbe szorítja az indulatot. Hideg tárgyilagossággal ruházza fel azt, aki hivatásából következően nyúl ehhez az ügyhöz... Ami a tényállást és a bizonyítottság kérdését illeti, védecem a terhére rótt cselekmények elkövetését nagyrészt beismerte, s néhány részletkérdésben

van tagadásban... A bűnösség és a minősítés kérdése tehát nem vitatható. Így csupán az jön nagy súllyal szóba, milyen legyen a kiszabandó büntetés neme és az alkalmazandó büntetés mértéke. A helyes megvilágítás érdekében elsősorban a vádlott alanyi bűnösségének fokát kell vizsgálni. Milyen mértékben vezethetők vissza cselekményei a saját akaratelhatározására és milyen mértékben tulajdoníthatók azok a körülmények befolyásoló hatására."

A védő ezután azt igyekszik kimutatni, hogy Hollait a tragikus gyerekkor, a szörnyű körülmények szinte taszították abba a társaságba, ahol végül gyilkos lett...

Németh Lajos védelmében dr. Kánai András ügyvéd mond védőbeszédet. Sorra veszi azokat a terhelő vallomásokat, amelyek Németh Lajos bűneit bizonyítják, annak tagadásával szemben.

„Védő: Bükkös, Monostori vallomását én nem tudom elfogadni, még akkor sem, ha saját magukra nézve is tetek terhelő nyilatkozatokat. Hollai vallomását sem fogadhatom el, mert testi fogyatékossga miatt lelkileg eltorzult valaki és bizonyos, hogy gyűlöletből fakad a vallomása."

A védő kiemeli és cáfolja azt a vádpontot, amely Németh Lajos terhére rója, hogy egy gyermeket a mosókonyhában vízbefojtott. Okfejtését azzal indokolja, hogy amikor a börtönben beszélt védencével, felszólította: mondja becsület szavára, megfojtotta-e azt a gyermeket? és a vádlott azt válaszolta: nem.

O Németh Lajost nem látja annyira elvetemültnek, hogy ezt a cselekményt elkövette volna. Különben véleménye szerint Németh Lajos az elmúlt 22 év alatt „megtanult becsületesen élni és gondolkodni”, ezért irgalmas ítélet kiszabását kéri.

Baráth Kálmán vádlott védelmében dr. Nehéz-Posony József mond védőbeszédet.

„Védő: Baráth Kálmán védelmének az ellátása nehéz feladat! Nehéz elsősorban azért, mert a terhére rótt cselekmények jellege, súlya, jelentősége olyan, hogy azok minden egészséges, ép erkölcsi érzékkel bíró ember szemében menthetetlenek. Nehéz másodszorban azért, mert a vádlott ezeket a cselekményeket a nyomozati eljárásban és az ügyész előtt is beismerte! Nehéz továbbá, mert a tárgyaláson néhány vádlott-társa, valamint néhány tanú konkrét vallomása ellene szól. Végül azért, mert ennek a vádlottnak volt valami a személyében, magatartásában, a modorában, ami mintegy előtérbe nyomta a személyét. Mint kirendelt védője, több ízben nyomatékosan felhívtam a figyelmét annak esetleges következményeire, mitől fosztja meg magát, ha alaptalanul visszavonja korábbi vallomásait... Nekem is azt mondta, hogy a cellában vallomásait ő találta ki. A tisztelt bíróság mérlegelésének tárgyát fogja képezni, hogy elfogadható-e és mennyiben elfogadható Baráth Kálmán védekezése... Az egyetlen védelmi tanú, akit bejelentettünk és akit a bíróság kihallgatott, nem akart vagy nem tudott emlékezni arra, hogy védencemmel együtt lett volna katona. Baráth Kálmán, mint mondja, november 1-én bevonult katonának és december utolsó napjaiban szovjet hadifogságba került. Ezt támasztja alá szerintem, hogy Baráth Kálmán, mint Bükkös mondta — aki igazán nem gyanúsítható azzal, hogy menteni akarja Baráth Kálmánt —, nem szerepel a katonai felmentendők listáján. Pedig ha védencem olyan élvonalbeli pártszolgálatos volt, bizonyára szerepelt volna ezen a listán. Ha mégsem szerepelt, ez nyilvánvalóan azért történt így, mert akkor már úgyszólván katona volt. A szovjetunióbeli hadifogságot a Honvéd Levéltár és a kiegészítő parancsnokság is igazolta. Nem vitatom, a fogságba esés időpontja bemondás alapján van feltüntetve e közokiratban, de mivel az ellenkezője sincs bizonyítva, én valóságként fogadom el. Ha azonban a tisztelt bíróság ezeket az adatokat nem is tekintené olyannak, amelyek a vádlott »alibijét« védekezé-

sében teljesen igazolnák, akkor sincs akadálya annak, hogy egyéb adatokat egybevetve mérlegelje a különböző tényeket, adatokat. Így például azt, hogy a 19 vádlottból — noha a vád tisztelt képviselője azt is mondta, hogy valamennyi vádlott-társ terhelően vallott Baráth Kálmánra — csak hat vádlott-társ terhelő vallomásáról tudok... Kifejezetten terhelő vallomást csupán három vádlott-társ tett, Bükkös, Monostori és Szőke vádlottak. Pedig ha Baráth Kálmán részt vett volna e bűncselekmények elkövetésében, akkor legalábbis a többieknek látniuk kellett volna, akik saját maguk cselekvését illetően beismerő vallomást tettek... Nem tartom lehetetlennek, hogy valaki pontosan emlékezzék, de túlságosan valószínűnek sem. Mindenesetre nagy óvatosságra van szükség, amikor a megkívánt bírói bizonyossággal tényállást kell megállapítani. Különös óvatosságra van szükség a főbenjáró ügyekben, ahol emberéletekről van szó. Igaz, hogy ők, a vádlottak, nem tisztelték az emberi életet... De mi tiszteljük még a bűnös ember életét is.”

A védő ezután arról beszél, hogy Baráth Kálmán esetében törvényileg semmiféleképpen sem szabható ki a leg súlyosabb büntetés, mivel a cselekmények elkövetésekor még nem töltötte be a 20. életévét.

Füredi Pál védelmében dr. Barabás Géza mond védőbeszédet. Füredi részben tett beismerő vallomást, ezért a védelem azzal foglalkozik, amiről védeence azt állítja, hogy nem követte el.

„Védő: Bár a vádhatóság a leg súlyosabb büntetés kiszabását indítványozta, úgy érzem, ez csak akkor indokolt, amikor a társadalmi védekezés ezt megkívánja. Véden-cemnél azonban, bármilyen súlyosan terheli is a tényállás, nem indokolt a leg súlyosabb büntetés.”

Hernádi Jenő vádlott védelmében dr. Kádár Pál mond védőbeszédet. Ő is a szörnyű cselekmények erkölcsi elítélésével kezdi, majd rámutat, hogy védenca a nyomozás első percétől kezdve tagadta a terhére rótt cselekmények elkövetését.

„Védő: Hernádi Jenő vonatkozásában a vádhatóság három gyilkossággal kapcsolatban állapított meg tényállást, mint olyat, amelyben bizonyítottanak látja a gyilkosságban való részvételt. Igaz, a tanúk közül Kálmán Imre határozottan felismerte védencemet, s néhány vádlott-társa terhelően vallott rá. De Kálmán Imre tanúvallomása pusztán azt említi, hogy látta védencemet a pártházban. Szőke Antal vádlott terhelően vallott védencemre. Az ő tárgyalási magatartása bennem azt a benyomást keltette, hogy hűségesen beszámol az általa elkövetett cselekményekről, vállalja azoknak a következményeit. Mégis azt kell mondanom, hogy 22 év távlatából nem emlékezhet teljesen tökéletesen a dolgokra. Aztán van egy alapvető dokumentum, amelynek a hitelességéhez semmi kétség nem férhet. A nyilas pártvezetőség állította ki, nevezetesen azokról a pártszolgálatosokról, akiknek a felmentését kérték a katonai szolgálat alól. Védencem ebben az időben katonaköteles volt, be kellett vonulnia. De nevét hiába keresem a listán, nem találom. Nyilván azért, mert nem volt ott... Védencem életének első 20 évét egy olyan korszakban élte le, amelyről védőtársaim már bőségesen beszéltek. Életének második 20 esztendejét a felszabadulás után a mi társadalmunkba beilleszkedve, dolgozva, becsületesen élte. Megítélésem szerint védencemnek az a cselekvősege és magatartása, hogy a nyilas pártnak tagja volt és saját elismerése szerint is részt vett egy alkalommal üldözöttek bekísérésében, még korántsem meríti ki azt a vádat, amelynek alapján súlyos büntetését kérte a vádhatóság képviselője...”

Kraut Gyula védelmében dr. Szilágyi István elismeri, hogy a bizonyítási eljárás nagyon körültekintő volt. Ennek ellenére vitatja védenca bűnösségének fokát.

„Védő: A bíróság rendelkezésére álló bizonyítékok alapján csak annyit állapíthatunk meg, hogy Kraut Gyula igen kis mértékben vett részt ezekben a cselekményekben és itt is csak ráhatásra és fenyegetésre, és mindezekben belül testvérének, Kraut Józsefnek a ráhatására. Maga a testvére is elismeri, hogy ő adta Kraut Gyula kezébe a pincében a gumibotot, hogy üsse a foglyokat... Kraut Gyula nem volt fasiszta, nem volt nyilas, egyszerűen csak nem akarta, hogy elvigyék katonának...”

Pataki Ferenc védelme során dr. Németh Imre védőbeszédében annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy neki igazat mondott védenca, amikor egy börtönbeli beszélgetés alkalmával tagadta előtte a terhére rótt bűncselekményeket. Elismerte, hogy tagja volt a nyilas pártnak és bejárt a Thököly út 80-ba, de nem tudta, hogy ott embereket ölnek meg és soha nem is vett részt emberek megkínzásában, kivégzésében.

„Védő: Az kétségtelen tény, hogy védencem 1944. október 15. után, mint nyilas párttag tevékenykedett, karszalagot viselt, fegyvere is volt, de ez a magatartása legfeljebb csak segítségnyújtás a nyilashatalom fenntartásához, s ha Pataki Ferenc vádlottal szemben egyáltalán szó lehet bűnösség megállapításáról, akkor mindössze csak ebben lehet bűnösnek kimondani...”

Kovács István védelmét is dr. Németh Imre ügyvéd látja el.

„Védő: Kovács István a nyomozás során ténybeli beismerő vallomást tett, amelyet nagy meglepetésemre itt, a

tárgyaláson, visszavont és csak egyetlen tömegkivégzésben való részvételét ismerte el. Azzal indokolta vallomásának megváltoztatását, hogy attól félt, bántani fogják őt a nyomozás során. Szerintem ennél a primitív, meglehetősen korlátolt embernél ez a védekezés elfogadható. Egyébként a vádlott egyéniségét most már megismerve, el tudom képzelni, hogy ugyanilyen magatartást tanúsíthatott a nyilasok között is: félt a vezető nyilasoktól . . .”

Harmincnyolcadik tárgyalási nap

Március 29

Monostori Gyula védelmét dr. Sipos Miklós ügyvéd látja el.

„Védő: Miután védencem mind a nyomozati eljárás során, mind a tárgyaláson teljes ténybeli, őszinte beismerő vallomást tett, a tényállással nem kívánok foglalkozni, csak azokkal a körülményekkel, amelyek előidézői voltak e szörnyű cselekmények elkövetésének . . . Védencem 16 éves volt, a hatások, apja elvesztése feletti bánata kétségtelenül kiválthatták belőle a legaljasabb emberi indulatokat. Védencem csak a felszabadulás után látott tisztán, akkor ismerte fel a fasiszta propaganda aljasságát, hazugságait. Ennek megfelelően rendezte be további életét és szívvel-lélekkel hűséges tagja lett népi demokratikus rendszerünknek. Mint hivatásos tiszt, letartóztatásáig derekasan dolgozott. Kitüntetések, dicséretetek, magas szakmai tudás . . . Az ellenforradalom alatt bőséges lehetősége lett volna, hogy korábbi énjéhez forduljon vissza, de nem ezt tette: fegyverrel védte a szocialista hazát az ellenforradalmárokkal szemben. Ebben a tárgyalóteremben szörnyű tragédiák

hangzottak el, egy nemzet drámájának napjai elevenedtek meg. De ha egy ilyen drámát az egyes ember sorsára lehet vonatkoztatni, védencem életútja is drámai. Az a mély drámai konfliktus, amelynek újra és újra össze kellett csapnia benne az elmúlt 22 év alatt gyerekkori énjével, gyermekkorban elkövetett borzalmas bűneivel, valamenynyünkben csak szánalmat kelthet. S ha megfigyelte a tisztelt bíróság, láthatta, hogy védencem őszinte vallomását nem csupán valamiféle önostorozásból tette, hanem tudatosan, úgy, hogy érződött minden szaván: nem múlt el nyomtalanul az eltelt 22 év nála... Védencem igazán őszinte, feltáró jellegű vallomása különös enyhítő körülményként jön számításba, ezért kérem a tisztelt bíróságot, hogy még a fiatalkorban elkövetett bűncselekményre kiróható maximális büntetést se szabja ki..."

Sándor Alajos védelmében dr. Pál Jenő védő is azokkal a hatásokkal kezdi, amelyeket ez a szörnyű anyagot tárgyaló bűnper a közvéleményben kiváltott.

„Védő: A bizonyítékok értékelése során először is el kell ismerni, hogy ilyen hosszú idő után kétségkívül nagy nehézségekbe ütközött nemcsak a cselekmények felderítése, hanem a bizonyítékok összegyűjtése is. Természetesen biztos vagyok abban, hogy vannak olyan cselekmények, amelyek nem is kerültek a bíróság elé, mert nem derült rájuk fény: a holtak nem beszéltek. S ez a vádlottak szerencséje, javukra szóló körülmény, hiszen a bíróság szilárdan a szocialista törvényesség alapjain állva, csakis azokat a vádlottakat és csakis olyan cselekményekért fogja büntetni és bűnösnek kimondani, amelyekre vonatkozóan megdönthetetlen perrendszerű bizonyítékokat szolgáltatott a vádhatóság.”

Továbbiakban a védő kétségbe vonja Bükkös szavahihe-tőségét, Kraut József emlékezőtehetségét, Keveházi Ottó-

már és Dienes tanúk szavahihetőségét, majd igazságos ítélet meghozatalát kéri.

Mészáros László védelmében dr. Lakatos Géza védő azokkal a Mészáros terhére rótt cselekményekkel foglalkozik, amelyeket védenca tagadott. Elemzi azokat az indító okokat, amelyek a Mészáros László által beismerett bűncselekményekhez vezettek. Felhívja a bíróság figyelmét, hogy értékelje fontos enyhítő körülményként Mészáros László őszinte, töredelmes, feltáró jellegű vallomását...

Kálmán László védelmét dr. Kun Ferenc ügyvéd látja el, jogosnak és indokoltnak tartja, hogy védenca visszavonta a nyomozás során tett beismerő vallomását.

„Védő: Meggyőződése, hogy védenccem valóban nem követett el soha semmiféle bűncselekményt, nem vett részt emberek megkínzásában és megölésében... Nem vonom kétségbe, hogy mindazok a borzalmak megtörténhettek a nyilasházban, amikről a tanúk vallottak, de éppen e borzalmak közepette azt már kétségbe vonom, hogy a védenccemre terhelő tanúk valóban vissza tudnak-e emlékezni arra, hogy velük szemben a borzalmakat éppen ő követte el. Így a terhelő tanúk vallomásait teljesen figyelmen kívül kell hagyni, azok nem képezhetik a bűnösség megállapításának tárgyát... Meggyőződése, hogy a vádhatóság által produkált bizonyíték még közvetlenül sem lehet elég védenccem bűnösségének megállapításához, ezért kérem a tisztelt bíróságot, hogy Kálmán László vádlottat bizonyítottság hiányában felmenteni szíveskedjék.”

Kraut József vádlott védelmében dr. Pöstyén Márton ügyvéd rámutat arra, hogy védenca mind a nyomozati eljárás során, mind a tárgyaláson őszinte, ténybeli és vádlott-társai cselekvései vonatkozásában is feltáró jellegű vallomást tett. Hangsúlyozza, hogy védenca őszinte vallomása nélkül sok cselekmény abszolút felderítetlenül maradt volna és a hozzá hasonló őszinte vádlott-társak tulajdonkép-

pen nem újat mondtak Kraut József szemébe, csak meg-erősítették beismerő vallomását.

„Védő: Egyes védőkartársak kétségbe vonták Kraut József vádlott szavahihetőségét. A vádlottak szavahihetőségének vizsgálata a bíróság feladata, mégis meg kívánom jegyezni, hogy védencem mindenekelőtt a nyilasház vezetőire, vagy azokra a személyekre emlékezett vissza, akiket már előzőleg is ismert, és nem emlékezhetett vissza olyan pártszolgálatosokra, akikkel legfeljebb csak egy-két hónapot, vagy egy-két napot töltött a pártházban. Azt is tényként kell elfogadni, hogy Kröszl Vilmos kényszerítette védencemet a nyilas párt szolgálatába... Véleményem szerint Kraut József annyira egyszerű pártszolgálatos volt, hogy önállóan nem gondolkodhatott, így önálló cselekvésről szó sem lehetett. Mint egyszerű, primitív ember, azt cselekedte, amire utasították...”

Erős János védelmében dr. Szász Béla védő kifejti, hogy a bűnügy tárgyalásában a vád és a védelem között áthidalhatatlan ellentét van.

„Védő: Védencem súlyos bűntettekkel van vádolva, de a tárgyaláson kijelentette, hogy semmiféle bűncselekményt nem követett el, és ártatlan. Magam is meg vagyok arról győződve, hogy védencem nem követte el e súlyos cselekményeket. A védelem nem tudja magáévá tenni az ügyészség által előterjesztett terhelő bizonyítékokat, mert azok védencem állhatatos tagadásával szemben elvesztették bizonyító erejüket. A bíróság hivatott mérlegelési körében eldönteni, megalapozottnak tartja-e a vádhatóság bizonyítékát védencem bűnössége tekintetében, amely legjobb meggyőződésem szerint nem állapítható meg... Ezért felmentő ítéletet kérek...”

A védőbeszéd elhangzása után a tanácsvezető felszólítja a vádlottakat, hogy az utolsó szó jogán elmondhatják észrevételeiket.

„Kröszl Vilmos: Ami 22 évvel ezelőtt történt, azt mind az akkori nyilas propaganda hatására tettem és én a 22 év alatt mélységesen megbántam akkori tetteimet. Irgalmas ítéletet kérek a bíróságtól.

Bükkös György: Mélységesen megbántam súlyos bűneimet, a börtönben töltött éveim alatt igen sokat gondolkodtam tetteimen és itt jöttem rá arra, hogy egyedül követendő út, ha az akkori bűneimért megbűnhődöm . . . Súlyos bűneim elkövetésének döntő oka az akkori fasiszta propaganda, amelyet szinte elvakultan a magaménak vallottam és nem mérlegeltem, nem vizsgáltam, mit teszek, azt hittem, hogy úgy van jól, ahogy azt felülről mondták. Amikor feleszméltem, már késő volt. Irgalmas ítéletet kérek.

Hollai József: Teljes egészében csatlakozom a védőm által elmondottakhoz. Nagyon megbántam bűnömet, és a tárgyalás után úgy érzem, megnyugodtam. Várom a bíróság irgalmas ítéletét.

Szőke Antal: Tisztelt bíróság! Az ügyész engem itt azzal vádolt, hogy Jánus-arcú vagyok, hát igen! Engem vádlottársam, Baráth Kálmán, ez a sötét lelkű ember tett Jánus-arcúvá. A nyomozás kezdetén én nem akartam megmondani bűneimet. Akkor elmondta a szemembe, mikben vetünk részt. Láttam, mindent tudnak rólunk, tehát bevallottam. Aztán meg ő visszavonta a vallomását. Hát ki a Jánus-arcú? Az ügyész úr azt mondta, hogy én is fanatikus nyilas voltam. Ez nem így van, én egyszerű katona voltam és nem ölni mentem a nyilas szervezetbe, hanem a hungarista légióból oda vezényeltek, mint katonát. Egyébként, hogy nyilas voltam, az az akkori propagandának a következménye, mert Horthyék idején egyebet sem hallottam, mint ezt, és minden részemem átjárta. Minden cselekményemet Szelepcsényi és a többi vezetők parancsára tettem.

Egyébként én a gyilkosságokkal soha nem értettem egyet, amit mi, nyilasok elkövettünk, szinte kényszerre csináltuk. Nagyon kérem a tisztelt bíróságot, vegye figyelembe őszinte, beismerő vallomásomat és azt, hogy két kiskorú gyermekem és beteg feleségem van, akiknek eltartásáról nekem kell gondoskodnom.

Füredi Pál: Itt, a tárgyaláson, az igazságnak megfelelően mondtam el, mi történt, és csak az a kérésem a tisztelt bírósághoz, tegye lehetővé, hogy jó munkámmal szolgáljam ezt a társadalmat. Ezért irgalmas ítéletet kérek.

Kálmán László: A legtisztább lelkiismerettel állok a bíróság előtt, mert ártatlan vagyok. És ez nem nyert megcáfolást itt, a tárgyaláson sem. Kérem a tisztelt bíróságot, ártatlanságom tudatában, hogy tegye lehetővé: a legrövidebb időn belül visszakerüljek családomhoz, akiket olyan becsületes emberekké akarok nevelni, mint én voltam és vagyok. Kérem a felmentésemet.

Mészáros László: Nagyon megbántam tetteimet, mindenben csatlakozom a védőm által elmondottakhoz.

Monostori Gyula: Nagyon megbántam szörnyű bűnemet, amiket akkor, fiatal fővel elkövettem. Higgyék el, csak azt vallottam itt a bíróságon, amire a legjobb emlékezetem szerint vissza tudtam emlékezni. Akkori bűnemet szüleim és az akkori demagóg, fasiszta propaganda hatására követtem el és a felszabadulás után, amikor már valóban érett fővel tudtam gondolkodni, mélységesen elítéltem akkori tevékenységemet és munkámmal igyekeztem jóvátenni bűnemet. Méltányos ítéletet kérek a bíróságtól.

Erős János: Még egyszer kijelentem, soha nem voltam fegyveres pártszolgálatos, soha nem vettem részt semmiféle kivégzésben, Kérem a bíróságot, méltányos ítéletet hozzon.

Hernádi Jenő: Én soha nem öltem embert, nem is voltam a nyilasházban, nem is tudtam, mi történik ott. Vád-

lőtt-társaim hazudnak, amikor terhelő vallomást tesznek rám. Felmentésemet kérem.

Kovács János: A hamis nyilas propaganda vitt engem a nyilasok közé. Hangsúlyozom, én csak egyetlenegy alkalommal vettem részt kivégzésben, többször nem. Nagyon megbántam, amit elkövettem és irgalmas ítéletet kérek.”

Harminckilencedik tárgyalási nap

Március 30

Ezen a napon folytatódik a vádlottak meghallgatása az utolsó szó jogán.

„**Németh Lajos:** Ártatlan vagyok, soha nem követtem el semmilyen bűncselekményt. Kröszl és Bükkös engem aljasul becsaptak akkor, mert azt mondták, hogy Szelepcsényi és társai csak bevetésre mentek és pár nap múlva visszajönnek, addig vállaljam el a pártszolgálat vezetését. Azzal is becsaptak, mert soha nem mondták el, miket követtek el a fegyveres pártszolgálatosok és csak itt, a tárgyaláson hallottam megdöbbenve, milyen gyilkosságok történtek. A felszabadulás után már világosan láttam, hol a helyem, és valóban ki képviseli a munkásosztály érdekeit. Igyekeztem munkámmal szolgálni a népi demokratizmust, és azt hiszem, hogy az eltelt 22 év világos bizonyítéka annak, hogy igyekeztem mindent jóvátenni. Irgalmas ítéletet kérek.

Baráth Kálmán: Egy szó sem igaz a nyomozati vallomásomból, azt mind úgy kitaláltam, hogy kedvébe járjak a nyomozóknak. Vádlott-társaim, akik rám terhelő vallomást tettek, mind rosszindulatból és bosszúból tették. Különösen Bükkös, aki egyebet se tett, mint hazudozott össze-vissza, hogy ezzel magát mentse. Ki tudja, mi van ennek a sötét lelkű embernek még a füle mögött?! Biztos, nem mondott

el mindent, csak ami engem terhel, pedig abból egy szó sem igaz. Én a felszabadulás után teljesen a népi demokratikus rendszer híve lettem és 22 éven keresztül mint aktív sportoló dolgoztam, sok fiataalt is neveltem, igen jó munkát végeztem. Tegyük lehetővé a számomra, hogy tovább folytassam építőmunkámat a szocializmusban és hasznos tagja legyek ennek a társadalomnak. Igazságos ítéletet kérek!

Sándor Alajos: Én kérem, azokat a bűnöket, amikkel vádolnak, csak itt ismertem meg a tárgyaláson, de ezek valótlanságok, ártatlan vagyok. Engem a régi rendszerben csak rúgás és pofon ért, és én egyáltalán nem voltam híve a nyilas rendszernek. Már 1942-ben is felajánlottam egy zsidó barátomnak a lakásomat, hát hogyan lehet azt mondani, hogy én nyilas lettem volna? Én nem lehettem a nyilas főkerület tagja. Az én megítélésem szerint ez a Németh Lajos csinált belőlem főkerületi összekötőt, ő találta ki az egészet. Bükkös György egyébként semmit nem változott, ma is ugyanaz a szószátyár, aki volt. Ő volt a nyilasház Goebelse. Keveházi Ottomár tanúvallomása körülbelül ugyanannyit ér, mint Bükkös Györgyé. Ez az ember most semmire nem akar visszaemlékezni. Dienes György tanú portréja egyébként ugyanúgy néz ki, mint Keveházié. Amikor három évvel ezelőtt meglátogattam őt, még mindig 30—40 kiló ezüstkészlete volt. Tehát ez az őrnagy úr is a háború alatt szedte meg magát, nem tudom, milyen körülmények között. És ez a nagy antiszemita érzelmű őrnagy úr ezelőtt három évvel a Nagyvárad téren egy zsidó aszszony cukorkás standját tartotta fenn. Ilyen emberekkel állok én most szemben. Nyugodtan kijelenthetem, hogy az ellenforradalom alatti magatartásomat sem tartom bűncselekménynek... Mint sportnevelő, mint edző, igen sokszor kaptam elismerést, dicséretet munkámért. Kérem a tisztelt bíróságot, hogy engem sürgősen mentsen fel."

Április 11

Ezen a napon is a vádlottaké a szó.

„Kraut József: Bűnömet nagyon megbántam, irgalmas ítéletet kérek, mindenben csatlakozom a védőm által elmondottakhoz.

Kraut Gyula: A jövőben munkámmal akarok jóvátenni mindent, nagyon megbántam, amit tettem, és csatlakozom a védőm által elmondottakhoz.

Pataki Ferenc: Tisztelt Fővárosi Bíróság! Én mindenben csatlakozom a védőm által elmondottakhoz.

Kovács István: Nagyon megbántam, amit tettem, de csak egy kivégzésben vettem részt. Ebben is csak azért, mert az a Szücs pártszolgálatos megfenyegetett. A felszabadulás után munkámmal igyekeztem jóvátenni mindent. Kérem, vegye figyelembe a tisztelt bíróság idős koromat, 22 év eredményes munkáját, s irgalmas ítéletet kérek.

Baráth János: Tiszta lelkiismerettel kijelentem az utolsó szó jogán, hogy ártatlan vagyok. Bátyám fantasztikus vallomása kevert ebbe az ügybe, és amikor a nyomozás során megtudtam, mit vallott a bátyám, nem tudtam a döbbenettől szóhoz jutni. Ezután következett ennek az aljasnak, Bükkös Györgynek a vallomása, aztán meg Szőkée, ez is aljasul vallott. Nem igaz semmi. A felszabadulás után munkámmal bizonyítottam a népi demokratikus rendszerhez való hűségemet, még az árvízvédelmi munkából is kivettem a részemet. Kérem, bűncselekmény hiányában felmenteni szíveskedjenek.”

Befejezik a zuglói nyilasok ügyének tárgyalását. A bíróság közli, hogy a legközelebbi tárgyalási napon ítéletet hirdet.

Zsúfolásig megteltek a tárgyalóterem padsorai: ezen a napon hirdet elsőfokon ítéletet a Budapesti Fővárosi Bíróság. Kilencc óra előtt néhány perccel a fegyőrök bevezetik a 19 vádlottat, majd bevonul a bíróság. A tanács elnöke feláll, ismerteti a vádlottak adatait, majd közli, hogy a bíróság mind a 19 vádlottnál megállapította: bűnösök emberek törvénytelen kivégzésével és megkínzásával elkövetett háborús bűntettekben.

Ezért az I. r. Kröszi Vilmos vádlottat főbüntetésül halálra, mellékbüntetésül teljes vagyonek kobzásra;

II. r. Németh Lajos vádlottat főbüntetésül halálra, mellékbüntetésül teljes vagyonek kobzásra;

XIV. r. Sándor Alajos vádlottat főbüntetésül halálra, mellékbüntetésül teljes vagyonek kobzásra;

IV. r. Hollai József vádlottat főbüntetésül 15 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 10 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonek kobzásra;

V. r. Szőke Antal vádlottat főbüntetésül 15 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 10 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonek kobzásra;

VI. r. Baráth Kálmán vádlottat főbüntetésül 15 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 10 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonek kobzásra;

VII. r. Kálmán László vádlottat főbüntetésül 15 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 10 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonek kobzásra;

VIII. r. Fűredi Pál vádlottat főbüntetésül 15 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 10 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonek kobzásra;

IX. r. Hernádi Jenő vádlottat főbüntetésül 11 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani,

mellékbüntetésül 8 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonelkobzásra;

X. r. Erős János vádlottat főbüntetésül 15 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 10 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonelkobzásra;

XI. r. Mészáros László vádlottat főbüntetésül 12 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 10 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonelkobzásra;

XII. r. Monostori (Michalik) Gyula vádlottat főbüntetésül 8 évi szabadságvesztésre, melyet börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 5 évi közügyektől eltiltásra;

XIII. r. Kovács János vádlottat főbüntetésül 13 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 10 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonelkobzásra;

XV. r. Pataki Ferenc vádlottat főbüntetésül 8 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 5 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonelkobzásra;

XVI. r. Kraut Gyula vádlottat főbüntetésül 10 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 6 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonelkobzásra;

XVII. r. Kraut József vádlottat főbüntetésül 14 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 10 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonelkobzásra;

XVIII. r. Kovács István vádlottat főbüntetésül 13 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 10 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonelkobzásra;

XIX. r. Baráth János vádlottat főbüntetésül 10 évi szabadságvesztésre, melyet börtönben kell végrehajtani, mellékbüntetésül 5 évi közügyektől eltiltásra

í t é l i.

A bíróság az érdemi tárgyalás alapján megállapította, hogy III. r. Bükkös György vádlottal szemben a perújítás sikerre vezetett, ezért a Budapesti Népbíróság 1948. január hó 22. napján kelt NB. XII. 723/1945. sz. ítéletét hatályon kívül helyezte.

III. r. Bükkös György (Czeingruber György) vádlottat a bíróság a perújítási eljárás alapján bűnösnek mondja ki em-

berek törvénytelen kivégzésével és megkínzásával elkövetett háborús bűntettben.

A bíróság ezért III. r. Bükkös György vádlottat főbüntetésül 15 évi szabadságvesztésre, melyet szigorított börtönben kell végrehajtani és mellékbüntetésül 10 évi közügyektől eltiltásra és teljes vagyonek Kobzásra

í t é l i.

A bíróság a vádlottak által előzetes letartóztatásban eltöltött időt a szabadságvesztésbe beszámítani rendeli.

A bíróság a III. r. Bükkös György vádlott által 1945. április hó 23. napjától 1956. augusztus hó 15. napjáig letöltött börtönbüntetését, valamint az 1966. évi február hó 16. napjától előzetes letartóztatásban eltöltött időt a szabadságvesztésbe beszámítani rendeli.

A bíróság kötelezi a vádlottakat, hogy az eddig felmerült bűnügyi költséget az államnak fizessék meg.

A tanácsvezető ezután áttér a bíróság ítéletének részletes indokolására. Sorra veszi a vádlottak személyi körülményeit, azután elemzi és rögzíti a tényállást, személy szerint állapítja meg: melyik vádlott milyen bűncselekményt követett el, melyik tömegkivégzésben, gyilkosságban, emberek megkínzásában vett részt, majd a vádlottak tevékenységét több órán át ismertető indokolás után a vádlottak védekezésével, a bizonyítékok mérlegelésével foglalkozik az ítélet.

„A vádlottak védekezése, valamint a védelem szerint, a Horthy-fasiszta rendszer nevelése, a fasiszta propaganda hatására váltak a vádlottak tömeggyilkossá, és némely védői álláspont szerint a vádlottak is a fasizmus áldozatai, ha nem is abban az értelemben, mint az üldözöttek, akiket a vádlottak gyilkoltak meg.

A bíróság vádlottak e védekezését és a védelem ezen álláspontját nem tette magáévá. A fasizmus, mint eszmei, ideológiai áramlat valóban harcot hirdet a haladás, a kultúra, a humánus ellen és fő eszmei mondanivalója a pusztítás, a háború, az emberi önzés, a szadizmus, a kegyetlenkedés, a gyilkolás. De ahhoz, hogy a fasizmus a maga borzalmas valóságában pusztítson, emberekre, végrehajtókra van szüksége. A második világháborúban a fasizmust a haláltáborokban eichmannok, menegélék, SS-pribékek, hazánkban a nyilas terrorkülönítmény tagjai valósították meg!

Kröszi Vilmos és társai csak számadatokban kisebb, de bor-

zalmakban ugyanolyan kegyetlenkedéseket hajtottak végre, mint német tanítómesterek a haláltáborokban... Nem milliókat, csak százakat, nem gázkamrákban, hanem tarkón lövéssel gyilkoltak! A haláltáborokban hegyek voltak emberi hajakból, fogsorokból, szemüvegkeretekből — Szelepcsényi László íróasztala fiókjából 25 darab szemüveget adott át Kröszl Vilmosnak, amelyet ugyancsak az üldözöttektől raboltak el!!!

A fasiszta ideológia tehát a vádlottak és hozzájuk hasonló emberek ideológiája, akik azt minden kritika nélkül elfogadták, így elfogadták a kegyetlenkedést, az embertelenséget, az öldöklést azért, hogy kiélhessék szadista ösztöneiket, s emellett szabadon raboljanak. A vádlottak tehát közönséges fasiszta rablógyilkosok!!! Szőke Antal vádlott például az utolsó szó jogán magyarságról, hazafiságról beszélt, ezzel akarta megmagyarázni, hogy miért lépett be a nyilas pártba és miért vált fegyveres nyilas pártszolgálatossá. E magyarázat ugyanúgy helytelen és téves, mint azt mondani, hogy a vádlottak a fasiszmus áldozatai. Mi köze van a magyarsághoz, a hazafiassághoz annak, hogy embereket korbáccsal, gumicsővel vertek, emberek szemét szúrták ki, halott édesanya mellől a kisgyereket megfojtották, nőket brutálisan bántalmaztak, majd megerősztoltak?!!

A vádlottakhoz hasonló gondolkodású és beállítottságú emberek kegyetlenkedtek, raboltak az 1956-os ellenforradalom alatt is, s ezek az emberek mindig csak az alkalmas pillanatra vártak, hogy hasonlóan cselekedjenek.

A vádlottak védekezése és a védelem álláspontja szerint a tényállás megállapításánál Bükkös György vádlott nyomozati és tárgyalási vallomása nem fogadható el bizonyítékként, mert e vádlott vallomása igen ellentmondó és csak azért tett beismerő, feltáró jellegű vallomást, hogy saját bűncselekményének súlyát ezáltal enyhítse.

A bíróság a védelem idevonatkozó álláspontját nem tette magáévá. Elfogadható és emberileg megérthető Bükkös György azon nyilatkozata, hogy az elmúlt 22 év alatt súlyos bűncselekményei miatt igen sokat gyötrődött, megbánta akkori tetteit, és most végre a hatóságok előtt őszinte, töredelmes, beismerő vallomást akart tenni, hogy lelkiileg »megtisztuljon«... Azért is elhihető Bükkös György vádlott e nyilatkozata, mert Méeszáros László vádlott ugyanazt mondta, hogy azért vált iszákos, züllött emberré, mert állandóan rettegett attól, hogy a hatóságok tudomást szereznek nyilas tevékenységéről és állandóan kísértették őt az akkor elkövetett borzalmak emlékei! Ugyanilyen irányú vallomást tett Monostori Gyula vádlott is.

Mindezen túlmenően Bükkös György vádlott szavahihetőségét támasztják alá az alább felsorolt körülmények.

a) Bükkös György vádlott egy-egy tömegkivégzés végrehajtásának módját és az abban részt vevő személyeket mindig úgy adta elő, hogy abban ő maga is részt vett, így ismerte annak minden részletét, és a vele együttműködő személyeket. A védelem a tárgyalás folyamán soha nem vitatta, hogy a Bükkös György által elmondott tömegkivégzés, ott és akkor történt meg, ahogyan azt Bükkös György megjelölte. Kifejezetten csak azt kifogásolták, hogy X. Y. személy is részt vett a kivégzésben! Egyes vádlottak, mint Baráth Kálmán, Baráth János, Sándor Alajos, Kálmán László nyilatkozata szerint Bükkös György vádlott még több gyilkosságot is elkövetett, mint amennyit a tárgyaláson bevallott. Ha tehát elfogadjuk magát a gyilkosság tényét, annak elkövetési helyét, az áldozatok nagy számát, akkor önkénytelenül felvetődik a kérdés, hogy mindezt egyedül Bükkös György vádlott követte el?! ...

Ez természetesen elképzelhetetlen! Miután pedig a vádlottak valamennyien ugyanannál a terrorkülönítménynél voltak fegyveres nyilas pártszolgálatosok, ahol Bükkös György, így igenis a tömeggyilkosságokat Bükkös Györggyel együtt követték el úgy, ahogy azt Bükkös György vádlott vallotta!

b) Bükkös György vádlott által megjelölt elkövetési helyek, a gyilkosságokban részt vevő személyek megnevezése megegyezik több vádlott-társának vallomásával.

c) Bükkös György vallomásainak hitelességét nagyban alá támasztják a kihallgatott tanúk vallomásai. Egyetlen vádlott vallomásával sem egyeznek a tanúvallomások úgy a történeti események tükrében, mint Bükkös György vádlott vallomásával.

d) Bükkös György vádlott kitűnő emlékezőképességgel rendelkezik, mert olyan kisebb eseményekre, mozzanatokra is pontosan vissza tudott emlékezni, melyeket a tanúk vallomásai megerősítettek.

e) Bükkös György vádlott, mint régi nyilas párttag már 1944. október 15-e előtt is igen sok vádlott-társát ismerte, a 18 vádlott közül 13-at! Így tökéletesen hihető és érthető, hogy egyes bűncselekmények elkövetésénél még huszonkét év távlatából is jól emlékezett arra, hogy kik vettek részt egyes tömegkivégzésekben, milyen tevékenységet folytatott, mint fegyveres pártszolgálatos egy-egy vádlott-társa.

A kifejtett indokok alapján a bíróság a tényállás megállapításánál Bükkös György vádlott nyomozati és a tárgyaláson kiegészített vallomását teljes egészében elfogadta."

A következőkben a bíróság sorra veszi ítéletében a vádlottak védekezését, melyeket csak részben közlünk.

1. r. Kröszl Vilmos vádlott védekezése:

Vádlott mind a nyomozati eljárás során, mind a tárgyaláson a következő védekezést terjesztette elő:

a) Soha nem volt nyilas párttag, 1944. december 27-ig csak igen ritkán járt a nyilasházba, azért, hogy idősebb Hollós Zoltán segítségével kórházi kezelésben részesüljön. Soha nem járt nyilas formaruhában, pisztolya, géppisztolya nem volt. Nem vett részt emberek elhurcolásában és megkínzásában. A bíróság a vádlott ezen védekezését nem fogadta el. Kröszl Vilmos vádlott 1944 október végétől tagja volt a fegyveres nyilas pártszolgálatnak, nyilas formaruhában, árpádsávos karszalaggal, pisztollyal, géppisztollyal járt, részt vett emberek elhurcolásában és megkínzásában, melyet bizonyít: Bükkös György, Hollai József, Mészáros László, Monostori Gyula, Kraut József és Kraut Gyula nyomozati és tárgyalási vallomásai, Németh Lajos, Baráth Kálmán, Kálmán László, Erős János nyomozati vallomásai, Kovács József, özv. Bérdi Lajosné, Bohlmann Ernő, Breyer József, Breyer Józsefné, Németh Józsefné, Győri Illés György, Kozalek Antalné, Korik Andor, Nagy Imréné, Horváth Gyula, Kató György és Dénes Ignác tanúk nyomozati és tárgyalási vallomásai.

b) Védekezése szerint nem részesült az elrabolt zsidó javakból.

A bíróság a vádlott ezen védekezését nem fogadta el, melyet cáfol Bükkös György, Kraut József vádlottak, Győri Illés György és özv. Bérdi Lajosné tanúk tárgyalási és nyomozati vallomásai.

c) Állítása szerint azért váltották le 1945. január 1-én a kezületvezető tisztségből, mert igen humánusan bánt az üldözöttekkel, állandóan bekísértette őket a főkerülethez és a főkerületnél Rechtmann Kurt főkerületvezető ezt nem helyeselte. Állítása szerint semmiféle gépkocsit nem lopott el, és nem ez volt az oka a leváltásának.

A bíróság a vádlott védekezésével szemben e vonatkozásban Bükkös György vádlott és Kovács József tanú vallomását fogadta el a tényállás megállapításánál.

d) Védekezése szerint soha nem vett részt tömegkivégzésekben, 1945 januárjában két alkalommal adott utasítást Németh Lajos pártszolgálat-vezetőnek emberek kivégzésére, de mindkét alkalommal Bükkös Györgytől kapta ő is az utasítást.

A bíróság a vádlott védekezését nem fogadta el. Vádlott

huszonhárom alkalommal jelen volt és részese, illetve tettese volt emberek törvénytelen kivégzésének, melyet bizonyít: Bükös György, Hollai József, Mészáros László, Monostori Gyula, Kraut József és Kraut Gyula vádlottak nyomozati és tárgyalási vallomásai, Németh Lajos, Baráth Kálmán, Kálmán László, Erős János vádlottak nyomozati vallomásai.

II. r. Németh Lajos vádlott védekezése:

Vádlott mind a nyomozati eljárás során, mind ügyészégi kihallgatása alkalmával részbeni beismerő vallomást tett. Elismerte, hogy hét alkalommal részt vett emberek törvénytelen kivégzésében, tudott arról, hogy az üldözötteket a nyilasház pincéjében megkínózták, ő maga is látta ezt, de senkit nem bántalmazott. Elismerte, hogy részt vett három alkalommal a holttesteknek a nyilasház pincéjéből történő elszállításában.

Vádlott a tárgyalás folyamán visszavonta nyomozati és ügyészégi beismerő vallomását, azzal az indoklással, hogy a nyomozati eljárás során rossz idegállapota miatt nem tudta felfogni a szörnyű vádak jelentőségét, így mindent elvállalt, amit vádlott-társai reá vallottak. Az ügyészi kihallgatása alkalmával azért nem vonta vissza rendőrségi nyomozati vallomását, mert félt, hogy ismét visszakerül a rendőrségre.

Vádlott a tárgyalás folyamán a következő védekezést terjesztette elő:

Tagja volt ugyan a nyilas fegyveres pártszolgálatnak, de nem tudott emberek megkínzásáról, törvénytelen kivégzéséről, abban soha nem vett részt, és csak most a nyomozati eljárás során értesült arról, hogy a XIV. kerületi nyilas pártszolgálatosok embereket kínóztak és végeztek ki. Védekezése szerint 1944. december 10-én ő is részt vett ugyan az üldözötteknek a nyilasház pincéjéből a zsidó imaházba történő átkísérésében, tudott arról, hogy az üldözötteket a zsidó imaház szuterén helyiségében kivégezték, de a kivégzésben ő maga nem vett részt. A fegyveres pártszolgálat vezetőjévé történő kinevezése után sem tudott arról, hogy a nyilasház pincéjében őrzött foglyokat kivégezték. Soha senkit nem bántalmazott, nem kegyetlenkedett.

A bíróság a vádlott védekezését nem fogadta el. Vádlott nyilatkozata szerint ugyanis a nyomozati eljárás során vallomásának megtételénél semmiféle kényszert vele szemben nem alkalmaztak. Egyébként pedig ügyészi kihallgatása alkalmával módjában lett volna a rendőrségi vallomását megváltoztatni, ha azt valóban nem az igazságnak megfelelően tette meg. Miután vádlott nem tudta elfogadhatóan megindokolni nyomo-

zati vallomásának megváltoztatását, így a bíróság a tényállás megállapításánál úgy a maga, mint vádlott-társai vonatkozásában nyomozati vallomását fogadta el.

Vádlott részt vett emberek megkínzásában, 23 alkalommal jelen volt és részese, illetve tettese volt emberek törvénytelen kivégzésének, melyet bizonyít vádlott nyomozati részbeni beismerő vallomása, Bükkös György, Hollai József, Kraut József, Kraut Gyula, Mészáros László vádlottak nyomozati és tárgyalási vallomásai, Baráth Kálmán, Kálmán László, Erős János, Kovács János vádlottak nyomozati vallomásai, Kovács József és Kálmán Imre tanúk nyomozati és tárgyalási vallomásai.

Vádlott tagadta, hogy 1944 decemberében a pártház mosókonyhájában egy kisgyereket vízbe fojtott. A bíróság vádlott védekezésével szemben e vonatkozásban a tényállást Bükkös György, Hollai József vádlottak nyomozati és tárgyalási vallomásai, Baráth Kálmán és Erős János vádlottak nyomozati vallomásai alapján állapította meg.

Monostori Gyula vádlott a tárgyaláson elmondotta, hogy Németh Lajos vádlott személyére jól emlékszik, de nevét mindig felcserélte egy Novák nevű fegyveres pártszolgálatossal, mert azt gondolta, hogy Németh Lajost valójában Nováknak hívják, Novákot pedig Németh Lajosnak. Pusztán névcseréről volt szó, mert jól emlékezett egyébként Németh Lajos személyére. A bíróság Monostori Gyula vádlott e nyilatkozatát magáévá tette, és ahol a tárgyalás folyamán Németh Lajossal kapcsolatban vallomást tett, azt a bíróság a tényállás megállapításánál maradéktalanul elfogadta.

III. r. Bükkös György vádlott védekezése:

Vádlott mind a nyomozati eljárás során, mind a tárgyaláson őszinte, töredelmes, feltáró jellegű ténybeli beismerő vallomást tett. A bíróság Bükkös György vádlott vallomását a már kifejtett indokok alapján a tényállás megállapításánál maradéktalanul elfogadta. Védekezése szerint azért követte el e szörnyű bűncselekmények sorozatát, mert fanatikusan hitt a nyilas eszmékben, így soha nem mérlegelte tettének erkölcsi, vagy egyéb vonatkozásait. Maradéktalanul végrehajtott mindent, amit az akkori nyilas propaganda szellemében ő maga is helyesnek tartott. Vádlott úgy a nyomozati eljárás során, mint a tárgyaláson beismerte, hogy 14 alkalommal részt vett emberek törvénytelen kivégzésében, tagadta azonban, hogy több tömegkivégzésben részt vett.

A bíróság vádlott tagadásával szemben megállapította, hogy vádlott még további öt alkalommal vett részt tömegkivégzés-

ben, melyet bizonyított: Szőke Antal, Kraut Gyula és Kovács István vádlottak nyomozati és tárgyalási vallomásai, valamint Baráth Kálmán, Erős János, Németh Lajos vádlottak nyomozati vallomásai.

A bíróság nem fogadta el Bükkös György vádlott vallomását arra vonatkozólag, hogy Kraut Gyula vádlott részt vett az 1944 karácsony estén végrehajtott tömegkivégzésben. Barna Vetro István tanú vallomása, Kraut Gyula vádlott szavahihe-tőségét támasztotta alá. Nem fogadta el a bíróság Bükkös György vádlott azon vallomását, miszerint Mészáros László vádlott 1944. december 24-én este részt vett a nyilasház pincé-jében és a nyilasház környékén rendezett tömegkivégzésben. Mészáros László vádlott idevonatkozó vallomásának hitelessé-gét támasztja alá ugyanis Szőke Antal vádlott és Pataki Fe-renc vádlott vallomása, hogy Mészáros László vádlott 1944. december 24-én már a Mátyóki úti nyilas nyomozó iskolán tevékenykedett."

IV. r. Hollai József és V. r. Szőke Antal vádlottak védeke-zését a bíróság nem fogadta el, illetve Szőke Antal védekezésé-ből csak azt fogadta el, hogy 1944. december 26-a után nem vett részt a gyilkosságokban, mert akkor már szovjet hadi-fogságban volt.

VI. r. Baráth Kálmán vádlott védekezése:

Vádlott a nyomozati eljárás során és az ügyészi kihallgatása alkalmával őszinte, ténybeli, vádlott-társai vonatkozásában is feltáró jellegű vallomást tett, melyben beismerte, hogy részt vett emberek elhurcolásában, üldözötteknek a főgyűjtőhelyek-re történő kísérésében, emberek megkínzásában, és 16 alka-lommal emberek törvénytelen kivégzésében.

Vádlott a tárgyalás folyamán visszavonta nyomozati beis-merő vallomását, azzal az indokkal, hogy gerincmegbetegedése miatt rossz idegállapotban volt a nyomozati eljárás során, amely befolyásolta őt vallomása megtételében, ennek követke-zésében mindent elvállalt. Azt nem tudta megindokolni, hogy ügyészi kihallgatása alkalmával miért tett ténybeli beismerő vallomást. Állítása szerint az volt a szándéka, hogy majd a bíróság előtt tesz »őszinte« vallomást.

A bíróság vádlottnak a nyomozati beismerő vallomása meg-változtatásával kapcsolatos indokait nem fogadta el és a tény-állás megállapításánál mind a maga, mind a vádlott-társai vo-natkozásában nyomozati vallomását tette magáévá.

Baráth Kálmán vádlott a tárgyaláson védekezését a következőkben terjesztette elő:

1944. október végéig volt fegyveres nyilas pártszolgálatos, e két hét alatt részt vett emberek elhurcolásában, és bántalmazásában, ezt követően azonban bevonult a Hungarista Légióba és 1944. december 26-ig katona volt, majd szovjet hadifogságba került, ahonnan 1947 nyarán tért vissza Magyarországra. Védekezése szerint 1944. november-decemberében, és 1945. januárjában nem volt tagja a XIV. kerületi nyilas fegyveres pártszolgálatnak, emberek elhurcolásában, megkínzásában és törvénytelen kivégzésében a fent megjelölt időpontban nem vett részt.

Baráth Kálmán vádlott nyomozati vallomásának őszinteségét támasztja alá Bükkös György, Hollai József, Monostori Gyula, Szőke Antal vádlottak nyomozati és tárgyalási vallomásai, valamint Németh Lajos, Erős János, Füredi Pál, Kálmán László vádlottak nyomozati vallomásai.

Vádlott 1944. november-decemberében és 1945. januárjában mint fegyveres nyilas pártszolgálatos tevékenykedett a nyilasházban, melyet bizonyít: saját nyomozati beismerő vallomása, Bükkös György, Hollai József, Monostori Gyula, Szőke Antal nyomozati és tárgyalási vallomása, valamint özv. Hollós Zoltánné, Hortobágyi László, Kálmán Imre, Bohlmann Ernő, Breyer József, Breyer Józsefné, Zala Miklósné, Tóth László, Nagy Imréné, Kató György, Dénes Ignác és Baár Rudolfné tanúk nyomozati és tárgyalási vallomásai.

Vádlott, mint nyilas fegyveres pártszolgálatos 1944. október 16-tól 1945. január 10-ig rendszeresen részt vett a nyilasház pincéjében és mosókonyhájában emberek megkínzásában, melyet bizonyít: saját nyomozati beismerő vallomása, Bükkös György, Hollai József, Monostori Gyula vádlottak nyomozati és tárgyalási vallomása, Erős János, Németh Lajos, Kálmán László vádlottak nyomozati vallomása, valamint Hortobágyi László, Kálmán Imre, Bohlmann Ernő, Breyer József, Breyer Józsefné, Tóth László, Kató György, Dénes Ignác tanúk nyomozati és tárgyalási vallomásai.

Baráth Kálmán vádlott 20 alkalommal jelen volt és részese, illetve tettese emberek törvénytelen kivégzésének, ezenkívül további négy üldözött meggyilkolásáért felelős, melyet bizonyít: saját nyomozati beismerő vallomása, Bükkös György, Hollai József, Szőke Antal, Monostori Gyula vádlottak nyomozati és tárgyalási vallomásai, valamint Németh Lajos, Erős János, Kálmán László, Füredi Pál vádlottak nyomozati vallomásai.

Vádlott 1944. december 26-tól január 10-ig is tagja volt a nyilas fegyveres pártszolgálatnak, melyet bizonyít saját nyo-

mozati beismerő vallomása, Bükkös György vádlott nyomozati és tárgyalási vallomása, Kálmán László vádlott nyomozati vallomása, Szabadka András, Zala Miklósné és Kató György tanúk nyomozati és tárgyalási vallomásai.

A bíróság nem fogadta el a vádlott által becsatolt, a kiegészítő parancsnokság leiratában foglaltakat, miszerint vádlott 1944 decemberében került szovjet hadifogságba, mert egyrészt a kiegészítő parancsnokság leiratának tartalma a vádlott bemondása alapján készült, másrészt ezt cáfolja vádlott nyomozati beismerő vallomása és a már felsorolt vádlott-társai és tanúk vallomásai.

VII. r. Kálmán László vádlott védekezése:

Vádlott a nyomozati eljárás során és ügyészi kihallgatása alkalmával mind a maga, mind vádlott-társai tevékenysége vonatkozásában feltáró jellegű vallomást tett, melyben beismerte, hogy 1944 november közepétől, mint nyilas fegyveres pártszolgálatos a nyilasházban részt vett emberek elhurcolásában, megkínzásában, és 11 alkalommal emberek törvénytelen kivégzésében.

Vádlott a tárgyalás folyamán visszavonta nyomozati beismerő vallomását azzal az indokolással, hogy a nyomozás során lelkileg gyötörték, fizikailag ugyan nem bántalmazták, de attól félt, ha nem ismeri be a tömegkivégzésekben való részvételét, akkor bántalmazni fogják, mert 1945 tavaszán a rendőrségen durván bántalmazták. Az első ügyészi kihallgatása alkalmával fenntartotta a nyomozati beismerő vallomását, később azonban visszavonta. Ügyészi beismerő vallomásának visszavonását a tárgyaláson azzal indokolta, hogy a kihallgatását eszközölő ügyész nem engedte őt beszélni, nem hagyta elmondani, hogy miért akarja visszavonni nyomozati vallomását.

Vádlott a tárgyaláson a következő védekezést terjesztette elő: Soha nem volt nyilas párttag. Nem volt tagja a fegyveres nyilas pártszolgálatnak, nem volt nyilas karszalagja, fegyvere, soha nem járt a Thököly úti nyilasházban és jelenlegi vádlott-társai közül senkit nem ismert 1944–1945-ben. Védekezése szerint 1944 december elejétől december 18-ig tüdőgyulladással feküdt lakásán, december 24-én a karácsony estéjét Kőműves Terézzel közös lakásukon töltötték és 1944. december 28-tól január 10-ig Kőműves Terézzel együtt Nürnberg utcai lakásának légoltalmi pincéjében tartózkodott. Soha nem vett részt emberek elhurcolásában, megkínzásában és törvénytelen kivégzésében.

Miután a vádlott elfogadhatóan nem tudta megindokolni

nyomozati vallomásának megváltoztatását, így a bíróság a tényállás megállapításánál mind a maga, mind vádlott-társai vonatkozásában nyomozati vallomását fogadta el.

Vádlott 1944 november közepétől 1945. január 8—10-ig, mint nyilas fegyveres pártszolgálatos tevékenykedett a Thököly úti nyilas pártházban, melyet bizonyít: saját nyomozati beismerő vallomása, Bükkös György, Kraut Gyula, Szőke Antal vádlottak nyomozati és tárgyalási vallomásai, özv. Hollós Zoltánné, Sebestyén Miklós, Kálmán Imre, Bozsán Endréné, Breyer Józsefné, Koós Emilné (Kőműves Teréz), Rotter Lórándné, Zala Miklósné, Breyer József és Islik Sándor tanúk nyomozati és tárgyalási vallomásai, a Népbíróság által elítélt Vigh József vádlott népbírósági vallomása és Erős János, Baráth Kálmán vádlottak nyomozati vallomásai.

Vádlott részt vett emberek elhurcolásában és megkínzásában, melyet bizonyít: saját nyomozati beismerő vallomása, Bozsán Endréné, Breyer József, Breyer Józsefné és Zala Miklósné tanúk nyomozati és tárgyalási vallomásai.

Kálmán László vádlott 17 alkalommal jelen volt és részese, illetve tettese volt emberek törvénytelen kivégzésének, melyet bizonyít: nyomozati beismerő vallomása, Bükkös György, Kraut Gyula vádlottak nyomozati és tárgyalási vallomásai, Baráth Kálmán, Erős János vádlottak nyomozati vallomásai, valamint a már felsorolt tanúk azon vallomásai, hogy vádlottat, mint fegyveres pártszolgálatost látták fent jelzett időben a nyilasházban. Bükkös György, Hollai József, Mészáros László, Szőke Antal, Kraut József, Kraut Gyula vádlottak nyomozati és tárgyalási vallomása szerint ugyanis a nyilasházban levő valamennyi fegyveres pártszolgálatosnak részt kellett vennie emberek megkínzásában és törvénytelen kivégzésében. Ezt a célt szolgálta az 1944. december 10-i és az 1944. december 24-i tömegkivégzés, amikor Szelepcsényi László nyilas kerületvezető utasítására valamennyi fegyveres nyilas pártszolgálatosnak úgynevezett »hűségpróbát« kellett tennie.

VIII. r. Füredi Pál vádlott védekezését a bíróság csak annyiban fogadta el, hogy 1944. december 26—31-ig nem tartózkodott a zuglói nyilasházban, mert akkor a főkerületben tevékenykedett.

IX. r. Hernádi Jenő, X. r. Erős János, XI. r. Mészáros László védekezését a bíróság nem fogadta el.

XII. r. Monostori Gyula vádlott védekezését csak annyiban fogadta el a bíróság, hogy november 20-át — apja halálát — megelőzően nem vett részt gyilkosságokban.

XIV. r. Sándor Alajos vádlott védekezése:

Vádlott mind a nyomozati eljárás során, mind a tárgyaláson tagadta bűnösségét, tagadta, hogy részt vett emberek megkínzásában és törvénytelen kivégzésében.

Vádlott a tárgyalás folyamán védekezését a következőkben terjesztette elő:

a) Csak 1938—1939-ben volt nyilas párttag, a későbbi évek során nyilas párttagsága automatikusan megszűnt, miután katonai szolgálatot teljesített.

b) Semmiféle kapcsolata nem volt a XIV. kerületi nyilasokkal, csak egy-két alkalommal járt a Thököly úti nyilasházban, ahol Szelepcsényi Lászlót látogatta meg.

c) Nem volt semmi kapcsolata a nyilas főkerülettel, nem volt összekötő a főkerület és a XIV. kerületi nyilas terrorszervezet között.

d) A VKF/6. propagandaosztályára, mint katonát átvezényelték, a VKF/6. keretében létrehozott propagandacsoport katonai alakulat volt, annak parancsnoka Keveházi Ottomár volt és a propagandacsoporthoz való áthelyezését Sajtos György nevű ismerőse barátságából intézte el.

e) Nem vett részt 1944. december 24-én, karácsony este a nyilasházban végrehajtott tömegkivégzésben, egyáltalán semmiféle tömegkivégzésben nem vett részt.

f) 1944 karácsony után arcán, szemén megsebesült, így a Várban tartózkodott, a Lovas utcai sükségkórházba járt kezelésre, ennek következtében nem vehetett részt semmiféle nyilas akcióban.

g) Vádlott-társai közül 1945 előtt egyedül Németh Lajost ismerte látásból, a többit nem, de nem ismerte Rechtmann Kurt főkerületvezetőt és Nidossy nyilas városparancsnokot sem.

h) Soha nem járt a nyilas főkerületnél, így Keveházi Ottomár lelkésszel sem volt ott.

i) A Várban soha nem tárgyalt Nidossyval, vagy Rechtmann Kurttal, így nem lehetett jelen a Dísz téri kivégzésnél sem.

A bíróság vádlott védekezését nem fogadta el az alábbi felsorolt indokok alapján:

a) Bükkös György vádlott nyomozati és tárgyalási vallomása szerint Sándor Alajos vádlott, a nyilas főkerület propagandaosztályánál tevékenykedett, mert többször vitt hozzá írásos jelentést. Sándor Alajost már 1939 óta ismerte, aki 1944. október 15-e után többször megjelent a nyilasházban és ilyenkor mindig Szelepcsényivel és a vezetőkkel tárgyalt.

b) Bükkös György, Monostori Gyula nyomozati és tárgyalási vallomása, valamint Baráth Kálmán nyomozati vallomása szerint Sándor Alajos vádlott hozta az utasítást a nyilas főkerülettől a Textiliana üzemben működő illegális kommunista nyomda felszámolására és Bükkös György vádlott vallomása szerint e terrorakcióban személyesen is részt vett.

d) Füredi Pál vádlott nyomozati és részben tárgyalási vallomása szerint Sándor Alajos vádlottat 1944. december 26-a és 31-e között többször látta a nyilas főkerületben Rechtmann Kurttal, majd 1945 január-februárban a Várban is többször látta Rechtmann Kurtnál, és Nidossy nyilas városparancsnok társaságában.

e) Kraut József vádlott nyomozati és részben tárgyalási vallomása szerint Sándor Alajos vádlott a nyilas központ embere volt, akitől mindenki félt, s aki több alkalommal részt vett a XIV. kerületi nyilas fegyveres pártszolgálatosok akcióiban, így többek között részt vett 1945. január első napjaiban a Városligetben, a Vajdahunyad vára mögött, a vízhordó fiú környékén végrehajtott tömegkivégzésben, amikor megfenyegette Kraut József vádlottat.

f) Németh Lajos vádlott nyomozati és részben tárgyalási vallomása szerint Sándor Alajos vádlottat 1939 óta ismerte, mint nyilas ifjúsági vezetőt, majd 1944. október 15-e után több alkalommal látta őt a nyilasházban, és tudta róla, hogy a nyilas főkerületben tevékenykedik, de nem ismerte beosztását.

g) Dienes Gyula tanú vallomása szerint a VKF/6. osztályán megbízható nyilasokból hozták létre a propagandacsoportot, amely lényegében teljesen független volt a VKF/6. osztálytól, és annak parancsnoka egy SS-őrnagy volt. Állítása szerint Keveházi Ottomár, mint lelkész, semmi szín alatt nem lehetett ezen alakulat parancsnoka.

h) Keveházi Ottomár tanú vallomása szerint Sándor Alajos nyilas párttag volt, aki a propagandacsoporton belül az ő tevékenységének megfigyelését is végezte, Sándor Alajos vitte őt fel 1944. december 25-e után a nyilas főkerülethez, amikor megbízást kaptak a katonai kiegészítő parancsnoksággá történő átalakulásra.

i) Messzinger Rezső tanú vallomása szerint Sándor Alajos vádlott 1944-ben is nyilas volt, és jöllehet találkozott vádlottal 1944 december végén, január első napjaiban, de nem emlékszik arra, hogy Sándor Alajos vádlott arcán megsebesült, arra sem emlékezett, hogy vádlott körszakállt viselt.

A kifejtett indokok alapján a bíróság megállapította, hogy

vádlott 1944-ben, mint nyilas párttag, a nyilas főkerületnél tevékenykedett, Rechtmann Kurt nyilas főkerületvezető megbízásából különböző, a tényállásban részletesen ismertetett terrorakciókat hajtott végre a XIV. kerületi nyilas fegyveres pártszolgálatosokkal, mint megbízható nyilast küldték a VKF/6. keretében létrehozott nyilas propagandacsoporthoz.

A vádlott által becsatolt, 1945. január 17-én kiállított orvosi bizonyítvány szerint vádlottat 1945. január 9-től január 17-ig kezelték szaruhártya-sérüléssel a Lovas utcai szükségkórházban. Ez a körülmény azt bizonyítja, hogy vádlott 1944. december 25-től január 9-ig nem volt az arcán megsebesülve, tehát sérülése nem akadályozta őt abban, hogy fent jelzett időpontban részt vegyen a tényállásban megállapított terrorakciókban. Vádlott körszakállt sem viselt ebben az időben, melyet bizonyít Keveházi Ottomár tanú vallomása. Nem fogadta el a bíróság vádlott azon védekezését sem, hogy vádlott katona volt ebben az időben. Így mindent parancsra kellett tennie. Vádlott valóban katonaruhában járt, őrmesteri rendfokozata volt, de köztudott, hogy 1944. október 15-től a nyilas hatalomátvétel után a nyilasok megbízható embereiket igyekeztek a kulcshelyekre behelyezni, így nem bírt jelentőséggel, hogy milyen rendfokozat, vagy milyen beosztású katona volt a megbízható nyilas. Az volt a döntő, hogy a nyilas főkerület kiküldöttje legyen, mely rendfokozat és beosztás nélkül korlátlan jogokat biztosított számára. Ilyen megbízható nyilas küldött volt Sádor Alajos vádlott is, melyet bizonyít Dienes Gyula és Keveházi Ottomár tanú vallomása, de vádlott saját beismerő vallomása is, amikor egy Somogyi nevű férfit a nyilasház pincéjéből Szelepcsényi László nyilas kerületvezető és Sajtos György másik nyilas megbízott kezei közül vádlott egyszerűen elvitte és szabadon engedte. A nyilas főkerülettől nyert felhatalmazás alapján ilyen hatalom volt vádlott kezében.

Vádlott részt vett emberek elhurcolásában, melyet bizonyít beismerő vallomása, miszerint egy Barnáné nevű nő és egy Somogyi nevű férfi elhurcolásánál közreműködött.

Sándor Alajos vádlott részt vett emberek megkínzásában és kilenc alkalommal jelen volt, így részese, illetve tettese emberek törvénytelen kivégzésének, melyet bizonyít Bükkös György, Monostori Gyula, Kraut József nyomozati és tárgyalási vallomása, valamint Baráth Kálmán nyomozati vallomása.

XV. r. Pataki Ferenc vádlott védekezését a bíróság csak annyiban fogadta el, hogy 1944. december 24-e után nem volt

a zuglói nyilasházban, mert akkor már Komáromban tevékenykedett.

XVI. r. Kraut Gyula vádlott védekezéséből azt elfogadta a bíróság, hogy ő 1944. december 27-én, mint gépkocsivezető került a zuglói nyilasházba, de utána ő is részese volt emberek törvénytelen elhurcolásának és meggyilkolásának.

XVII. r. Kraut József, XVIII. r. Kovács István, XIX. r. Baráth János vádlottak védekezését a bíróság nem fogadta el.

„A bíróság egyebekben a tárgyaláson kihallgatott tanúk vallomásait az igazságügyi orvos- és elmeorvosszakértők írásban benyújtott és a tárgyaláson szóban kiegészített szakértői véleményét, valamint a tárgyaláson ismertetett dokumentumokat a tényállás megállapításánál maradéktalanul elfogadta.

A büntetés mértékének megállapítása

A bíróságnak a büntetés mértékének megállapításánál döntően két körülményt kellett alapos vizsgálat tárgyává tenni.

1. Vádlottak valamennyien közönséges fasiszta rablógyilkosok, kiknek tevékenysége 22 év eltelte után is mély felháborodást váltott ki a becsületesen gondolkodó emberekből és a közvélemény jogos követelését, hogy e szörnyű bűncselekmények elkövetői a törvény teljes szigorával nyerjék el megérdemlett büntetésüket. A vádlottak cselekményeit tekintve nem kétséges, hogy ha elkövetett bűneikért 1945—1950-es évek között vonták volna őket felelősségre, akkor valamennyiükkel szemben a törvény teljes szigora érvényesült volna!

2. A másik körülmény, melyet a bíróságnak ugyanolyan alaposan kellett vizsgálnia: az eltelt 22 év és annak minden következménye. Népi demokratikus rendszerünk nagymértékben megszilárdult, és a szocializmus építése közben igen aktívan kivesszük részünket a nemzetközi békeharcból, felemeljük szavunkat a fasiszálódó Egyesült Államok vietnami agressziója ellen, ugyanúgy, mint a nyuganémet új fasiszta párt feléledése ellen. A magyar nép egységesen ítéli el és harcol az új fasizmus mindenfajta megjelenési formája ellen, amely a nemzetközi politikai életben tapasztalható. Ennek következtében hazánkban semmiféle új fasiszta eszmének, törekvésnek nincs táptalaja, mert azt a magyar nép rögtön csírájában elfojtaná, megsemmisítené.

Vádlottak valamennyien itt éltek velünk a 22 év alatt. Az akkor zömében 18—26 éves vádlottak beilleszkedtek népi demokratikus rendszerünkbe, közülük többen jó munkájukkal

igyekeztek jóvátenni a 22 év előtt elkövetett bűneiket, családot alapítottak, gyermekeik vannak, akik már népi demokratikus rendszerünk neveltjei, s akik ma már talán meg sem értik az apáik által elkövetett szörnyű bűnöket.

Mindezek figyelembevételével a bíróság ítéletében döntően a szocialista humánumnak kellett érvényesülnie.

I. r. Kröszl Vilmos, II. r. Németh Lajos és XIV. r. Sándor Alajos vádlottakkal szemben azonban még 22 év eltelte után is a törvény teljes szigorát kellett alkalmaznia a bíróságnak.

II. r. Németh Lajos vádlott I. r. vádlotthoz hasonlóan nyilas társai közül kiemelkedő tömeggyilkos volt, aki kegyetlenkedéseivel olyan »érdemeket« szerzett magának, hogy Kröszl Vilmos őt bízta meg a fegyveres pártszolgálat vezetésével. Vádlott és társai elvetemültségére jellemző, hogy a szovjet fegyverek már a szomszéd utcában dörögtek, de ők még mindig ártatlan embereket gyilkolták halomra. Mint a pártszolgálat vezetője magatartásával igen komoly ráhatást gyakorolt a többi fegyveres pártszolgálatos társára és 23 ártatlan ember meggyilkolásáért felelős!

XIV. r. Sándor Alajos vádlott, mint a nyilas főkerület képviselője, szellemi irányítója volt a XIV. kerületi nyilas fegyveres terrorkülönítménynek, aki minden igyekezetével és tevékenységével a nyilas hatalom megszilárdításán dolgozott. Fő feladatának tekintette a nyilas propaganda terjesztését akkor, amikor minden becsületes, gondolkodó magyar ember tisztában volt azzal, hogy minden további perc, melyet a német fasizmus oldalán töltünk el, a pusztulásunkat, áldozataink számát növeli.

Fő feladatának tekintette a haladó gondolkodású emberek megsemmisítését, mint a nyilas főkerület megbízottja ehhez felhasználta a XIV. kerületi nyilas terrorkülönítményt. Mint megbízható nyilas, a VKF/6. osztályán olyan tevékenységet fejtett ki, hogy azt maga a vezérkari őrnagy sem ellenőrizhette, nem tartozott vádlott beszámolni a VKF/6. osztálya parancsnokának. 1956-ban vádlott ismét ott akarta folytatni, ahol 1945 februárjában abbahagyta. Ismét fegyvert fogott, és a népi demokratikus rendszerhez hű embereket tartóztatott le. A vádlott megátalkodott fasiszta, aki mindvégig ellensége volt és jelenleg is ellensége népi demokratikus rendszerünknek!

A kifejtett indokok alapján tehát a bíróság úgy látta e három vádlott cselekményei oly súlyosak, hogy még 22 év eltelte után is a megtorlás eszközéhez kellett nyúlni és velük szemben a törvény teljes szigorát alkalmazni."

Az ítélet a továbbiakban részletezi azokat a súlyosbító és enyhítő körülményeket, amelyeket a bíróság figyelembe vett a többi vádlottnál, majd így fejeződik be:

„Kröszl Vilmos és társai bűnügyének tárgyalásai során a bíróság úgy látta, Szelepcsényi László volt nyilas kerületvezető alaposan gyanúsítható azzal, hogy magatartásával megvalósította a 81/1945. ME. számú rendelet 11. § (5) pont utolsó tételében foglalt, emberek megkínzásával és törvénytelen kivégzésével elkövetett háborús bűntettet. Ezért a bíróság Kröszl Vilmos és társai ügyének jogerős befejezése után a bűnügyi iratokat a Fővárosi Főügyésznek megküldeni rendeli, Szelepcsényi László ellen bűnvádi eljárás megindítása végett.”

Az ítélethirdetés után a vádlottak és védőik közlik, hogy fellebbezést jelentenek be enyhítésért. Ezzel az első fokú igazságszolgáltatási eljárás befejeződött a zuglói nyilas fegyveres pártszolgálatosok ügyében.

A Legfelsőbb Bíróság ítélete

Több mint egy hétig tartó tárgyalás után 1967. június 28-án ítéletet hirdetett a Legfelsőbb Bíróság háborús bűntett miatt Kröszl Vilmos és társai elleni bűnügyben. A Legfelsőbb Bíróság ítéletével jogerőre emelte az első fokú bíróság Kröszl Vilmosra, Német Lajosra és Sándor Alajosra kiszabott halálbüntetést; továbbá Hollai Józsefre, Szőké Antalra, Baráth Kálmánra, Kálmán Lászlóra, Füredi Pálra és Erős Jánosra kiszabott 15—15 évi, Kraut Józsefre kiszabott 14 évi, Kovács Jánosra és Kovács Istvánra kiszabott 13—13 évi, Mészáros Lászlóra kiszabott 12 évi, Hernádi Jenőre kiszabott 11 évi, Kraut Gyulára és Baráth Jánosra kiszabott 10—10 évi és Monostori (Michalik) Gyulára kiszabott 8 évi szabadságvesztés büntetést. Mellékbüntetésül vagyonelkobzást és a közügyek gyakorlásától való eltiltást is kimondta.

A Legfelsőbb Bíróság Pataki Ferenc XV. rendű vádlott ügyében az első fokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasította, mert úgy látta, hogy a terhére rótt bűncselekmények vonatkozásában szélesebbkörű bizonyítás szükséges.

Bükkös György III. r. vádlott ügyét a Legfelsőbb Bíróság nem vizsgálta felül, mert a 15 évi szabadságvesztés büntetés már első fokon jogerőre emelkedett.

A Legfelsőbb Bíróság ítéletével jogerősen lezárult 18 zuglói nyilas ügye. A hatalmas mennyiségű bizonyítóanyag, a tízezer oldalt is meghaladó nyomozati és tárgyalási jegyzőkönyv e könyvben ismertetett töredéke is idézi a szörnyű kort: az embertelenség, a jogtalanság, a faji megkülönböztetés korát.

Legyen ez a könyv is örök figyelmeztetés: a háborús bűnösök — bármikor is érje őket utol az igazságszolgáltatás — nem kerülhetik el a számadást!

Előszó	3
1945.	7
1966.	20
A vádirat	74
A bírósági eljárás	106
Első tárgyalási nap (<i>Január 19</i>)	107
Második tárgyalási nap (<i>Január 20</i>)	126
Harmadik tárgyalási nap (<i>Január 23</i>)	137
Negyedik tárgyalási nap (<i>Január 24</i>)	152
Ötödik tárgyalási nap (<i>Január 25</i>)	164
Hatodik tárgyalási nap (<i>Január 26</i>)	174
Hetedik tárgyalási nap (<i>Január 30</i>)	182
Nyolcadik tárgyalási nap (<i>Január 31</i>)	189
Kilencedik tárgyalási nap (<i>Február 1</i>)	195
Tizedik tárgyalási nap (<i>Február 2</i>)	202
Tizenegyedik tárgyalási nap (<i>Február 7</i>)	212
Tizenkettedik tárgyalási nap (<i>Február 8</i>)	218
Tizenharmadik tárgyalási nap (<i>Február 9</i>)	221
Tizennegyedik tárgyalási nap (<i>Február 10</i>)	228
Tizenötödik tárgyalási nap (<i>Február 14</i>)	233
Tizenhatodik tárgyalási nap (<i>Február 15</i>)	240
Tizenhetedik tárgyalási nap (<i>Február 16</i>)	243
Tizennyolcadik tárgyalási nap (<i>Február 17</i>)	254
Tizenkilencedik tárgyalási nap (<i>Február 20</i>)	255
Husznadik tárgyalási nap (<i>Február 21</i>)	262
Huszonegyedik tárgyalási nap (<i>Február 27</i>)	265
Huszonkettedik tárgyalási nap (<i>Február 28</i>)	270
Huszonharmadik tárgyalási nap (<i>Március 1</i>)	274
Huszonnegyedik tárgyalási nap (<i>Március 2</i>)	283
Huszonötödik tárgyalási nap (<i>Március 6</i>)	296

Huszonhatodik tárgyalási nap (<i>Március 7</i>)	303
Huszonhetedik tárgyalási nap (<i>Március 8</i>)	306
Huszonnyolcadik tárgyalási nap (<i>Március 9</i>)	313
Huszonkilencedik tárgyalási nap (<i>Március 14</i>)	317
Harmincadik tárgyalási nap (<i>Március 15</i>)	319
Harmincegyedik tárgyalási nap (<i>Március 16</i>)	325
Harminckettedik tárgyalási nap (<i>Március 17</i>)	329
Harmincharmadik tárgyalási nap (<i>Március 20</i>)	333
Harmincnegyedik tárgyalási nap (<i>Március 21</i>)	335
Harmincötödik tárgyalási nap (<i>Március 23</i>)	336
Harminchatodik tárgyalási nap (<i>Március 24</i>)	342
Harminchetedik tárgyalási nap (<i>Március 28</i>)	349
Harmincnyolcadik tárgyalási nap (<i>Március 29</i>)	355
Harminckilencedik tárgyalási nap (<i>Március 30</i>)	361
Negyvenedik tárgyalási nap (<i>Április 11</i>)	363
Az ítélet	364
A Legfelsőbb Bíróság ítélete	382

Felélős kiadó a Kossuth Könyvkiadó igazgatója

Szerkesztette: Rákos Imréné

A borító Dudás József munkája

Műszaki vezető: Szécsi Andor

A felvételeket Ács Irén készítette

Kepszerkesztő: Fábri Magda

Műszaki szerkesztő: Szinovszky Sándor

A szedést 1967. V. 26-án kezdték meg. Megjelent 1967. VII. 30-án,
40 000 példányban. Terjedelme 24 (A/5) + 2 fv képmelléklet.

A fedelet az Athenaeum, a képmellékletet a Zrínyi Nyomda nyomta
67—1620. Szikra Lapnyomda, Budapest

18.—Fr